

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A MITROPOLIEI MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ANUL LXVII (2008), NR. 10-12 (OCTOMBRIE-DECEMBRIE)

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A MITROPOLIEI
MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

ANUL LXVII (2008), NR. 10-12, OCTOMBRIE-DECEMBRIE

Colegiul editorial

Președinte:
Preafericitul Părinte

† **DANIEL,**

*Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitorul Tronului Cezareei Capadociei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*

Vicepreședinți:

- † ÎPS NIFON al Târgoviștei;
- † ÎPS TEODOSIE al Tomisului;
- † PS EPIFANIE al Buzăului și Vrancei;
- † PS CALINIC al Argeșului și Muscelului;
- † PS CASIAN al Dunării de Jos;
- † PS DAMASCHIN al Sloboziei și Călărașilor;
- † PS Galaction al Alexandriei și Teleormanului;
- † PS AMBROZIE al Giurgiului;
- † PS VISARION al Tulcii;
- † PS VARSANUFIE Prahoveanul,
Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Membrî:

Preot Mihai HAU, consilier cultural, redactor responsabil;
Preot Gheorghe POP, redactor;
Ioan Iustin VADANA, tehnoredactor.

© Editura *Cuvântul Vieții* a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei
Intrarea Patriarhiei, nr. 21, sector 4, București
Tel. 021.337 2102

www.arhiescopiabucurestilor.ro
email: cultural@arhiescopiabucurestilor.ro

ISSN: 1013-6789

PREAFERICITUL PĂRINTE
† DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

„Dubul Sfânt a înnoit-o“ - Resfințirea Catedralei Patriarhale din București, 26 octombrie 2008.

<https://biblioteca-digitala.ro/> / <https://obsinod.ro>

Cuprins

Cuvânt înainte

15

I. PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI – 2008

† DANIEL, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Munteniei și Dobrogei, Locțiitorul Tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	21
† NIFON, Mitropolitul și Arhiepiscopul Târgoviștei	29
† TEODOSIE, Arhiepiscopul Tomisului	35
† EPIFANIE, Episcopul Buzăului și Vrancei	41
† CALINIC, Episcopul Argeșului și Muscelului	45
† CASIAN, Episcopul Dunării de Jos	51
† DAMASCHIN, Episcopul Sloboziei și Călărașilor	57
† GALACTION, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	63
† AMBROZIE, Episcopul Giurgiului	69
† VISARION, Episcopul Tulcii	79

II. ARTICOLE, STUDII ȘI COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

Preot prof. dr. Constantin COMAN <i>Sfântul Apostol Pavel și contribuția sa la canonul Noului Testament</i>	85
Gheorghe VASILESCU <i>Mănăstirea Samurcâșești-Ciorogârla – 200 de ani de existență</i>	103
Gheorghe VASILESCU <i>Mănăstirea Snagov – istorie și credință la împlinirea a 600 de ani de atestare documentară</i>	125

III. MISIUNE ȘI RESPONSABILITATE

† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române <i>Binecuvântarea Sfinților – izvor de bucurie. O catedrală reinnoită și trei noi sfinți români au primit pe Sfântul Apostol Pavel (Cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh DANIEL rostit cu prilejul resfințirii Catedralei Patriarhale din București, 26 octombrie 2008)</i>	145
--	-----

- † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Sfânta Liturghie – izvor de viață sfântă și lumină veșnică
(Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh DANIEL adresat
participanților la Sesiunea Festivă a Academiei Române „500 de
ani de tipar românesc”, București, 10 noiembrie 2008) 151
- † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
*Mare, Sfântă și Binecuvântată, 1 Decembrie –
Ziua Națională a României*
(Cuvântul Preafericitului Părinte DANIEL adresat cu ocazia
Zilei Naționale a României, Alba Iulia, 1 Decembrie 2008) 157
- † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Misiune pastoral-culturală prin Radio
(Cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh DANIEL adresat cu prilejul
primirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității
„Aurel Vlaicu” din Arad, 5 decembrie 2008) 161
- † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Misiune prin imagine și cuvânt – Televiziunea Trinitas a Patriarhiei Române
(Cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh DANIEL adresat cu prilejul
primirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest
„Vasile Goldiș” din Arad, 6 decembrie 2008) 169
- † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
*Catedrala Mântuirii Neamului – spațiu sacru și simbol național.
Elemente majore de arhitectură mistagogică a bisericii*
(Cuvântul de deschidere al Preafericitului Părinte DANIEL rostit
cu ocazia Simpozionului tematic consultativ „Noua Catedrală
Patriarhală, Catedrala Mântuirii Neamului: arhitectură,
structură, utilitate culturală și culturală”, 15 decembrie 2008) 175
- † VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Episcop Vicar Patriarhal,
*Împliniri și perspective ale Patriarhiei Române la un an de
arhipăstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel* 187
- † VARSANUFIE PRAHOVEANUL, Episcop Vicar al
Arhiepiscopiei Bucureștilor,
*Împliniri și perspective în Arhiepiscopia Bucureștilor la un an de
arhipăstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel* 199

IV. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Preot Remus MARIAN

Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Munteniei și Dobrogei, Locțiitorul Tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 octombrie – 31 decembrie 2008)

209

Ierod. dr. Gamaliel SIMA

Inaugurarea Centrului Social-Cultural „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica”

253

REDAȚIA

Apostolul Neamurilor în România. Aducerea la București a moaștelor Sfântului Apostol Pavel (23-29 octombrie 2008)

257

Gheorghe VASILESCU

2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii. Sedința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

261

Preot lect. Alexandru Gabriel GHERASIM și Preot Adrian NIȚĂ
Simpozionul Cuvântul scris

275

Preot lect. Alexandru Gabriel GHERASIM

Concertul jubiliar Colindul sfânt și bun

279

Preot asist. dr. Atanasie Tănăsache COSTEA

Începutul unui nou an universitar la Facultatea de Teologie „Justinian Patriarhul” din București (2008-2009)

285

Concluziile simpozionului tematic consultativ: „Noua Catedrală Patriarhală, Catedrala Mântuirii Neamului: arhitectură, structură, utilitate culturală și culturală”, 15 decembrie 2008

291

V. APARIȚII EDITORIALE

297

Contents

<i>Forword</i>	15
I. HIERARCHS' PASTORAL LETTERS ON THE LORD'S NATIVITY	
† DANIEL, Archbishop of Bucharest, Metropolitan of Wallachia and Dobrudja, Locum Tenens of Caesarea in Cappadocia and Patriarch of the Romanian Orthodox Church	21
† NIFON, Metropolitan and Archbishop of Târgoviște	29
† TEODOSIE, Archbishop of Tomis	35
† EPIFANIE, Bishop of Buzău and Vrancea	41
† CALINIC, Bishop of Argeș and Muscel	45
† CASIAN, Bishop of Dunărea de Jos	51
† DAMASCHIN, Bishop of Slobozia and Călărași	57
† GALACTION, Bishop of Alexandria and Teleorman	63
† AMBROZIE, Bishop of Giurgiu	69
† VISARION, Bishop of Tulcea	79
II. ARTICLES, STUDIES AND SCIENTIFIC LECTURES	
Pr. prof. dr. Constantin COMAN <i>The Holy Apostle Paul and His Contribution to the New Testament Canon</i>	85
Gheorghe VASILESCU <i>Samurcășești-Ciorogârla Monastery: 200 years' existence</i>	103
Gheorghe VASILESCU <i>Snagov Monastery, history and faith: 600 years since its first historical attestation</i>	125
III. MISSION AND RESPONSIBILITY	
† DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church <i>The Saints' Blessing – a Source of Joy. A Renewed Cathedral and Three New Romanian Saints Receiving the Holy Apostle Paul</i> (The address of His Beatitude Patriarch DANIEL on the reconsecration of the Patriarchal Cathedral in Bucharest, October 26 th , 2008)	145

- † DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church
The Holy Liturgy – a Source of Righteous Life and Everlasting Light
 (The address of His Beatitude Patriarch DANIEL to the attendants
 of the Festive Session of the Romanian Academy
 „500 years of printing activity in Romania”, Bucharest,
 November 10th , 2008) 151
- † DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church
Great, Holy and Blessed, December 1st –
The National Day of Romania
 (The address of His Beatitude Patriarch DANIEL on the
 occasion of the National Day of Romania, Alba Iulia,
 December 1st 2008) 157
- † DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church
Pastoral-Cultural Mission by Means of Radio
 (The address of His Beatitude Patriarch DANIEL on receiving
 the title of Doctor Honoris Causa of „Aurel Vlaicu”
 University in Arad, December 5th , 2008) 161
- † DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church
Mission by Means of Image and Word –
TRINITAS TV Station of the Romanian Patriarchate
 (The address of His Beatitude Patriarch DANIEL on receiving
 the title of Doctor Honoris Causa of „Vasile Goldiș”
 West University in Arad, December 6th 2008) 169
- † DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church
The Cathedral for the Salvation of the Nation
– sacred space and national symbol.
Major elements of the mystagogical architecture of the church
 (The address of His Beatitude Patriarch DANIEL to the
 attendants of the Consultative Thematic Symposium on
 „The New Patriarchal Cathedral, The Cathedral of People’s
 Salvation: Architecture, Structure, Devotional and
 Cultural Utility”, December 15th, 2008) 175
- † VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Patriarchal Vicar Bishop
Achievements and Perspectives of the Romanian Patriarchate:
One Year of Archpastorate of His Beatitude Patriarch Daniel 187

† VARSANUFIE PRAHOVEANUL, Vicar Bishop of Bucharest Archdiocese <i>Achievements and Perspectives of the Bucharest Archdiocese: One Year of Archpastorate of His Beatitude Patriarch Daniel</i>	199
--	-----

IV. CHURCH LIFE IN THE METROPOLIS OF WALLACHIA AND DOBRUDJA

Pr. Remus MARIAN <i>The work agenda of His Beatitude † DANIEL, Archbishop of Bucharest, Metropolitan of Wallachia and Dobrudja, Locum Tenens of Caesarea in Cappadocia and Patriarch of the Romanian Orthodox Church (October 1st – December 31st 2008)</i>	209
--	-----

Hierodeacon dr. Gamaliel SIMA <i>The Inauguration of the Social-Cultural Center „The Holy Hierarch Calinic of Cernica”</i>	253
---	-----

THE EDITORIAL STAFF <i>The Apostle to the Gentiles in Romania. The relics of the Holy Apostle Paul Brought to Bucharest (October 23-29th , 2008)</i>	257
---	-----

Gheorghe VASILESCU <i>2008 – Jubilee Year of the Holy Scriptures and the Holy Liturgy. The Solemn Assembly of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church</i>	261
---	-----

Pr. reader Alexandru Gabriel GHERASIM and Pr. Adrian NIȚĂ <i>„The Written Word” Symposium</i>	275
--	-----

Pr. reader Alexandru Gabriel GHERASIM <i>Jubilee Concert: Old, Holy Carolling</i>	279
--	-----

Pr. assist. dr. Atanasie – Tănăsache COSTEA <i>The Beginning of a New Academic Year at the Faculty of Theology „Patriarch Justinian” of Bucharest (2008-2009)</i>	285
--	-----

<i>Conclusions of the Consultative Thematic Symposium on „The New Patriarchal Cathedral, The Cathedral of People’s Salvation: Architecture, Structure, Devotional and Cultural Utility”, December 15th, 2008</i>	291
--	-----

V. PUBLICATIONS	297
-----------------	-----

Sommaire

Prologue

15

I. ALLOCUTIONS PASTORALES DES ÉVÊQUES À L'OCCASION DE LA NATIVITÉ DE NOTRE SEIGNEUR, DIEU ET SAUVEUR, JÉSUS CHRIST

† DANIEL, Archevêque de Bucarest, Métropolitain de Valachie et de Dobroudja, locum tenens du siège de Césarée de Cappadoce et Patriarche de l'Église Orthodoxe Roumaine	21
† NIFON, Métropolitain et Archevêque de Târgoviște	29
† TEODOSIE, Archevêque de Tomis	35
† EPIFANIE, Archevêque de Buzău et Vrancea	41
† CALINIC, Évêque d'Argeș et Muscel	45
† CASIAN, Évêque du Bas Danube	51
† DAMASCHIN, Évêque de Slobozia et Călărași	57
† GALACTION, Évêque d'Alexandria et de Teleorman	63
† AMBROZIE, Évêque de Giurgiu	69
† VISARION, Évêque de Tulcea	79

II. ARTICLES, ÉTUDES ET COMMUNICATIONS SCIENTIFIQUES

Prêtre prof. dr. Constantin COMAN <i>Le Saint Apôtre Paul et sa contribution au canon du Nouveau Testament</i>	85
Gheorghe VASILESCU <i>Le monastère Samurcășești-Ciorogârla</i>	103
Gheorghe VASILESCU <i>Le monastère Snagov, histoire et foi à 600 ans d'attestation documentaire</i>	125

III. MISSION ET RESPONSABILITÉ

† DANIEL, Patriarche de l'Église Orthodoxe Roumaine <i>La bénédiction des saints, source d'allégresse. Une cathédrale renouvelée et trois nouveaux saints roumains ont accueilli le Saint Apôtre Paul (Message de Sa Béatitudo le Patriarche DANIEL adressé lors de la reconsécration de la Cathédrale Patriarcale de Bucarest, le 26 octobre 2008)</i>	145
--	-----

- † DANIEL, Patriarce de l'Église Orthodoxe Roumaine
La Sainte Liturgie – source de vie sainte et lumière éternelle
 (Message de Sa Béatitudo DANIEL adressé aux participants
 à la Session Solennelle de l'Académie Roumaine „500 ans de
 typographie roumaine”, Bucarest, lundi, le 10 novembre 2008) 151
- † DANIEL, Patriarce de l'Église Orthodoxe Roumaine
*Le 1er Décembre - grande, sainte et bienheureuse -
 Fête Nationale de la Roumanie*
 (Message de Sa Béatitudo DANIEL à l'occasion de la
 Fête Nationale de la Roumanie, Alba Iulia, 1er Decembre 2008) 157
- † DANIEL, Patriarce de l'Église Orthodoxe Roumaine
Mission pastorale-culturelle par le moyen de la Radio
 (Message de Sa Béatitudo DANIEL adressé lors de la réception
 du titre de Docteur Honoris Causa de l'Université „Aurel Vlaicu”
 d'Arad, vendredi, le 5 décembre 2008) 161
- † DANIEL, Patriarce de l'Église Orthodoxe Roumaine
*Mission par l'image et la parole – la télévision Trinitas
 (TRINITAS TV) chaîne du Patriarcat Roumain*
 (Message de Sa Béatitudo DANIEL adressé lors de la réception du
 titre de Docteur Honoris Causa de l'Université de l'Ouest
 „Vasile Goldiș” d'Arad, samedi, le 6 décembre 2008) 169
- † DANIEL, Patriarce de l'Église Orthodoxe Roumaine
*La Cathédrale du Salut de la nation – espace sacré et symbole nationale.
 Éléments principaux d'architecture mystagogique de l'église*
 (Message de Sa Béatitudo DANIEL adressé aux participants du
 symposium thématique consultatif „La Nouvelle Cathédrale
 Patriarcale, la Cathédrale du Salut de la nation: architecture,
 structure, utilité culturelle et culturelle” (le 15 décembre 2008) 175
- † VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Évêque Vicaire du Patriarcat Roumain
*Une année d'archipastorat de Sa Béatitudo DANIEL,
 Patriarce de l'Église Orthodoxe Roumaine:
 réalisations et perspectives dans l'activité du Patriarcat Roumain* 187
- † VARSANUFIE PRAHOVEANUL, Évêque Vicaire de
 l'Arhevêché de Bucarest
*Réalisations et perspectives dans l'activité de l'Archevêché de
 Bucarest au bout d'une année d'archipastorat de
 Sa Béatitudo le Patriarce DANIEL* 199

IV. LA VIE ECCLÉSIALE DANS LA METROPOLIE DE VALACHIE ET DE DOBROUDJA

Prêtre Remus MARIAN

Agenda de Sa Béatitude DANIEL, Archevêque de Bucarest, Métropolitain de Valachie et de Dobroudja, locum tenens du siège de Césarée de Cappadoce et Patriarche de l'Église Orthodoxe Roumaine (1er octobre – 31 décembre 2008)

209

Hiérodiacre Dr. Gamaliel SIMA

Le fondement du centre socio-culturel „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica”

253

RÉDACTION

L'Apôtre des nations en Roumanie. Translation des reliques de Saint Apôtre Paul (23- 29 octobre 2008)

257

Gheorghe VASILESCU

2008 – l'Année jubilaire de la Sainte Ecriture et de la Divine Liturgie. Session solennelle du Saint Synode de l'Église Orthodoxe Roumaine

261

Prêtre Chargé de cours Alexandru Gabriel GHERASIM et Prêtre Adrian NIȚĂ

Le Symposium «La Parole écrite»

275

Prêtre chargé de cours Alexandru Gabriel GHERASIM

Le concert jubilaire «Les saints cantiques de Noel»

279

Prêtre assist. dr. Atanasie Tănăsache COSTEA

Le commencement d'une nouvelle année universitaire à la Faculté de Théologie Orthodoxe «Le Patriarche Justinian» de Bucarest (2008-2009)

285

Les conclusions du symposium thématique consultatif «La Nouvelle Cathédrale Patriarcale, la Cathédrale du Salut de la nation: architecture, structure, utilité culturelle et culturelle» (le 15 décembre 2008)

291

V. LIVRES

297

Cuvânt înainte

Anul 2008, dedicat aniversării de către întreaga creștinătate a 2000 de ani de la nașterea Sfântului Apostol Pavel (08-2008) și legăturii indisolubile între Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în Biserica Ortodoxă Română, a fost unul binecuvântat prin multitudinea evenimentelor bisericești, desfășurate în cele zece eparhii din Mitropolia Munteniei și Dobrogei. Dintre acestea, cele de la finalul anului sunt evidențiate în ultimul număr pe 2008 al revistei *Glasul Bisericii*, consacrat principalelor reperi teologice și duhovnicești, pastoral-misionare, social-filantropice și cultural-editoriale din viața Bisericii noastre.

Prima secțiune cuprinde pastoralele chiriarhale de Crăciun, semnate de Întâistătătorul Mitropoliei Munteniei și Dobrogei și de ceilalți nouă ierarhi care conduc eparhiile din cadrul acestei mitropolii. Sunt redată integral omiliile pastorale adresate cu prilejul praznicului slăvit al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos din anul mântuirii 2008 de: Preafericitul Părinte Daniel, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Munteniei și Dobrogei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei; Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului; Preasfințitul Părinte Epifanie, Episcopul Buzăului și Vrancei; Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului; Preasfințitul Părinte Casian, Episcopul Dunării de Jos; Preasfințitul Părinte Damaschin, Episcopul Sloboziei și Călărașilor; Preasfințitul Părinte Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului; Preasfințitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului, și Preasfințitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii.

Urmează rubrica de studii, articole și comunicări științifice. În acest număr poate fi citită comunicarea „Contribuția Sfântului Apostol Pavel la Canonul Noului Testament”, susținută de Pr. Prof. Dr. Constantin Coman în cadrul Simpozionului internațional *Sfântul Apostol Pavel, autor de scrieri biblice citite în Sfânta Liturghie*, desfășurat în ziua de 23 octombrie 2008 în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* din Palatul Patriarhiei, după aducerea moaștelor Sfântului Apostol Pavel din Grecia de către o delegație condusă

de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Panteleimon de Veria, Nausa și Kampania. Alte două studii, semnate de Gheorghe Vasilescu, semnaleză împlinirea a 200 de ani de existență a Mănăstirii Samurcășești și 600 de ani de atestare documentară a Mănăstirii Snagov.

Evenimentele bisericești derulate în ultimele luni ale anului 2008 sunt marcate, în primul rând, la rubrica „Misiune și responsabilitate”. Însemnătatea acestora și modul în care Biserica mărturisește și lucrează în variate momente sunt subliniate prin intermediul cuvântărilor adresate de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel clericilor și credincioșilor adunați pe Colina Bucuriei cu prilejul aducerii moaștelor Sfântului Apostol Pavel la București (23-29 octombrie 2008), participanților la slujba de resfințire a Catedralei patriarhale din București (26 octombrie 2008) și la ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dedicată Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii (28 Octombrie 2008), distinsei asistențe de la Sesiunea festivă a Academiei Române intitulată 500 de ani de tipar românesc (10 noiembrie 2008), cu ocazia conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității *Aurel Vlaicu* din Arad și al Universității de Vest *Vasile Goldiș* din Oradea (5-6 decembrie 2008), poporului român binecredincios la sărbătorirea Zilei Naționale a României (1 decembrie) și, nu în ultimul rând, în deschiderea Simpozionului tematic consultativ *Noua Catedrală Patriarhală. Catedrala Mântuirii Neamului: arhitectură, structură, utilitate culturală și culturală*, desfășurat în Aula Magna *Teoctist Patriarbul* a Palatului Patriarhiei (15 decembrie 2008). Tot la această rubrică sunt prezentate cuvintele Preasfințitului Părinte Vincențiu Ploieșteanul, Episcop vicar patriarhal, și Preasfințitului Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, rostite în ziua de 30 septembrie 2008, la momentul aniversar dedicat împlinirii a unui an de la întronizarea celui *de-al șaselea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Daniel*. Cele două alocuțiuni susținute în Aula Magna *Teoctist Patriarbul* a Palatului Patriarhiei concentrează realizările și perspectivele din primul an de arhipăstorire al Preafericitului Sale, atât la nivelul Patriarhiei Române, cât și la nivelul Mitropoliei Munteniei și Dobrogei și al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Rubrica „Viața bisericească în Mitropolia Munteniei și Dobrogei” completează secțiunea anterioară cu agenda de lucru a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel pentru intervalul 1 octombrie – 31 decembrie 2008 și cu o serie de reportaje care aduc în atenție alte evenimente derulate spre sfârșitul acestui an.

Numărul curent al *Glasului Bisericii* se încheie cu recomandarea câtorva dintre ultimele cărți și reviste publicate în 2008 la Editurile Patriarhiei Române, la Editura *Cuvântul Vieții* și la edituri ale eparhiilor din Mitropolia Munteniei și Dobrogei.

Continuând buna tradiție editorială a revistei Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, acest număr al *Glasului Bisericii* scoate în relief și fixează în memoria Bisericii un parcurs spiritual caracterizat de eforturi susținute de credința vie în ajutorul și purtarea de grijă a lui Dumnezeu, de responsabilitatea față de exigențele și provocările contemporane. Cultivând aceste trăsături specifice Bisericii lui Hristos, cititorii revistei, deopotrivă clerici și mireni, își pot împlini misiunea în societate.

REDACTIA

I
PASTORALE CHIRIARHALE
LA NAȘTEREA DOMNULUI
2008

† DANIEL,

*Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitorul Tronului Cezareei Capadociei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*

Preacucernicului Cler, Preacuviosului Cin Monahal și preaiubiților credincioși din Arhiepiscopia Bucureștilor.

*„Și a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei”.
(Luca 2, 7)*

Iubiți frați și surori în Domnul, Preacuvioși și Preacucernici Părinți,

Felul în care Sfinții Evangheliști *Matei* (1, 18-25; 2, 1-22) și *Luca* (2, 1-20) scriu despre Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos în Betleem ne arată cât de mult prețuiește Dumnezeu familia. Atotputernicul Dumnezeu, Care a făcut cerul și pământul, coboară din cer pe pământ întru smerenia unui Prunc născut nu în casa părinților săi, ci într-o călătorie, și nici măcar într-o casă de oaspeți, ci într-o iesle. Fiul lui Dumnezeu Se face Om, fără casă, străin și călător, pentru ca să aducă la casa Tatălui ceresc pe oamenii înstrăinați de El. Toți oamenii, prin viața lor trecătoare, sunt în lumea aceasta călători, căutători ai odihnei în Dumnezeu, Care i-a făcut spre comuniune de iubire cu El.

Pruncul pe care Îl naște Fecioara Maria nu este decât în fața oamenilor fiul lui Iosif din Nazaret, fiindcă trebuia ca Fiul lui Dumnezeu, Care Se naște veșnic din Tatăl, fără mamă, să Se nască în timp din mamă, fără tată, prin lucrarea Duhului Sfânt: „Îngerul Domnului i s-a arătat [lui Iosif] în vis, grăind: *Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt*” (*Matei* 1, 20). Deși Iosif nu este tatăl după trup al Fiului Fecioarei Maria, totuși lui i se încredințează de către Dumnezeu, prin înger, Pruncul Căruia trebuie să-I pună numele voit de Dumnezeu, adică Iisus, și pe Care trebuie să-L crească și să-L ocrotească, astfel ca Pruncul să nu fie o ființă lipsită de iubirea unuia din părinți. Deci, Iosif este oarecum tatăl adoptiv al lui Iisus.

Numele de Iisus vine de la Ieșuah, care înseamnă „Dumnezeu mântuiește”, arătând astfel că, prin Fiul Fecioarei Maria, Dumnezeu voiește să mântuiască lumea de păcate: „*Ea va naște Fiu și vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor*” (Matei 1, 21). Mântuirea înseamnă refacerea legăturii de viață și iubire între Dumnezeu și oameni. Iisus este Fiul veșnic al lui Dumnezeu devenit Om, astfel încât în El Dumnezeu și Omul sunt uniți pentru veșnicie. De aceea, proorocul Isaia a profetizat că Fiul Care Se va naște din Fecioară Se va chema Emanuel: „*Iată, Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu*” (Isaia 7, 14; Matei 1, 23). Cu alte cuvinte, Pruncul Iisus este Dumnezeu-Copilul.

Când Dumnezeu a făcut lumea, coroana creației Sale a fost familia: bărbatul și femeia, care au primit binecuvântarea de a crește, a se înmulți și a stăpâni pământul (cf. *Facerea* 1, 27-28). De aceea, în Biserica Ortodoxă, la Cununie, se pun mirilor coroane pe cap. Dar, pentru că la începutul lumii femeia a fost făcută din Adam, fără mamă, acum, la reînnoirea sau mântuirea lumii căzute în păcat, Iisus, Noul Adam, Se naște din femeie, fără tată. Iisus Se naște nu din sămânță și poftă bărbătească, ci de la Duhul Sfânt, pentru că inițiativa mântuirii vine de la Dumnezeu, Tatăl din ceruri, nu de la oamenii pământești. Nașterea după trup este naștere pentru viața pământească, viață care sfârșește în moarte, dar nașterea din lucrarea Duhului Sfânt este naștere pentru viața cerească, veșnică. Astfel, în însăși nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos este dat începutul vieții veșnice pentru om (cf. *Ioan* 1, 12-13).

Întrucât bărbatul și femeia împreună, adică prima familie, Adam și Eva, au căzut în păcat prin neascultare față de Dumnezeu, acum Iisus Mântuitorul, Noul Adam, începe ridicarea neamului omenesc din păcat alegând tocmai familia ca loc de început al lucrării Sale mântuitoare, prin smerită ascultare față de Dumnezeu a Fecioarei Maria și a dreptului Iosif, ocrotitorul Pruncului Iisus. Plin de înțeles este și faptul că prima minune pe care o va săvârși Iisus Mântuitorul în activitatea Sa publică se petrece la întemeierea unei noi familii, la nunta din Cana Galileii la care a fost invitat El, Iisus, și mama Sa, Fecioara Maria (cf. *Ioan* 2, 1-11). Acolo, în mod minunat, la rugămintea mamei Sale, care este icoana Bisericii, Mântuitorul Hristos preface apa în vin, arătând că binecuvântarea lui Dumnezeu asupra familiei plinește ceea ce lipsește și aduce bucurie deplină.

Fiul lui Dumnezeu devine Om și Se naște pe pământ printre oameni, ca să împace și să unească pe om cu Dumnezeu și pe oameni întreolaltă. De aceea, corul îngerilor cerești, care vestesc, în timpul nopții, păstorilor de lângă Betleem Taina Nașterii lui Hristos, cântă: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire.*” (Luca 2, 14).

Dumnezeu, Care a făcut spațiul și timpul, alege locul și vremea nașterii Sale ca Om: Betleemul din vremea împăratului Augustus și a regelui Irod. Dumnezeu-Cuvântul, Care a spus primei familii: „*Stăpâniți pământul*”, alege ca loc al venirii Sale ca Om printre oameni o familie săracă și neajutorată, fără bogății și fără renume, o familie care nu poate conta pe nimeni și pe nimic altceva decât pe ajutorul lui Dumnezeu. O, adânc al iubirii smerite a lui Dumnezeu! Copilul, Care înainte de a Se naște nu găsește nici măcar un colțișor în casa de oaspeți, îndată după naștere nu mai are loc nici în pământul neamului Său, ci trebuie să ia calea refugiului în Egipt. Vedem cum, de la început, viața lui Iisus se întâlnește cu refuzul și refugiul, pentru ca mai târziu să sfârșească cu răstignirea, întrucât El a venit să aducă iubire și viață în lumea în care păcatul aduce ură și moarte.

Iisus Se naște într-o iesle, noaptea, pe când dormeau locuitorii Betleemului. La marginea orașului se află în stare de veghe doar păstorii oilor. Acestor oameni simpli și veghetori li se arată cete de îngeri întru lumină și cântare ca să vadă cum Dumnezeu schimbă pe cele smerite în slavă, iar singurătatea lor o prefăce în bucurie. Oameni din afara orașului sunt chemați să devină cei dintâi prieteni ai familiei sărace și străine pe care Dumnezeu o binecuvântează prin nașterea Mântuitorului. Magi de la Răsărit, de la distanțe mari, vin să vestească iudeilor că, tocmai în țara lor, S-a născut un Prunc-rege de Care depinde mersul astrelor. Darurile împăratești oferite Pruncului sărac, născut într-o iesle, daruri aduse de departe, dintr-o țară străină, arată iubirea lui Dumnezeu pentru Pruncul născut din Mamă saracă, neajutorată, de către oamenii de aproape, de același neam. De aceea, Sfântul Ioan Evanghelistul spune: „*Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit*” (Ioan 1, 11).

Sensibil la contrastul dintre lipsa de ospitalitate pe care Fecioara Maria o trăiește cu întristare în Betleem și darurile scumpe primite de la oameni străini, poporul nostru, în frumoasele sale colinde, deplânge pe locuitorii neprimitori ai Betleemului, dar laudă pe păstorii de la marginea lui; deplânge cruzimea lui Irod, dar laudă înțelepciunea și dărnicia magilor de la Răsărit, care îi aduc daruri Pruncului Iisus:

„Aseară pe'nserate/Fecioara Maria
În Betleem cetate/Călătorind sosea
Și fiind obosită/Locașul și-l cerea
În Betleemul mare/Nimenea n-o primea”.

Iubiți credincioși și credincioase,

Făcându-se Om asemenea nouă, afară de păcat, Dumnezeu a ales calea smerită, tainică, de a veni la noi, pentru că El voiește ca noi să răspundem iubirii Sale în mod liber, nu forțați. El Se smerește atât de mult, încât poate fi primit sau refuzat de către noi. El Se face străin și călător, sărac și neajutorat, ca noi, în

mod liber, cu dragoste și bunătate, să facem dintr-un străin un prieten și dintr-un călător un oaspete al casei noastre. Ajutând un sărac, ne îmbogățim inima, sporim iubirea milostivă a sufletului nostru, aducându-l astfel la asemănarea cu iubirea milostivă a lui Dumnezeu, după chipul Căruia a fost făcut omul la început. Iubirea lui Dumnezeu este deodată atotputernică și smerită: Cel necuprins încapă într-o iesle, Cel veșnic devine un copil fraged la vârstă.

De ce un copil? Fiindcă un copil nu poate face nimic pentru el însuși: nu se poate hrăni singur, nu se poate adăposti singur, nu se poate apăra singur, viața lui depinde întru toate de iubirea celor din jur, de iubirea lor dăruitoare. Prin nașterea de prunci, prin îngrijirea și creșterea lor, oamenii nu mai trăiesc pentru ei înșiși, ci pentru alții: viața lor devine dăruire și dănuire în comuniune de iubire. Dreptul Iosif, deși nu este tată după trup al lui Iisus, devine totuși tată sau părinte adoptiv prin purtarea de grijă față de Copilul nou-născut. Prin iubirea dăruitoare pentru copii, un străin poate deveni părinte al lor, iar din lipsă de iubire dăruitoare, un părinte poate deveni un străin pentru propriii săi copii. Cine nu poate iubi copiii nu poate deveni părinte, iar cine nu poate deveni părinte nu poate deveni om deplin.

Iisus Domnul nu a avut copii după trup, dar a avut ucenici, fii duhovnicești, cărora le-a spus: „*Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, că a unora ca aceștia este Împărăția cerurilor*” (Matei 19, 14). Mai mult, Iisus Mântuitorul a înviat pe fiul văduvei din Nain și pe fiica lui Iair, aducând bucurie părinților îndurerați. Iubirea față de copii este, așadar, început al înțelegerii iubirii părintești a lui Dumnezeu față de oameni. Copiii cărora le lipsește iubirea părinților nu pot crește spiritual deplin, iar adulții care nu pot manifesta iubire dezinteresată, frățească și părintească, față de semenii lor nu pot răspunde deplin nici iubirii părintești a Tatălui ceresc față de ei.

Sfânta Scriptură descrie legătura lui Dumnezeu cu lumea ca pe o relație de intimitate, ca pe o cununie și o familie (cf. Efeseni 5, 21-33). Biserica este locul unde, prin lucrarea Sfântului Duh asupra sufletului feciorelnic și curat al omului smerit, se simte iubirea frățească în Dumnezeu-Fiul devenit Om și iubirea părintească a lui Dumnezeu-Tatăl, pe care Domnul nostru Iisus Hristos ne-a învățat să-L chemăm: „Tatăl nostru Care ești în ceruri”. Biserica este deci Familia iubirii Sfintei Treimi față de oameni, iar familia creștină a fost numită pe drept cuvânt „Biserica de acasă” (*Ecclesia domestica*).

Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos ca Prunc într-o familie ne cheamă astăzi să acordăm o atenție deosebită familiei, în general, și familiei creștine, în special. Am văzut că familia este coroana creației și locul sau mediul în care omul începe să înțeleagă taina iubirii și a binecuvântării părintești a lui Dumnezeu.

Astăzi, familia creștină se confruntă cu criza economică (sărăcie, șomaj, nesiguranța zilei de mâine), cu criza morală (avortul, divorțul, abandonarea copiilor, libertinajul ș.a.), cu criza spirituală (sectarismul, fanatismul și prozelitismul religios).

Cauzele sunt multiple și complexe: declinul demografic al populației tinere, ca o consecință a migrației tinerilor datorată sărăciei, mutații de ordin cultural, tehnic, ideologico-pragmatic, ce accelerează fenomenul de secularizare ca pierdere a dimensiunii sacre a vieții și intensifică în mod alarmant mentalitatea individualistă exacerbată, mercantilă, narcisistă și nihilistă.

Absența idealului pe termen lung și a valorilor creează adesea în om sentimentul vidului, al singurătății și al abandonului, determinând mulți oameni să se refugieze în practica drogului, violenței, în sectarism și suicid.

În plus, criza familiei se manifestă și în abandonul copiilor de către părinți și în abandonul părinților de către copii, în numărul mare de avorturi și chiar în creșterea numărului divorțurilor, creșterea violenței în familie și creșterea delincvenței juvenile.

Dar Nașterea Domnului, prin care se arată nesfârșita iubire a lui Dumnezeu pentru oameni, ne aduce putere și speranță ca să biruim încercările grele ale vieții. În acest sens, trebuie ca în fiecare parohie să ajutăm familiile creștine sărace sau cu mulți copii, să arătăm dragoste frățească și părintească față de copiii orfani și față de părinții îndurerăți care și-au pierdut copiii.

Să vizităm, mai ales în aceste zile, casele de copii fără părinți și casele de bătrâni pe care i-au uitat copiii lor; să vizităm bolnavii din spitale și deținuții din închisori, pentru a le vesti, prin daruri și colinde, bucuria Nașterii Domnului Hristos – Darul iubirii mântuitoare a lui Dumnezeu față de lume.

În fața crizei morale și spirituale de azi, să lucrăm pentru întărirea și sporirea iubirii părinților față de copii și a copiilor față de părinți, precum și a iubirii curate a soților între ei, păstrând dreapta credință și dreapta viețuire pe care le-am moștenit de la părinții și strămoșii noștri de-a lungul veacurilor, ca popor creștin.

Să creștem copiii și tinerii noștri în virtute și sfințenie, să-i învățăm să găsească în rugăciune izvorul iubirii curate și să trăiască viața lor pe pământ în lumina binecuvântării Părintelui ceresc și a Bisericii Fiului Său, Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ca să putem, din an în an, să cântăm cu îngerii și cu strămoșii în cor: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire.*”

Frați și surori în Domnul,

În noul an care vine, 2009, se împlinesc 650 de ani de la întemeierea Mitropoliei Țării Românești (1359), care l-a avut ca prim păstor al ei pe Sfântul Ierarh Iachint (1359-1372), și 150 de ani de la actul Unirii Principatelor Române (24 ianuarie 1859), proclamarea Unirii fiind făcută chiar de către Nifon Mitropolitul, într-o clădire din incinta Mitropoliei din București. Totodată, se vor împlini 1630 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Vasile cel Mare (379-2009), unul dintre cei mai cunoscuți Sfinți Părinți ai Bisericii Ortodoxe, mare teolog și înțelept păstor de suflete.

Cu acest prilej, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la propunerea Noastră, a declarat anul 2009 *An comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel Mare și al tuturor Sfinților Capadocieni*. Sfântul Vasile cel Mare s-a născut în Cezareea Capadociei din Asia Mică în anul 330 și a trecut la Domnul în anul 379. Părinții lui se numeau Vasile și Emilia și au avut nouă copii, dintre care cinci au devenit sfinți, împreună cu părinții lor și cu bunica lor, Macrina cea Bătrână. De fapt, toți cei nouă copii: cei patru frați și cele cinci fete, din familia lor, duceau o viață de sfințenie, evlavie, în dumnezeiască iubire, în rugăciune, milostenie și bună așezare a sufletului.

Familia Sfântului Vasile cel Mare a fost o familie de sfinți. Frații Sfântului Vasile au fost: Sfântul Grigorie, Episcop de Nyssa, cel mai mare dintre ei; după el a urmat Sfântul Vasile, apoi Sfântul Navgratie, mare pustnic și făcător de minuni în pustia Sinaiului, și apoi Sfântul Petru, episcopul Sevastiei. Deci, trei ierarhi sfinți și un pustnic. Dintre fete, Sfânta Macrina a fost mai mare cu vârsta decât toți. Ea a ajutat pe mama lor, Emilia, la creșterea tuturor copiilor, învățându-i pe toți, din pruncie, dreapta credință în Hristos-Domnul.

Sfântul Vasile cel Mare a fost un om foarte afectuos și a simțit mereu nevoia comuniunii cu cei dragi, cu familia ori cu prietenii. Persoanele care au avut un rol major în creșterea și formarea sa erau: mama Emilia, doica Paladia, bunica Macrina, sora Macrina și unchiul Grigorie, care i-a fost ca un al doilea tată și protector.

Considerând familia o instituție de bază a societății, întemeiată de Dumnezeu prin crearea omului ca bărbat și femeie (*Facerea 1, 27*), Sfântul Vasile cel Mare acorda, în scrierile sale, o importanță deosebită relațiilor dintre membrii familiei: soț și soție, părinți și copii, frați și surori.

De asemenea, Sfântul Vasile cel Mare face dese referiri la preocuparea pe care trebuie să o aibă familia și Biserica față de creșterea și educația copiilor. În acest sens, este cunoscută lucrarea *Sfântului Vasile cel Mare Către tineri*, în care sfătuiește pe tinerii creștini să se pregătească din tot ceea ce mintea omenească și cultura universală au alcătuit de-a lungul existenței umanității și să extragă, asemeni albinelor, numai polenul, lăsând la o parte ceea ce este dăunător sănătății morale a tinerilor.

Sfântul Vasile cel Mare este un mare dar pentru întreaga lume creștină, dar și pentru noi, românii, în special. El a desfășurat o frumoasă activitate misionară „nu numai în patria sa Capadocia, ci s-a ocupat și de situația creștinilor din Scythia Minor sau Dacia Pontica (Dobrogea), precum și de creștinii din Dacia Carpatica (geto-daco-romanii), ca și de creștinii goți, care locuiau în răsăritul Munteniei de azi și în sudul Moldovei”.

Fiind rudă și prieten cu Junius Soranus, guvernatorul sau comandantul militar al Scythiei Minor, Sfântul Vasile cel Mare a cerut acestuia să trimită în patrie, adică în Cezareea Capadociei, moaștele Sfântului Sava

de la Buzău, mort ca martir pentru credința în Hristos, în răsăritul Daciei Carpatice, la 12 aprilie 372, fiind înecat în râul Buzău.

În epistolele sale adresate guvernatorului Soranus sau Episcopului de Tomis, Bretanion, Sfântul Vasile cel Mare își arată admirația pentru tăria credinței trăite de strămoșii noștri de la Dunăre și Mare.

Primele obști monahale de la noi au fost organizate de ucenici și urmași ai Sfântului Vasile cel Mare după regulile sale monahale.

Dovada legăturilor sale cu pământul nostru străbun a fost recunoscută mai târziu și de Patriarhia Constantinopolului. Astfel, Sinodul Patriarhiei de Constantinopol, în timpul Patriarhului Sofronie, a decis la data de 10 octombrie 1776 ca Mitropolitul Ungrovlahiei (cu reședința la București) să poarte și titlul onorific de „Locțiitor al Tronului episcopal din Chesareea (Cezareea) Capadociei”. Din anul 1925, acest titlu este purtat de Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

În țara noastră, Sfântul Vasile cel Mare se bucură de o deosebită cinstire, numele de Vasile fiind foarte răspândit la români (aproximativ 615.000 de persoane poartă acest nume), iar în folclorul românesc, mai ales în colinde și plugușor, Sfântul Vasile cel Mare este așezat după Moș Crăciun, de-a dreapta Maicii Domnului sau locuind în aceeași Casă cu Dumnezeu.

În noaptea de 31 decembrie 2008 spre 1 ianuarie 2009 și în ziua de Anul Nou, de sărbătoarea Sfântului Vasile cel Mare, să înălțăm rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu (Te-Deum) pentru binefacerile primite de la El în anul 2008 și să-I cerem ajutorul în toată lucrarea cea bună și folositoare pe care o vom săvârși în anul nou 2009.

Cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, Anului Nou – 2009 și Botezului Domnului, vă adresăm tuturor calde și părintești doriri de pace și sănătate, fericire și ajutor mult de la Dumnezeu în tot lucrul bun și folositor, dimpreună cu tradiționala urare: La mulți ani!

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu [Tatăl] și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!” (2 Corinteni 13, 13).

† DANIEL,

*Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitorul Tronului Cezareei Capadociei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*

† NIFON,

Mitropolitul și Arhiepiscopul Târgoviștei,

Iubitului Cler, Cinului monahal și tuturor credincioșilor din Eparhia noastră, har și pace, sănătate și mântuire de la Domnul Iisus Hristos, iar de la noi, arhipăstorul vostru, dragoste părintească și arhierescă binecuvântare.

*„Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr”.
(Ioan 1, 14)*

Iubiți slujitori ai altarelor bisericilor noastre și dreptmăritori creștini, în această sfântă și aleasă zi a Crăciunului, ne plecăm, cu inimile înfiorate și pline de bucurie, în fața ieslei din Betleem „unde S-a născut Hristos, Mesia chip luminos”, cum spun colindele noastre străbune. Au trecut de atunci 2008 ani, dar icoana Nașterii Domnului este permanent prezentă în sufletul și în viața noastră, pentru că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, este veșnic viu și vine să se sălășluiească în sufletele noastre ca să ne umple de sfințenia Lui, de curăția Lui, să ne lumineze sufletul, să ne încălzească mintea și inima întru lucrarea și întemeierea unei vieți reînnoite și pline de har.

Sărbătoarea Crăciunului este o chemare sfântă la puritate, la frumusețe sufletească și la înnoirea vieții pentru a-L primi pe Hristos, Cel venit la noi „plin de har și de adevăr” (Ioan 1, 14). Ne umplem și în acest an de bucurie, la fel ca și păstorii Betleemului, și împreună cu ei vibrăm la cuvintele îngerului, care a grăit: „iată, vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David” (Luca 2, 10-11). Să ne înnoim sufletele și, ca și magii de la Răsărit, care au venit atunci să se închine Dumnezeiescului Prunc, să-I aducem darurile noastre duhovnicești: credința în locul aurului, dragostea în locul smirnei și nădejdea noastră în locul tămâiei și să I ne închinăm, căci El a venit pentru noi și pentru mântuirea și înnoirea noastră. Să cântăm în această noapte sfântă de Crăciun, împreună cu îngerii, imnul păcii: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2, 14), imn care trebuie să ne umple și pe noi de acea sfântă pace, care „covârșește orice minte” (Filipeni 4, 7) și care este atât de necesară pentru reînnoirea lumii.

Iubiți credincioși,

Sărbătorind Nașterea Domnului la 25 decembrie, Biserica ne oferă, în fiecare an, prilejul să rememorăm evenimentul și să reînprospătăm credința în Dumnezeu Tatăl și în Fiul Său Iisus Hristos și așa să devenim vase vrednice de a primi harul Duhului Sfânt, prin care să reînnoim viața noastră. Totodată, Biserica ne îndeamnă să nu rămânem simpli spectatori ai evenimentului, ci să redevenim, ca și Pruncul născut, curați și eliberați de orice răutate, reînnoindu-ne simțirile și gândirea, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Și să vă înnoiți în duhul minții voastre și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului” (*Efesenii* 4, 23-24).

Amintirea, în fiecare an, a dumnezeiescului eveniment al Nașterii Domnului are rostul de a ne face chemarea divină la propria renaștere, la nașterea din nou, cum iarăși spune Sfânta Scriptură: „De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu” (*Ioan* 3, 3).

Pentru participarea noastră la procesul de reînnoire trebuie să fim convinși și să trăim cu adânci sentimente această mare sărbătoare a Nașterii Domnului. Să încercăm să primim toate sărbătorile din preajma Crăciunului cu nerăbdarea curată a copiilor și cu nostalgia înțeleaptă a vârstnicilor, care retrăiesc miracolul renașterii și al reînnoirii. Să cunoaștem că în Betleemul Iudeii s-a petrecut cel mai minunat eveniment care s-ar fi putut întâmpla vreodată pe pământ: S-a întrupat, „făcându-Se asemenea oamenilor” (*Filipeni* 2, 7), Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treimea cea de o ființă, Veșnicul, Autorul lumii, Făcătorul cerului și al pământului, Creatorul vieții. „Chip de rob luând” (*Filipeni* 2, 7), a venit să ne descopere, înainte de orice, adevărul despre Sine, despre Tatăl și despre Duhul Sfânt. Și a venit, mai ales, să ne arate cum să ne purtăm între noi și apoi față de Dumnezeu, ca să fim fericiți și pe pământ și în cer. La fiecare Crăciun Îl primim pe acest Prunc Dumnezeiesc cu duioșie, cu trăire inefabilă, cu cântece vesele, cu *colinde păstrate din moși-strămoși și cu casele luminate și deschise. Dar, trebuie să-I deschidem mai ales casa inimilor și a minților noastre, pentru că El aduce inimii „bucurie mare”, iar minții „lumina cunoștinței”. Prin întruparea Sa, Mântuitorul Hristos ne-a adus dumnezeiasca învățătură, care limpezește toate tainele ce înconjoară omul și lumea. Răspunsurile la marile întrebări mântuitoare, atâtea câte sunt necesare minții și sufletului nostru credincios, se cuprind toate în Evanghelia Sa și în tezaurul de învățături ce se află în păstrarea Bisericii, care este „trupul Lui” (*Efesenii* 1, 23). De aceea, Sfântul Apostol Pavel numește Biserica „stâlp și temelie a adevărului” (*1 Timotei* 3, 15), iar Sfântul Ciprian al Cartaginei avertizează pe toți creștinii că „în afara Bisericii nu este mântuire”. Mântuitorul Hristos, în convorbirea Sa cu învățatul Nicodim (*Ioan* 3, 1-21), îl sfătuiește pe acesta că, pentru a înțelege cum este posibil ca omul să se nască din nou, pentru a se reînnoi și transfigura, să adopte un alt sistem de gândire decât cel obișnuit, anume acela care presupune credința în Dumnezeu și în Fiul Lui Cel întrupat, adică în*

El, în Iisus Hristos. Aceasta pentru că El S-a coborât din cer, pentru că El a venit de la Tatăl, iar răspunsul pe care-l poate da El la marile noastre întrebări este din Sursa absolută, din Izvorul Care știe tot adevărul, căci „Acela pe Care L-a trimis Dumnezeu vorbește cuvintele lui Dumnezeu” (Ioan 3, 34). Va putea, deci, renaște sufletește și va ajunge la lumina cunoștinței și la viața veșnică, la fericirea eternă, numai acela care va crede și va asculta învățăturile Lui, acela care va trăi potrivit cu îndrumările Lui, păstrate și transmise cu fidelitate prin Sfânta Sa Biserică.

A te naște din nou înseamnă a umbla în lumină, a fi și a lucra în adevăr, a nu fi sclavul întunericului și al minciunii, a te hotărî să faci fapte bune. Omul faptelor bune este un om nou. Omul cel vechi, al faptelor rele, care se hotărăște să treacă la faptele bune, acela se naște din nou. Explicarea acestei învățături o face în mod minunat Sfântul Pavel, marele apostol și scriitor, astfel: „Să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare. Și să vă înnoiți în duhul minții voastre și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului” (Efeseni 4, 22-24). Chemarea aceasta ni se adresează tuturor și astăzi, iar de ascultarea ei depinde atât viața noastră bună și pașnică pe pământ, cât și starea de fericire în veșnicie.

Iubiții mei fi sufletești,

Biserica Mântuitorului Hristos, din care facem și noi parte, stă pe trainica temelie a dreptei credințe, hrănindu-se și reînnoindu-se prin Sfintele Taine. Trupul și Sângele lui Hristos, ca „medicament al nemuririi” (Sfântul Ignatie Teoforul), ne apără de credințe străine și ne hrănește spre creșterea duhovnicească până „vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit” (Efeseni 4, 13), cum spune Sfânta Scriptură.

Cuvântul lui Dumnezeu, pe care-L propovăduim, se face Trup și ne împărtășim cu El spre înnoirea, întărirea și creșterea noastră duhovnicească. În toate sfintele altare există locul cel sfânt unde prescura, frământată cu evlavie, se preface, prin pogorârea Duhului Sfânt, la invocarea preotului sau a episcopului, în Trupul lui Hristos. Altarul devine Betleem, iar pâinea Trupul lui Hristos, Cel ce în peșteră S-a născut pentru mântuirea noastră. De aceea, temelia dreptei credințe ortodoxe este Hristos Domnul, Cel ce S-a născut din Fecioară, iar Sfânta Împărtășanie este Trupul Său, pe care-L primim în Biserică, și numai în Biserică, spre înnoirea și transfigurarea noastră și numai de la preotul care are răspundere și în fața propriei conștiințe și în fața lui Dumnezeu.

Întruparea lui Iisus Hristos stă la temelia mântuirii noastre, care constă în reînnoirea persoanei în Duhul Sfânt în această viață și nădejdea în dobândirea celei viitoare, iar pentru realizarea acestui minunat țel a fost întemeiată Biserica, Trupul lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu. Iisus Hristos este Capul acestui așezământ, iar Duhul Sfânt o adumbrește cu harul care se

revarsă, ca ploaia și ca roua cerului, și împlinește creșterea ei în Dumnezeu, spre folosul omului. Apostolii, proorocii, dreptii, sfinții din toate timpurile și toți credincioșii, care au mărturisit și mărturisesc despre Mântuitorul Hristos că este Fiul lui Dumnezeu, sunt pietre zidite în temelia Bisericii, bucurându-se de bunăvoința protectoare a lui Dumnezeu. Iar toată lucrarea Bisericii nu este decât o prelungire în timp, pentru toate veacurile, a actului Întrupării Domnului, a viețuirii Lui împreună cu oamenii, a morții și Învierii Lui. Astfel, prin Biserică, intrăm în sfânta și marea familie a lui Dumnezeu, în care El este Tatăl nostru, iar noi suntem fiii Lui. Sfântul Pavel spune destul de grăitor: „nu mai sunteți străini și locuitori vremelnici, ci sunteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos. Întru El, orice zidire bine alcătuită crește ca să ajungă un lăcaș sfânt în Domnul, în Care voi împreună sunteți zidiți, spre a fi lăcaș al lui Dumnezeu în Duh” (*Efesenii* 2, 19-21).

Dreptmăritori creștini,

Sărbătoarea Nașterii Domnului ne adună în fiecare an într-o sfântă comuniune, nu numai în Biserica părinților noștri, simbolul peșterii din Betleem, ci și în „mica biserică” (Sfântul Ioan Gură de Aur) de acasă, cu părinții, copiii, frații și prietenii, pentru ca, în luminile strălucitoare ale candelii și ale bradului frumos împodobit, să ne îndestulăm sufletele din frumusețea clipelor sfinte ale bătrânelor și mereu tinerelor noastre colinde.

Să întâmpinăm sărbătoarea Nașterii Domnului cu o pregătire sufletească specială, cu preocupări spirituale, pentru ca fiecare dintre noi să devină un Betleem în care să se nască Iisus Hristos cu splendoarea învățaturii Sale, astfel ca mințile și inimile noastre să se reinnoiască cu puterea harică a credinței și a dragostei creștine. Căci, în măsura în care ne apropiem de Dumnezeu, *prin rugăciune și fapte bune, în aceeași măsură ne îndepărtăm de cel rău.* Iar eliberarea de păcat, pe care ne-o dă Domnul Hristos prin Biserică, ne dă puterea de a-i ierta pe semenii noștri, de a-i iubi, de a-i ajuta și de a nu răspunde la rău cu rău, ci de a birui „răul cu binele” (*Romani* 12, 21).

În lumina și bucuria Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile Sale arătate nouă în acest an 2008, când am prezentat românilor și culturii noastre naționale ediția jubiliară a *Liturghierului* lui Macarie, tipărit la Târgoviște în anul 1508, festivități onorate și binecuvântate prin prezența Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

În anul ce vine, de asemenea, Arhiepiscopia noastră, preoții și credincioșii vor trăi momente deosebite cu caracter bisericesc și național, pentru că se va proclama la Târgoviște canonizarea Sfântului Voievod Neagoe Basarab, ctitor și făuritor de spiritualitate și cultură creștină și

românească, precum și aducerea moaștelor Sfântului Ierarh Nifon, Patriarhul Constantinopolului și Mitropolitul Țării Românești, care a păstorit aici, în fosta Cetate de Scaun, lăsându-și amprentele sale de energic, evlavios și devotat ierarh al Sfintei noastre Biserici. Acestea toate sunt împliniri care țin aprins focul bucuriei creștine și românești și reprezintă un prilej de a ne reînnoi credința și dragostea față de Dumnezeu și față de semenii noștri.

Acum, de sărbătorile Crăciunului, să ne deschidem larg porțile sufletelor noastre reînnoite de har și să-L primim pe Hristos în conștiința și viața noastră. Să-L întâmpinăm în graiul „sfânt și bun” al colindelor și datinilor de Crăciun, care aduc atâta bucurie în toate casele, atât copiilor, cât și vârstnicilor.

Adresându-vă aceste gânduri și îndemnuri, vă trimit tuturor, cu prilejul sărbătorilor Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei, cele mai bune urări de sănătate și de înnoire a vieții cu dragoste și credință, după chipul și asemănarea Celui pogorât din ceruri pentru noi și pentru a noastră mântuire.

Vă îmbrățișez și vă binecuvintez pe toți și rog pe Hristos Domnul să reverse asupra tuturor darurile păcii, iertării și împlinirii duhovnicești.

† NIFON,

Mitropolitul și Arhiepiscopul Târgoviștei

† TEODOSIE,

Arhiepiscopul Tomisului

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptmăritorilor creștini din cuprinsul de Dumnezeu păzitei Arhiepiscopii a Tomisului, har vouă și pace de la Dumnezeu Mântuitorul nostru, Cel născut în ieslea Betleemului, iar de la noi Arhierescă Binecuvântare.

*„Taina cea din veci ascunsă se descoperă astăzi,
căci Cuvântul S-a făcut Trup“.
(Coloseni 1, 26)*

Iubitii mei fi duhovnicești,

Astăzi întreaga făptură se reînnoiește, pentru că Cel ce din cer pe pământ a coborât a răsărit ca „Soare al dreptății“ întrupat din Fecioara Maria. El umple de lumină pământul și veselește cerul. Prăpastia dintre cele două lumi, a cerului și a pământului, dispare, iar îngerii și oamenii se unesc să cânte împreună această bucurie. Au văzut mai înainte această zi patriarhii, au prezis-o profeții, iar dreptii doreau să o privească, dar nu s-au împlinit doririle lor sfinte decât în ziua când Dumnezeu S-a arătat pe pământ în trup și a început să petreacă aieva cu oamenii.

Dreptmăritori creștini,

Omul este o taină mare în planul lui Dumnezeu - Creatorul. Sfântul Grigorie de Nyssa ne spune că Dumnezeu - Cuvântul a creat omul numai și numai dintr-o revărsare a dragostei Sale, pentru a nu-și lăsa ascunsă Lumina Sa cea dumnezeiască, nemărturisită Slava Sa și neîmpărtășită Bunătatea Lui. Sfânta Treime este iubirea desăvârșită. Deoarece Tatăl Ceresc are din veci un Fiu, El l-a creat pe om după chipul Său și i-a arătat acestuia o iubire asemenea celei pe care o are către Fiul Său. Comuniunea personală supremă dezvăluie o iubire nesfârșită, care este lumină și viață. De aceea, teologul Iubirii divine va scrie în Evanghelia sa că: „și Cuvântul era lumina cea adevărată“ (Ioan 1, 9).

Dintru început omul a avut menirea să urce spre asemănarea cu Dumnezeu, Creatorul și Mântuitorul său. Acest urcuș a fost oprit de înșelăciunea vicelanului diavol, care, prin ispită, l-a aruncat pe om în întunericul păcatului și l-a lipsit de Lumina Celui Atotputernic. Cu toate acestea, Dumnezeu a continuat să privească cu dragoste spre omul care a căzut deliberat, prin propria sa voie, în păcat. Astfel, „la plinirea vremii“,

când Tatăl a binevoit, Cuvântul S-a întrupat și S-a sălășluit între oameni. Așadar, Tatăl a voit ca Fiul Său să Se facă asemenea oamenilor, ca pe aceștia să-i facă asemenea Lui. În acest fel, oamenii devin frați între ei și fii după har ai Părintelui Ceresc.

Iubiți fi duhovnicești,

Dumnezeu este lumină și este numit Cel Bun chiar de către Fiul Său. Din covârșitoarea bogăție a Bunătății Sale a creat îngerii și oamenii, pentru ca aceștia să participe la dragostea și fericirea Sa.

La bucuria comună dintre Tatăl, Fiul și Sfântul Duh suntem chemați și noi astăzi, ca să ne împărtășim din dragostea nesfârșită a lui Dumnezeu, Care nu a adus cele create la existență pentru că ar fi avut lipsă de ceva, ci pentru ca întreaga făptură să se bucure pe măsura și după firea ei, iar El să Se veselească de lucrurile Sale, văzându-le pe ele că se veselesc și se satură, fără saturare, de Cel de Care nu se pot sătura, așa cum ne spune Sfântul Ioan Damaschin.

Astfel, Dumnezeu mai descoperă omului o rază a bunătății Sale, deoarece pe cel căzut nu îl așează acolo unde fusese mai înainte de cădere, în grădina Raiului, ci îl îmbracă în lumina Iubirii Sale, îl face mai bogat, în har, și îl ridică deasupra îngerilor. De aceea, Cuvântul S-a făcut Trup și S-a sălășluit între noi. Cuvântul este Cel care a lucrat în creație înainte, dar și după cădere, fiind astfel Cuvânt Creator și Proniator. El cunoaște mintea și inima omului, iar prin Întrupare vine să vindece firea omenească cea împuținată și rănită de păcat.

Totodată, omul poate descifra rațiunile creației, deoarece toate făpturile care suferă din pricina căderii în păcat a omului se înnoiesc odată cu răscumpărarea acestuia. Întrucât oamenii deveniseră trupești, aceștia nu-și mai cunoșteau propria existență spirituală. De aceea, Dumnezeu-Cuvântul Se face Om pentru a veni la oameni, ca ei să-L cunoască, prin El, pe Tatăl.

Sfântul Atanasie cel Mare arată că, după Întruparea Fiului, oamenii vedeau zidirea lumii ca operă a lui Dumnezeu. Oriunde și-ar fi îndreptat oamenii simțurile, după ce L-au cunoscut pe Cuvântul în trup, nimic nu-i mai putea ispiti să le socotească pe cele văzute mai presus de Dumnezeu. Astfel, simțurile lor au fost eliberate de povara grea a idolatriei și pot sesiza cu ușurință rațiunea și valoarea reală a lucrurilor.

Prin Întrupare, Fiul lui Dumnezeu n-a socotit a se lipsi de Slava Sa și a dovedit că este Dumnezeu nu numai la nașterea Lui, prin faptele minunate ce s-au săvârșit atunci, ci și prin smerenia Lui.

Oamenii care rămân împietriți în păcate nu pot să cunoască această smerenie a lui Hristos și, de aceea, nu se pot învrednici nici de puterea Lui dumnezeiască. Niciun om n-ar fi putut săvârși jertfa pe care a binevoit a o aduce Hristos lumii întregi, dar El a făcut aceasta pentru că dragostea Sa pentru oameni este nemăsurată și, astfel, i-a atras pe oameni la credința întru El. Așadar, Hristos a luat trup nu numai pentru că era iubitor de oameni, ci și pentru că iubirea Tatălui L-a copleșit. De aceea, primește să facă voia Tatălui, ca Fiu, pentru a îi face apoi pe oameni fiii, după har, ai Tatălui.

Iubiți credincioși,

Omul dintru început și-a primit viața prin Cuvântul lui Dumnezeu. Acesta l-a chemat pe om din neființă la ființă și tot Cuvântul este Cel Care îl ridică pe om din prăpastia căderii în păcat. Viața fără Dumnezeu este numită moarte, iar viața legată de Cuvântul lui Dumnezeu înseamnă existența în lumina și bucuria lui Dumnezeu. Cuvântul este plin de har și adevăr, de aceea Cuvântul Care vine întrupat la oameni aduce harul și înnoiește legătura între Dumnezeu și om. Harul ce ni se dă prin Întruparea Fiului este, în mod special, harul Cuvântului și noi comunicăm cu Dumnezeu Cuvântul prin rațiune și cuvântul rugăciunii.

Când omul se desparte de Dumnezeu prin ruperea dialogului cu El, atunci se însingurează și rămâne cu o viața secătuită, pentru că nu mai folosește Cuvântul ca să răspundă la chemarea lui Dumnezeu și a semenilor săi. Dumnezeu nu produce moarte și stricăciune, ci oamenii o produc, prin săvârșirea păcatului. Moartea păcatului poate fi alungată prin comuniunea cu Dumnezeu, izvorul nemuririi și al vieții, prin rămânerea în legătura responsabilă cu Hristos. Ispita a venit cu înșelăciune și minciună, dar Cel Care l-a adus pe om la viață, Cuvântul lui Dumnezeu, îl poate readuce iarăși la viața adevărată, dacă omul revine în dialogul nemincinos cu Dumnezeu. De aceea îl auzim pe Sfântul Apostol Pavel care spune: „Căci precum prin neascultarea unui om s-au făcut păcătoși cei mulți, tot așa prin ascultarea Unuia se vor face drepti cei mulți“ (*Romani 5, 19*), iar Sfânta Biserică ne îndeamnă să cântăm cu inima, zicând: „Cercetându-ne pe noi din cer Mântuitorul nostru, cei din întuneric au aflat adevărul că din Fecioară S-a născut Domnul...“.

Iubiții mei fi duhovnicești,

Bunătatea lui Dumnezeu revărsată prin Întruparea Fiului Său este o minune. Astăzi, Cel născut din Tatăl mai presus de minte și de cuvânt pentru noi Se naște din Fecioară, tot mai presus de minte și de cuvânt.

Atunci Hristos S-a născut din Tatăl, după fire, mai înainte de veci. Acum, Se naște iarăși, mai presus de fire, prin Duhul Sfânt. Nașterea Lui de Sus este adevărată, iar nașterea de jos este fără de minciună; astfel, Hristos din Dumnezeu S-a născut cu adevărat ca Dumnezeu și din Fecioară S-a născut cu adevărat ca om. Sus, singurul Unul Născut din Cel Nenăscut; jos, din singura Fecioară, același Unul Născut. Nici Dumnezeu n-a suferit știrbire că a născut dumnezeiește, nici Fecioara n-a suferit stricăciune că a născut trupește, prin Duhul Sfânt; de aceea, nașterea Lui Hristos de Sus nu este pe deplin tâlcuită, după cum nici nașterea Lui în trup nu poate fi iscodită.

Sfântul Ioan Gură de Aur, cugetând la această naștere a Fiului lui Dumnezeu din Fecioară, rostește:

„Ce să grăiesc despre nașterea lui Hristos? Minunea mă înspăimântă, Cel Bătrân de zile S-a făcut Prunc, Cel ce stă pe scaun înalt și prea înălțat este așezat în iesle, Cel nepipăit, Cel curat, Cel nealcătuit, Cel netrupesc este cuprins de

mâini omenești. Cel ce a rupt legăturile păcatului este înfășat în scutece, pentru că dorește să prefacă necinstea în cinste, să îmbrace cu slavă pe cei umiliți și rușinați, vrea să arate chip de virtute pe Cel supus ocării. Iată cum Hristos ia trupul nostru, ca noi să facem înlăuntrul nostru loc cuvântului Lui; ne ia trupul nostru ca să ne dea Duhul Lui; ne ia pe noi ca să ne dea vistierie de viață, ia trupul nostru ca să ne sfințească, ne dă Duhul Lui ca să ne mântuiască“.

Iubiți credincioși,

La minunea Nașterii din Betleem coboară îngerii și cântă: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună voie“. Îngerii îi cheamă și pe păstori, zicând: „Veniți să sărbătorim, să prăznuim; străin e chipul sărbătorii, căci preaslăvit este Cuvântul cel născut“.

Ce sărbătoreau îngerii și oamenii împreună? Unirea Cerului cu pământul, căci legătura cea veche a păcatelor s-a dezlegat, diavolul s-a rușinat, iar moartea este pregătită să primească călcarea de către Cel întru tot viu; Raiul se pregătește să își deschidă ușile, blestemul își pierde puterea sa, păcatul se alungă, înșelăciunea se izgonește, credința se propovăduiește pretutindeni și Lumina lui Hristos în lume se arată tot mai puternică.

Cei de Sus coboară pe pământ, căci îngerii împreună cu oamenii viețuiesc și oamenii cu îngerii fără frică vorbesc. Pentru ce, dar, toate acestea? Pentru că Dumnezeu pe pământ a venit ca pe om să-l suie la Cer, cum spune Sfântul Ioan Damaschin. Cerul și pământul s-au împreunat. Cel ce este din veacuri neîncepute coboară pe pământ, este ținut ca Prunc la sân, în brațe feciorești, iar ieslea îl primește pe Cel Ce nu-l încăpea Cerul. Cerul, însă, trimite semn către pământeni și, astfel, steaua se arată, iar magii, privitori la cer, au făcut începutul lepădării de tirania morții și vin să se închine Răscumpărătorului vieții.

Dar ce mai putem spune? Cel bogat în milă, Cel Care ține cerul și pământul, Cel Care are toate pline de bogăție intră în mare sărăcie, în peștera sărăcicioasă, căci n-a avut nici pat, nici așternut. O, Sfântă peșteră a Betleemului în care S-a sălășluit Hristos Domnul, purtătoare de lumină cerească și părtaşă a îngerilor, care au cântat Nașterea Celui Născut din Tatăl, iar acum Nașterea din Fecioara Maria, ce raze luminoase ale mântuirii ai răspândit în toată lumea!

Noi, românii, ne bucurăm de Cel Ce S-a născut în peșteră, la Betleem, căci razele peșterii au ajuns într-o altă peșteră din Dobrogea, peștera Celui Întâi chemat, Sfântul Apostol Andrei. Acesta, urmându-L pe Cel născut din Fecioara Maria, și-a găsit adăpost și a făcut din peșteră biserică; și, astfel, venind ca ucenic al Domnului să-L propovăduiască pe Cel născut în Betleem, ne-a născut pe noi ca neam apostolic binecuvântat în Hristos. Suntem cu toții copleșiți de această purtare de grijă a lui Dumnezeu, Care, prin cel întâi chemat, Sfântul Apostol Andrei, ne cheamă și pe noi în fiecare praznic al Nașterii Domnului să renaștem duhovnicește și să ne îmbrăcăm în harul Luminii de la Betleem. Pentru noi, cei din Dobrogea și din întreaga țară, peștera Sfântului Andrei este un Betleem românesc. De aceea credem

că aici este casa Pâinii celei cerești, căci aici am cunoscut mai întâi hrana cea cerească, aici am văzut Lumina cea adevărată, aici ne-a strălucit nouă Răsăritul Cel de Sus. Avându-l mijlocitor pe Sfântul Apostol Andrei, ocrotitorul tuturor românilor, să aducem și noi, împreună cu îngerii și cu păstorii, credința, nădejdea și dragostea ca răspuns al nostru la comuniunea cu Dumnezeu și cu toți oamenii.

De aceasta să ne bucurăm nu numai în această sfântă zi, ci și în toată vremea praznicului pe care l-am întâmpinat, dar și în vremea Anului Nou, pe care îl vom începe în curând. Dragostea lui Dumnezeu să se reverse asupra noastră și cu toții să o primim întru inimă înfrântă și smerită, întru bună-voire și iubire frățească, astfel încât Dumnezeu cu adevărat să împăratească în noi și să ne însoțească în toate zilele vieții noastre.

Vă dăruiesc tuturor dragostea mea părintească și vă împărtășesc harul acestei sărbători, dorind să vă fie casele pline de lumină și sufletele aprinse de credință, să aveți pace unii cu alții, să va fie sfântă și binecuvântată agapa de Crăciun și să cântăm cu toții cântarea cea frumoasă și plină de bucurie:

Hristos Se naște, slăviți-L!

Hristos din ceruri, întâmpinați-L!

Hristos pe pământ, înălțați-vă!

Să cântăm și să aducem laudă Domnului toți pământeni, împreună cu îngerii, în viața aceasta, anticipând, prin arvuna bucuriei, viața viitoare.

† TEODOSIE,
Arhiepiscopul Tomisului

† EPIFANIE,
Episcopul Buzăului și Vrancei

Har, pace și arhieresti binecuvântări!

*„Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot
poporul, că vi S-a născut Mântuitor, Care este Hristos Domnul“.
(Luca 2, 10-11)*

Iubiți fi sufletești,

Sfânta noastră Biserică, an de an, prin vestirea îngerului, ne aduce marea bucurie a întrupării Fiului lui Dumnezeu, Care a venit în lume să șteargă osânda păcatului strămoșesc, să împace cerul cu pământul și pe om cu Dumnezeu.

Prin Nașterea Domnului, coboară pe pământ slava și pacea cerească, iar bunăvoirea se sălășluiește între oameni (cf. Luca 2, 14). Prin venirea în lume a Mântuitorului Hristos, nu mai suntem singuri, ci am devenit - prin har, credință și fapte bune - „împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu“ (Efeseni 2, 19).

De aceea, praznicul Nașterii Domnului este sărbătoarea - prin excelență - a bucuriei și a darurilor; a bucuriei - pentru că Dumnezeu Se face Om ca pe om să-L îndumnezeiască; a darurilor - deoarece Tatăl ceresc ne dăruiește dragostea și milostivirea, concretizate în dumnezeiasca întrupare a Fiului Său, Care „S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce“ (Filipeni 2, 8). De aici și dorința magilor de a aduce Pruncului Iisus daruri pline de simbolistică; de aici și tradiția oferirii de daruri, mai ales celor mici, asemănați, prin puritate și nevinovăție, cu Cel născut în peștera Betleemului.

Dreptslăvitori creștini,

Sfântul Pavel, marele Apostol al neamurilor, ale cărui sfinte moaște au fost aduse în țara noastră în luna octombrie a acestui an, ne mai spune că binecuvântatul dar al întrupării Domnului Iisus este acela că am devenit fii ai lui Dumnezeu: „Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub lege, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea“ (Galateni 4, 4-5).

Nașterea Domnului este o mare taină, dar este și o realitate în care aflăm izvorul cel viu al mântuirii și reazemul credinței noastre. „Cu adevărat

mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de ingeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru slavă“ (1 Timotei 3, 16).

Vorbind despre măreția plină de smerenie și de taină a Nașterii lui Hristos, Sfântul Ioan Gură de Aur zice:

„Că a născut Fecioara astăzi, o știu! Că a născut Dumnezeu mai presus de timp, o cred! Dar chipul Nașterii [Domnului - n.n.] am învățat să-l cinstesc în tăcere și am primit ca prin cuvinte să nu-l iscodesc. Când e vorba de Dumnezeu, nu trebuie să căutăm la firea lucrurilor, ci să credem în puterea Celui Care le săvârșește [...]. Să se cerceteze, dar, cele după fire, iar cele mai presus de fire să se cinstească în tăcere. Nu ca pe un lucru de care trebuie să fugim, ci ca pe ceva tainic și vrednic de cinstit prin tăcere“¹.

Nașterea Domnului a adus lumii Sfânta Evanghelie și porunca iubirii de Dumnezeu și de oameni. S-a întemeiat pe pământ Biserica Mântuitorului Hristos, ce adăpostește Jertfa cea fără de sânge și comoara Sfințelor Taine - izvoare de har mântuitor prin care noi toți devenim fii ai lui Dumnezeu.

Prin Nașterea Sa, Mântuitorul ne aduce lumina adevărului pierdută de noi, ne dăruiește liniștea și pacea, bunătatea și îndelunga răbdare, virtuți ce trebuie să împodobească întreaga noastră ființă.

De aceea, Nașterea lui Iisus Hristos înseamnă începutul mântuirii neamului omenesc. Ea luminează ca o stea călătoria noastră în această lume și ne ajută să devenim „*lăcașuri ale Duhului Sfânt*“ - așa cum spune Sfântul Atanasie cel Mare.

Prin venirea Domnului Hristos în lume, harul lui Dumnezeu se revarsă, pătrunde în om și înnoiește toată ființa lui, ca să o călăuzească spre starea desăvârșirii. Pentru această creștere duhovnicească, avem ca model pe însuși Mântuitorul nostru, Cel Care S-a întrupat din iubire față de noi, oamenii, ca, luând aminte la viața Lui, să-L urmăm, să ne sfințim, să ne înălțăm până la „*starea bărbatului desăvârșit*“ (Efeseni 4, 13), care este Hristos, așa cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel.

Domnul Iisus Hristos nu este numai model, ci și izvor de putere dumnezeiască pe care o dobândim prin harul Său și care ne ajută să devenim sfinți. Dar harul lui Hristos se sădește roditor în viața noastră numai dacă ne străduim să facem voia lui Dumnezeu, dacă sporim neîncetat în cele spirituale, având credință puternică și nădejde statornică, după cum ne învață Sfântul Apostol Petru care zice: „*Jubiților, așteptând acestea, sărguiți-vă să fiți aflați de El în pace, fără prihană și fără vină. [...] Creșteți în har și în cunoașterea Domnului nostru și Mântuitorului Iisus Hristos*“ (2 Petru 3, 14, 18).

Se cuvine, așadar, să cunoaștem că această sporire în har, această înaintare spre desăvârșire nu sunt ușoare. Ele cer continuă stăruință întru săvârșirea faptelor bune și împotrivire hotărâtă la tot ceea ce vine de la diavolul. Știm că în noi se luptă mereu binele cu răul, virtutea cu păcatul, adevărul cu minciuna, dragostea cu ura, smerenia cu mândria și bunătatea cu răutatea. Aceasta este lupta despre care mărturisea Sfântul Pavel: „*Nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acesta îl săvârșesc. Iar dacă fac ceea ce nu voiesc eu, nu eu fac aceasta, ci păcatul care locuiește în mine!*“.

1. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, EIBMBOR, București, 2006.

Iubiților,

Anul 2008, ce se apropie de sfârșit, a însemnat pentru creștinii ortodocși români momentul binecuvântat spre aducere aminte de înaintașii noștri și de ostenele lor jertfelnice întru tipărirea Dumnezeieștii Liturghii și tălmăcirea pe grai românesc a Cuvântului mântuitor al Milostivului Dumnezeu.

În aceste împrejurări, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca anul 2008 să fie rânduit „An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii“, fiind organizate diverse manifestări religios-culturale, prilejuite de împlinirea a 500 de ani de la tipărirea *Liturghierului* ieromonahului Macarie (1508) și a 320 de ani de la tipărirea *Bibliei de la București* (1688), prin acestea evidențiindu-se legătura strânsă dintre cuvântul dumnezeiesc și Sfânta Liturghie, precum și importanța lor în actul mântuirii noastre.

Un alt eveniment important pe care l-am serbat în acest an a fost *împlinirea a cinci veacuri de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Nifon – Patriarhul Constantinopolului* (1508), unul dintre ocrotitorii duhovnicești ai Eparhiei Buzăului și Vrancei și ierarhul care, în anul 1502, a prezidat sinodul mixt de la Târgoviște, când s-a hotărât (re)înființarea Episcopiei Buzăului.

Să prețuim comorile cărturărești ale trecutului Bisericii noastre și să-i cinstim, prin cântări și rugăciuni, dar mai ales, prin urmarea exemplului pilduitor de trăire creștină, pe cei care, pentru viața lor curată și plină de fapte bune, sunt aleșii lui Dumnezeu și ocrotitori duhovnicești care se roagă pentru noi!

Frați creștini,

Avem datoria ca, în toate zilele vieții noastre, să ne ferim de orice fel de păcat. Să ne străduim ca toate simțămintele, vorbele și faptele noastre să le călăuzim după Duhul lui Hristos, întru credință lucrătoare, prin dragoste, nădejde, bunătate, smerenie și întrajutorare. Să nu uităm că, prin lupta noastră neconținută împotriva răului, sprijinită pe harul Mântuitorului Hristos și pe voința noastră puternică de a săvârși numai binele, vom birui ispitele ce ne îndeamnă la păcat, ne vom întări în năzuința noastră pentru tot ceea ce este folositor spre mântuire, spre moștenirea împărăției cerurilor.

Să nu uităm că, în tot timpul vieții, dar mai ales în vremurile în care trăim, libertatea dăruită de Dumnezeu trebuie să-o folosim spre binele și spre desăvârșirea noastră sufletească, străduindu-ne să viețuim întru Hristos-Domnul, ca să nu mai fim robi păcatului prin ură, răutate, dezbinare, necinste, imoralitate și alte fapte nedemne de fiii Sfintei noastre Biserici.

Sfântul Apostol Petru îndeamnă pe creștini „*să se ferească de rău și să facă bine; să caute pacea și s-o urmeze, căci ochii Domnului sunt peste cei dreapți și urechile Lui spre rugăciunile lor, iar fața Domnului este împotriva celor ce fac rele*“.

De aceea, mai mult ca oricând, acum este timpul să ne unim strădaniile pentru săvârșirea binelui, întărindu-ne voința spre cele folositoare și sfinte, împotrivindu-ne tuturor răutăților și nedreptăților de care sunt stăpâniți unii dintre semenii noștri.

Iubiți fii duhovnicești,

Crăciunul nu este o simplă aniversare a actului istoric al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, nu este doar un fapt al trecutului îndepărtat. Această minune se repetă, se reactualizează duhovnicește, ori de câte ori ne deschidem inimile ca să facem din ele sălaşuri de sfințenie în care să-L primim pe Iisus Hristos. Zadarnică va fi bucuria noastră de Crăciun, dacă nu-L vom primi în inimile noastre pe Cel Care S-a născut în Betleem, pe Domnul și Mântuitorul nostru.

Vă îndemn, părintește, prin cuvintele lui Neagoe Basarab - voievod al Țării Românești între 1512-1521, de curând trecut în rândul sfinților pentru viața sa curată și pentru dragostea arătată față de Biserica lui Hristos -, care astfel grăia: „*Să nu ne înșelăm cumva, fraților, și să mergem după basmele și minciunile ereticilor [...]. Să credem cu tot sufletul și să mărturisim, fără a ne îndoii de ceva, cum [că Hristos] S-a arătat în lume și, pentru mila Sa cea multă, S-a pogorât pe pământ și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din curata Fecioară Măria și a fost Om deplin și Dumnezeu deplin. Om a fost, ca pe om să-l izbăvească din întuneric, iar Dumnezeu a fost, ca și pe Adam să-l îndumnezeiască, dându-i iertare*”².

Așadar, să-L întâmpinăm, cu păstorii și cu îngerii, pe Fiul lui Dumnezeu, aducându-I ca dar viața și inimile noastre curate, și să-L rugăm să reverse asupra tuturor dragostea Lui cea nemărginită și rodnică pentru a putea dobândi mântuirea. „*Veniți să sărbătorim! Veniți să prăznuim! Căci preaslăvit este cuvântul Nașterii! Astăzi, legătura cea veche s-a dezlegat, diavolul s-a rușinat [...], Raiul s-a deschis, blestemul s-a pierdut, păcatul s-a alungat, înșelăciunea s-a izgonit, adevărul a venit, credința pretutindeni s-a răspândit [...], viețuirea celor de sus pe pământ s-a sădit, îngerii cu oamenii împreună viețuiesc, oamenii cu îngerii fără de teamă vorbesc*”³.

Să cinstim pe Dumnezeu-Cuvântul prin participarea noastră la sfintele slujbe, prin râvna de a ne spovedi și vrednicia de a ne împărtăși, prin osteneala spre cele duhovnicești, dar mai ales prin ajutorarea semenilor noștri aflați în suferințe sau în lipsuri! Să facem astfel ca Hristos să Se nască și să crească în sufletele noastre în toate zilele vieții!

Dorindu-vă să prăznuiți cu bucurie sufletească Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou - 2009 și Bobotezei, rog fierbinte pe Mântuitorul Hristos ca, prin harul Său cel sfințitor, să fie cu noi toți. Amin! *La mulți ani!*

† EPIFANIE,

Episcopul Buzăului și Vrancei

2. *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, Chișinău, Editura Litera, 1998, p. 145.

3. SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Predici la sărbători împărățești...*, p. 29.

† CALINIC,

Episcopul Argeşului și Muscelului,

Cu bucurie sfântă, Vă întâmpină,
cu doriri de pace trainică și iubire frățească,

*„Dar Dumnezeu pururea voiește să-Și descopere
și să ne arate iubirea Sa față de noi, ca și noi,
înțelegând și respectând marea Sa bunătate,
să voim să-L iubim pe El”¹.*

Dreptmăritori creștini și creștine,

Din marea iubire a lui Iisus Hristos, Domnul, noi, viețuitorii acestei lumi văzute, în fiecare secundă respirăm din bunătatea lui Dumnezeu. Inima noastră, neadormită, mereu își face lucrarea sa, de noi neștiută, dar simțită în fiecare clipă.

Dacă inima noastră ar sta din lucrarea ei tainică, viața noastră ar fi în mare pericol. De câte ori ne aducem aminte, oare, că am fost zidiți de Dumnezeu într-o atâta știință? Cine simte mai bine pe lume ca mama, când își apropie de inimă pruncul pe care l-a născut, cum inima, din inima ei, răzbate prin timp și spațiu?

Când noi trebăluim mereu și veghem în lucrările multe care stau și ne așteaptă, inima își face lucrarea ei spornică, ținându-ne vie, întreaga ființă.

Cine dintre noi nu adoarme cu nădejdea că va trece peste noapte și se va trezi la viață a doua zi, dis-de-dimineață?

Înțeleptul Solomon, în *Cântarea Cântărilor*, inspirat a scris: „Eu dorm, dar inima mea veghează” (*Cântarea Cântărilor* 5, 2). Înțelegem prin aceasta că noi ne odihnim, dar inima noastră veghează cu îngerul nostru păzitor, la trecerea fiecărei clipe, peste timpul pe care ni l-a lăsat Dumnezeu să-l brodăm cu firul de aur al devenirii.

Cu inima noastră, care veghează, această minune a lui Dumnezeu, așezată în trupul nostru, acolo unde se întretaie făptura noastră în semnul Sfintei Cruci², tindem mereu să ajungem cât de aproape de inima cea mare și iubitoare a lui Dumnezeu.

1. SF. SIMEON NOU TEOLOG, *Filocalia*, vol. VI, Cuv. 10, p. 142.

2. Atunci când ne întindem mâinile orizontal, făptura noastră ia semnul Sfintei Cruci, iar inima este exact în centru.

Când sărbătorim Nașterea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului, gândul și inima se ridică „la cele de sus” (*Coloseni* 3, 2), unde ne îndeamnă marele Apostol Pavel, și sufletul saltă de veselie pentru iubirea care ne-o arată Dumnezeu: „Dar cine va putea să se minuneze cât se cuvine de faptul că sufletul e și iubit de El într-atâta, că e făcut să respire împreună cu El și să fie părtaș de bunătățile mai presus de ceruri și i se încredințează așa de mari taine!”³.

În fiecare dintre noi, care alcătuim această obște pământească, în adâncul ființei noastre este ascunsă scânteia dumnezeiască, așezată de Dumnezeu pentru descifrarea tainelor din adâncurile lui Dumnezeu.

Cum vom tâlmăci marile descoperiri din decursul istoriei omenirii până azi? Toate acestea vin să deslușească bogăția tainelor lui Dumnezeu. Spre exemplu, dacă am interpreta corect și cu deplină cuviință cele scrise de Sfântul Apostol Pavel:

„Făcutu-s-a omul cel dintâi, Adam, întru suflet viu; Adam cel de pe urmă – Iisus Hristos – cu duh făcător de viață. Dar nu cel dintâi este duhovnicesc, ci cel firesc, apoi cel duhovnicesc. Omul cel dintâi – Adam – este din pământ, pământesc, Omul cel de al doilea – Iisus Hristos – este ceresc. Și după cum am purtat chipul celui pământesc, vom purta și chipul Celui ceresc” (*1 Corinteni* 15, 45-48)⁴, vom ajunge să înțelegem că atât Adam cât și Hristos – Fiul lui Dumnezeu – sunt lucrarea de taină a lui Dumnezeu, care uimește lumea de-a pururi.

Nașterea lui Iisus Hristos, în acest spațiu de smarald, nu va fi înțeleasă decât atunci când vom cere înțelepciune și „pricepere întru deslușirea tainelor” (*Coloseni* 1, 26) din veac ascunse și de îngeri neștiute.

Când ne gândim că Iisus Hristos a luat firea noastră cu toate cumplitele amaruri, ne întrebăm și noi: „Cine a văzut, apoi a auzit, sau a înfăptuit vreo astfel de iubire ca aceea minunată pe care, în bunătatea Ta, ne-ai arătat-o nouă, luând firea noastră cu toate cumplitele pătimiri îndurate pentru noi, mai presus de toate nădejtile?”⁵.

Inima cea atotmiloasă a lui Dumnezeu s-a coborât asupra firii noastre, pentru întărire:

3. CALIST PATRIARHUL, *Filocalia românească*, vol. VIII, p. 337.

4. Astăzi știm că ovulul femeii conține o jumătate din cei 46 de cromozomi care există tot în a doua celulă a corpului omenesc. Celula de la bărbat adaugă ceilalți 23 de cromozomi și imediat cele două celule, acum una singură, încep să se despartă și formează un om întreg. Dacă, fără să fim lipsiți de reverență, ne întrebăm cum s-a putut ca acest suprem mister al Înrupării să intre în legătură cu partea fizică, se pare că, pentru ca a doua Persoană a Trinității să devină om, Duhul Sfânt a creat genele necesare și cromozomii necesari, care puteau fi vehicolul persoanei lui Hristos, unindu-le cu cele din trupul Fecioarei. Putem începe să vedem felul în care definițiile creștine îl descriu ca fiind o singură persoană, căci a fost zămislit prin unirea celulelor care produc o singură persoană, și ca având două naturi, căci celula care s-a unit cu ovulul de natură umană a fost de origine divină, nu umană (*Dicționar Biblic*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 1995, pp. 888-889).

5. CALIST CATAFYGIOTUL, *Filocalia românească*, vol. VIII, p. 449.

„Cei ce contemplă acest fapt al Întrupării lui Iisus Hristos, atât cât se poate contemplat prin har, intră în noianul larg deschis al dragostei și al minunatei purtări de grijă și, ajungând cu totul în afară de ei înșiși – în extaz –, sunt cuprinși la rândul lor de o dragoste covârșitoare față de Tine, Dumnezeu! Căci cele ce țin de Întruparea Ta covârșesc cu prisosință și mintea și auzul și înțelegerea, Dumnezeu, Preabunule. Ești și Te numești Părinte al tuturor? Dar întreci în părinție, în chip negrăit, orice minte, după cauză, stăpânire și purtare de grijă, sfățuire, îndelungă răbdare, îngăduință”⁶.

Iubiți credincioși,

În zăduful zilei și greutățile pe care le îndurăm în viața ce ni s-a dat de sus, atunci când ne aruncăm grijile în spinarea lui Dumnezeu, Cel Atotputernic, Sfântul Efrem Sirul, inspirat de Duhul Sfânt, scrie:

„O, voi cei cu dreaptă socotință! Veniți și vă minunați! Cine are cugetare înțeleaptă și minunată ca să se minuneze după vrednicie de harul Făcătorului nostru? El este răsplata păcătoșilor, căci, în loc de răsplătirea cea dreaptă, El îi răsplătește cu învierea și trupurile lor care au călcat legea Lui le îmbracă întru slava nestrucăciunii. Acest har care ne-a înviat după ce am păcătuit este mai mare decât acela prin care, când nu eram, ne-a adus la ființă. Slavă Ție, Doamne, pentru harul Tău nemăsurat! Cu ce gând ne vom mărturisi Ție, Împărate preabun, Cel ce iubești viața noastră?”⁷.

Pentru iubirea cea veșnică, întru care ne poartă Dumnezeu zi de zi, noi suntem chemați să pricepem lucrarea Lui în viața noastră. Astfel nu ne vom mai simți singuri pe acest pământ. În iubirea străluminată a lui Dumnezeu, noi trebuie să creștem, făcându-ne pe Iisus, Fiul Său din veșnicie, alesul inimii noastre de fiecare clipă. Dumnezeu ne-a dat darul cel mai de preț din Cer și de pe pământ, pe Iisus Hristos: „Și dacă ar fi avut ceva mai de preț decât pe Fiul Său, și aceasta ne-ar fi dat-o, ca să se afle în El neamul nostru!”⁸.

Iubiți credincioși,

Toate acestea au fost făcute de Dumnezeu pentru a ne arăta dragostea Sa pentru creatura care a ieșit din fâgașul paradisiac. Niciodată Dumnezeu n-a silit libertatea noastră, deși putea S-o face nestingherit. Mereu rămânem uimiți de modul absolut părintesc de a fi tratată ființa umană. Nimeni, niciodată, nu va da o mai mare libertate omului precum a dat-o Dumnezeu, care l-a zidit și-l zidește fără încetare. Din mâna și suflarea Lui dumnezeiască nu putea să răsară robia, ci duhul de libertate de a îmbrățișa cărarea care duce la Părintele Luminilor.

6. CALIST CATAFYGIOTUL, *Filocalia românească*, vol. VIII, p. 450.

7. SF. ISAC SIRUL, *Filocalia românească*, vol. X, pp. 315-316.

8. SF. ISAC SIRUL, *Filocalia românească*, vol. X, p. 395.

Așa vom înțelege mai ușor meditația Sfântului Isac Sirul: „Și pentru dragostea Lui cea mare n-a voit să silească libertatea noastră, deși putea să o facă, ci ne apropie de Sine, prin dragostea cugetului nostru”⁹.

Iubiți credincioși,

Cu bucurie să reflectăm, doar câteva clipe, în fiecare zi, la dragostea cu care ne ocrotește Dumnezeu: „Dacă ai cunoaște cum trebuie darul lui Dumnezeu, chiar dacă toți perii capului tău ți-ar fi tot atâtea guri, n-ai putea să-L preamărești pe El, sau să-i mulțumești după vrednicie. Dar cred că tu îți dai seama de aceasta!”¹⁰.

Așadar, Nașterea lui Iisus sau Crăciunul este renașterea noastră de zi cu zi. Ceea ce ne ține în depărtare de Dumnezeu sunt păcatele noastre, pe care le săvârșim cu trupul și sufletul nostru: „Păcatele noastre sunt acelea care nu lasă pe Dumnezeu să strălucească în noi, ci ne bagă cu demonii ce ne chinuiesc, făcându-ne robi”¹¹.

Lupta îndârjită împotriva voirilor noastre păcătoase se impune permanent: „Că avem trebuință de multă pază, osteneți trupești și curăție a sufletului ca să sălășluim pe Dumnezeu în inimile noastre, pentru ca de aici înainte să împlinim fără rătăcire poruncile Lui”¹².

Predominant în viața noastră, petrecută între stihiiile lumii, este să ne împărtășim de iubirea lui Dumnezeu și să vorbim cu Dumnezeu ca și cu un prieten și să stăm cu îndrăznire în fața „Celui ce locuiește în lumina cea neapropiată” (1 Timotei 6, 16).

Pomenirea numelui Domnului Iisus Hristos, cu mintea și cu inima, în fiecare moment al vieții, înseamnă renașterea și rămânerea noastră în inima lui Dumnezeu:

„Este lucru foarte minunat că Acela, pe care-L poartă cu uimire Serafimii și toate Puterile Cerurilor, este purtat de inima credinciosului. Dar faptul de a nu-L purta numai, ci de a se și uni cu El – prin rugăciune, meditație și Euharistie – și de a se întipări de El – ca o pecete – este mai presus de orice minune”¹³.

Așa vom avea pe Iisus, Cel născut în Peștera Betlemului, zi și noapte în inima noastră, luminându-ne și întărindu-ne!

Iubiți credincioși,

Am dori și la Nașterea Domnului Iisus Hristos, din anul acesta, să stăm la sfat de taină și să aducem pe Iisus Hristos în casa noastră, în viața și nădejdea noastră, în credință puternică și mereu proaspătă, în lucrările mari și mici, obștești și personale deopotrivă, ajutându-ne, cu toată dragostea, unii pe alții, în toate momentele mai grele din viață.

9. SF. ISAC SIRUL, *Filocalia românească*, vol. X, p. 396.

10. SF. VARSANUFIE, *Filocalia românească*, vol. XI, p. 150.

11. SF. ANTONIE CEL MARE, *Filocalia românească*, vol. I, p. 43.

12. AVVA FILIMON, *Filocalia românească*, vol. IV, p. 167.

13. CALIST PATRIARHUL, *Filocalia românească*, vol. VIII, p. 336.

Să nu uităm, nicicând, că Dumnezeu pururea voiește să-Și descopere și să ne arate iubirea Sa față de noi, ca și noi, înțelegând și respectând marea Sa bunătate, să voim să-L iubim pe El – Iisus, Domnul Dumnezeu!¹⁴

Să cântăm cu bucurie și cu inima veselă de Crăciun:

Hristos Se naște, măriți-L!

Hristos din Ceruri, întâmpinați-L!

Hristos pe pământ, înălțați-vă!

Cântați Domnului tot pământul!

† CALINIC,

Episcopul Argeșului și Muscelului

14. Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, *Filocalia românească*, vol VI, cuv. 19, p. 142.

† CASIAN,
Episcopul Dunării de Jos

Preacuvioșilor și preacucernicilor slujitori ai sfințelor altare și tuturor dreptmăritorilor creștini din eparhia noastră, har, pace, sănătate și bunăvoință, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului, Bobotezei și Anului Nou, iar de la noi, părintești și frățești doriri de tot binele.

*„Betleeme, gătește-te; iesle, bine te împodobeste;
peșteră, primește, că Adevărul a venit”¹.*

Iubiți frați și surori în Domnul,

*„Astăzi S-a născut Hristos,
Mesia, chip luminos,
Lăudați și cântați
Și vă bucurați!”²*

*Astăzi, „Hristos Se naște, slăviți-L!
Hristos din ceruri, întâmpinați-L!
Hristos pe pământ, înălțați-vă!
Cântați Domnului tot pământul
Și cu veselie, popoare, lăudați-L,
Că S-a preamărit”³.*

Cu aceste doxologii de pe pământ, alcătuite de trăitorii evenimentului Nașterii Mântuitorului de acum două milenii la timpul prezent, pentru toți binecredincioșii „din toată vremea și din tot locul”, ne unim și noi, slujitorii și creștinii dreptmăritori, cu îngerii ce au preamărit la Betleem pe Dumnezeuiescul Prunc, învățându-ne să mărturisim din adâncul inimilor: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoință” (*Luca 2, 14*). Astfel pregătiți duhovnicește, prezenți la sfințele biserici în toată eparhia, asemenea creștinilor din toată lumea, întâmpinăm pe „Cel fără de început”, Care S-a făcut Om adevărat „de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria”, rămânând „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”⁴.

1. Alcătuirea Sfântului Sofronie, Patriarhul Ierusalimului, la slujba Ceasurilor de la Nașterea Domnului.

2. Colind.

3. SF. GRIGORIE TEOLOGUL, *Cuvânt la Nașterea Mântuitorului*, irmos, cântarea I, la Canoanele Nașterii, alcătuirea lui Cosma Melodul.

4. Simbolul credinței.

El, „Chipul cel neschimbat al Tatălui, pecetea veșniciei Lui, primește înfățișare de rob, ieșind din Maică ce nu știe de nuntă, nesuferind schimbare, că a rămas ce era, Dumnezeu adevărat fiind, și a luat ceea ce nu era, om făcându-Se, din iubire de oameni”⁵.

În același timp, ne simțim purtați prin credință spre peștera sărăcăcioasă, care, așa cum cântă colindătorii, „a fost a Domnului casă!”

Astăzi Îl descoperim prin acest sacru pelerinaj pe „Soarele” cel adevărat, Care ne luminează și mintea și inima, făcându-ne spiritual „candele” strălucitoare aidoma stelei care L-a însoțit pe Dumnezeiescul Prunc în peșteră. Înțelegem mai bine de ce astăzi, la Nașterea Domnului, „Cerul și pământul s-au împreunat”, pentru că, „astăzi, Dumnezeu pe pământ a venit și omul la ceruri s-a suit”⁶.

Așa cum a tălmăcit Sfântul Atanasie cel Mare, și noi astăzi mărturisim în comun la biserici, în casele noastre și în lume marele adevăr al Întropării Fiului lui Dumnezeu, ca pe noi să ne îndumnezeiască și să primească de la om umanitatea fără de păcat, dăruindu-ne și puterea Sa dumnezeiască. Dumnezeu adevărat și Om adevărat este Mântuitorul Iisus Hristos, „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6) pentru noi, oamenii, și pentru mântuirea noastră.

Dreptmăritori creștini,

Prin îndătinatul cuvânt duhovnicesc la marile praznice creștinești, arătăm, mai întâi, unitatea noastră în aceeași credință mărturisită, așa cum ne-o oferă Biserica „una, sfântă, sobornicească și apostolească”⁷. Istorisim, cum ne învață Sfântul Atanasie cel Mare în veacul al IV-lea, „potrivit dreptei noastre credințe, cele despre întruparea Cuvântului și înfățișăm dumnezeiasca arătare a Lui către noi... Facem aceasta pentru ca din o astfel de micșorare a Cuvântului să câștigăm și mai mare și mai dreaptă credință în El. Pentru ca cele pe care nu le cuprind oamenii, socotind că sunt cu neputință, pe acestea El le dovedește a fi cu putință”⁸.

Așadar, am început cuvântul nostru cu o invitație a Bisericii adresată nouă, tuturor, de a pregăti, prin evocarea evenimentului de acum 2.000 de ani de la Betleem, propriul nostru Betleem spiritual, iar prin amintirea peșterii, a ieslei, a păstorilor și a magilor, spre a face din sufletele și din trupurile noastre „case” deschise și primitoare pentru întâmpinarea Pruncului Dumnezeiesc.

Cum sunt cu putință acestea? Cât de disponibili ne facem pentru un astfel de efort, de trecere de la cele lumești, materiale și pământești, la cele dumnezeiești și mai presus de lume? În ce chip și cu ce stare se cuvine să participăm aieva, spiritual, liber și responsabil la o astfel de cerească poftire?

5. Stihiră la slujba Nașterii Domnului, alcătuirea lui Ghermano.

6. Stihiră la Litia praznicului.

7. Simbolul credinței.

8. SF. ATANASIE CEL MARE, „Despre Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu”, în: *Sfinții Părinți, despre Naștere și Întruparea Cuvântului*, București, Editura Sofia, 2007, p. 535.

Îată doar câteva întrebări ale noastre, ale tuturor celor ce dorim a trece „pragul“ sufletesc dinspre lume spre Betleem, localizat atât de aproape de fiecare dintre noi, cum arată rostirea profundă a celor mici atunci când colindă casele noastre mai înainte de praznic: „La Betleem, colo, jos!“ Deci, foarte aproape de casa și de ulița noastră, poate chiar de ușa apartamentului nostru, sau în ecoul prelungit și rămas în așteptarea răspunsului de dincolo de unele dintre ușile închise „colindului sfânt și bun“!

Iubiților,

Întâlnirea cu Dumnezeiescul Prunc născut în peștera sărăcicioasă ne este mijlocită de o categorie aparte dintre noi și anume de copii, de la leagăn și până la adolescență. Ne amintim cu toții de dragostea Mântuitorului pentru copii: „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriti“. Ne arată și motivul acestei poftiri și chemări adresate de fapt nouă, prin El: „Căci a unora ca aceștia este Împărăția lui Dumnezeu“ (*Marcu 10, 14*).

Îată legătura adâncă dintre copii și Hristos-Prunc, dincolo de orice emoție, de orice tradiție și de fascinația obiceiurilor creștinești, ori ale manifestărilor tradiționale prilejuite de Nașterea Domnului.

Împreună cu ecourile spirituale ale cântărilor și ale gingășiei copiilor, se ivește o tainică și sfântă legătură dintre copii și Dumnezeiescul Prunc de la Betleem vegheat de Sfânta Sa Maică, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Ea este singură cu Fiul dumnezeiesc, în absența oricăror altor persoane omenești și în lipsa cadrului familial pentru astfel de momente. De aceea, în chip mântuitor și proniator, prin Nașterea Domnului, renaște la Betleem Omul lui Dumnezeu, de la Dumnezeu, pentru noi cei ce ne manifestăm uneori față de prunci ca și când am fi fără de Dumnezeu! Pruncii noștri, fără grija noastră izvorâtă din credința noastră și în absența dragostei pornite din prezența lui Dumnezeu din ei, vor fi mereu singuri, triști și nefericiți.

Pentru a preveni o astfel de stare, Domnul ia un copil în brațe, cum arată Sfânta Evanghelie, spre a ne arăta calea spre Betleem, cu pruncii în brațele Mântuitorului Hristos și de la El apoi în ale noastre. Așa începe Împărăția lui Dumnezeu, ca promisiune încă din lumea noastră. „Cine nu va primi Împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea“ (*Marcu 10, 15*).

Și noi suntem invitați, mai ales la sărbătoarea Nașterii Domnului, să respectăm, să cinstim și să ajutăm copiii de astăzi, toți copiii, începând cu cei din propria familie și continuând cu cei care din diferite pricini nu pot să se bucure de cei apropiați ori de propriii părinți. Niciodată nu pot fi înlocuiți părinții, iar atunci când astfel de accidente se produc, ele lasă urme grele și suferință apăsătoare pentru sufletele celor mici și nevinovați.

Privind acum și astăzi, mai ales în lumea noastră, vom constata câtă suferință există în copilăria multor prunci, deși ne aflăm într-o țară creștină și cu multe posibilități de a-i iubi, de a-i crește și de a-i prețui. Cu toate acestea, realitățile ne arată cât de mult avem de lucrat împreună toți creștinii, pentru

descoperirea „razei“ de la Betleem pe chipul fiecărui copil! Astfel ne luminăm și noi și putem să deschidem brațele spre a-i primi, cum o face Domnul.

Nenumăratele exemple bune ale creștinilor milostivi care înfiază copiii abandonati, jertfelnicia entuziaștilor misionari de pe lângă parohiile noastre, exemplele de la așezămintele creștinești de la noi din eparhie și nu numai sunt tot atâtea „stelute“ luminoase, fapte reale desprinse din exemplul de la Betleem.

Iată de ce Sfântul nostru Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca, în fiecare parohie, sfințiții slujitori, părinți duhovnicești ai copiilor, ajutați de dascăli de la ora de religie, de comitetele parohiale și de oricare alți oameni buni, să organizeze întâlniri ritmice pentru a transmite celor mici mesajul și exemplul Domnului în creșterea și în ocrotirea lor. Creșterea cu înțelepciune și cu vârsta a copiilor are nevoie de credința strămoșească și de educația creștinească, prin care devin mărturisitorii tradiției spirituale și culturale a poporului nostru, recunoscut în lume pentru păstrarea valorilor creștine, rădăcinile adevărate ale civilizației europene. Când anunțăm această inițiativă sinodală, arătăm totodată exemplele bune din eparhie, vrednice de toată prețuirea. Mulți vă regăsiți în astfel de dumnezeiești lucrări, preoți și credincioși, pe care vă rugăm să primiți felicitările și mulțumirile noastre în zi de mare praznic!

În curând, frați creștini, intrăm în Noul An. Așa precum ați și fost vestiți, anul 2009 este închinat în Biserica Ortodoxă Română Sfântului Ierarh Vasile cel Mare și tuturor Sfinților capadocieni. Aceasta arată, mai întâi, legătura noastră, încă din veacul al IV-lea, cu Sfântul Vasile al Liturghiei, al promovării dreptei-credințe și al organizării pe temelii creștinești a filantropiei. După datină, noi actualizăm, an de an, lucrarea sfântă a Marelui Vasile, începând cu participarea la Privegherea de la miezul nopții de 1 ianuarie în toate parohiile.

Vom mai descoperi împreună multe învățături și exemple bune de urmat din catehezele, din predicile și din activitățile misionare ale vrednicilor noștri preoți de la Dunărea de Jos, ajutați cu generozitate și de frățiile voastre. Familia creștină, „casă a Betleemului“, în care copiii sunt crescuți creștinește și ajutați să devină fii demni ai societății de mâine, este principala noastră preocupare în toate comunitățile parohiale și, în general, în lucrarea pastoral-misionară la Dunărea de Jos, în anul Domnului 2009.

Să pășim, așadar, încrezători spre lucrarea noastră, preaiubiților, împreună cu Sfântul Vasile, primind neîncetat ajutorul și harul Domnului, de Anul Nou. Să-L rugăm pe Mântuitorul, Dătătorul a tot binele, să binecuvânteze „cununa anului bunătății Sale“, cu pace, cu sănătate și cu mai multă frățietate și ajutorare, ca fii ai aceleiași Biserici, Maica neamului românesc și acoperământul nostru spiritual de toate încercările.

Să ne ajute Dumnezeuiescul Prunc născut în sărăcăcioasa iesle să redescoperim toată bogăția și generozitatea sufletului românesc: bun, ospitalier și darnic.

Să aveți parte numai de bucurii, împreună cu toți cei dragi de aproape și de departe și să nu-i uitați pe niciunul dintre cei în lipsă și în suferință! Să fiți sănătoși!

„Și acum te las,
Fii sănătos și vesel de Crăciun,
Dar nu uita când ești voios,
Române, să fi bun!“
La mulți ani!“

Al vostru de tot binele doritor și către Domnul rugător,
† CASIAN,
Episcopul Dunării de Jos

† DAMASCHIN,

Episcopul Sloboziei și Călărașilor

Cucernicului cler, cinului monahal și binecredincioșilor creștini din Episcopia Sloboziei și Călărașilor: Har, milă, pace, bucurie și ajutor de la Dumnezeu, iar de la noi arhieriești binecuvântări.

„Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea. Și pentru că sunteți fi, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avoa, Părinte“.
(Galateni 4, 4-7)

La Sfânta Liturghie din această zi de mare sărbătoare, Biserica a rânduit să se citească la Apostol cuvintele Sfântului Apostol Pavel din *Epistola către Galateni*, versetele 4-7 din capitolul 4, pe care le-am reamintit ca motto la această scrisoare pastorală. Aceste cuvinte ascund înțelesuri adânci și sunt, ca întreaga Sfântă Scriptură, cuvinte cu putere multă, adică lucrătoare în sufletele noastre, fiind insuflate de Duhul Sfânt. Înțelegerea lor întărește în noi credința, animă râvna pentru cele sfinte, împuternicește voința și luminează cugetul. Cuvintele acestea dezleagă sensul vieții omului în lume și, de aceea, ne este de folos să primenim în sufletele noastre cugetarea la lucrul cel mai de preț - împlinirea de către fiecare dintre noi a rostului vieții noastre, acela de a deveni fii ai lui Dumnezeu.

Iubiții mei fi duhovnicești,

Ni se spune în primele două versete biblice alese astăzi spre meditare: „iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea“. Observăm, așadar, că Hristos S-a născut într-un anumit moment în timp, numit aici plinirea vremii. Despre ce fel de plinire este vorba, pentru ca Fiul lui Dumnezeu să se întrupeze?

Este necesar să cunoaștem mai întâi rostul întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru a înțelege și circumstanțele nașterii Sale, precum momentul ales în timp, acum două milenii, la „plinirea vremii“. Părinții Bisericii tâlcuiesc faptul că nașterea Fiului lui Dumnezeu în lume este „taina cea din veac ascunsă și de oameni neștiută“ (*Romani* 16, 25). Astfel, Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Iar această taină este, desigur, unirea negrăită și neînțeleasă a dumnezeirii și omenității într-un singur ipostas... Aceasta

este ținta fericită [sfârșitul] pentru care s-au întemeiat toate... Spre această țintă finală privind, Dumnezeu a adus la existență ființele lucrurilor. Acesta este cu adevărat sfârșitul Providenței și al celor providențiale, când se vor readuna în Dumnezeu cele făcute de El¹.

Sfânta Treime vrea să îmbrățișeze cu iubirea Sa ființele create cu rațiune, cunoaștere de sine și capabile să primească și să dăruiască iubire lui Dumnezeu și unii altora. Acesta este sensul creației, acesta este și sensul vieții fiecăruia dintre noi. De aceea, omul, cununa creației, trebuia să se unească în chip nemijlocit cu o Persoană a Sfintei Treimi, pentru ca prin această unire firea omenească să primească în mod nemijlocit îndumnezeirea.

Unirea dumnezeirii cu umanul a fost sfatul de taină al Sfintei Treimi și această unire nu a fost nici determinată, nici împiedicată de căderea omului în păcat. Dar, întrucât protopărinții noștri, Adam și Eva, au căzut în păcatul neîncrederii și neascultării de Dumnezeu, legătura lor cu Dumnezeu a slăbit și întreaga fire umană a moștenit, prin ei, consecințele acestei slăbiri: coruptibilitatea și moartea. Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a născut în lume ca om desăvârșit, rămânând și Dumnezeu desăvârșit, potrivit sfatului inițial al Sfintei Treimi, dar pentru îndumnezeirea firii umane trebuia ca, mai întâi, să o restaureze în starea ei inițială și să refacă legătura inițială a omului cu Dumnezeu în deplinătatea ei.

Această lucrare a restaurării firii umane Hristos a săvârșit-o în El Însuși, prin viața Sa fără de păcat, prin smerenia desăvârșită și prin jertfa pe cruce. Patimile și răstignirea lui Hristos sunt urmarea căderii protopărinților în păcat, iar biruința asupra pătimirii și morții a restaurat firea umană. Firea umană restaurată în Iisus Hristos este temelul restaurării fiecăruia dintre noi, ca persoane care împărtășim această fire, în măsura în care în mod liber o dorim și o cerem. Restaurarea particulară a fiecăruia dintre noi înseamnă mântuirea noastră - să devenim fii ai lui Dumnezeu.

Putem înțelege acum ce înseamnă „plinirea vremii“ întrupării Fiului lui Dumnezeu. Era necesar ca oamenii să fie aduși în starea în care puteau înțelege pe Fiul lui Dumnezeu venit ca un Miel de jertfă. Părintele Stăniloae scrie: „Până ce oamenii erau încă prea prinși de înțelegerea lumească a lucrurilor, adică nu înțelegeau că oamenii sunt mai presus de stihiiile lumii și în stare să primească iubirea unui Dumnezeu, care are atâta iubire încât e în stare să se facă și om capabil de jertfă pentru ei, nu era „plinită vremea“ în care puteau primi pe Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu făcut Om, socotind-o aceasta o sminteală, sau un fapt nedemn de Dumnezeu“².

Plinirea vremii este pregătirea omenirii pentru primirea lui Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat, întrupat ca Om adevărat, întru toate asemenea nouă, dar fără de păcat, și primirea învățaturii lui spre mântuire. De aceea, Hristos nu S-a adresat numai evreilor, ci lucrarea lui a avut caracter universal. „Iar neamul Lui cine-L va spune?“ (*Isaia* 53, 8) întreabă profetul Isaia.

1. Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie“, *Filocalia*, III, pp. 330-331..

2. Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Craiova, Ed. Mitropoliei Olteniei, 1987, p. 267.

Pentru acest universalism a fost pregătită lumea păgână, în care se ajunsese, sub stăpânirea Imperiului Roman, să se înțeleagă că deosebirile dintre neamuri nu sunt esențiale, până într-atât încât „își transmiteau cu ușurință zeii, dar vedeau că aspirația lor se întinde spre valori superioare și spre un adevăr unic, pe care zeii nu le reprezentau”³.

Pregătirea omenirii pentru primirea Fiului lui Dumnezeu întrupat și-a atins desăvârșirea în Sfânta Fecioară Maria, care ajunsese la o sensibilitate capabilă să vină în întâmpinarea unei asemenea coborâri a lui Dumnezeu, arătată în smerenie, în iubire curată și în jertfa de sine. Sfântul Grigorie Palama scrie: „Fiindcă nici unul dintre oameni nu s-a aflat primitor de Dumnezeu cum trebuia, la urmă de tot a făcut pe Pururi Fecioara Maria ca pe un palat împărătesc, ca să se facă prin curăția ei încăpătorea culminantă a plenitudinii lui Dumnezeu... A fost așezată între Dumnezeu și oameni și L-a făcut pe Dumnezeu Fiul oamenilor, iar pe oameni fiii lui Dumnezeu”⁴.

„Plinirea vremii” are însă și un înțeles nemijlocit, acela de „împlinire” a unei nedesăvârșiri a timpului. Așa cum aminteam la început, Sfânta Treime a cugetat, ca sfat de taină, înainte de crearea lumii, și la intrarea Fiului lui Dumnezeu Însuși în timp, astfel încât, în modul cel mai propriu, a „plinit vremea”, a umplut lumea și timpul cu prezența Sa. Intrarea lui Dumnezeu în timp a adus veșnicia în timpul nostru și, astfel, „el devine timp împlinit, întrucât prin Hristos timpul intră în veșnicie, sau e înălțat în veșnicia lui Dumnezeu”⁵. Hristos ne-a arătat, astfel, că noi trebuie să trăim în așa fel în timpul ce ne mai stă la dispoziție, încât să urmăm pe Hristos spre desăvârșirea pe care El ne-a arătat-o.

Iubiți credincioși,

Ultimul verset biblic asupra căruia ne-am oprit astăzi spune: „Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte”. Dumnezeu a trimis pe Duhul Sfânt în inimile noastre la botezul fiecăruia dintre noi, atunci când ne-am lepădat de Satana și ne-am unit cu Hristos. În Biserica noastră, odată cu Sfânta Taină a Botezului, se administrează și Taina Mirungerii, când primim pecetea darului Sfântului Duh.

Apostolul Pavel spune însă că Duhul Sfânt, primit în inimile noastre, strigă „Avva, Părinte”. Este aceasta o exprimare metaforică sau o realitate? Îl auzim noi pe Duhul Sfânt strigând în inimile noastre? Cei mai mulți dintre noi vor socoti că aceasta este o exprimare metaforică, pentru că nu se poate ca, în viața aceasta, să auzim pe Duhul Sfânt în inimile noastre.

Nu, iubiți credincioși, nu este o exprimare metaforică! Tot astfel cum cântarea „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat”, pe care am auzit-o repetată în timpul Sfintei Liturghii de astăzi, nu este o exprimare metaforică, ci ar trebui să fie o realitate pentru fiecare dintre noi.

3. Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 268.

4. *Cuvânt la Intrarea Maicii Domnului în Biserică*, apud Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 269.

5. Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 287.

Sfântul Simeon Noul Teolog scrie referitor la aceasta:

„Dacă cei ce se botează au îmbrăcat pe Hristos, ce anume este ceea ce au îmbrăcat ei? Dumnezeu. Dacă cel care-L îmbracă pe Dumnezeu nu simte ce anume a îmbrăcat, atunci după tine Dumnezeu nici nu este cândva ceva; căci dacă ar fi ceva, atunci cei care L-au îmbrăcat L-ar cunoaște. Fiindcă, dacă nu ne îmbrăcăm cu nimic, nu simțim nimic, iar dacă ne îmbrăcăm în ceva..., simțim foarte bine aceasta, afară numai dacă nu avem simțurile vătămate, căci numai morții, fiind îmbrăcați, nu simt aceasta“⁶.

Așadar, noi, creștinii, suntem chemați să avem simțurile duhovnicești nevătămate, vii, să devenim mădulare vii ale trupului lui Hristos și fii ai lui Dumnezeu Celui Viu în această viață, nu după moartea noastră. Căci noi, prin botez, am primit învierea duhovnicească, iar dacă acum, la vârsta tinereții sau maturității, nu avem această simțire duhovnicească vie, aceasta se datorează faptului că am pierdut curăția dată nouă la botezul nostru și, din cauza acestei pierderi, am pierdut și lucrarea Duhului Sfânt în inima noastră. Sfintele sărbători și pregătirea pentru întâmpinarea lor sunt prilejuri pe care Biserica ni le pune la îndemână pentru trezirea noastră din amănire duhovnicească și întărirea vieții noastre creștine în Hristos.

Iubiți fi duhovnicești,

Am meditat asupra textului Sfântului Apostol Pavel citit la momentul Apostolului din Sfânta Liturghie de astăzi, socotind că acesta ne ajută să adâncim atmosfera sărbătorii Crăciunului din acest an, atmosferă pregătită de perioada postului, a specificului slujbelor bisericești și a colindelor cântate de purtătorii veștii bune a Nașterii Domnului. Toate acestea par a fi stat sub chemarea „Veniți să ne bucurăm întru Domnul, povestind taina ce este de față“, rostită la slujba Vecerniei⁷.

Toată zidirea participă la acest mare praznic, după cum tot slujbele Bisericii mărturisesc:

„Să se veselească toată făptura, că iată, Ziditorul cel mai înainte de veci Se naște în Betleem, Prunc văzut cu trup, și este înfășat în scutece Cel ce dezleagă, ca un iubitor de oameni, legăturile greșelilor noastre“⁸.

Să ne străduim fiecare dintre noi, după puteri, să înțelegem sensul duhovnicesc al sărbătorii și să ne facem părtași bucuriei cerului și pământului la acest mare praznic, aducând rugăciuni de slavă și mulțumire Domnului pentru marea minune a Nașterii Sale.

Să știm bine că învățăturile Sfintei Scripturi și ale Sfinților Părinți sunt valabile și astăzi și ne privesc pe fiecare dintre noi. Să nu ne lăsăm înșelați de tumultul vieții secularizate, de prea multele griji pentru existența zilnică sau de excesul plăcerilor deșarte. Să luăm aminte, noi, care suntem creștini,

6. SF. SIMEON NOUL TEOLOG, *Discursuri teologice și etice*, Sibiu, Editura Deisis, 1998, pp. 249-250.

7. Stihira 1 la Doamne, *strigat-am*, Vecernia Nașterii Domnului.

8. Irmos-ul Cântării a 4-a, Canonul Înaintepăznuirii, ziua a 23-a.

la starea noastră duhovnicească, care se cunoaște mai ales în dispoziția inimii față de problemele vieții. Grele păcate întinează sufletul nostru dacă ținem dușmănie cu cineva care ne-a pricinuit vreun rău, o pierdere sau o necinste, dacă disprețuim pe cineva, dacă avem gând sau lucrare vicleană, dacă suntem cârtitori față de neajunsurile din familie, de la slujbă sau din societate, dacă ne pierdem timpul numai în ocupații deșarte, dacă nu avem măsură în lăcomie, în orgoliu sau în închipuirea că am fi ceva, dacă suntem nepăsători față de suferința unui cunoscut de-al nostru.

Să luăm aminte la noi înșine, mult mai mult decât la ceilalți sau la cele din jurul nostru. Să știm bine că, dacă nu ne angajăm în mod sincer în curățirea sufletului nostru, prin iertarea celor ce ne greșesc nouă, prin lepădarea vicleniilor, prin ascultarea glasului conștiinței în toate cele ce le facem, prin spovedirea păcatelor și împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, nimic nu folosim. Așa după cum spunea un părinte: de mii de ori să se nască Hristos, dacă nu S-a născut în inimile noastre, nimic nu dobândim.

Să primim îndemnul Bisericii rostit prin glasul celor care aseară, la slujba Vecerniei, spuneau: „Iată Hristos vine întru ale Sale, să ne unim toți cu Dânsul, prin fapte bune, credincioșilor, și pe El să-L primim cu suflete și cu inimi luminate”⁴⁹. Amin.

† **DAMASCHIN,**

Episcopul Sloboziei și Călărașilor

† GALACTION,

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Tuturor dreptcredincioșilor creștini, cinului monahal, preacucernicilor și preacuvioșilor părinți din această sfântă și de Dumnezeu păzită Episcopie, har, pace, sănătate și alese bucurii duhovnicești de la Dumnezeu, iar de la noi părintească îmbrățișare și arhierască binecuvântare.

„Acesta este Dumnezeul nostru..., Care a aflat toată calea științei..., pe pământ S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit“.
(Baruh 3, 36-38)

Iubiții Noștri fi duhovnicești,

Prin post și rugăciune, în mireasma slujbelor noastre de veacuri și a minunatelor noastre colinde, iată că am ajuns din nou să prăznuim Nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos. Împlinirea „singurului lucru nou sub soare“ face ca umanitatea noastră să devină umanitatea Fiului lui Dumnezeu. De aceea, Sfântul Ioan Gură de Aur († 407) considera Nașterea lui Hristos ca „Maică a tuturor sărbătorilor“¹.

Aceasta pentru că, prin „venirea întru ale Sale“ (Ioan 1, 12), Hristos a luat asupra-Și slăbiciunea trupului omenesc și a rușinat semeția potrivnicului prin nevoința smeririi celei cu dumnezeiască cuviință. Prin negrăita „deșertare“ de Sine, Hristos Îl îndreptățește pe Dumnezeu în fața omului, iar prin desăvârșita smerenie îl îndreptățește pe om înaintea lui Dumnezeu, dezvăluindu-i astfel, noblețea primită prin creație (Facerea 1, 26-27).

Îndreptățirea lui Dumnezeu în fața omului se descoperă din aceea că în Persoana lui Hristos îi este dăruită omului iubirea lui Dumnezeu „cea până la sfârșit“ (Ioan 13, 1), adică veșnică. Teologhisind despre iubirea prin care Dumnezeu a iubit lumea (Ioan 3, 16), Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbește de o întrupare progresivă, în trei trepte, a acestei iubiri. După o formă de întrupare a Cuvântului în „rațiunile“ lucrurilor create - întrupare începută la crearea lumii (Ioan 1, 3), urmează întruparea Lui în „rațiunile“ Vechiului Testament, înainte de a-Și asuma trupul nostru în Noul Testament, după care noi trăim astăzi. Astfel, istoria umanității se descoperă ca o revelație progresivă a lui Dumnezeu către oameni, ce are loc printr-o pătrundere graduală a Luminii Divine („lumina cunoștinței“) în lume. Lumina „care luminează în întuneric și pe care întunericul nu a cuprins-o“ (Ioan 1, 5) strălucește veșnic,

1. *Omilia la Matei*, IV, III, PG 57, col. 43.

mântuitor și frumos, „în praznic luminos“ - la Betleem, casă a pâinii care s-a pogorât din cer, Hristos fiind „pâinea vieții celei veșnice“ (*Ioan 6, 58*).

Fiecare Crăciun se dorește a fi, așadar, ecoul chemării iubitoare a lui Dumnezeu către fiecare generație de oameni, în fiecare an, la comuniunea cu El (*Apocalipsa 3, 20*). Chemarea lui Dumnezeu din zorii umanității: „Adame, unde ești?“ (*Facere 3, 8*) răsună de-a lungul timpului până în zilele noastre și în veșnicie. Fiecare praznic al Nașterii Domnului este evenimentul providențial în care și prin care putem trăi „ziurelul de ziua“ al nașterii noastre duhovnicești, dacă deschidem porțile inimii spre a primi „Soarele dreptății“ și cele ale minții spre a „ne răsări lumina cunoștinței“ de Dumnezeu, de sine și a lumii în care trăim. Sfântul Ioan Damaschin binevestește și el bucuria minunată a Sărbătorii astfel: „născându-Se Domnul Dumnezeu nostru, ne-a izbăvit din iarna înșelăciunii și din frigul rătăcirii și ne-a întors către primăvara bucuriei; după ce a luat asupra-I chipul nostru și l-a înnoit pe dânsul prin luarea trupului Său. Căci, îmbrăcându-Se întru toată firea noastră, - afară de păcat - ne-a făcut fii ai Tatălui Său, prin înfiere și după har, și moștenitori ai împărăției Sale“².

Bucuria sărbătorii, pentru omul credincios, constă în aceea că - așa cum spune Sfântul Ambrozie al Mediolanului: „Hristos e totul pentru noi. De vrei să scapi de vreo neputință trupească, El e doctorul. Ești apăsător de povara păcatului? El este iertarea. De vrei ajutor în vreun necaz, Hristos e puterea. Te temi de moarte? El este viața. Vrei să ajungi în cer? El este calea. De aceea gustați și vedeți cât de milostiv este Domnul“. Prin urmare, iubirea lui Dumnezeu, care a coborât la Betleem, este dăruită fiecărui om „și ieri și azi și în veci“ (*Evrei 13, 8*). Acest dumnezeiesc adevăr îl exprima, inspirat, și poetul creștin, spunând că:

„El stă în ieslea Lui și azi,/ Iertare dând și viață, încearcă în genunchi să-I cazi
Cu inima-ți de gheață,/ Căci lacrima din ochi nu poate/
Să micșoreze bucuria/ Acelei nopți, cum nu sunt toate,
Acelei nopți înmiresmate/ În care s-a născut Mesia“³.

Iubiți credincioși,

Înțelegând universalitatea mesajului Crăciunului, în acest an ne vom îndulci din învățăturile mântuitoare a doi mari dascăli ai Bisericii: unul din Apus și celălalt din Răsărit, cu referire la taina coborârii lui Dumnezeu la noi și a înălțării noastre sufletești la El.

Mai întâi vom pleca urechea inimii la cuvântul Sfântului Petru Hrisologul († 450), Mitropolitul Ravennei, supranumit „Hrisostomul Bisericii Apusene“, care ne invită să observăm că:

„înainte de aceste zile [ale Nașterii Domnului - n.n.], adică înainte de ziua a opta a Calendelor acestei luni, ziua începe să crească, fiindcă a strălucit Ziua cea adevărată - Domnul nostru Iisus Hristos, născut în trup, despre care stă scris în Evanghelie (*Luca 2, 6*) și pe care ușor și-o amintesc cei ce au citit sau cei ce și-au

2. *Nașterea și intruparea Cuvântului*, Ed. Sofia, București, s.a., p. 108.

3. Sergiu Grossu, *Pietre de aducere aminte*, Sibiu, 2002.

îndreptat urechea la cei ce citesc. Astăzi L-au cunoscut îngerii, vestindu-le păstorilor israeliți care vegheau asupra turmelor lor și în același timp arătat L-au aflat. Astăzi păgânii magi, care doreau să-L cunoască, L-au descoperit după arătarea semnelor cerești. Acelora [păstorilor] le-a vorbit glasul slujitorilor cerești, anunțându-le originea Nașterii Domnului, iar acestora [magilor] le-a vorbit steaua, ca și cum ar fi fost o limbă grăitoare a cerurilor. Cei la care adesea fuseseră trimiși proorocii zic: „să mergem până la Betleem și să vedem acest cuvânt care s-a făcut nouă”, iar cei cărora nu le vorbise nici un prooroc vreodată, cercetând cu de-amănuntul, întrebau: „unde este Regele Iudeilor Cel ce S-a născut. Căci am văzut la Răsărit steaua Lui și am venit să ne închinăm Lui“ (*Matei 2, 2*). Așadar, se apropiară aceia [păstorii] dintr-un loc neîndepărtat, pe când aceștia [magii] vin de foarte departe; totuși, și unii și alții se întâlnesc în același loc, într-o pioasă adorare. Acolo ei privesc în față, admiră și cunosc pe Regele Hristos, așezat înaintea celor două vite simbolice, înfățișând felul și chipul celor două popoare. „Căci a cunoscut boul pe stăpânul său și asinul locuința domnului său“ (*Isaia 1, 3*). L-a cunoscut „boul iudeu“, după ce a scuturat jugul Legii, și „asinul păgân“, după ce a aruncat la pământ cruzimea nebuniei, acela dezlegându-se de zadarnica osteneală a păzirii Legii, iar acesta părăsind deșartă rătăcire a superstiției [închinarea la idoli - n.n.]. L-au cunoscut și unul și altul, fiindcă și unul și altul s-au apropiat spre a se ospăta la unica masă a Domnului și spre a mânca nu „fânul morții“, ci hrana mântuirii..., căci „Cuvântul trup S-a făcut și S-a sălășluit între noi“ (*Ioan 1, 14*). Magii I-au oferit aur, smirnă și tămâie, cum este scris. Și noi trebuie să-I oferim tămâia credinței noastre într-o patrie cerească, smirna cu plăcut miros a mărturisirii [prin spovedanie - n.n.], darurile bine mirositoare ale dragostei creștine; pe acestea trei le oferim de fapt când mărturisim pe Hristos și ca Rege, ca Dumnezeu și ca Om. Se cuvine dar să-L adorăm pe Hristos în Duh și în adevăr, dacă I-am oferit Lui darurile credinței și ale mărturisirii. Ca și acei magi, care sunt călăuzitorii și principii credinței noastre, tot așa și noi, înștiințați „fiind în somn“ -, adică în această viață care este asemenea somnului, să ne întoarcem, păcălind pe regele Irod, adică pe diavol - prințul acestei lumi - pe altă cale, adică printr-o viață nouă, la patria noastră dintâi, de unde, din nenorocire, am fost izgoniți prin Adam, dar acum, din milostivire, am fost aduși înapoi prin Hristos“⁴.

Într-una din predicile sale la Nașterea Domnului, Sfântul Nicolae Velimirovici, strălucit reprezentant al Bisericii Răsăritului, tâlcuia lucrarea magilor astfel:

„plini de bucurie, laudând pe Dumnezeu și slăvindu-L pe Nou-Născutul Mântuitor al lumii, magii au pornit spre casă, ducând cu ei mai mare dar decât luaseră atunci când au venit să se închine Regelui Hristos; pentru că acum Îl purtau pe Hristos în inimile lor. În loc de aur, tămâie și mir, duceau cu ei adevăr, rugăciune și mireasma lui Hristos cea fără de moarte. Și astfel, în scurtă vreme au venit sub bolta peșterii din Betleem să se închine lui Hristos și păstorii și cititorii în stele, și cei mai simpli și cei mai învățați dintre

4. SF. PETRU HRISOLOGUL, „Omilia 159. Despre arătarea Domnului și despre magi“, în: *Omiliile tematiche*, traducere de Pr. Radu N. Vasile, Editura Anastasia, București, 1999, pp. 105-107.

oameni. De aici vedem că, ori învățați, ori neînvățați, cu toții avem nevoie de Hristos Domnul nostru și toți trebuie cu aceeași smerenie și ascultare să ne închinăm Lui ca unui dătător de viață... Mai mult, S-a născut într-o peșteră, dând pildă de nesfârșită smerenie și învățându-ne că omul nu se prețuiește după locul nașterii, ci după duhul dintr-însul. La nașterea Sa a deschis cerurile și a făcut pe îngeri să cânte asupra păcătosului pământ și să vorbească păstorilor. I-a adus pe păstori cei dintâi la închinarea Sa, arătând astfel că în împărăția Sa oamenii nu se aleg după naștere, avere, știință sau onoruri, ci după curăția sufletului, neprihănirea inimii și pietatea minții. I-a atras la Sine pe cei mai învățați bărbați ai Răsăritului, pe astrologi, și aceștia s-au abătut de la închinarea stelelor către închinarea Dumnezeului Celui Viu și Atotputernic în Sfânta Treime. A descoperit, prin Irod și prin înțelepții Ierusalimului, întreaga prăbușire a frii omenеști rătăcită de păcat și înrobită de patimi. Prin martiriul pruncilor din Betleem a arătat limpede cărarea durerii, pe care aveau să pășească mulți dintre următorii lui Hristos. A arătat că nevinovăția este mai tare decât silnicia și că Irod nu pe copii i-a nimicit, ci pe sine însuși. Ierusalimul L-a prigonit, pentru că în Ierusalim avea să pătimească și să Se proslăvească. A scăpat de prigoana poporului ales, fugind în Egipt, dând cu aceasta, încă o dată, o mare învățătură lui Israel. A locuit printre hamiți [fiii lui Ham - n.n.], aducându-le prezența Lui tămăduitoare, așternându-le calea mântuirii, la fel cum a făcut și cu celelalte două seminții mari ale pământului, seminții și iafetiții, arătându-Și atotcuprinzătoarea iubire pentru tot neamul omenesc. Iar toată această uriașă lucrare a împlinit-o în tăcere încă din poalele Maicii Sale. La împlinirea lucrării, s-a întors în Nazaret să Se pregătească pentru o lucrare nouă. Plugul Său, odată urnit pe câmpia lumii, nu s-a mai oprit nici o clipă și brazda Sa a fost dreaptă. Și totul pentru ca să se mântuiască omul⁴⁵.

Dreptmăritori creștini,

Vedem, așadar, că, lângă peștera și leagănul Betleemului, au fost de față îngerii - solii lui Dumnezeu, păstori - solii poporului și magii - solii științei, reprezentanții cei mai de frunte ai bătrânei înțelepciuni omenеști, pentru a se smeri și închina Fiului lui Dumnezeu înomenit. Astfel, în fața ieslei Betleemului se închina: rațiunea - Revelației, bogăția - sărăciei, slava - nevinovăției, știința - iubirii, spunea Giovanni Papini.

Lecciónile istoriei ne cheamă, prin urmare, la pocăință și ne îndeamnă să ne întorcem la știința magilor, la știința care se roagă, se închină și slujește lui Dumnezeu și oamenilor, la altarele uitate și la adevărata înțelepciune, la credință, nădejde și dragoste. Credința ortodoxă e puterea care stă la temelie științei adevărate, a moralei, a culturii, a virtuților și a darurilor mântuitoare.

Bucuria deplină a Sărbătorii Nașterii Domnului nu o poate trăi cu adevărat decât cel care se trezește din noaptea păcatului neubirii de oameni și a indiferenței față de răul din jurul său. Astfel ne învață și Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, când spune că:

„Nașterea Domnului este, mai întâi de toate, arătarea iubirii nesfârșite a lui Dumnezeu pentru lume. Întruparea sau înomenirea Fiului Veșnic a lui Dumnezeu dă sens istoriei și creației. Hristos Domnul ne descoperă că lumea este chemată nu la moarte și stricăciune, ci la viață veșnică, la sfințire și transfigurare“⁶.

Se cuvine, de aceea, ca prin Sfintele Taine ale Bisericii să ne facem sufletul „iesle curată“ și bineprimitoare, în care Hristos „să Se nască și să crească, să ne mântuiască“, rugându-ne către Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioara Măria:

„Din slava Ta cerească Te coboară/ spre Betleemul sufletului meu
Și-n staulul smereniei, Fecioară,/Intrând, să naști pe Unul Dumnezeu“.

Săvârșind acest Praznic și noi, ca înțelepți ai lui Dumnezeu, trebuie să Îi aducem Pruncului Mântuitor, în dar, viața noastră, împodobită cu virtuți morale, și inima noastră, curată ca albul zăpezii.

Mai mult ca oricând, se cuvine acum, de sărbători, să răspundem iubirii nemărginite a lui Dumnezeu cu fapte ale iubirii noastre frățești față de orice om aflat în suferință. Să nu uităm în rugăciunile noastre și în faptele iubirii noastre de nici unul dintre frații noștri care se află în lipsuri, greutate și încercări.

Numai așa vom înțelege taina minunată a Întrupării lui Hristos, convinși fiind că „Dumnezeu S-a pogorât pe pământ, ca să ne ridice pe noi la ceruri“. Astfel vom înțelege că, în noaptea de Crăciun, s-a născut iubirea pe pământ. Peste toate acestea, cu părintească dragoste, vă dorim ca Dumnezeiescul Prunc să vă dăruiască bucuria prezenței Sale în inimi, darurile binecuvântărilor Sale și un An Nou cu pace, sănătate și frumoase împliniri în viața și în familia fiecăruia.

† GALACTION,

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

†AMBROZIE,
Episcopul Giurgiului

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini, har și pace de la Dumnezeu, iar de la noi arhierescă binecuvântare!

*„Cercetatu-ne-a pe noi Fiul lui Dumnezeu,
Răsăritul Răsăriturilor, și am aflat adevărul,
că din Fecioară S-a născut Domnul“.
(Luminânda)*

Iubiții mei fi duhovnicești,

Seara cea sfântă a Ajunului Crăciunului, cu sfințenia și farmecul ei, este fără seamăn de frumoasă. Firea se îmbracă în straie albe și neprihănite, amintindu-ne de albul de lumină al scutecelor Pruncului Iisus. Fulgii de zăpadă parcă se scutură din aripile cetelor îngerești care cântă deasupra peșterii din Betleem: „*Slavă intru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!*“ (Luca 2, 14). Glasurile curate ale copiilor, ca niște clopoței de argint, vestesc la ferestrele caselor și inimilor noastre străvechile colinde moștenite de la bunii și străbunii noștri, care au pus în ele comori de credință, de dragoste și de simțire creștinească.

Nașterea Domnului Iisus Hristos vestită de proorocii Vechiului Testament cu multe secole înainte ca „*Taina cea din veac ascunsă*“ (Efeseni 3, 9) să se descopere oamenilor, felul în care „*Cuvântul trup S-a făcut și S-a sălășluit între noi*“ (Ioan 1, 14), întreaga atmosferă învăluită în smerenia ieslei din Betleem, toate sunt redate cu neîntrecută măiestrie prin glasurile colindătorilor. În aceste colinde, strămoșii noștri au aflat un bogat izvor de bucurii și un reazem puternic în viața lor strâns legată de legea și țarina strămoșească. Din același izvor nesfârșit sorbim și noi, atunci când, cu inimile curate, cu credință și cu dragoste, ne înălțăm privirile sufletului pentru a vedea pe Pruncul Iisus strălucind în lumina cea neînserată și înconjurat de slavă cerească, răspândind în suflete pace și negrăită bucurie. Cuvântul lui Dumnezeu Cel veșnic S-a „deșertat“ pe Sine și S-a făcut Om asemenea nouă, în afară de păcat. A luat chip de prunc, Cel ce ține lumea cu mâna Sa, Cel necuprins de marginile lumii, S-a lăsat ținut în brațele Fecioarei și „S-a îmbrăcat cu sărăcia, ca să îmbogățească omenirea cea sărăcită“. Cuvântul Tatălui, „nădejdea tuturor veacurilor, bucuria îngerilor, mântuirea neamurilor,

scularea celor adormiți, izvorul milei, rădăcina vieții”, a venit în lume „cu trup luat din trupul Fecioarei, ieșit-a gol, pentru ca să ne îmbrace pe noi; sărac, ca să ne îmbogățească, smerit, ca să ne înalțe la cer; prunc, ca să ne facă pe noi desăvârșiți și să ne dea lumina vieții veșnice”¹. Lumina cea neînserată a Betleemului ne unește pe toți în jurul sfintelor altare pentru a pleca genunchii în fața Dumnezeiescului Prunc Iisus, spre a-L slăvi și a ne închina Lui. Întru aceasta ne cheamă stăruitor, asemenea bunei noastre mame, Sfânta Biserică printr-o cântare de mare adâncime teologică:

„Veniți, credincioșilor, să ne înălțăm dumnezeiește și să vedem cu adevărat dumnezeiasca coborâre în Betleem și, curățindu-ne mintea prin viață, să aducem în loc de mir fapte bune, să pregătim prin credință intrarea sărbătorii Nașterii și din adâncurile sufletelor să strigăm: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, Celui în Treime”².

În Simbolul de credință mărturisim că Fiul lui Dumnezeu „s-a făcut om”, coborând pe pământ „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire”. Nașterea Sa la Betleem din Sfânta Fecioară Maria este un fapt care s-a împlinit după ce, ca „*Lumină din Lumină și ca Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat*”, Fiul lui Dumnezeu S-a născut din Tatăl „*mai înainte de toți vecii*”. Această mărturisire cuprinde în sine două adevăruri de credință: cel dintâi adevăr privește existența, ființa și lucrarea Sa „*mai înainte de a fi lumea*” (Ioan 17, 5), adică de dincolo de timp, mai înainte de a se fi pus început tuturor „celor văzute și nevăzute”, așa cum lămurit ne arată Sfântul Apostol Pavel când spune că „prin El s-au făcut veacurile” (Evrei 1, 2) și „întru El s-au zidit toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute..., printr-Însul și pentru Dânsul s-au făcut; El este mai înainte de toate și toate prin El sunt așezate” (Coloseni 1, 16-17). Al doilea adevăr de credință se îndreaptă către existența, ființa și lucrarea în lume a Fiului lui Dumnezeu și venirea Sa pe pământ „la plinirea vremii”, luând trup omenesc din trupul neprihănit al Sfintei Fecioare Maria și astfel făcându-Șe „*Fiu al Fecioarei și Fiu al Omului*”, precum ne încredințează dumnezeieștile Scripturi. Scopul coborârii pe pământ și al lucrării Sale l-a arătat Însuși Hristos Domnul prin cuvintele: „Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să fie mântuită prin El” (Ioan 3, 17).

Dreptmăritori creștini,

Dacă este o mare bucurie într-o familie când se naște un copil, încât ziua aceea nu se uită niciodată de membrii familiei, atunci cu atât mai mare este bucuria tuturor creștinilor când sărbătoresc Nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos. Dacă pruncul nou venit în familie aduce bucurie părinților, bucuria întrupării Fiului lui Dumnezeu ne dă certitudinea

1.SF. ANTIM IVIREANUL, *Predici*, București, Editura Academiei Române, 1962, p. 264.

2.Idiomela de la Ceasurile împărătești, în: *Mineiul lunii decembrie*, București, EIBMBOR, 2006, p. 445.

continuării vieții noastre în veșnicie, dacă ne străduim să urmăm lui Hristos și să împlinim în viața noastră voia cea sfântă a lui Dumnezeu.

Venind în lume și împlinind făgăduința dată la izgonirea strămoșilor noștri din rai, Mântuitorul a înnoit întreaga fire, a zidit toată făptura și ne-a slobozit din legăturile păcatului și ale morții, sădindu-ne în suflete simțământul de fii ai Părintelui Ceresc. Laudele închinare praznicului înfățișează măreția Nașterii Domnului în graiuri ca acestea:

„Auziți, munți și dealuri și laturile cele dimprejur, că Hristos, ca un iubitor de oameni, vine să mântuiască pe cel zidit din El. Auzi, cerule, și ascultă, pământule, că iată Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl merge să se nască din Fecioară! Betleeme, bine te împodobeste, deschide-ți porțile, Edene, că Cel ce este de-a pururea se face ceea ce nu a fost și Ziditorul a toată făptura cu străin chip se zidește”³.

Toată această tresăltare de bucurie pe care o trăim la întâlnirea cu Hristos, nu numai noi, ci parcă întreaga fire, primește lumini și înțelesuri noi: „*El s-a arătat - ne învață Sfântul Apostol Petru - în anii cei mai de pe urmă pentru noi*” (1 Petru 1, 20), slujindu-se în acest scop de zidirea Sa reprezentată de Sfânta Fecioară Maria, care, smerită, s-a supus voii lui Dumnezeu, răspunzând bunei vestiri a arhanghelului Gavriil: „*Fie mie după cuvântul Tău*” (Luca 1, 38).

În urma căderii în păcat, asemănarea cu Dumnezeu s-a întunecat, „chipul cel dintâi al omului s-a dat stricăciunii” și a pierdut frumusețea cu care era împodobit. Oamenii n-au mai putut să cunoască pe adevăratul Dumnezeu și „*au rătăcit în gândurile lor, iar inima lor cea neînțelegătoare s-a întunecat*” (Romani 1, 21) și „*s-au închinat și au slujit făpturii în locul Făcătorului*” (Romani 1, 25). Însă Dumnezeu, care în atotbunătatea Lui dorește ca „*toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului*” (1 Timotei 2, 4), S-a descoperit pe Sine în repetate rânduri, a grăit prin prooroci, arătând calea mântuirii, iar mai la urmă, ca să nu fie zadarnică credința și nădejdea celor din veac, la „plinirea vremii” (Galateni 4, 4), a trimis în lume pe Fiul Său, „mititel, înfășețel, în scutec de bumbăcel”, cum frumos tălmăcește minunea colinda noastră străbună. Meditând la slăvita Naștere a Domnului, renumitul profesor universitar Teodor M. Popescu afirma:

„Mare și sfântă rânduială și taină! Pe când lumea... își socotea numărul și puterea omenească, pe când se da socoteală împăratului de la Roma de mulțimea supușilor lui, atunci când oamenii spuneau: Iată cine și câți suntem! – coboară între ei, în chiar prilejul și în ziua recensământului, Dumnezeu ca „Fiul Omului”, în chipul unui prunc, născut într-un adăpost de vite fără trâmbițe, fără clopote, fără lumini, fără pompă, fără strălucire și putere omenească, un Prunc pe cât de mare și sfânt, pe atât de smerit, Omul cel mai mare care a fost vreodată, un Om cu totul nou, Dumnezeu - Omul”⁴.

Mergând în această perioadă de dinaintea, urcând și noi pe Muntele cel sfânt al Sinaiului care fumega tot, căci Se pogorâse Dumnezeu pe el cu foc...

3. „Stihirea a 3-a de la Stihovăna”, în *Mineiul lunii decembrie*, p. 414.

4. Teodor M. POPESCU, „Meditație la Nașterea Domnului”, *Glasul Bisericii*, L (1991), 4-6, p. 45.

și tot muntele se cutremura cu putere“ (*Ieșire* 19, 18), unde Moise a primit poruncile divine, peregrinând apoi cu poporul prin pustie vreme de 40 de ani spre tărâmul făgăduinței⁵. Ne gândim acum, în prag de Crăciun, la faptul că Pruncul Sfânt, abia născut, a fost nevoit să ia calea exilului – calea pribegiei noastre pe acest pământ, unde nu avem cetate stătătoare. „După plecarea mării, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicând: Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-Lucidă. Și sculându-se, a luat, noaptea, Pruncul și pe mama Lui și a plecat în Egipt“ (*Matei* 2, 13-15).

Cât de frumoase cuvinte a ales dumnezeiescul Ioan Gură de Aur pentru a explica taina Nașterii Fiului lui Dumnezeu, care a luat chip de rob ca să mântuiască lumea! A luat chip de om, dar se naște ca un Dumnezeu. Se naște din Fecioară biruind legile firii. Se cuvenea „Îngerului de mare sfat – Sfetnic minunat“ să se zămislească printr-o naștere curată și sfântă, „căci El este Cel ce a plăsmuit pe Adam. „Astăzi Betleemul calcă pe urmele cerului. În locul stelelor primește pe îngeri cântând, în locul soarelui face loc Soarelui dreptății... Cel născut din Tatăl mai presus de minte și de cuvânt pentru mine Se naște din Fecioară, tot mai presus de minte și de cuvânt“⁶.

Iubiți credincioși,

Nașterea Domnului, spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, împarte istoria omenirii în două: până la Hristos și după Hristos⁷, iar Sfântul Ioan Damaschin arată că, deși *Ecclesiastul* (1, 9-10) spusese că nu-i „nimic nou sub soare“, totuși un eveniment nou a fost Întruparea Cuvântului, care „este Dumnezeu desăvârșit și se face Om desăvârșit - cea mai mare noutate din toate noutățile, singurul sub Soare prin care se arată puterea infinită a lui Dumnezeu. Căci ce poate fi mai mare decât ca Dumnezeu să se facă om? Și Cuvântul S-a făcut fără schimbare trup (*Ioan* 1, 14) din Duhul cel Sfânt și din Maria Sfânta pururi Fecioară, Născătoare de Dumnezeu“⁸. Importanța unică a Nașterii Domnului pentru umanitate constă în faptul că, făcându-se Om, Fiul lui Dumnezeu afirmă, în modul cel mai desăvârșit cu putință, valoarea omului. Dumnezeu nu se mai adresează omului numai în mod indirect. Se face El Însuși Om, fără a înceta să fie Dumnezeu. Prăpastia dintre Dumnezeu și om este astfel abolită, „Eul dumnezeiesc se face și Eu uman și se face experiat de oameni ca un Tu mijlocit. Dumnezeu afirmă astfel cinstea nebănuită a umanității și destinul ei

5. VEZI SF. IOAN GURĂ DE AUR, „Tălcuire la Evanghelia Nașterii Domnului după Matei“, în: *Sfinții Părinți despre Nașterea și Întruparea Cuvântului*, București, Ed. Sophia, 2007, p. 9.

6. SF. IOAN GURĂ DE AUR, „Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos“, în: *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, traducere din limba greacă veche și note de Pr. prof. Dumitru Fecioru, București, EIBMBOR, 2006, p. 25.

7. SF. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie“, în: *Filocalia*, III, Sibiu, 1948, pp. 65-75.

8. SF. IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*, traducere de Pr. prof. Dumitru Fecioru, București, 1938, p. 145.

unic⁹. A fost suprema cinstire și înălțare „pe care a adus-o Dumnezeu omului, făcându-se El însuși Om și frate cu omul”¹⁰. Întruparea Mântuitorului constituie centrul istoriei; ea marchează sfârșitul unei epoci, „sfârșitul veacurilor” și începutul unei alte epoci. Pentru Sfântul Apostol Pavel, dar și pentru gândirea creștină autentică, momentul venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu este centrul tuturor celorlalte evenimente istorice. Trecutul și viitorul primesc sens numai în lumina acestui eveniment unic și irepetabil¹¹.

Momentul în care se produce întruparea Fiului lui Dumnezeu în timp, spune părintele Stăniloae, după pregătirea pentru acest eveniment, pentru ca să-l facă pe om să știe spre ce fel de sfârșit înaintează, „ar putea fi socotit ca centru al timpului... Împlinirea timpului constă deci, pe de o parte, în extrema coborâre a lui Dumnezeu la creaturile Lui temporale, iar, pe de alta, în extrema înălțare a creaturilor temporale la veșnicia divină, fără să anuleze din ele, cât sunt pe pământ, temporalitatea trăită”¹².

De aici izvorăște această plenitudine de bucurie, de slavă și de înălțare, de părtășie la tot ceea ce ne înconjoară, mulțumire pe care o trăim în clipele când ni se vestește că „Hristos se naște, măriți-L, Hristos din ceruri, întâmpinați-L!”.

Iubiți părinți slujitori ai sfintelor altare și frați creștini,

Am parcurs urcușul duhovnicesc al Postului Crăciunului, care simbolizează perioada de dinainte de Hristos, când se aștepta venirea unui Mântuitor. Acum ne plecăm cu inimi înfiorate, pline de bucurie, în fața ieslei din Betleem, unde „s-a născut Hristos-Mesia chip luminos”, cum spun colindele noastre strămoșești. E mult de atunci. Au trecut 2000 de ani. Totuși, icoana aceasta a Nașterii Domnului este mereu vie în sufletul și în viața noastră. De ce? Pentru că Hristos Domnul, Fiul lui Dumnezeu întrupat, este veșnic viu. El vine și astăzi să Se sălășluiască nu într-o iesle, ca odinioară, ci în noi, în ființa noastră, ca să ne umple de nevinovăția Lui, să ne lumineze sufletele, să ne încălzească inimile și să ne ajute să creștem tot mai mult în dragoste față de El, de Biserica Lui cea sfântă, de tot ce este bun, ziditor și înălțător, de frații și de țara noastră. Pruncul Iisus ne-a lăsat nu numai învățătura Sa cea sfântă, ci și pilda vieții Sale. În sfânta noastră Biserică, învățătura, viața și jertfa Mântuitorului au fost cunoscute și trăite de-a lungul secolelor în toată frumusețea și măreția lor de moșii și strămoșii noștri. Din roadele viețuirii lor creștine, din hărnicia și virtuțile lor, păstrate în lăcașurile de rugăciune încărcate de istorie sfântă, în artă și în cultură, din statornicia lor pe aceste meleaguri, din bunătatea și noblețea sufletului lor, înțelegem cu prisosință felul cum au păstrat ei dreapta credință și marea poruncă a iubirii creștine. În acest sens, Crăciunul

9. ÎPS. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989, p. 8.

10. Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Craiova, 1987, p. 302.

11. ÎPS ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, *Cuvinte la zile mari*, p. 9.

12. Pr. prof. dr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor...*, p. 290.

reprezintă pentru noi o chemare la curățirea sufletului și la înnoirea vieții noastre în Hristos. Să-L primim pe Hristos în ieslea inimii noastre, curățindu-ne de tot ce este rău, prin Taina Sfintei Spovedanii și prin împăcarea cu toți oamenii, ca, astfel pregătiți, să primim – prin Sfânta Euharistie – pe Hristos în noi și să creștem în El. Să prăznuim, așadar, Nașterea Domnului întru „Omul cel nou“, nu în „omul cel vechi“. Să nu reducem această sărbătoare numai la îmbrăcăminte frumoasă sau la mâncăruri alese, ci să ne împodobim cu platoșa credinței, cu ancora nădejzii și scutul dragostei.

În contextul actual al societății românești, de profundă criză spirituală și economică, observăm că o bună parte a creștinătății nu mai urmează calea descoperită prin Nașterea după trup a Fiului lui Dumnezeu, lăsându-se, în numele progresului și al modernității, ademenită și condusă de alte concepții decât cele ale Sfintei Evanghelii. Familia este lovită în însăși ființa ei, promovându-se și încurajându-se legăturile conjugale nelegiuite sau chiar nefirești între membrii familiei, în timp ce mamele și tații își abandonează propriile roade sau le suprimă viața încă din pânțele. Există încă fenomenul îngrijorător al părinților care pleacă să muncească în străinătate pe o perioadă îndelungată, lăsându-și copiii acasă în seama rudelor, ca și al celor care se întorc în țară fără slujbe și fără alte posibilități materiale. De aici atâtea acte de violență care răbufnesc în societate.

Lăcomia, dorința de îmbogățire rapidă și neîncrederea au stins în foarte mulți dintre confrății noștri sentimentul de dragoste și ajutorare a aproapelui aflat în dificultate. Și natura înconjurătoare suferă, de asemenea, experimente asemănătoare celui de la Geneva, modificări genetice sau clonări, așteptând izbăvirea „cu suspinuri negrăite“. Faptele necontrolate ale omului și potrivnice voii lui Dumnezeu oprimă și omoară creația: apele și mările se transformă, în mod progresiv, în cimitire lipsite de orice formă de viață, pădurile și vegetația mor, deșertificarea înaintază, iar cerul este împiedicat să-și mai dea ploaia la bună vreme sau produce efectul invers al declanșării apelor, așa cum s-a întâmplat anul acesta în Moldova și în Maramureș, când multor semeni de-ai noștri le-au fost distruse locuințele și agoniseala lor de o viață. Suferința a devenit o realitate de zi cu zi, printre noi, fiind mulți oameni care viețuiesc în sărăcie, și din ce în ce mai mulți disponibilizați, fără locuri de muncă și cu datorii financiare ori case ipotecate. Înțelegem foarte bine suferința aceasta, pentru că noi înșine am fost în astfel de situații. De aceea, am hotărât să nu mai existe fondul Episcopiei, pentru ca acești bani de la parohii să se îndrepte, cu precădere, către activitățile filantropice și de întrajutoare. Nu se poate ca un om cu inimă de creștin să treacă pe lângă cel aflat în nevoi fără să-l ajute. Sunt momente în viață când oamenii pot lua chipul îngerilor, în sensul că prin ei se făptuiește lucrarea lui Dumnezeu și ajutorarea oamenilor, așa cum s-a făcut pentru noi prin doamna Doina Elena Dascălu, pe care o considerăm ctitor în Eparhia noastră. Poate nu suntem bogați, poate avem noi înșine multe probleme și nu întotdeauna găsim

timp și avem disponibilitate, dar să spunem un cuvânt bun, să oferim un sfat mângâietor, să dăruim câteva clipe celui în durere, acest lucru și cel mai sărac dintre noi poate să facă! De aceea, mesajul Crăciunului și lumina cunoștinței lui Hristos sunt mai necesare ca oricând. Numai în această Lumină se poate pune frâu multor păcate grele care pândesc viața omului și mai cu seamă sufletul curat al tinerilor, față de care suntem datori să ne îngrijim pentru buna lor creștere sufletească și trupească, asociindu-i la viața și rugăciunea Bisericii, învățându-i să respecte valorile fundamentale, fără a se intra în conflict cu normele vieții comunitare. Nimic nu înfrumusețează și înseninează viața familiei, a societății și a Bisericii ca prezența copiilor. Acolo unde sunt ei, acolo este viața, este bucuria, iubirea curată, nevinovăția și toate darurile cu care Dumnezeu a înzestrat pe om de la începutul creației. Iar unde lipsesc copiii, lipsește viața cu entuziasmul, cu bucuria și puritatea ei. Nu ne putem imagina o lume fără copii, căci ea ar fi o lume tristă și fără de farmec, o lume care n-ar conduce decât la suferință.

Vârsta propice pentru educația religioasă este cea a copilăriei, când sufletul copilului simte în mod firesc nevoia de sprijin. De aici necesitatea predării Religiei în Școală. Și cât de actuale sunt în această privință cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, care aseamănă sufletul copilului cu un mărgăritar, spunând: „acestea [mărgăritarele], îndată ce sunt prinse, sunt sub formă lichidă. Pescarii de mărgăritare le pun în podul palmei și, frecându-le între mâini, le rotunjesc. După ce le-au dat forma dorită, nu mai este cu putință a le da alta. Tot așa și copilul. Când este fraged, poate primi orice, pentru că nu are constituția sa proprie încă fixată; de aceea este cu ușurință atras spre toate. Dar când este întărit, primind învârtoșarea ca o dispoziție, nu se îndepărtează cu ușurință de ea și nici nu se schimbă în altă dispoziție”¹³.

Iată, așadar, misiunea pe care o avem cu toții, clericii și credincioșii, consilierii și episcopii, ca și dascălii Eparhiei Giurgiului, aceea de educare, de modelare și de pregătire pentru viață a tinerilor, de a sădi în sufletele lor curate și nevinovate învățăturile sfinte. De aceea, reactivarea catehezei parohiale reprezintă pentru noi un imperativ deosebit de actual și, în acest context, programul catehetic „Hristos împărțit copiilor”, aprobat de Sfântul Sinod al Bisericii noastre, cu binecuvântarea Părintelui Patriarh Daniel, oferit în dar vrednicilor noștri preoți, este un mod complementar de lucru, de care avem nevoie pentru a transmite copiilor, încă de la cele mai fragede vârste, învățăturile biblice, ajutându-i astfel să ajungă maturitatea în credință. Această lucrare reprezintă, așa cum ne spune Preafericitul Părinte, „o necesitate educativ-misionară, lucrarea Bisericii de transmitere a credinței noii generații fiind o nevoie constantă și o datorie permanentă, o necesitate pastorală și o investiție spirituală pe termen lung”¹⁴.

13. SF. IOAN GURĂ DE AUR, „Despre creșterea copiilor”, în: *Puțul și împărțire de grâu*, Bacău, 1995, p. 425.

14. †DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Mesajul adresat participanților la

Iubiți fii duhovnicești,

Cu ajutorul lui Dumnezeu ne apropiem de sfârșitul acestui an. El va trece de la noi, dar se și adaugă fiecăruia dintre noi. Să mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a dat un an care ne-a prilejuit evocarea unor momente de mare însemnătate din istoria Bisericii și a țării noastre. Astfel, pătrunși de dragoste și recunoștință sfântă, am aniversat împlinirea unui an de când, prin voia lui Dumnezeu, în ziua de duminică, 30 septembrie 2007, Preafericitul Părinte Daniel a fost întronizat în Catedrala Patriarhală din București ca Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei și cel de-al șaselea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Văzând nenumăratele realizări ale Bisericii noastre pe parcursul unui an, mărturisim cu nespusă bucurie că Preafericirea Sa a desfășurat o rodnică și bogată activitate în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor, care reflectă dinamismul și dragostea plină de râvnă sfântă a Întâistătătorului nostru de la momentul întronizării și până în prezent, activitate concretizată în împliniri deosebite pe plan pastoral liturgic, cultural-misionar și social-filantropic.

Tot în acest an, Biserica noastră a aniversat împlinirea a 350 de ani de la sfințirea Catedralei Patriarhale în anul 1658, prin resfințirea ei, la care am participat toți membrii Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale Române. De asemenea, anul 2008 a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române *Anul Jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*, având în vedere evocarea mai multor evenimente de seamă pentru Biserica și cultura poporului nostru, între care se evidențiază împlinirea a 320 de ani de la tipărirea *Bibliei de la București* (1688), prima ediție integrală a Sfintei Scripturi în limba română, precum și aniversarea a 500 de ani de la apariția *Liturghierului lui Macarie* (1508), primul *Liturghier* tipărit în spațiul ortodox universal, în amintirea căruia fiecare cleric din Eparhia noastră a primit în dar câte un *Liturghier Jubiliar și o Sfântă Scriptură*. Pășind pragul Noului An 2009, la trăirile luminoase din aceste zile, adăugăm și împlinirile noastre eparhiale, ajutorul dat sfințelor noastre biserici și mănăstiri de către statul român, la solicitările autorităților județului și, în special, ale domnului Ing. Lucian Iliescu, realizări care vin să întregască bucuria sărbătorilor din aceste zile sfinte. De aceea, suntem recunoscători Bunului Dumnezeu că am avut o seamă de înfăptuiri: sfințirea Mănăstirii din „Pădurea cea Mare de la Bolintin“, înființarea Mănăstirii *Sfântul Ioan Rusul* în pădurea de la Slobozia, reactivarea Schitului Barbu Belu de la Gostinari, înființarea Căminului de bătrâni *Sfinții Arhangheli* de la Slobozia, deschiderea Așezământului *Grădina Maicii Domnului* de la Letca Nouă în prezența celor mai înalte autorități și a domnului Călin Popescu-Tăriceanu, organizarea Cantinei Sociale *Sfântul Nicolae cel Milostiv* din incinta Schitului, inaugurarea Centrului Cultural-

seminarul național al Birourilor de catehizare a tineretului“, București, 27 august 2008.

Pastoral *Meletie Arhimandritul* din incinta Mănăstirii *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, înființarea Editurii Eparhiale și punerea pietrei de temelie pentru mai multe biserici din Giurgiu și sfințirea celor noi, amenajarea Muzeului Episcopiei, precum și alte activități liturgice, pastorale, culturale și social-filantropice de la fiecare parohie. Iată numai câteva aspecte ale lucrării noastre, pe care am dorit să vi le pun la inimă în aceste zile sfinte. Pentru toate câte s-au realizat pe parcursul acestui an în viața Bisericii și a Eparhiei noastre, prin osteneala clerului și a Dumneavoastră, a bunilor noștri credincioși, trebuie să mulțumim lui Dumnezeu și tuturor celor care ne-au ajutat și ne ajută în lucrarea și slujirea noastră. În această misiune atât de nobilă și responsabilă, dar deloc ușoară, suntem sprijiniți de mijloacele de comunicare ale Bisericii noastre: Trustul de presă *Basilica*, *Ziarul Lumina*, Radioul și Televiziunea *Trinitas* ale Patriarhiei, pe care la rândul nostru trebuie să le sprijinim.

Ca slujitori ai Bisericii, în contextul european, se cuvine să pășim cu mai mult curaj în mijlocul problemelor care frământă societatea românească de astăzi. Credincioșii nu ne așteaptă numai la biserică și numai la altar ca liturghisitori, ci și ca slujitori ai culturii și împlinitori ai lipsurilor, așa cum erau odinioară înaintașii noștri, vrednici ierarhi și preoți, între care în chip de lumină ni se înfățișează vrednicul de pomenire Patriarhul Teoctist. Vă cer ca prezența Voastră să fie mai activă în școli, spitale, azile, orfelinat și penitenciare, pentru a da tuturor un ajutor, chiar dacă uneori este mic. Toți acești frați ai noștri nu trebuie lăsați în uitare, în părăsire sau deznădejde, păcate ale vremurilor noastre moderne.

Cu aceste gânduri și povețe duhovnicești, Vă îmbrățișez în dragostea lui Hristos și Vă doresc tuturor să prăznuiți Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, ale Tăierii Împrejur și Bobotezei cu pace, sănătate și alese bucurii, alături de familie, precum și de cei dragi și apropiați, în Sfânta Biserică. Împărtășindu-Vă părintească binecuvântare, rog pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Domnul vieții și al păcii, să Vă dăruiască toate cele de folos, bucurându-Vă de aceste sărbători întru mulți și fericiți ani!

† **AMBROZIE,**
Episcopul Giurgiului

† VISARION,
Episcopul Tulcii

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini,
har vouă și pace de la Dumnezeu, iar de la noi arhierescă binecuvântare.

*„Hristos se naște, măriți-L
Hristos din ceruri, întâmpinați-L
Hristos pe pământ, înălțați-vă!”*

Iubiții mei fii duhovnicești,

După ce am străbătut cu pace, cu sănătate și cu alese bucurii duhovnicești perioada Sfântului Post al Crăciunului, iată-ne ajunși în glas de psalmodiere sfântă și de colindă străbună și în acest an la ziua cea aleasă și mult dorită a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, când „Prunc ni se arată nouă Fiul și S-a dat nouă“ (*Isaia 9, 5*). Cuprinși de o emoție sfântă și de o negrăită bucurie și de această dată, ne apropiem tainic de ieslea sfântă a Betleemului, unde:

*„s-a născut Cel făr' de-nceput,
Cum au spus proorocii“.*

Închinându-ne Dumnezeiescului Prunc, luăm cu toții „bucurie mare“ și ne scaldăm sufletele în lumina cea mai presus de fire ce a vestit venirea la noi în chip de rob a Fiului lui Dumnezeu. Dimpreună cu îngerii, cântăm și noi în această noapte sfântă imnul de biruință ce s-a auzit atunci: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!“ (*Luca 2, 14*), iar slava Domnului ne învăluie pe toți și ne face să fim și noi purtători de lumină și de har.

Împreună cu păstorii din Betleem, ne plecăm smeriți genunchii în fața Mântuitorului născut „la plinirea vremii“ (*Galateni 4, 4*) și-L adorăm ca pe Unul din Sfânta Treime făcut om pentru noi și pentru a noastră mântuire, mărintd nespusa Sa pogorâre și învățându-ne și noi să fim cuprinși de smerenie înaltă.

Cu magii de la Răsărituri, ne străduim și noi să-I aducem Domnului darurile noastre duhovnicești, aurul credinței, tămâia rugăciunii și smirna faptelor celor bune, ca să primim în schimbul lor darurile cele mai presus de fire ale dreptei viețuirii în lumina Evangheliei Sale.

„Veniți, credincioșii, să vedem unde S-a născut Hristos“ este chemarea sfântă ce ne-o adresează tuturor astăzi Biserica, iar chemarea aceasta se cade să o urmăm și călăuziți de Steaua de la Răsărit. Să alergăm în chip tainic la Betleem, unde să vedem minunea petrecută acum 2000 de ani și să învățăm de acolo smerenia, credința și dragostea jertfelnică.

Ieslea Betleemului a devenit primul locaș al sălășluirii între noi a Fiului lui Dumnezeu, care, bogat fiind, a sărăcit pentru noi, ca pe noi să ne îmbogățească și să ne ridice la starea de fii ai Celui Preaînalt, stare din care am căzut din cauza păcatului protopărinților noștri Adam și Eva.

Taina Betleemului este, așadar, taina restaurării firii omenești, taina îndumnezeirii acesteia, taina ridicării omului la „starea bărbatului desăvârșit, la deplinătatea vârstei lui Hristos“ (*Efesenii* 4, 13). „Dumnezeu se face om ca pe om să-l facă Dumnezeu“ - ne învață Sfântul Atanasie cel Mare, arătând prin aceasta că pogorârea la noi a Fiului lui Dumnezeu, sub chip de rob smerit, produce ridicarea noastră la ceruri și îndumnezeirea firii noastre.

Sfântul Chiril al Alexandriei spune:

„El [Hristos] S-a făcut asemenea nouă, pentru ca noi să ne facem asemenea Lui, pe cât este cu putință firii noastre și pe cât o îngăduie iconomia reînnoirii noastre cea după har“.

Taina Crăciunului este taina împăcării omului cu Dumnezeu și a recunoașterii noastre ca fii ai Lui născuți din harul Botezului, hrăniți duhovnicește din pârga Sfințelor Taine. Taina Betleemului este taina înfierii și a ridicării noastre la cer, taina vindecării noastre de neștiință, taina împreună-viețuirii noastre cu Hristos.

„Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută“ (*Efesenii* 3, 9) își găsește împlinirea ei în ieslea umilă a Betleemului, întruchipată în Dumnezeiescul Prunc Iisus, Cel care va mântui neamul omenesc din robia păcatului și a morții. Hristos Domnul, ca trimis al Tatălui, ia asupra Sa firea omenească, pe care o restaurează ontologic, o înalță la Tatăl și o unește cu lumea cea de sus, așa cum glăsuiește colindul:

„Pe Fiul în al Său Nume/Tatăl L-a trimis în lume

Să se nască și să crească,/Să ne mântuiască“.

Venirea Mântuitorului pe pământ ca om, pentru a ne ridica pe noi la vrednicia de fii ai lui Dumnezeu, a devenit din taină de nepătruns pentru mințile oamenilor adevăr de credință.

Acest adevăr fundamental al credinței noastre s-a petrecut atunci la Nașterea Domnului, „în vremea aceea“, dar el este pururea prezent în viața Bisericii și a noastră. Acel „atunci“ a devenit un „astăzi“ mereu prezent, așa cum mărturisim și în colindele noastre:

„Astăzi s-a născut Hristos,/Mesia chip luminos

Lăudați și cântați/Și vă bucurați“

sau

„*Veniți astăzi, credincioșii, să săltăm/
Pe Hristos cu umilință să-l laudăm*“.

Întreaga făptură s-a bucurat la Nașterea Mântuitorului și cu daruri alese L-a întâmpinat, așa cum spune cântarea bisericească: „Îngerii [i-au adus] cântarea, cerurile steaua, magii darurile, păstorii minunea, pământul peștera, pustiul ieslea, iar noi pe Maica Fecioara“, sau așa cum frumos glăsuiește iarăși colindul:

„*Îngerii cântau/Păstorii fluierau/
Magii se închinau/Toți se bucurau*“

de acest mare dar pe care Tatăl l-a făcut nouă oamenilor, acela de a ni-L trimite ca Mântuitor și Răscumpărător pe Fiul Său cel iubit.

An de an praznicul Nașterii Domnului sădește în inimile noastre o bucurie care nu se ia de la noi, o bucurie ce pune stăpânire pe întreaga ființă în tot ce aceasta are mai bun și mai nobil. E părtașia comuniunii noastre la bucuria vieții dumnezeiești, pe care o zugrăvește măiestrit Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan când afirmă: „Viața S-a arătat și am văzut-o și vă mărturisim și vă vestim Viața de veci, care era la Tatăl și S-a arătat nouă“ (1 Ioan 1, 2-3).

Dreptmăritori creștini,

Praznicul Nașterii Domnului a fost un moment de bucurie pentru întreaga creație și este și pentru noi un prilej de înnoire a noastră duhovnicească, așa cum ne povățuiește și Sfântul Apostol Pavel, „apostolul neamurilor“: „Vă înnoiți în duhul cugetului vostru, îmbrăcându-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului“ (Efeseni 4, 24-31).

Urmând acest sfat, putem înainta pe calea desăvârșirii duhovnicești, la care cu toții suntem chemați de Însuși Hristos Domnul, care a zis: „Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este“ (Matei 5, 48). Faptele cele bune, faptele „credinței lucrătoare prin iubire“ (Galateni 5, 6) suntem chemați să le săvârșim „cu timp și fără timp“ (2 Timotei 4, 3), spre a dobândi mântuirea și a prăznuii după cuviință sărbătoarea luminoasă a Crăciunului și a răspunde chemării ce ni se face neconținut pentru înnoirea noastră spirituală.

Așa făcând și așa lucrând, vom putea să ne ridicăm la vrednicia de fii ai lui Dumnezeu prin har sau, cum spune același apostol Pavel, „să dobândim înfierea“ (Galateni 4, 5). Să ne înălțăm, așadar, de la cele pământești la cele cerești, să ne întărim nădejdea în biruința binelui asupra răului și să căutăm să trăim în pace și armonie în familiile noastre și în țara noastră.

Să ne străduim să întâmpinăm acest „praznic luminat/Ce cu drag l-am așteptat“ cu inimile și gândurile curate înălțate la cele de sus, aducând Mântuitorului lumii darurile noastre duhovnicești: credința, nădejdea și dragostea, silindu-ne să trăim în credința moșilor și strămoșilor noștri,

rămânând la sânul cald al Bisericii lui Hristos, care este „stâlp și temelie a adevărului“ (1 Timotei 3, 15) și unde nădăjduim că ne vom mântui la fel ca și înaintașii noștri.

Să fim buni și generoși în aceste sfinte zile de sărbătoare și să căutăm să-i ajutăm după putința noastră pe cei aflați în lipsuri și nevoi, pe cei bolnavi și singuri, ca să simtă și ei bucuria Nașterii Domnului, așa cum ne amintește și colindul:

*„Dar nu uita, când ești voios,
Creștine, să fii bun“.*

Iubiții mei,

Peste câteva zile vom intra în Anul Nou 2009, an pe care-l dorim cu toții să fie un an binecuvântat, un an al „mlei Domnului“ (Luca 4, 19), un an în care să sporim cât mai mult în viața duhovnicească, în „dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt“ (Romani 14, 12).

Se cuvine să aducem mulțumiri lui Dumnezeu pentru binefacerile ce le-a revărsat asupra noastră în cursul acestui an și să-L rugăm să ne ajute și în anul ce vine, să ne dea sănătate, pace și putere ca să ne îmbrăcăm în omul cel nou, „în dreptatea și sfințenia adevărului“ (Efeseni 4, 22-24). Dorindu-vă să petreceți sărbătorile Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei cu sănătate și cu toată mulțumirea sufletească, cu alese și sfinte bucurii, vă împărtășim arhierasca noastră binecuvântare și vă adresăm tuturor urarea de *Sărbători fericite și La mulți ani!*

† VISARION,
Episcopul Tulcii

II. ARTICOLE, STUDII ȘI COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

Sfântul Apostol Pavel și contribuția sa la canonul Noului Testament*

Preot prof. dr. Constantin COMAN

*Preafericirea Voastră, Preafericite Părinte Patriarh Daniel,
Înaltpreasfințiile Voastre,
Preasfințiile Voastre,
Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Iubiți colegi și studenți,
Dreptmăritori creștini,*

Vă rog să-mi îngăduiți ca, înainte de toate, să-mi exprim bucuria și onoarea de a vorbi despre Sfântul Pavel într-o împrejurare atât de rară și specială și să mulțumesc, în chip deosebit, Părintelui Patriarh Daniel pentru faptul de a mă fi rânduit printre vorbitori la momentul acesta binecuvântat al prezenței Sfântului Pavel, prin sfințele sale moaște, la București, în catedrala patriarhală, pentru prima dată în istoria de două mii de ani a creștinismului.

Am vorbit și am prezentat nenumărate materiale despre Sfântul Pavel la întruniri teologice, dar pentru prima dată trăiesc o emoție cu totul specială. Și cred că aceasta se datorează faptului că sunt chemat să vorbesc despre Sfântul Apostol Pavel oarecum în prezența lui... De aceea, am simțit nevoia de a mă exprima mai puțin științific și mai curând liturgic, într-un limbaj encomiastic și doxologic, potrivit laudelor ce se aduc sfinților în slujbele noastre bisericești. Nu mi-a fost greu, pentru că am avut la îndemână un tezaur neprețuit și nesfârșit de laude aduse Apostolului Pavel de-a lungul timpului de mulți Părinți ai Bisericii, dar mai ales de cel mai mare exeget, care a fost și a rămas peste veacuri și cel mai mare admirator al său, Sfântul Ioan Gură de Aur. „*Iubesc pe toți sfinții, dar mai ales pe Pavel*”, mărturisea cuceritor de natural Sfântul Ioan Gură de Aur adăugând: „*Căci Sfântul Pavel este mai mare decât toți Sfinții!*”¹.

În acest context, nu pot trece peste un cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur, oarecum inedit, care ne arată câtă însemnătate și cinstire acorda el

* Conferință ținută în Sala mare a Palatului Patriarhal, cu prilejul primirii Sfințelor Moaște ale Sfântului Apostol Pavel la Catedrala Patriarhală din București, în ziua de 23 octombrie 2008.

1. *In illud: Utinam sustineretis modicum*, PG 51.304.9. Ἀπαντας μὲν φιλοῦ τοὺς ἁγίους, μάλιστα δὲ τὸν μακάριον Παῦλον... Ὅτι μεῖζων πάντων τῶν ἁγίων ὁ ἅγιος Παῦλος!

sfintelor moaște, dar și Biserica din vremea lui, în veacul al IV-lea, și cât de folositoare sunt sfintele moaște pentru cei care le cinstesc:

„Îmbelșugat și în multe feluri și-a arătat iubitorul de oameni, Dumnezeu, purtarea Sa de grijă față de neamul omenesc. Căci nu numai că a creat făptura întregă, și a întins cerul ca un cort, și a așezat marea, și a aprins soarele, și luna a pregătit-o să lumineze, și ne-a dăruit pământul spre a fi locuit, și toate cele ale pământului le-a dat spre alcătuirea și hrănirea trupurilor noastre, ci și moaștele sfinților martiri ne-a dăruit. Căci, Acesta luând sufletele lor – („Sufletele dreptilor în mâna lui Dumnezeu!”) –, ne-a lăsat nouă trupurile lor spre destulă mângâiere și întărire!²... Odoarele cerurilor, mărgăritarele de preț, aurul cel încercat, vasele alese... Moaștele sfinților, ale căror rădăcini sunt jos, dar ramurile lor au ajuns deja la cer. Vrei să vezi și roadele acestor ramuri? Deschide ochii credinței și de îndată ți le voi arăta. Nu ca cele ale portocalilor sau nucilor, nici în vreun fel asemenea celor care se strică și se pierd sunt roadele acestor ramuri, ci vindecarea trupurilor prinse de friguri, iertarea păcatelor, ridicarea răutății, vindecarea bolilor sufletului, rugăciunea stăruitoare, îndrăznirea către Dumnezeu...³”.

Sau:

„Cele asupra cărora nu au putere bogăția și aurul, au putere moaștele sfinților martiri. Căci aurul nu a vindecat niciodată vreo boală și nici moartea nu a alungat, în timp ce oasele martirilor pe amândouă le-a lucrat, asupra înaintașilor noștri și asupra noastră!⁴”.

Sau:

„Ca la niște doctori duhovnicești la acestea să alergăm. Pentru aceasta ne-a lăsat nouă trupurile lor preabunul Stăpân, pentru ca venind la ele și cu bună credință îmbrățișându-le, să luăm vindecare nespusă bolilor noastre sufletești și trupești“.

Astăzi suntem chemați, aici, în inima Bisericii lui Hristos din România să-l cinstim după cuviință pe Marele Apostol Pavel, cel numit „Primul după cel Unic“ (Πρώτος μετά τον Ένα), și să strigăm împreună cu Sfântul Ioan Gură de Aur:

„Astăzi facem pomenirea ostenelilor tale; astăzi este praznicul mărturie tale despre Hristos; astăzi noi toți, bucurându-ne, cinstim sfintele tale Moaște!⁵”.

În secolul al XVIII-lea, publicând comentariul lui Teofilact la cele patrusprezece epistole pauline, Sfântul Nicodim Aghioritul își începea cuvântul său de introducere astfel: „Ar trebui să am o gură hrisostomică pentru a putea lăuda cum se cuvine Epistolele de Dumnezeu inspirate ale Fericitului Pavel!” Îmi însușesc această atitudine și apelez direct la Sfântul Ioan Gură de Aur pentru a aduce laude Apostolului neamurilor.

2. JEAN CHRYSOSTOME, *Huit catéchèses baptismales/ Catecheses ad illuminandos 1-8*, Paris, Cerf, 1970, p.382.

3. *In sanctum Julianum martyrem*, PG 50.672.45-673.4.

4. *De sancta Droside martyre*, PG 50.689.45-50.

5. *In Petrum et Paulum*, PG 59.494.48-51: Σήμερον ὑμῶν τῆς ἀθλήσεως τὰ μνημόσυνα· σήμερον ἡ πανήγυρις τῆς περὶ Χριστοῦ μαρτυρίας ὑμῶν· σήμερον πάντες ἡμεῖς ἀγαλλόμενοι τιμῶμεν τὰ ἅγια ὑμῶν λείψανα.

Îndrăgostit de Pavel, aproape de fiecare dată când pomenește numele Apostolului – și face acest lucru de peste 9.000 de ori în scrierile sale –, Sfântul Ioan Gură de Aur înșiră laude fără de număr, ce s-ar putea ușor constitui în cel mai frumos și mai lung imn de laudă care s-a scris vreodată. Gândul la Pavel îi declanșează Sfântului Ioan entuziasmul encomiastic liturgic și-l transformă în neîntrecut imnograf. Nu am cunoștință să mai existe în literatura universală așa o legătură între două personalități care au trăit la distanță de secole, după cum nu am cunoștință să mai existe în literatura universală o astfel de impresionantă și consistentă laudă adusă vreunei personalități cunoscute, ca aceea adusă de Sfântul Ioan Sfântului Apostol Pavel.

Vă rog să-mi îngăduiți să citez câteva dintre acestea:

„...pe făcătorul de corturi îl aducem în mijlocul vostru, pe cetățeanul simplu care a devenit, pe învățătorul lumii, pe prigonitorul care pocăindu-se a devenit apostol și ridicându-se a devenit egal îngerilor... Pe acesta să-l aducem în mijlocul nostru.... Îndrăgostit sunt de frumusețea lui; nu-i trupească aceasta, pentru că s-ar strica, ci duhovnicească, care niciodată nu se strică. Trupul lui s-a desfăcut, dar chipul lui strălucește mai mult decât soarele. Soarele se grăbește spre cele de sus, Pavel aleargă înspre cele de jos. Acela strălucește cu lumina cea materială, această lumină cea nematerială o aduce în sufletele noastre. Acela dispăre în noapte, acesta și noaptea strălucește. Pe împărați i-a umplut de evlavie; pe femei le-a făcut mai curajoase decât bărbații; pe tineri mai înțelepți decât bătrânii i-a făcut. A reușit cu fiecare în parte, și cu toți la un loc... Nu voi înceta a-i lăuda priceperea! Mai cinstit decât împărații, mai avut decât cei bogați, mai puternic decât soldații, mai sigur decât zidurile; limba lui liră, mai dulce decât mierea, mai adâncă decât marea, mai înaltă decât cerurile, mai fierbinte decât focul, mai tăioasă decât fierul. Templu al lui Dumnezeu, gură a lui Hristos, liră a Duhului, propovăduitor al celor chemați, învățător al credincioșilor, pretutindeni aflându-te, zid care nu cade niciodată, cu epistolele tale ai biruit lumea și ai întrecut (Chivotul) Corabia lui Noe. Căci aceea a primit pe cele necuvântătoare și le-a păstrat necuvântătoare, aceasta primește necuvântătoare și le preschimbă. A intrat în corabia lui Noe lupul și a ieșit lup. A intrat în corabia epistolelor lui Pavel lupul și a ieșit miel... Corabia lui Noe a salvat numai pe Noe și alte câteva suflete, corabia lui Pavel salvează lumea întregă!“

Iată și un fragment de imn acatist alcătuit prin alăturarea câtorva din nenumăratele laude aduse de Sfântul Ioan Sfântului Apostol Pavel, în diverse opere ale sale:

„Bucură-te, de trei ori fericite Pavel, Apostole al lui Hristos,
 Bucură-te, Vas al alegerii, cel chemat cu chemare cerească,
 Bucură-te, învățătorule al lumii, propovăduitorule al neamurilor, Cel ce te-ai ostenit mai mult decât toți apostolii,
 Bucură-te, cel ce prin epistolele tale ai cucerit lumea întregă,

Bucură-te, gură a lui Hristos și liră a Duhului,
 Bucură-te, cel ce te-ai împărtășit de cele negrăite ale lui Dumnezeu,
 Bucură-te, cel întemnițat pentru Hristos și hrănit cu necazuri, cel ce ai mărturisit
 că necazurile lucrează răbdarea, răbdarea încercarea și încercarea nădejdea,
 Bucură-te, cel care, murind în fiecare zi, nu numai că nu te plângeai pentru
 aceasta, ci te bucurai și te veseleai,
 Bucură-te, cel plin de prea multă înțelepciune,
 Bucură-te, cel ce ai strălucit prin har și deasupra firii omenești te-ai ridicat,
 Bucură-te, cel ce ai rostit cuvintele acelea mai presus de toată filosofia, că nu
 trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine și că lumea este răstignită pentru mine, și
 eu pentru lume!
 Bucură-te, cetățean al cerului, stâlp al Bisericii, îngerule pământesc și omule ceresc,
 Bucură-te, iubitorule fierbinte al lui Hristos!
 Și să nu-mi spună cineva că acum nu mai este și nici nu poate fi văzut cu ochii
 noștri Pavel și cum poți iubi pe cel ce nu-l vezi? Nu este nici o piedică în calea
 unei astfel de iubiri ! Este cu puțință și pe cel ce a plecat dintre noi să-l iubim și
 cel pe care nu-l vedem să ne fie drag, mai ales atunci când atâtea lucruri despre
 virtuțile lui sunt pomenite în fiecare zi...“.

*Preafericirea Voastră,
 Dreptmăritori creștini,*

Istoria Bisericii primare, cel puțin așa cum o cunoaștem astăzi, este dominată de personalitatea Sfântului Apostol Pavel. Ne putem întreba ce rațiune dumnezeiască avea să adauge, cu totul neprevăzut, grupului celor doisprezece Apostoli - martori ai activității Mântuitorului Hristos și ai Învierii lui, temelie a Noului popor al lui Dumnezeu - un al treisprezecelea, care venit din urmă, beneficiază de o chemare dumnezeiască cu totul specială și de un har dumnezeiesc pe măsură!

Istoria însăși a Bisericii primare ne este cunoscută în cea mai mare parte din izvoare care provin de la Sfântul Apostol Pavel sau îl privesc pe el și activitatea sa. Cel mai bogat material în acest sens ne oferă epistolele pauline și cartea *Faptele Apostolilor*. Cel puțin două treimi din conținutul acestei cărți sunt dedicate Sfântului Apostol Pavel, după ce într-o primă parte este consemnat începutul Bisericii și activitatea Sfântului Petru, tocmai pentru a legitima autoritatea Sfântul Pavel prin alăturarea lui de Sfântului Petru.

Influența scrierilor pauline în istoria Bisericii este uriașă, foarte greu de estimat și cu atât mai dificil de expus în limitele unei prezentări ca cea de față. Viața bisericească în ansamblul ei și teologia Bisericii sunt în mare parte întemeiate pe teologia paulină. Imnografia Bisericii datorează mult scrierilor pauline. În liturghia Bisericii, epistolele lui Pavel se citesc continuu. Scrierile pauline se citeau în cadrul slujbelor, alături de istorisirea patimilor și a învierii,

încă din vremea apostolică. Sfântul Pavel însuși, ne amintim, îndeamnă pe coloseni: „... după ce scrisoarea aceasta se va citi de către voi, faceți să se citească și în Biserica laodiceenilor, iar pe cea din Laodicea să o citiți și voi” (Coloseni 4, 16).

Astăzi, toate epistolele pauline se regăsesc în lecturile biblice din cadrul slujbelor noastre bisericești, atât în cele ale ciclului liturgic de peste an, cât și în slujbele ocazionale. Lectura din epistolele Sfântului Pavel în cadrul Dumnezeieștii Liturghii, la Apostol, acoperă cea mai mare parte a anului bisericesc: 32 din cele 36 de săptămâni din Perioada Octoihului și întreaga Perioadă a Triodului. Cea mai mare parte din fragmentele care se citesc la sfinții de peste an, cu mici excepții, și la diferite slujbe ocazionale sunt tot din epistolele pauline. Este vorba de o lectură continuă, aproape zilnică, a epistolelor Sfântului Pavel. Această tradiție are în spate o istorie aproape egală cu cea a Bisericii. Din mărturiile clare ale Sfântului Ioan Gură de Aur aflăm că, în secolul al IV-lea, se citeau fragmente din epistolele pauline în fiecare duminică, iar în cursul săptămânii chiar și de patru ori:

„Auzind continuu citindu-se Epistolele fericitului Pavel și de două ori pe săptămână, iar adesea chiar și de trei și de patru ori, și de fiecare dată când săvârșim pomenirea sfinților martiri, mă bucur, desfătându-mă de trâmbița cea duhovnicească, tresalt și mă aprind de dor, recunoscând glasul atât de drag mie. Și, ca și când ar fi de față, stau de vorbă cu el. Dar, pe de altă parte, sufăr și mă îndurerez, că pe acest mare bărbat nu-l cunosc toți oamenii, așa cum s-ar cuveni. Unii sunt în așa măsură ignoranți în ceea ce-l privește, încât nu știu nici măcar numărul epistolelor lui. Acest lucru se întâmplă nu atât din lipsă de învățătură, ci mai ales datorită faptului că nu vor să vorbească încontinuu cu acest fericit. Căci și noi, ceea ce cunoaștem, dacă am ajuns să cunoaștem ceva, se datorează nu geniului sau ascuțimii minții, ci datorită apropierii continue față de acest bărbat și a iubirii puternice față de acesta. Căci cei care iubesc cu adevărat, cunosc mai înainte de toți ceilalți cele ale celor pe care îi iubesc”⁶.

Biografia Sfântului Apostol Pavel

Sfântul Apostol Pavel s-a născut cu puțin după Mântuitorul Hristos. Anul acesta a fost consacrat Sfântului Apostol Pavel. Bibliștii așază nașterea sa între anii 5-10 d.Hr. S-a născut în Tarsul Ciliciei, un important centru elenistic al vremii și un centru comercial foarte puternic, unde se întâlnea o mare diversitate de tradiții religioase și filosofice. Tarsul era comparat cu Atena sau Alexandria și socotit chiar mai puternic decât acestea. Sfântul Pavel vine, așadar, din diaspora iudaică elenizată. Așa se explică, între altele, cultura sa greacă și buna cunoaștere a limbii grecești. Este vorba despre dialectul comun,

6. *In epistulam ad Romanos*, PG 60.392.42-393.8.

vorbit de comercianți, marinari, soldați etc. Unii din biografi sunt convingși că limba lui maternă a fost greacă și, mai mult decât atât, că accesul său la cultura iudaică, cel puțin inițial, s-a făcut prin intermediul limbii grecești. Primele lecturi ale Legii Pavel le-ar fi făcut prin intermediul Septuagintei, care va sta și la baza deselor sale citate sau referiri vechi-testamentare.

Limba ebraică a învățat-o în primii săi ani de copilărie. Din momentul învățării alfabetului, orice copil dintr-o familie ebraică trecea la învățarea Legii, începând cu *Leviticul*, memorând un verset sau un paragraf pe zi. În paralel cu studierea Torei, copilul a învățat și o meserie. Saul va învăța să fabrice corturi, ca tatăl său“.

În jurul vârstei de 15 ani, este trimis la Ierusalim pentru a studia iudaismul. O face, cum singur mărturisește, la picioarele lui Gamaliel (*Fapte* 23, 3). Aproape cincisprezece ani studiază Thora și tradiția orală a iudaismului, pentru a deveni învățător de lege, rabin. La Ierusalim avea și o soră, unde foarte probabil a și locuit. După aprecierile biografilor, educația sa se va limita strict la legea iudaică. Nu este de presupus un contact cu curentele filosofice dominante din lumea greacă.

Despre aspectul fizic nu știm nimic. Primele elemente le întâlnim în iconografie. Ni se păstrează o frescă din secolul al IV-lea (348), în cunoscuta catacombă a Domitiei. Aici Sfântul Pavel este reprezentat în picioare. Pare de statură mai curând scundă, cu capul și mai ales cu ochii mari, fruntea foarte înaltă, elemente care se vor perpetua în tradiția iconografică până în zilele noastre. Cât despre constituția sa fizică, stau mărturie miile de kilometri străbătuți, de cele mai multe ori pe jos, într-o viață întreagă consacrată propovăduirii Evangheliei și grijii pentru Biserica lui Hristos. Numai traseul celor trei binecunoscute călătorii misionare însumează: prima peste 1000 de km, a doua circa 1.400, iar a treia aproximativ 1.700. kilometri. Aceste distanțe au fost străbătute în condiții nu tocmai plăcute, la care Apostolul face referire în a doua *Epistolă către Corinteni*:

„În ostenele..., în închisori..., în băți peste măsură, la moarte adeseori. De la iudei, de cinci ori am luat patruzeci de lovituri de bici fără una. De trei ori am fost bătut cu vergi; o dată am fost bătut cu pietre; de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine; o noapte și o zi am petrecut în largul mării. În călătorii adeseori, în primejdii de râuri, în primejdii de la tâlhari, în primejdii de la neamul meu, în primejdii de la păgâni; în primejdii în cetăți, în primejdii în pustie, în primejdii pe mare, în primejdii între frații cei mincinoși; În osteneală și în trudă, în privegheri adeseori, în foame și în sete, în posturi de multe ori, în frig și în lipsă de haine. Pe lângă cele din afară, ceea ce mă împresoară în toate zilele este grija de toate Bisericile. Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?“ (*2 Corinteni* 11, 23-29).

Facem cunoștință cu Pavel la martiriul arhidiaconului Ștefan, unde îl găsim aprobând demersul conaționalilor săi care-l ucideau cu pietre pe primul

martir creștin și păzindu-le hainele. Devine în scurt timp un fervent prigonitor al creștinilor, pentru ca, într-o astfel de ipostază, să trăiască momentul convertirii de pe Drumul Damascului, când i se arată Iisus Hristos cel Înviat, eveniment relatat pe larg de Sfântul Evanghelist Luca (*Fapte* 9; 22 și 26; ultimele două în relatarea directă a Sfântului Pavel). Era în anul 31 sau 32.

Minunea de pe drumul Damascului este asimilată de Pavel arătării lui Iisus cel înviat către Apostoli, eveniment care le conferă acestora legitimitate de martori ai Învierii și propovăduitori ai Evangheliei. De la Pavel ni se păstrează, de altfel, prima mărturie scrisă despre arătările Mântuitorului Hristos Înviat ca și nucleul kerigmei apostolice:

„Vă aduc aminte, fraților, Evanghelia pe care v-am binevestit-o, pe care ați și primit-o, întru care și stați, prin care și sunteți mântuiți; cu ce cuvânt v-am binevestit-o - dacă o țineți cu tărie, afară numai dacă n-ați crezut în zadar. Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce și eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi; Și că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi; Și că S-a arătat lui Chefa, apoi celor doisprezece; În urmă S-a arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au și adormit; După aceea, S-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor; Iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi S-a arătat și mie. Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu. Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; și harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine“ (*1 Corinteni* 15, 1-10).

Apostolul Pavel va reveni în repetate rânduri, în epistolele sale, asupra temeiului dumnezeiesc al chemării sale la apostolat și al învățaturii sale:

„...vă fac cunoscut, fraților, că Evanghelia cea binevestită de mine nu este după om; Pentru că nici eu n-am primit-o de la om, nici n-am învățat-o, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos. Căci ați auzit despre purtarea mea de altădată întru iudaism, că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu și o pustiam. Și spoream în iudaism mai mult decât mulți dintre cei care erau de vârsta mea în neamul meu, fiind mult râvnitor al datinilor mele părințești. Dar când a binevoit Dumnezeu, Care m-a ales din pântecel mamei mele și m-a chemat prin harul Său, să descopere pe Fiul Său întru mine, pentru ca să-L binevestesc la neamuri, îndată nu am primit sfat de la trup și de la sânge, nici nu m-am suit la Ierusalim, la Apostolii cei dinainte de mine, ci m-am dus în Arabia și m-am întors iarăși la Damasc. Apoi, după trei ani, m-am suit la Ierusalim, ca să-l cunosc pe Chefa și am rămas la el cincisprezece zile. Iar pe altul din apostoli n-am văzut, decât numai pe Iacov, fratele Domnului. Dar cele ce vă scriu, iată (spun) înaintea lui Dumnezeu, că nu vă mint. După aceea am venit în ținuturile Siriei și ale Ciliciei. Și după față eram necunoscut

Bisericilor lui Hristos celor din Iudeea. Ci numai auziseră că cel ce ne prigonea pe noi, odinioară, acum binevestește credința pe care altădată o nimicea; și slăveau pe Dumnezeu în mine“ (*Galateni* 1, 11-24).

După această primă etapă a activității sale, la care Sfântul Pavel face referire în textul de mai sus, urmează prima sa călătorie misionară, alături de Barnaba (între anii 46-47 sau 47-48), în Cipru și pe coasta de sud a Asiei Mici. Aceasta este prima mare ieșire a creștinismului din granițele Palestinei. Primirea neamurilor la creștinism va crea o anumită tensiune în rândul primilor creștini. Apostolii sunt nevoiți să convoace Sinodul Apostolic (în anul 49) care, cu contribuția substanțială a Sfântului Pavel, va dezlega oficial și definitiv Biserica de rigorile legii iudaice și o va deschide lumii întregi.

Cea de a doua călătorie misionară a Sfântului Apostol Pavel, desfășurată între ani 49-52, marchează trecerea Evangheliei în Europa. Cele mai importante cetăți ale Greciei: Filipi, Tesalonic, Bereea, Atena, Corint vor auzi din gura lui Pavel cuvântul Evangheliei lui Hristos. În Corint va rămâne 18 luni. Se puneau în discuție sau temelia Europei creștine.

De aici se întoarce în Antiohia pentru a porni în cea de a treia călătorie misionară, desfășurată între anii 54-57, în timpul căreia rămâne aproape trei ani în Efes. Tot acum vizitează toate Bisericile din Asia Mică și Grecia.

La întoarcerea în Ierusalim, este prins de către iudei și închis pentru doi ani în Cezareea Palestinei (58-60), după care este transferat la Roma, în urma solicitării sale și grație cetățeniei romane moștenite de la tatăl său, unde a rămas într-un fel de domiciliu forțat timp de doi ani (61-63). La momentul acesta se opresc informațiile oferite de cartea *Faptele Apostolilor*.

După cum deducem din Epistolele sale pastorale și după cum mărturisește tradiția Bisericii, după eliberarea sa din prima captivitate romană, Sfântul Pavel realizează o importantă călătorie misionară în Spania și cu siguranță cercetează din nou Bisericile întemeiate de el în Grecia, așezând episcop în Creta pe Tit și în Efes pe Timotei. Dumnezeu îl va încununa pe Pavel cu moarte martirică. După tradiție, el a suferit martiriul în anul 67, în timpul persecuției lui Nero.

Nevoile misionare și grija pentru Bisericile întemeiate în toată lumea cunoscută de atunci îl determină pe Sfântul Apostol Pavel să scrie mai multe epistole. Ni s-au păstrat cele paisprezece, cunoscute din Noul Testament. Au fost însă mai multe. Există informații chiar în aceste epistole despre existența celei de a treia epistole către Corinteni și despre o epistolă către laodiceeni. Prin epistolele sale vine în întâmpinarea nevoilor misionare și problemelor practice cu care se confruntau comunitățile creștine. Dar ceea ce era inițial destinat unor situații particulare și locale avea să dobândească o relevanță universală, pentru că Pavel nu dădea problemelor răspuns cu minte omenească, ci cu „mintea lui Hristos”. Biserica va constata caracterul dumnezeiesc al epistolelor sale și le va așeza în canonul său.

Primele epistole sunt cele două scrise către Tesaloniceni în anii 51 și 52. Perioada cea mai prolifică va fi între anii 54 și 57, începută cu *epistola către Galateni*, continuată cu epistolele captivității (e vorba desigur de captivitatea din Cezareea Palestinei, nu de cea romană) – Coloseni, Efeseni, Filipeni și Filimon – și încheiată cu cele mai importante și mai dense din punct de vedere teologic texte pauline, scrise toate în anul 57: cele două *Epistole către Corinteni* și *Epistola către Romani*. Ultima reia și dezvoltă temele anunțate deja în *Epistola către Galateni*. Mai târziu, în anii 64-67 ne vom întâlni în cele trei epistole pastorale, două către Timotei și una către Tit, cu un Pavel mult diferit, pregătind Biserica pentru perioada când el nu va mai fi cu ele. Știința biblică datează scrierea *Epistolei către Evrei*, puțin mai târziu, în jurul anilor 70 și o atribuie școlii lui Pavel sau unui ucenic al acestuia. Chiar și cei mai conservatori bibliști ortodocși (vezi I. Panagopoulos)⁷ adoptă această ipoteză. De altfel și Biserica primelor veacuri ezită, cel puțin în Apus, să includă *Epistola către Evrei* în canon. În cele din urmă, Biserica universală o așază în canon sub numele Sfântului Pavel, recunoscând în ea teologia și personalitatea marelui Apostol.

Despre cuprinsul epistolelor Sfântului Pavel nu este posibil să vorbim în limitele prezentei expunerii. Este nevoie de prea mult timp și prea multă energie pentru a face o sinteză scurtă și cuprinzătoare a acestora. Dar nici nu aș putea să nu fac referire în nici un fel la acestea. De aceea, am apelat la Sfântul Pavel însuși, care include în epistolele sale sinteze atotcuprinzătoare ale teologiei sale. Bucuros că în felul acesta îl voi aduce pe Pavel însuși în mijlocul nostru, am să citesc o astfel de sinteză cuprinsă în capitolul 1 din *Epistola către Efeseni*. Este vorba despre un discurs teologic complet, redactat într-un limbaj doxologic nu sistematic, în care se regăsesc în cea mai desăvârșită articulare elemente fundamentale de gnoseologie teologică, de istorie a mântuirii, de soteriologie propriu zisă, de triadologie, de hristologie, de eclesiologie, de pnevmatologie și de eshatologie. Iconomia dumnezeiască, în ansamblul ei, este prezentată aici în cea mai sintetică și cuprinzătoare formă: începutul iconomiei dumnezeiești, identificat de Pavel în actul alegerii noastre înainte de întemeierea lumii și sfârșitul ei, prezentat sub semnul recuperării unității tuturor, a celor din cer și a celor de pe pământ, și al recapitulării lor în Hristos. Vocabularul teologic paulin este aici recapitulat în componentele sale esențiale ca, de altfel, și temele centrale ale teologiei pauline.

„Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce, întru Hristos, ne-a binecuvântat pe noi, în ceruri, cu toată binecuvântarea duhovnicească; Care întru El ne-a și ales, înainte de întemeierea lumii, ca să fim sfinți și fără de prihană înaintea Lui,

Rânduindu-ne mai înainte, în a Sa iubire, spre înfierea întru El, prin Iisus

7. Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη. Αθήνα, 1995, p. 330.

Hristos, după buna socotință a voii Sale,
 Spre lauda slavei harului Său, cu care ne-a dăruit pe noi, prin Fiul Său cel iubit;
 Întru El avem răscumpărarea prin sângele Lui și iertarea păcatelor,
 după bogăția harului Lui, pe care l-a făcut să prisosească în noi, în toată
 înțelepciunea și priceperea;
 Făcându-ne cunoscută taina voii Sale, după buna Lui socotință, astfel cum
 hotărâse în Sine mai înainte,
 Spre iconomia plinirii vremilor, ca toate să fie iarăși unite în Hristos, cele din
 ceruri și cele de pe pământ - toate întru El,
 Întru Care și moștenire am primit, rânduiți fiind mai înainte - după rânduiala
 Celui ce toate le lucrează, potrivit sfatului voii Sale,
 Ca să fim spre lauda slavei Sale, noi cei ce mai înainte am nădăjduit întru Hristos.
 Întru Care și voi, auzind cuvântul adevărului, Evanghelia mântuirii voastre,
 crezând în El, ați fost pecetluiți cu Sfântul Duh al făgăduinței,
 Care este arvuna moștenirii noastre, spre răscumpărarea celor dobândiți de El și
 spre lauda slavei Sale.
 Drept aceea, și eu auzind de credința voastră în Domnul Iisus și de dragostea
 cea către toți sfinții, nu încetez a mulțumi pentru voi, pomenindu-vă în
 rugăciunile mele,
 Ca Dumnezeu Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea vouă duhul
 înțelepciunii și al descoperirii, spre deplina Lui cunoaștere,
 Și să vă lumineze ochii inimii, ca să pricepeți care este nădejdea la care v-a chemat,
 care este bogăția slavei moștenirii Lui, în cei sfinți,
 Și cât de covârșitoare este mărimea puterii Lui față de noi, după lucrarea puterii
 tăriei Lui, pentru noi cei ce credem.
 Pe aceasta, Dumnezeu a lucrat-o în Hristos, sculându-L din morți și așezându-L
 de-a dreapta Sa, în ceruri,
 Mai *presus decât toată începătoria și stăpânia și puterea și domnia și decât tot*
numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor.
 Și toate le-a supus sub picioarele Lui și, mai *presus de toate*, L-a dat pe El
 cap Bisericii,
 Care este trupul Lui, plinirea Celui ce plinește toate întru toți“
 (*Efeseni*, 1, 3-23).

Când am descoperit bogăția și frumusețea acestor texte, am regretat
 mult că în vremea școlii mele am refuzat, dintru teribilism propriu vârstei, să
 memorez pur și simplu textele scripturistice. Am fost probabil descurajat și
 de metoda foarte păguboasă a memorării textelor biblice rupte din context.
 M-ar fi cucerit cu siguranță propunerea de a memora unități textuale cu
 discursuri coerente. Acum aș dori să o fac, dar nu mă mai ajută memoria. Îi
 invit pe studenții mei să o facă. Nu vor regreta.

Evaluarea contribuției Sfântului Pavel la canonul Noului Testament

Vorbind despre contribuția Sfântului Apostol Pavel la canonul biblic al Noului Testament, trebuie să ținem seama de un aspect care așază lucrurile în cadrul lor firesc.

Componenta cea mai importantă a activității misionare a Sfântului Pavel nu a fost scrisul, ci propovăduirea orală și, mai mult decât atât, după cum el însuși ne mărturisește, mărturia directă a vieții, a credinței și a faptelor sale, ceea ce Sfântul Pavel caracteriza drept „adeverirea puterii duhului”: „Iar cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adeverirea Duhului și a puterii“ (1 Corinteni 2, 4). Să nu uităm că Pavel însuși nu reclamă pentru sine, în raport cu creștinii și comunitățile creștine pe care le întemeiase, calitatea de Învățător, ci pe aceea de Părinte, în adevăratul sens al cuvântului: „Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos“ (1 Corinteni 4, 15). O simplă enumerare a Bisericilor întemeiate de Sfântul Pavel ne-ar da măsura uriașei sale lucrări misionare, ca unealtă a Duhului lui Dumnezeu: Antiohia Siriei, Salamina și Paphos în Cipru, Perga Pamfiliei, Antiohia Pisidiei, Iconiu, Listra, Derbe, Milet, Efes, Pergam, Colose, Laodiceea, Smirna, Troa, Filipi, Tesalonic, Bereea, Atena, Corint, Creta, Roma ... S-ar potrivi și pentru activitatea sa cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur spus la adresa tuturor scripturilor dumnezeiești:

„Nu prin scrieri, ci prin lucruri a voit Dumnezeu la început să învețe [educe] firea oamenilor ... Nu prin Scripturi (scrieri) am învățat la început cunoașterea lui Dumnezeu⁸“, consecvent cu observația că nici „Domnul nu a lăsat ceva scris Apostolilor, ci în loc de scrieri le-a fâgăduit că le va da harul Duhului Sfânt!⁹“.

Cea mai importantă latură a activității cu adevărat întemeietoare a Sfântului Pavel a fost echivalentul a ceea ce caracterizăm astăzi drept lucrarea sfințitoare a Bisericii, cu dimensiunile proprii perioadei de întemeiere a Bisericii. Căci ce altceva este lucrarea sfințitoare a Bisericii decât activarea prin invocare a prezenței Duhului și a puterii dumnezeiești și împărtășirea continuă a Harului dumnezeiesc lumii.

Fără componenta sacramentală, prin care Apostolii împărtășeau lumii Duhul lui Dumnezeu și făceau să lucreze în lume darurile Duhului, propovăduirea lor ar fi fost o ideologie și încă una care ar fi avut puține șanse să convingă pe cineva din lumea veche. Sfântul Ioan Gură de Aur, marele exeget al lui Pavel, face deseori constatarea aceasta. Intrată în competiție cu filosofia

8. *Ad populum Antiochenum*, PG 49.105.22-30: “Οτι οὐ διὰ γραμμάτων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων, ἠβούλετο παιδεύειν τῶν ἀνθρώπων τὴν ψίψιν ὁ Θεός. Οὐκ ἐμάθομεν ἐξ ἀρχῆς παρὰ τῶν Γραφῶν Θεογνωσίαν.

9. *In Matthaicum*, PG 57.16.7-10: Οὐδὲ γάρ τοις ἀποστόλοις ἔδοκέ τι γραπτὸν ὁ Θεός, ἀλλ’ ἀντὶ γραμμάτων τὴν τοῦ Πνεύματος ἐπηγγελίατο δόσειν χάριν.

lui Socrate sau a lui Platon, gândirea lui Pavel, după opinia Sfântului Ioan, nu ar fi avut șanse de reușită. Martor al încercării unui creștin de a demonstra, în disputa cu un păgân contemporan al său, că Pavel este mai mare gânditor decât Platon, Sf. Ioan îl muștră pe creștin, spunându-i că trebuia să susțină tocmai contrariul, că Platon este mai mare gânditor decât Pavel. Pentru că Pavel nu s-a exprimat pe sine și nici nu a convins cu puterea sa, ci cu puterea Duhului. Lucru mărturisit de Pavel însuși:

„Iar cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adevărarea Duhului și a puterii, pentru ca credința voastră să nu fie în înțelepciunea oamenilor, ci în puterea lui Dumnezeu“ (1 Corinteni 2, 4-5).

Laudele aduse de Sfântul Ioan Marelui Apostol al lui Hristos se îndreaptă tocmai în această direcție. Nu prin învățatură au biruit lumea Pavel și cei dimpreună cu el, ci prin putere, și nu prin puterea lor, ci prin puterea lui Dumnezeu, manifestată în Cuvântul Evangheliei și în lucrarea transformatoare și sfințitoare a Duhului Sfânt, care-l făcea pe Hristos prezent.

Această observație nu micșorează cu nimic însemnătatea contribuției Sfântului Apostol Pavel la tezaurul teologic al Bisericii prin intermediul scrierilor sale. Ci, dimpotrivă, așezându-o în contextul real, îi sporește mult importanța. Însăși valoarea scrierilor Sfântului Pavel este dată de faptul că prin pana lui ca și prin gura lui „a vorbit Hristos”. *„Ascultă pe Pavel ce zice! Când spun Pavel îl am în vedere pe Hristos, căci Acela este cel care mișcă sufletul lui Pavel!”*¹⁰. Este o frază pe care o întâlnim de nenumărate ori la Sfântul Ioan.

Epistolele reiau, rezumă, completează sau sistematizează discursul oral al Apostolului, sau o parte a discursului oral. Ne putem închipui volumul lucrării și al propovăduirii Sfântului Apostol Pavel în cei peste treizeci de ani de activitate misionară, extrem de intensă! Epistolele sale sunt scrieri ocazionale, determinate de probleme concrete ivite în sânul comunităților întemeiate de acesta, pe care el nu le scria cu conștiința perenității. Duhul lui Dumnezeu le destina însă perenității, așezându-le, prin hotărârea ulterioară a Bisericii, la temelia vieții și a învățaturii sale, la temelia canonului său.

În plus, cele patrusprezece epistole ale sale nu constituie decât contribuția directă a acestuia la canonul nou-testamentar. Bibliștii vorbesc despre o contribuție substanțială a Sfântului Apostol Pavel la constituirea tradiției orale a Bisericii primare, din care aveau să se nască inclusiv cele patru Evanghelii. „Gândirea lui Pavel a exercitat o oarecare influență chiar în redactarea

10. Ἀκουσον γοῦν τί φησιν ὁ Παῦλος· ὅταν δὲ τὸν Παῦλον εἶπω, τὸν Χριστὸν λέγω· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ τὴν Παύλου κινῶν ψυχὴν. *Adversus Judaeos*, PG 48.858.11 A vedea și: Pe aceștia nu i-am anatematizat eu, ci Pavel; dar nici Pavel, ci Hristos, care vorbește prin acesta Τούτους οὐκ ἐγὼ ἀνεθεμάτισα, ἀλλὰ Παῦλος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ Παῦλος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς, ὁ δι' ἐκείνου λαλῶν.. *Adversus Judaeos*, PG 48.862.16; Când spun Pavel, mă refer la poruncile lui Hristos, căci Acesta mișca acel fericit suflet Παῦλον δὲ ὅταν εἶπω, τὰ τοῦ Χριστοῦ λέγω πάλιν προστάγματα· αὐτὸς γάρ τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἐκίνει ψυχὴν). *Ad Stagirium a daemone vexatum*, PG 47.431.59.

Evangheliilor!”¹¹, afirmă relativ recent un biograf al Sfântului Pavel. Sigur că tradiția vie a Bisericii a fost și aceasta, la rândul ei, un izvor important al teologiei lui Pavel. Știința biblică identifică în epistolele pauline diferite forme literare în care se cristalizase mai ales tradiția liturgică a Bisericii primare, imne sau mărturisiri (cum sunt cele din *Filipeni 2* sau *1 Timotei 3*). Sfântul Apostol Pavel este considerat „primul și cel mai important teolog al Bisericii primare și chiar al Bisericii din toate timpurile”¹².

Am putea să ne întrebăm – și n-am fi primii – cum de Sfântul Apostol Pavel nu a scris el însuși o Evanghelie? Greu de răspuns la o astfel de întrebare! Cel mai corect răspuns ar fi acela care întemeiază întreaga activitate a lui Pavel exclusiv în voia și iconomia dumnezeiască. S-a spus despre Epistola către Romani că ar fi Evanghelia lui Pavel. Ca importanță poate, dar nu ca gen! Ar fi totuși o greșeală să considerăm *Epistola către Romani* ca fiind o sumă a teologiei pauline. Sigur că este cea mai importantă dintre epistolele pauline. Este și motivul pentru care Biserica a așezat-o în capul listei corpusului paulin. Dar nu epuizează teologia paulină, nici tematic și nici ca perspectivă, ca soluții. Am să amintesc numai faptul că *Epistola I Corinteni*, care din pricina faptului că stă în umbra *celei către Romani* este deseori nedreptățită, nu este cu nimic mai prejos nici din punctul de vedere al bogăției și diversității tematicice și nici al profunzimii discursului teologic. Ca argument am să aduc faptul că cel mai îndreptățit evaluator al literaturii biblice pauline, Sf. Ioan Gură de Aur, consacră *Epistolei I Corinteni* un comentariu cu o treime mai mare decât cel care privește *Epistola către Romani*, deși cele două epistole sunt sensibil egale ca volum.

Legat de contribuția Sfântului Pavel la formarea canonului Noului Testament, se trece deseori cu vederea faptul că, deși el nu a scris o Evanghelie, a rămas, totuși, în canonul Noului Testament o Evanghelie, datorată unuia dintre cei mai apropiați și iubiți colaboratori ai Săi, doctorul Luca. „Numai Luca mai este cu mine”, scrie Pavel în ultima sa epistolă, punctând fidelitatea și devotamentul acestuia. Este un adevăr pe care tradiția Bisericii îl observă de timpuriu. Origen spune: „*A treia este a lui Luca, Evanghelia propovăduită de către Pavel neamurilor!*” La fel Irineu, citat de Eusebiu de Cezareea: „*Luca, ucenic al lui Pavel, a așezat în scris Evanghelia propovăduită de acesta!*”¹³. Această opinie este împărtășită și astăzi de mulți cercetători. Nu e greu să regăsească cineva în această Evanghelie, pe lângă vocabularul teologic paulin (mântuire, har, a binevesti, răscumpărare, a îndrepta etc.), teme teologice centrale în teologia paulină, precum: locul și lucrarea Sfântului Duh, caracterul universal al iconomieii dumnezeiești, prezența și lucrarea harului

11. Claude TRESMONTANT, *St. Paul et le mystère de Christ*, Éditions du Seuil, 1956, p. 38.

12. Πέτρος ΒΑΣΙΛΕΥΑΝΙΣ. Ηρώδης. Τομές στη θεολογία του, Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, p. 13.

13. *Istoria Bisericească*, V, 8, 3.

dumnezeiesc, iubirea față de toți oamenii, dar mai ales față de sărăcicioși și față de păcătoși, pocăința ca întoarcere la Dumnezeu etc.

Să mai amintim că și cartea *Faptele Apostolilor*, scrisă tot de Sfântul Evanghelist Luca are în centru personalitatea și activitatea misionară a Sfântului Pavel, reproducând chiar multe din discursurile sale.

Adăugând, așadar, celor patrusprezece epistole pauline, contribuția indirectă a Sfântului Pavel la elaborarea celor două - de altfel foarte voluminoase - cărți ale Sfântului Luca și la cristalizarea tradiției orale a Bisericii Primare, care va constitui una din sursele principale pentru redactarea Sfintelor Evanghelii, avem o imagine a rolului covârșitor pe care l-a avut Sfântul Apostol Pavel la formarea canonului Noului Testament.

Tot în acest context trebuie amintit faptul că însăși constituirea canonului, adică adunarea într-o singură colecție de scrieri a cărților scrise în circumstanțe foarte diferite și de autori diferiți, începe tot cu epistolele Sfântului Apostol Pavel. Nucleul inițial al canonului nou-testamentar l-au constituit epistolele pauline. Avem deja certitudinea că la sfârșitul secolului I, începutul sec. al II-lea, la Efes erau strânse într-un corpus toate epistolele pauline. Acestea se vor adăuga cele patru Evanghelii și restul cărților care abia peste câteva secole se vor stabili într-un canon închis și definitiv, consfințit de dispozițiile canoanice ale Sinoadelor Ecumenice.

Datorii neîmplinite față de Sfântul Pavel

Aș dori să mă folosesc de acest prilej, pentru a semnala câteva dintre datoriile neîmplinite ale teologiei ortodoxe de astăzi, în general, și ale teologilor bibliști, în special, față de literatura biblică paulină, cu speranța că un astfel de moment ar putea să se constituie într-un imbold puternic, în măsură să ne determine și să ne dea puterile necesare pentru a le împlini.

Literatura teologică românească nu a reușit până acum să dea o serie completă de comentarii la epistolele pauline. Dar nu numai cea românească. În general, cea ortodoxă. Sunt foarte puține comentariile mai recente. Ne hrănim – științific vorbind – din foarte bogata bibliografie eterodoxă. Bibliografia biblică românească este mult datoare prezentării sistematice a teologiei pauline, din pricina întârzierii nejustificate a introducerii Teologiei biblice printre disciplinele Studiului biblic. Studiile de teologie biblică paulină, atunci când există, trădează în mare parte sau nu reușesc să rămân fidele teologiei Sfântului Pavel, datorită presiunii exercitate de teologia sistematică dogmatică. Aceasta exercită încă un fel de dominație fără drept la apel în concertul disciplinelor teologice și împrumută, autoritar și nivelator, propriul discurs celorlalte domenii teologice, cu ton ultim și suficient sieși. În ciuda dezvoltării din ultimele decenii a teologiei biblice, teologia sistematică

continuă să se raporteze la aceasta, după expresia unui cunoscut biblist grec contemporan „cu suspiciune, dacă nu chiar cu antipatie”¹⁴.

Convingerea bibliștilor este că o readucere în prin plan a teologiei biblice ar ajuta la *improspătarea discursului teologiei sistematice* – ca să folosesc o expresie chiar a celui mai mare dogmatist român, Părintele Dumitru Stăniloae –, dacă nu chiar la reconsiderarea sau rescrierea sau completarea lui în puncte importante, cu șansa de a se elibera din chingile asfixiante ale scolasticii și mai ales ale manualelor și ale repetiției ucigătoare.

Am în vedere chiar capitolul de început și anume cel care privește *Gnoseologia teologică* (Despre Cunoașterea lui Dumnezeu), unde Sfântul Pavel nu este citat aproape deloc, deși ne oferă cele mai complete informații și cea mai coerentă dezvoltare a temei în multe din epistolele sale, dar cu deosebire în *Epistola 1 Corinteni* (cap. 1-2). Aici avem un adevărat tratat de gnoseologie și hermeneutică teologică în care lucrarea Duhului este componenta esențială. Vorbind despre revelația în Duh a tainelor dumnezeiești, Pavel nu vorbește numai despre Dumnezeu Cel care se descoperă, ci și despre omul care receptează această revelație și în ce condiții o poate face. Lucru pe care sintezele de teologie dogmatică îl trec cu vederea oarecum.

Prin recursul mai consistent la teologia paulină, *elesiologia* ar avea de câștigat recuperarea sau întărirea bazei sale pneumatologice. Cei doi mari teologi ai Duhului Sfânt, Sfântul Pavel și ucenicul său Luca, ar oferi suficiente argumente și mai ales suficiente informații pentru ca *Pneumatologia*, ca atare, să-și găsească locul între capitolele principale ale Teologiei Dogmatice și să fie repusă în circulație o lucrare care ține de vocația specifică a Duhului și anume lucrarea sa hermeneutică sau contribuția sa absolut indispensabilă la actul înțelegerii, a înțelegerii lui Dumnezeu și lucrărilor sale, dar și a omului și a lumii în ansamblul ei, despre care aceleași manuale fac prea puțină sau chiar deloc vorbire. Ar fi suficient numai să invocăm cele mai frecvente atribute date Duhului Sfânt de literatura biblică, cea vechi-testamentară și cea nou-testamentară, dar cu deosebire de Sfântul Apostol Pavel: Duhul înțelepciunii, Duhul Înțelegerii, Duhul descoperirii (Πνεῦμα σοφίας, Πνεῦμα συνέσεως, Πνεῦμα ἀποκαλύψεως).

Odată cu recuperarea bazei pneumatologice ar veni implicit *recuperarea bazei antropologice a elesiologiei*, eliminând astfel riscurile unui ușor dochetism sau mai curând dioprosopism elesiologic, sesizabil pe ici pe colo. Punând în circulație, fie și numai conceptul paulin de antropologie elesiologică, *omul templu al Duhului Sfânt* și *omul ca mădular al trupului Bisericii* sau definiția Bisericii ca *sinaxă a celor plini de Duh Sfânt*, s-ar face mai evidentă componenta omenească a Bisericii, nu numai aceea din persoana lui Hristos și aceea din Trupul lui Hristos extins în lume și în istorie.

14. Π. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, Πούλος..., p. 15.

În fine, redescoperind articularea eshatologiei la pnevmatologie, exprimată de Sfântul Pavel în noțiuni și formulări ca „*arvuna Duhului în inimile noastre*“ (2 Corinteni 1, 22), „*pecetlușiți cu Sfântul Duh al făgăduinței, Care este arvuna moștenirii noastre*“ (Efeseni 1, 14), ne-am improprria cu mai mult curaj *eshatologia inaugurată* și nu am mai expediat eshatologia, exclusiv, la cele ce vor urma după sfârșitul lumii!

Aducerea în prim plan a teologiei pauline ar veni cu contribuții esențiale nu numai ceea ce privește teologia academică, ci și în ceea ce privește viața însăși a Bisericii și viața credincioșilor.

Cred că teologia paulină ne poate ajuta să menținem echilibrul foarte necesar, dacă nu chiar vital, între suportul instituțional al Bisericii și cel harismatic; între eficiența exterioară - și mulțumirea amăgitoare pe care o conferă aceasta - și adevărata împlinire existențială care presupune unirea cu Hristos în chip tainic, în adâncurile ființei, în inimă, în omul lăuntric, împlinire care presupune o detașare de structurile exterioare ale lumii acesteia; echilibrul între jertfrea exterioară adusă lui Dumnezeu și semenilor și jertfa lăuntrică, în duh; între actul exterior și întemeierea lui lăuntrică; între entuziasmul eshatologic și iubirea, grija și respectul față de lumea aceasta, care este darul iubirii lui Dumnezeu către om; între viața personală și cea comunitară.

Privitor la tensiunea dintre comunitate și persoană, Sfântul Apostol Pavel elimină riscul individualismului, pe de o parte, dar și cel al colectivismului, pe de altă parte, vorbind despre diversitatea darurilor, a slujirilor și a lucrărilor în Biserică – perspectivă ce pune în valoare, până la ultimul, toate mădularele Bisericii, subliniind vocația și lucrarea fiecăruia -, dar și despre suportul duhovnicesc al unității acestora, care își au izvorul în unul și același Duh, care lucrează toate și care împarte fiecăruia „după cum voiește”, precum și finalitatea eclesială a tuturor vocațiilor specifice, toate fiind evaluate în funcție de contribuția efectivă la edificarea trupului eclesial.

Tot teologia paulină ne-ar ajuta să menținem echilibrul extrem de fragil și sensibil între literă și duh, între canonul sau norma exterioară și libertatea personală, interioară, conferită de propria experiență a Duhului lui Dumnezeu, libertatea care-l determină pe Pavel să spună: „Aceasta nu a spus Domnul, spun eu, dar și eu am mintea lui Hristos!”, între autoritatea instituțională bisericească, responsabilă cu păstrarea adevăratei credințe, și exprimarea teologică, liberă și personală, chiar creatoare, întemeiată în experiență personală a Duhului sau a împărtășirii de Dumnezeu, care avea să-i transforme pe Părinții Bisericii în comentatori legitimi și normativi ai Revelației dumnezeiești și care este în măsură să confere acest dar oricărui mădular viu al Bisericii Sale din toate timpurile.

Adâncirea teologiei pauline în direcțiile ei principale ne-ar ajuta să evităm confuzii și amăgiri esențiale, cum ar fi cea între comunitatea

eclesială și colectivism, între unitatea dată de viețuirea în același Duh și unitatea dată de structuri exclusiv exterioare; între instrumentele gândirii lumești și cele ale descoperirii Duhului; între gândirea teologică secularizată și teologia izvorâtă din experiența Duhului.

Despre capacitatea extraordinară a Sfântului Apostol Pavel de a așeza lucrurile într-un firesc echilibru, de a împăca contrariile și de a așeza totul într-o tensiune constructivă și reciproc folositoare și de a evita orice alunecare spre extreme, despre perspectiva holistică a teologiei pauline, cum am numi-o astăzi, vorbește cu admirație Sfântul Grigorie Teologul:

„Cine poate pătrunde cum se cuvine complexitatea învățăturii lui Pavel, cine poate cuprinde varietatea nesfârșită a răspunsurilor sale? Căci el legiferează [dă legi] și pentru robi și pentru stăpâni, și pentru căpetenii ca și pentru cei aflați în slujba acestora, pentru bărbați și pentru femei; pentru părinți și pentru copii; pentru căsătorie și pentru celibat; pentru înfrânare și pentru desfătare; pentru înțelepciune și pentru lipsa învățăturii; pentru tăiere împrejur și pentru netăiere împrejur, pentru Hristos și pentru lume, pentru trup și pentru duh...“¹⁵.

Teologia academică ortodoxă s-ar părea că încă mai suferă de pe urma șocului exercitat asupra ei de revendicarea lui Pavel de către Reformă. Pavel este și al nostru, al ortodocșilor, sau poate, înainte de toate, al nostru, al ortodocșilor. Am în vedere erminia Sfântului Pavel. Există un Pavel al lor, există un Pavel al tuturor, doar el a spus „*m-am făcut tuturor toate!*”, dar există și un Pavel al nostru, văzut și înțeles din perspectiva experienței eclesiale și a spiritualității proprii Răsăritului ortodox, pe care suntem datori să-l descoperim nouă înșine și lumii întregi. E suficient să spun că toată spiritualitatea niptică, filocalică este întemeiată teologic pe Sfântul Apostol Pavel. Prea tributari bibliografiei occidentale, am luat de la Pavel numai ceea ce preocupă această teologie.

În fine, tot la capitolul datoriei de împlinit, aș îndrăzni să constat chiar mai mult, că popularitatea Sfântului Pavel în spațiul ortodox nu este pe măsura personalității lui și a contribuției lui la istoria Bisericii primare, la canonul scripturistic, la teologia și spiritualitatea Bisericii din totdeauna. Am să aduc ca singur exemplu, foarte rarele biserici închinare numai Sfântului Pavel și chiar ecourile destul de firave ale Sfântului Pavel în spiritualitatea populară. Poate și pentru faptul că a fost cinstit împreună cu Sfântul Petru. Sau pentru faptul că a fost revendicat de Reformă și de confesiunile care s-au născut din aceasta. Sau poate mai curând pentru înălțimea, adâncimea, lungimea și lățimea teologiei sale, greu de pătruns.

Este un prilej să propunem și să ne propunem dezvoltarea studiilor de teologie pauline și de ce nu, ceea ce cred că, deja, Preafericirea Sa a și gândit, adică ridicarea unei biserici închinare Sfântul Pavel, plecând de la acest minunat prilej al prezenței sfințelor sale moaște la București, cu prilejul împlinirii a două mii de ani de la nașterea sa.

*Preafericirea Voastră,
Dreptmăritori creștini,*

Am să iau îndrăzneală din îndrăzneala Sfântului Pavel și am să închei, cu binecuvântarea Prea Fericii Voastre, alăturându-mi glasul Fericitului Pavel, care, într-una din cele mai frumoase și cuprinzătoare rugăciuni păstrate în tezaurul de neprețuit al scrierilor pauline, izvorâte din cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu și din nemărginita iubire ce o purta oamenilor!

Așadar, împreună cu el, „...îmi plec genunchii înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, din Care își trage numele orice neam în cer și pe pământ“, și mă rog alături de Sfântul Pavel, cu cuvintele sale dumnezeiești și nemuritoare:

„Să ne dăruiască [Dumnezeu Tatăl], după bogăția slavei Sale, ca să fim întăriți, prin Duhul Său, în omul dinăuntru; Și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile noastre, înrădăcinați și întemeiați fiind în iubire. Ca să putem înțelege împreună cu toți sfinții care este lărgimea și lungimea și înălțimea și adâncimea; Și să cunoaștem iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoștință, ca să ne umplem de toată plinătatea lui Dumnezeu. Iar Celui ce poate să facă, prin puterea cea lucrătoare în noi, cu mult mai presus decât toate câte cerem sau pricepem noi, Lui fie slava în Biserică și întru Hristos Iisus în toate neamurile și în veacul veacurilor. Amin!“ (*Efesenii* 3, 14-21).

Mănăstirea Samurcășești-Ciorogârla - 200 de ani de existență

Gheorghe VASILESCU

In apropierea Capitalei, la o depărtare de numai 15 km, în peisajul pitoresc al localității Ciorogârla, străbătut de râul cu același nume, se află mănăstirea de maici Samurcășești, ctitorie din 1808 a vornicului Constantin Samurcăș. Localitatea este amintită în documente la 9 august 1588, când Mihnea Turcitul întărește lui Stan și fratelui său Nan „ocină de la matca Popeștilor până la Ciorogârla”¹. În secolul al XVII-lea, moșia se afla în stăpânirea familiei Ciorogârleanu, din rândul căreia sunt menționați în documente frații Ghioca și Pătru din Ciorogârla, negustori în vremea lui Matei Basarab, iar urmașii lor dregători în divanul domnesc sub Constantin Brâncoveanu². Cu vremea, de la familia Ciorogârleanu, moșia care se întindea între Dârvari și Domnești a trecut în stăpânirea altor proprietari. Partea care se găsea la nord-est de Dârvari a ajuns la începutul secolului al XIX-lea în stăpânirea familiei Samurcăș. Pe această proprietate din întinsa moșie Ciorogârla, care s-a numit apoi Samurcășești, ctitorul a construit mănăstirea.

Constantin Samurcăș - ctitorul mănăstirii

Boier „de obârșie constantinopolitană”, cum îi zice N. Iorga³, sau „grec fin și șiret”, cum îl definea un contemporan⁴, Constantin Samurcăș a venit în Țara Românească la sfârșitul secolului al XVIII-lea și s-a apropiat de domnitorul Constantin Ipsilanti (1802-1807), ajungând să ocupe, între 1810-1818, dregătoriile de vel căminar, vel logofăt, vel vistier, vel vornic și de 6 ori caimacam al Craiovei. În 1810, îndeplinea în același timp trei funcții lucrative: locțiitor la Armășie, caimacam în Craiova și supraintendent al Băniei.

1. *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, veacul XVI, vol. V, Ed. Academiei, București, 1952, p. 376.

2. N. STOICESCU, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova*, București, 1971, pp. 149-150.

3. N. IORGA, *Studii și documente*, VIII, București, 1905, p. LXVII.

4. Radu ROSETTI, „Arhiva Senatorilor din Chișinău și ocupația rusească de la 1806-1812”, *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice*, seria II, tom. XXXII (1909-1910), p. 258.

Ca demnitar, Constantin Samurçaș se purta cu multă asprime față de locuitori, ceea ce a stârnit numeroase proteste împotriva sa. La 7 septembrie 1807, când Samurçaș se găsea pentru a treia oară la Căimăcămia Craiovei, clucerul Ioan Vlădăianu cerea stăpânirii să fie înlocuit dacă nu se voiește pustiirea Olteniei din cauza dăjdiilor cu care caimacamul împovăra pe locuitori, „că se sparg” județele, scrie clucerul⁵.

La 11 aprilie 1808, după plecarea lui Constantin Ipsilanti și intrarea trupelor rusești în țară, Divanul Valahiei înștiința pe generalul Cușnicov că Samurçaș a fost înlăturat de la Căimăcămia Craiovei „pentru jafurile și nedreptățile săvârșite”⁶.

Dar Constantin Samurçaș nu se dă bătut, ci se folosește de devotamentul față de Rusia. La 18 aprilie 1808, arată generalului Prozorovski și generalului Cușnicov serviciile aduse de el cauzei rusești, cu prețul averii și vieții proprii⁷. Rezultatul: cu toată opoziția Divanului valah, Samurçaș este repus în dregătoria pierdută și chiar decorat de ruși.

După 1812, ca unul dintre principalii colaboratori ai lui Ioan Caragea (1812-1818), a continuat să pricinuiască multe greutăți locuitorilor și boierilor pământeni. Singura soluție era alungarea lui din țară, ceea ce boierii pământeni au și propus în 1818, după fuga lui Caragea, înaintând un arz către Poartă în care cereau, printre altele, „să se ridice cu totul din țară vornicul Constantin Samurçaș, ca un vrăjmaș ce s-a arătat țării cu felurimi de izvodiri la răutăți și hrăpiri și cu toate chipurile de iscodiri și răzvrătiri între boierii pământeni, încât mulți au pătimit, s-au păgubit și s-au necinstit”⁸. A rămas, totuși, în grațiile consulului rus Al. Pini, grec și el, și ținut în importante dregătorii.

Constantin Samurçaș a fost unul din fruntașii Eteriei din Țara Românească. În casa lui din București se țineau consfăturile secrete ale eteriștilor, de la care Tudor Vladimirescu „era nelipsit”⁹. Se poate ca, în calitate de caimacam al Craiovei (locțiitor al marelui ban), când a organizat corpul de panduri care luptase în armata rusă contra turcilor, Samurçaș să fi cunoscut pe Tudor, pe atunci căpitan de panduri, apoi vătaf de plai la Cloșani. C.D. Aricescu scrie că Samurçaș l-a apropiat pe Tudor de eteriști și tot el l-a recomandat consulului Pini, și acesta eterist¹⁰. Iar Mihai Cioranu

5. T.G. BULAT, „Pagini triste din istoria Olteniei (1807-1808)”, *Arhivele Basarabiei*, 1929, 3, p. 8.

6. T.G. BULAT, „Pagini triste din istoria Olteniei (1807-1808)”, pp. 16-17.

7. În 1807, din ordinul rușilor, Constantin Ipsilanti înființase cu ajutorul lui Samurçaș un corp de 3.000 de panduri, care luptaseră în războiul cu turcii. Cf. V.A. URECHEA, *Istoria românilor*, XI, București, 1901, pp. 379, 535, 545. Tot Samurçaș asigurase aprovizionarea trupelor rusești și construisese un spital lângă Craiova pentru ostașii ruși în 1811. Cf. T.G. BULAT, „Pagini triste din istoria Olteniei (1807-1808)”, pp. 9-10.

8. Naum RĂMNICEANU, „Frățească îmbrățișare...”, *Biserica Ortodoxă Română*, XIII (1889-1890), 5, p. 269.

9. N. RĂMNICEANU, „Frățească îmbrățișare...”, p. 343.

10. C.D. ARICESCU, *Istoria revoluțiunii române de la 1821, Craiova*, 1874, p. 124.

arată că Tudor, care cunoștea propaganda grecilor, a fost chemat de vornicul Constantin Samurcaș, care-l cunoștea, și de episcopul Ilarion al Argeșului și rugat să se ridice dimpreună cu pandurii ce va putea aduna, încredințându-l că vine armia rusească sub comanda feldmareșalului Wittgenstein, iar această mișcare a românilor „va fi pentru mântuirea patriei lor”¹¹.

După declanșarea revoluției însă, legăturile dintre Tudor, Samurcaș și consulul Pini au luat o crudă întorsătură. Proclamațiile lui Tudor – indicând ca dușmani ai românilor pe fanarioți și pe boierii uniți cu ei, iar pe turci ca prieteni – au semănat amărăciune în cugetele eteriștilor, a căror mișcare urmărea tocmai înlăturarea turcilor din Europa și reînvierea Bizanțului, ce urma a cuprinde și țările românești. Amărăciunea a simțit-o, de bună seamă, și Samurcaș, eterist de frunte în București¹². Paralel, țarul Alexandru dezaprobă public mișcările insurecționale din Principatele Române, ștergând astfel orice fel de bănuială a Porții cu privire la vreo protecție din partea Rusiei față de atari revoluții. În consecință, consulul Pini și Samurcaș (ca filorus) au trebuit să-și modifice comportarea avută până atunci față de mișcarea lui Tudor.

Așa se explică de ce Samurcaș – ca unul ce cunoștea bine pe Tudor – acceptă la 11/21 februarie 1821 să primească din partea Divanului misiunea de a pleca la Craiova ca să potolească revoluția prin mijloacele pe care le va crede mai potrivite¹³. Pentru a-și duce misiunea la îndeplinire, lui Samurcaș i s-a trimis o sumă mare de bani. Ioan Dârzeanu notează că Samurcaș, odată ajuns la Craiova, a cerut „prin ștafetă, ca să i se proftăxescă taleri 172.000, în soroc de douăzeci și patru de ceasuri. Care cu multă osteneală strângându-se, cei mai mulți cu împrumutare, s-au și pornit numaidecât taleri 102.000 la 25 ale luni februarie și taleri 70.000 la februarie 26, cu oameni într-adiși, nădăjduindu-se că poate se va face împăciuire...”. Dar neizbutind și revenind la București, Samurcaș a adus „numai taleri 35.000, fiindcă ceilalți a arătat cum i-a cheltuit”¹⁴.

Ce a făcut Constantin Samurcaș la Craiova și cum a cheltuit partea cea mai însemnată din această sumă este greu de spus. O scrisoare a lui Tudor Vladimirescu din 28 februarie 1821, fără însemnarea numelui celui căruia i-a fost trimisă, aduce lumină în această privință. Din această scrisoare rezultă că boierul Samurcaș a avut o atitudine duplicitară: pe de o parte, l-a chemat pe Tudor sub jurământ la Craiova pentru tratative, pe de alta, a pus la cale împreună cu consulul Pini o tentativă de asasinare a lui Tudor prin

11. Mihai Cioranu la N. IORGA, *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*, București, 1921, pp. 233, 266-267, 273, 298.

12. I.C. FILIPPI, *Frământările politice și sociale în Principatele Române de la 1821 până la 1828*, București, 1932, p. 20.

13. Ioan Dârzeanu, la N. IORGA, *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*, pp. 45-46.

14. N. IORGA, *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*, pp. 51, 54.

intermediul lui Hagi Prodan. Complotul a fost descoperit și Tudor a scăpat cu viață. Asupra lui Hagi Prodan s-au găsit scrisori compromițătoare pentru cei doi autori morali ai tentativei de asasinat. Tudor reproșa fostului său protector: „...Ah! Boierule, boierule! Ce netemere de Dumnezeu! Pe de o parte m-ai încredințat prin jurământ ca să vii la Craiova și pe de altă parte împotriva ai făcut dumneata, de ai trimis pe Hagiul ca să mă omoare”¹⁵.

Rândurile acestea n-au nevoie nici o altă tălmăcire către cine era îndreptată scrisoarea. Dovada că Samurcaș, ca urzitor al complotului de la Craiova, este primitorul scrisorii, sunt cuvintele lui Naum Râmniceanu: „S-a întors Samurcaș în București fără nici o ispravă, zicând că neputând să întoarcă gândul lui Tudor, a dat banii unui Hagi Prodan, sârb de lângă Tudor, fiindcă i s-a făgăduit să omoare în taină pe Tudor, și încredință Samurcaș pe boieri că negreșit să va omori Tudor în puține zile și să va întemeia obșteasca liniște”¹⁶.

Când a aflat de venirea lui Tudor spre București, Samurcaș a fugit la Brașov¹⁷, unde a rămas până la moartea sa, în 8 noiembrie 1825¹⁸. Fuga este o dovadă că avea de ce se teme de Tudor. Așa se sting legăturile dintre Tudor Vladimirescu și Constantin Samurcaș.

Întemeierea mănăstirii

Mai toate bisericile și mănăstirile au o legendă. Și mănăstirea Samurcășești își are legenda sa, care spune că un cioban care-și păștea oile prin aceste locuri a visat într-o noapte că, pe când stătea rezemat în toiag și cânta din fluier, a văzut în mijlocul poienii o oaie albă cu trei cornițe. Povestind acest vis vornicului Constantin Samurcaș – stăpânul locului respectiv – acesta l-a tălmăcit ca fiind un mesaj divin de a ridica o biserică chiar în poiana unde-și păștea ciobanul oile. Întrucât oaia avea în visul ciobanului trei cornițe, boierul a făcut biserica cu trei altare și a închinat-o Sfintei Treimi¹⁹.

Este greu de spus cât adevăr se ascunde în această legendă. Este posibil ca ea să fi fost creată pentru a explica forma neobișnuită a bisericii, cu trei altare, lucru rar pe vremea aceea, căci documente care să arate motivele ce au îndemnat pe Constantin Samurcaș să întemeieze mănăstirea nu există. Se știe însă că urmașii ctitorului au afirmat că biserica n-a fost clădită într-o poiană, ci chiar în curtea conacului familiei Samurcaș.

15. Vezi scrisoarea lui Tudor din 28 februarie 1821 la N. IORGA, „Noi scrisori ale lui Tudor Vladimirescu”, *Revista Istorică*, XIX, 1933, pp. 162-163.

16. N. RÂMNICIANU, „Frățească îmbrățișare...”, p. 343.

17. Ilie FOTINO, *Tudor Vladimirescu și Alexandru Ipsilante în revoluțiunea din anul 1821, supranumită Zavera*, București, 1874, nota de la p. 55.

18. *Documente. 1821*, I, p. 430; III, p. 133; V, p. 64, 347.

19. Damian STĂNOIU, *Mănăstirea Samurcășești (Ciorogârla)*, București, 1926, pp. 5-6.

Lucrările de construcție s-au desfășurat între 1808-1809, ctitorul însărcinând cu supravegherea lor pe Vasilache Zahariano. S-a început cu biserica, în martie 1808, lucrul de zidărie fiind gata în iunie, același an. Până la 31 iulie, s-au montat strănile, pardoseala și pietrăria din biserică, dar lucrările înaintau greu din lipsă de șindrilă pentru acoperiș. Zugravul a început lucrul abia la 7 octombrie și până la 27 noiembrie a terminat de zugrăvit partea dreaptă a bisericii, urmând ca la primăvară să facă restul picturii, începând de la turlă.

În același timp, s-a lucrat la catapeteasmă, pentru a cărei poleire se cereau 4.000 de groși²⁰. Lucrările s-au întrerupt în timpul iernii, reluându-se în aprilie 1809, când tâmplarul a început montarea catapetesmei, promițând că până în vară termină tâmpla, tronul arhieresc și amvonul. În primăvară, s-a tencuit clopotnița și s-a zugrăvit biserica pe dinafară. Lipsa mijloacelor de transport îngreuna aducerea materialelor – var, nisip, cărămidă – necesare terminării construcțiilor. Un alt motiv era întârzierea cu care ctitorul trimitea banii pentru plata lucrărilor.

În vara anului 1809, se lucra paralel la construcția chiliilor și la terminarea bisericii. Se realizase cea mai mare parte a clădirilor mănăstirii, cu ziduri solide, la care intraseră 110.000 cărămizi, fiind necesare încă 70.000. În biserică se mai lucra la tâmplă, iar zugravul decorase coloanele și zugrăvise poalele icoanelor.

La 30 iulie 1809, se făceau ultimele lucrări la biserică: se monta acoperișul, tâmplarul era aproape gata cu tâmpla (pentru care cerea 1.000 de groși), iar zugravul ajunsese la tabloul ctitoricesc. Epistatul (supraveghetorul) cerea lui Samurcaș textul pisaniei ce urma să fie montată la terminarea ctitoriei, care nu s-a păstrat. La 17 august 1809, lucrarea era pe sfârșite, iar epistatul (Vasilache Zahariano) primise și ultimii bani pentru plata zidarului, tâmplarului și zugravului. S-au păstrat în documente și numele unor meșteri: Ioniță zidarul, Ianache tâmplarul, Teodor pietrarul și alții, precum și suma cheltuită de Constantin Samurcaș cu ridicarea mănăstirii: circa 30.000 de groși (3.000 de galbeni)²¹.

Ctitorul a înzestrat biserica cu catapeteasmă din lemn de tei – lucrată după tradiție în Cipru – frumos ornamentată cu motive vegetale și florale și împodobită cu trei rânduri de icoane (praznicarele, proorocii și apostolii), părțile din moaștele mai multor sfinți – Sf. Apostol Andrei, Sf. Arhidiacon Ștefan, Sf. Ierarh Ioan Gură de Aur, Sf. Ierarh Silvestru, Sf. Ierarh Modest, Sf. Mucenic Teodor Tiron, Sf. Mucenic Teodor Stratilat, Sf. Mucenic Ermin, Sf. Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir – aduse din Grecia, în raclă de argint, precum și cu numeroase obiecte, odăjdii și cărți de cult, cum rezultă din „catagrafia de toate odoarele, veșmintele și altele ale sfintei mănăstiri Samurcășești”, întocmită la 24 octombrie 1812, de „Timotei arhimandritul, starețul [mănăstirii] Cernica”²².

20. *Arhivele Naționale*, doc. MDXV/41.

21. *Arhivele Naționale*, doc. MDXV/43.

22. *Arhivele Naționale*, doc. MDXI/63.

În vara aceluiași an, după ce a terminat clădirile din jurul bisericii, unde a așezat câteva călugărițe, ctitorul și-a zidit alte case în satul Ciorogârla, dând astfel ființă unui schituleț de maici pe care l-a pus sub oblăduirea duhovnicească a starețului de la Cernica. Schitul s-a numit Samurcășești, după numele de familie al ctitorului. Mai târziu, i s-a adăugat și numele de Ciorogârla, după apa pe malul căruia se află. De altfel, chiar satul Ciorogârla a purtat o vreme aceste două numiri.

La început, sarcina de a purta de grijă așezământului și-a asumat-o ctitorul, „aferosind pentru întreținerea schitului și alte venituri de la dumnealui”²³. Se vede, însă, că cheltuielile au început să-l apese, căci, după trei ani de la întemeierea mănăstirii, în 1811, Constantin Samurcaș a cerut Divanului „să se dea voie ca să facă acolo la mănăstire pe an trei bălciuri, de trei zile de hram ce să prăznuiește la acea sfântă biserică, adică una la Sfânta Treime, alta la Adormirea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu ce este la 15 august și alta la Nașterea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu ce este la 8 septembrie”. La 31 mai 1811, Divanul aprobă și dă voie ca „venitul vămii ce se va aduna de la aceste bălciuri să fie pe seama mănăstirii pentru oareșcare ajutor după vremi la hrană și celelalte trebuincioase cheltuieli ale maicilor călugărițe”. Totodată, se acordă mănăstirii dreptul de a ține un număr de 50 scutelnici „pentru adusul lemnului și alte poslușanii”²⁴.

Testamentul ctitoricesc

După plecarea vornicului Constantin Samurcaș la Brașov, în 1821, mănăstirea a rămas în grija clucerului Alexandru I. Samurcaș, nepot de frate și fiu adoptiv al ctitorului. În octombrie 1847, acesta a întocmit un testament ctitoricesc, în care arăta că unchiul său, vornicul Constantin Samurcaș și soția acestuia, Zinca, nu făcuseră „nici o întocmitoare rânduială pentru cârmuirea ei”. Ca urmare, în calitate de urmaș al ctitorilor, cu dorința „de a-i asigura viitorul și a-i statornici alcătuirea pe temeiuri deslușite”, el a alcătuit așezământul privitor la „ținerea și cârmuirea” acesteia.

Așezământul prevedea ca acest lăcaș, fiind zidit a fi chinovion de maici, „cu paza totdeauna a vieții de obște”, și în viitor „să va păzi cu nestrămutare această orânduială, cârmuindu-se de sine și neamestecându-se la dânsul vreo altă dregătorie bisericască sau politicească”. Fiindcă mănăstirea Cernica „nu numai că este chinovion și să cârmuiește cu asemenea rânduială iarăși chinoviarhicească”, dar a avut dintru început duhovniceasca îngrijire și priveghere asupra schitului Samurcășești, ctitorul rânduia „a se îngriji și în viitor schitul acesta la cele duhovnicești

23. V.A. URECHEA, *Istoria românilor*, XI, București, 1900, p. 790.

24. V.A. URECHEA, *Istoria românilor*, XI, p. 791.

de cel de acum părintele stareț al numitei mănăstiri, și de cei după vreme părinți stareți ai ei, fără însă a avea osebit drept de amestec întru nimic la venituri sau alte trebuințe ale lui”.

Se mai prevedea ca „stareța ce să va rândui la schit să fie dintre maicile ce locuiesc acum sau vor locui după vreme într-însul, iar nu din altele străine după la alte schituri”, și ea trebuia să aibă „știință de carte, să fie cuvioasă, cu purtări bune și plăcute, cu știința bisericii și a călugăriei, și vrednică de a cârmui atât duhovnicește, cât și trebile economiei schitului”. Stareța trebuia să fie „aleasă totdeauna de către soborul maicilor din schit, sub prezidenția părintelui duhovnic ce va fi la schit orânduit din partea sfintei mănăstiri Cernica”.

Ctitorul recunoaște că schitul „nu avea nici un venit statornic, ținându-se numai din milostenia binevoitorilor pravoslavnici creștini” și cu ceea ce îi dăduse Zoe Samurcaș, adică „lei una sută pă lună, cinsprezece care dă fân portărețe pă an, zece pogoane de arătură pă an, fără dijmă, slobodă pășunea vitelor mănăstirii și măcinișul fără oem la moara moșiei pentru trebuința maicilor”. În înțelegere cu starețul Calinic de la Cernica, noul ctitor a suprimat aceste „dări du peste an”, dându-i în schimb „în ohavnică stăpânire a sa locul pă care este zidit, pă lângă care îi mai facem danie și casele noastre cele mari de acolo, împreună cu curtea, cu grădina cea mare, cu fânăria și cu celelalte namesii împrejmuite toate cu zid, și casa preoților și locul pă care este zidită biserica Sfântului Nicolae, cu toată împrejmuirea ei de zid”. Separat de acestea, mănăstirea mai primea „un codru de moșie”, nu prea mare, „ca să-i slujească drept vatră”, și „via după acolo”, a căror întindere a fost măsurată în „planul ingineresc”. Suprafața dăruită mănăstirii însuma 19.611 stânjeni pătrați, adică 15 pogoane.

În cazul în care „se va întâmpla a să risipi maicile din acest schit, sau a să desființa acest chinovion din înaltă poruncă pentru întâmplări neprevăzute”, averea aceasta urma să se „întoarcă în stăpânirea moștenitorilor” familiei Samurcaș²⁵. Din cele de mai sus, rezultă că mănăstirea Samurcășești era un așezământ sărac, care a beneficiat doar de „milele” acordate de ctitori și de locul din jurul mănăstirii dăruit de Alexandru Samurcaș.

Biserica Sfânta Treime

Biserica mare, cu trei altare, se afla în mijlocul mănăstirii și – după descrierea lui Damian Stănoiu, care a văzut-o la începutul secolului trecut – avea formă dreaptă, cu o singură turlă, iar tinda era închisă. Interiorul, larg de 12 metri, îi dădea o înfățișare puțin obișnuită. Din cauză că biserica avea trei altare, atât naosul, cât și pronaosul erau împărțite în trei părți egale, prin două șiruri de câte patru coloane de cărămidă. În fiecare despărțitură erau câte două rânduri de străni, adică șase rânduri în toată biserica. Altarul

25. Textul a fost publicat de D. STĂNOIU, *Mănăstirea Samurcășești*, pp. 27-32.

din mijloc – cu hramul Sfânta Treime – era mai mare; cel din dreapta – Adormirea Maicii Domnului (15 august) – și cel din stânga – Nașterea Maicii Domnului (8 septembrie) – erau mai mici. Se putea oficia în toate trei, de regulă însă Sfânta Liturghie se făcea numai în cel din mijloc; în celelalte două doar la hramurile respective.

Deteriorată de cutremurul din 1838, biserica a trebuit să fie reparată. Pentru a face reparațiile necesare, la 14 ianuarie 1844, Alexandru Samurcaș a vândut via din Vasilați-Vâlcea, pe care mănăstirea o avea danie din 1811²⁶. După terminarea reparațiilor, noul ctitor a pus următoarea pisanie: „Acest sfânt lăcaș s-au zidit din temelie (sa) cu toate împrejurimile lui la leatul 1809 de răposatul întru fericire marele vornic și cavaler Constantin Samurcaș și de soția dumisale răposata întru fericire vorniceasa Zoi Samurcaș, născută Vrânceanu, spre a fi chinovion de maici sub numire de Samurcășești. Iar la leat 1845, în zilele moștenitorului și înzestrătorului acestui schit, marele clucer Alexandru Ioan Samurcași, și cu ajutorul dumnealui, s-a preînnoit prin deosebită sânguință, râvnă și stăruire a cuvioșii sale, maicii starețe Fevronia schimonahia Miliceasca”²⁷.

Reparațiile din 1845 n-au fost făcute temeinic, de vreme ce, la 30 mai 1866, noua stareță, Fevronia Vlădoianu, se plânge Ministerului Cultelor că: „temelia zidului (bisericii) este măcinată de egrasie, învelitoarea este stricată și când plouă pică în biserică, tencuiala este pe alocuri căzută..., zugrăveala pe alocurea este stricată..., învelitoarea multor clădiri este stricată și plouă în case”²⁸. Lucrările de reparații, executate cu greutate și după multe intervenții, au constat din: dărâmarea amvonului vechi și reclădirea lui cu un nou fronton; prelungirea căpriorilor acoperișului pentru ca „streașina să fie ieșită din fața zidului”; mărirea ferestrelor de la turlă și de la biserică; facerea unui soclu de piatră în jurul bisericii; repararea acoperișului și a tâmplei etc.²⁹.

După ce mulțumește Ministerului pentru „radicala și frumoasa reparațiune a bisericii”³⁰, stareța Fevronia se adresează domnitorului Carol I, la 26 ianuarie 1870, cu cererea de „a ordona să se zugrăvească biserica”³¹. Domnitorul recomandă cererea stareței „la serioasa atențiune a d-lui ministru al Cultelor”, care solicită pictorului Nicolae Grigorescu „a merge la fața locului” pentru a putea informa Ministerul cu privire la prețul zugrăvelii bisericii.

Întemeiat pe cele văzute la mănăstire, în aprilie 1870, N. Grigorescu prezintă Ministerului un deviz de lucrări în care propune ca, „în loc de a se face o mulțime de tablouri și imperfecte ca în trecut, este de preferat mai

26. *Arhivele Naționale*, doc. MDXIII/81.

27. *Arhivele Naționale*, doc. MDXIII/120.

28. *Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor*, dosar 961/1862, f. 24.

29. *Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor*, dosar 961/1862, f. 107-116.

30. *Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor*, dosar 961/1862, f. 224.

31. *Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor*, dosar 961/1862, f. 225.

puține și bine făcute, încât pentru numita biserică numărul de cinci (tablouri) este suficient”. În ce privește prețul lucrării, N. Grigorescu recomanda să se plătească „1.000 galbeni (sumă foarte mare) unui artist-pictor care ar trata compozițiuni, iar un pictor ordiner care ar trata imitațiuni după stampe și gravuri ca până acum, i se va putea da în prețul de 500 galbeni, și cu adăugire de tablouri chiar”³².

Cel angajat să execute pictura bisericii a fost Gheorghe Tattaescu, pentru suma de 400 galbeni, adică cu mai puțin decât propunea Nicolae Grigorescu să se dea unui pictor „ordiner”, cum rezultă din contractul pe care l-a încheiat la 5 iulie 1870 cu stareța Fevronia Vlădoianu³³. Banii pentru plata pictorului au fost adunați prin liste de subscripție, între donatori numărându-se S. Vernescu și L. Theoharide, precum și domnitorul Carol I, cu 600 lei noi, după cum comunica stareța, la 17 august 1870, Ministerului Cultelor³⁴.

Cu acest prilej s-a scris deasupra ușii de intrare în biserică, spre interior, următoarea pisanie: „Această sfântă biserică cu patronul Sf. Treime s-a fondat la anul 1808 de răposatul Constantin Samurcaș și (a fost) restaurată la anul 1870, în domnia lui Carol I și mitropolit Nifon, în zilele cuvioasei monahia Fevronia Vlădoianu, superioara mănăstirii.”

Reparații mai mari s-au făcut bisericii în 1903, stareță fiind Sofia Heliade Rădulescu, și în 1920, pe vremea stareței Agatia Cristescu. Biserica s-a mai reparat în interior și la exterior în anii 1929, 1932 și în vara anului 1940. Abia se terminaseră lucrările de reparații, că biserica a fost grav avariata de cutremurul din 10 noiembrie 1940, încât „nu mai putea face nici o slujbă”, maicilor fiindu-le „teamă de a intra în biserică”³⁵.

Trimis de patriarhul Nicodim să constate stricăciunile provocate de cutremur, arhitectul Dumitru Ionescu-Berechet raporta la 17 noiembrie 1940 că „biserica mare este complet zdruncinată și amenință cu năruirea” și recomandă „să se demonteze tâmpla și icoanele și să se depună la loc sigur, apoi să se aducă la fața locului o comisiune de specialiști – ingineri și arhitecți – care să cerceteze dacă locașul mai poate fi salvat”³⁶.

La 19 martie 1941, Comisiunea Monumentelor Istorice, printr-o adresă semnată de arhitectul Petre Antonescu, face cunoscut Arhiepiscopiei Bucureștilor că „biserica Sfânta Treime a mănăstirii Samurcășești, construită în anul 1808, fiind monument istoric, nu se poate dărâma și reconstrui, sau înlocui cu alta din aceeași epocă, ci numai repara și consolida după

32. *Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor*, f. 240.

33. Gh. Tattaescu n-a ținut seamă de indicațiile lui N. Grigorescu și a lucrat pictura bisericii după alt plan. Vezi Theodora VOINESCU, *Gheorghe Tataescu*, București, 1940, pp. 101-102.

34. *Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor*, dosar 961/1862, f. 322. În acest dosar, există o însemnare că Gh. Tattaescu a primit 500 de galbeni, nu 400 cum se specifica în contract.

35. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 364/1940, f. 46.

36. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 364/1940, f. 47-48.

devizul întocmit de către Serviciul Tehnic al județului Ilfov și modificat în vederile acestei Comisiuni”³⁷.

Luând cunoștință de modul cum vedea Comisiunea Monumentelor Istorice refacerea bisericii, patriarhul Nicodim a delegat pe I.D. Ștefănescu, profesor de Istoria artei bizantine, și pe arhitectul Dumitru Ionescu-Berechet „să examineze la fața locului sus numita biserică din punct de vedere constructiv, artistic și istoric și să refere”³⁸.

Cei desemnați să cerceteze starea biserici au înaintat patriarhului Nicodim, la 7 aprilie 1941, un raport de constatare în care arătau că „o refacere a clădirii, în sensul unei consolidări, nu este cu puțință, decât cu prețul unor cheltuieli foarte mari. Și cea mai bună consolidare nu ar face decât să amâne pentru oarecare vreme prăbușirea, căci adausele din 1870, 1903 și 1920 au făcut edificiul șubred, iar consolidările succesive n-au folosit la nimic”. Ca atare, „suntem de părere să se facă o clădire nouă, care să respecte întru totul planul bisericii din 1808, cu anume îmbunătățiri de dispoziție și construcție”³⁹.

Însușindu-și conținutul raportului, patriarhul Nicodim a făcut cunoscut Ministerului Cultelor, la 11 aprilie 1941, că „Biserica Sfânta Treime este în așa grad avariata de cutremur că nu mai poate dăinui în starea în care se găsește. Consolidarea propusă de Comisiunea Monumentelor Istorice ar cere sacrificii bănești foarte mari, și ar fi zadarnice, deoarece n-ar folosi prea mult, căci n-am avea o biserică solidă, ci numai cârpită. Mult mai folositoare, însă, se prezintă dania ce o face Prefectura Ilfov, care dorește să ridice o nouă biserică, după planul din 1808 al actualei biserici, dând fondurile necesare pentru construcția ei pe același loc unde este biserica deteriorată”⁴⁰.

Reconstruirea bisericii

*Urmare intervenției patriarhului Nicodim, Ministerul Cultelor și Comisiunea Monumentelor Istorice au căzut de acord ca biserica Sfânta Treime să fie demolată și reconstruită pe vechile temelii. Lucrarea s-a realizat între 1941-1943, cu cheltuiala statului*⁴¹, după planurile arhitectului Ion Cernescu, care a renunțat la despărțirea corpului bisericii în trei compartimente și a tratat exteriorul ca o îmbinare armonioasă între cărămidă aparentă și piatră. Arhitectura redă stilul brâncovenesc.

Biserica este de formă dreptunghiulară, în suprafață de 312 mp, și are la est o absidă triplă (trei altare): una centrală și două mai mici, respectiv

37. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 344/1941, f. 189.

38. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 344/1941, f. 190-191.

39. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 344/1941, f. 192-195.

40. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 344/1941, f. 196-197.

41. Fondurile necesare au fost puse la dispoziție de Prefectura județului Ilfov, prefecti de Ilfov fiind colonii Tudor Ciurea (1939-1941) și Gheorghiu Cristache (1942-1943).

a proscomidiei și a diaconiconului, iar la vest un pridvor larg, deschis, cu 6 coloane din cărămidă aparentă, cu fus în tornadă și capiteluri de piatră. Absidele altarului sunt arcuite la interior și poligonale la exterior.

Naosul are baza pătrată, cu două abside și este împărțit în trei compartimente, prin patru coloane masive de cărămidă. Deasupra naosului se înalță o turlă pe pandantivi, de mare frumusețe arhitecturală, susținută de patru arcade și străpunsă de 12 ferestre.

Pronaosul, foarte mic în comparație cu naosul, are baza dreptunghiulară și tavanul drept, fiind despărțit de naos printr-un zid cu ușă de acces în arcadă. Pardoseala interioară este din dale de piatră, cu o denivelare la solee. Acoperișul din tablă zincată pe astereală din lemn de rășinoase este prevăzut cu aruncători pentru eliminarea apelor pluviale.

Fațada exterioară se compune din două registre suprapuse, separate printr-un brâu, și două șiruri de cărămizi dispuse în dinți de fierăstrău. În registrul superior sunt arcaturi duble în formă de semicerc, care se regăsesc și în următorul registru doar în dreptul ferestrelor. Cornișa este compusă din patru șiruri de zimți de cărămidă. Plastica fațadei este realizată prin alternarea unor șiruri de cărămidă aparentă și piatră. De jur-împrejur, biserica are 55 de nișe de circa 1,20/0,50 m, dintre care 6 mici așezate pe colțuri, precum și 14 lunete deasupra ferestrelor de circa 2 mp.

Socul înalt, în stilul bisericilor muntenesti, este tot din cărămidă. Biserica nu are dren, ci doar o pantă ușoară de scurgere a apei. În jurul bisericii este un trotuar din dale de piatră.

Doar catapeteasma originală din lemn de tei, icoanele împărătești îmbrăcate în argint, strana arhierescă și racla din argint cu părțile din moaștele mai multor sfinți, precum și forma celor trei altare mai amintesc de vechea biserică. A dispărut, se înțelege, pictura lui Gh. Tattarescu, din care s-au păstrat doar două icoane în colecția de obiecte religioase a mănăstirii.

Biserica a fost înzestrată cu mobilier nou, sculptat în lemn de stejar masiv, cu sfinte vase, odăjdii, cărți de cult, și a fost sfințită în ziua de 30 mai 1943, de către patriarhul Nicodim, ajutat de arhierul-vicar Veniamin Ploieșteanul și un sobor de preoți și diaconi. La sfârșitul slujbei, au rostit scurte cuvântări patriarhul Nicodim și colonelul Gheorghiu Cristache, prefectul județului Ilfov⁴².

Acum s-a schimbat unul dintre cele trei hramuri ale bisericii. Altarul central a rămas închinat Sfintei Treimi, la fel și cel din dreapta, închinat Adormirii Maicii Domnului, iar altarul din stânga, care până atunci purta hramul Nașterea Maicii Domnului, a fost închinat Sfintei Cuvioase Paraschiva. Biserica a fost sfințită fără să fie pictată.

Zugrăvirea în frescă pe dinăuntru a bisericii și decorarea pe dinafară cu icoane din ceramică s-a realizat între ani 1951-1953, prin grija patriarhului

42. Vezi *Biserica Ortodoxă Română*, LXI (1943), 4-6, pp. 315-316.

Justinian Marina, de către pictorul Gheorghe Popescu, împreună cu ucenicii săi.

Ansamblul pictural respectă principiile iconografice bizantine. În pronaos s-au pictat portretele ctitorilor: patriarhul Justinian Marina și Constantin Samurcaș. Totodată, pictorul a restaurat vechea catapeteasmă, a curățat și a întregit părțile ei deteriorate din poleitură și a completat icoanele pe unde pictura era deteriorată. La exterior, în fridole de jur-împrejurul bisericii, s-au reprezentat prooroci, filosofi (înțelepți), sibile și sfinți români. Lucrarea s-a realizat cu plăci de ceramică smălțuită, confecționate în atelierul special amenajat la Atelierele Institutului Biblic.

Recepția definitivă a lucrării de pictură s-a făcut în octombrie 1953, iar la 8 noiembrie, același an, în ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, biserica s-a sfințit din nou de către patriarhul Justinian, cu mare sobor de arhierii, preoți și diaconi.

Cu prilejul sfințirii, deasupra ușii de intrare în biserică, în interior, s-a scris inscripția: „Această sfântă biserică cu trei altare a mănăstirii de călugărițe Ciorogârla-Samurcășești, cu hramurile Sfânta Treime, Adormirea Maicii Domnului și Cuvioasa Paraschiva, s-a zidit în anii 1941-1943, cu cheltuiala, sfatul și prin silința bunului creștin Teodor Ciurea, pe temelia vechii biserici ridicată în anul 1808 de vistierul Constantin Samurcaș și dăruită de marele cutremur din 1940. S-a împodobit cum se vede, cu zugrăveală bogată în frescă și ceramică în anul 1951-1953, prin stăruința neobosită și iubirea adâncă de locașurile Domnului a Preafericitului nostru Părinte sufletesc Patriarhul Justinian al României, restaurând chiliile și ridicând în această vreme clopotnița cea nouă și atelierele mănăstirii, cu cheltuiala Arhiepiscopiei Bucureștilor. Biserica s-a făcut după planurile arhitectului D. Ionescu-Berechet de către arhitectul Ioan Cernescu și s-a zugrăvit de pictorul Gh. Popescu, cu ucenicii săi, sfințindu-se în anul mântuirii 1953, noiembrie 8”.

În deceniile următoare, s-au făcut lucrări de întreținere și reparații curente, precum și diferite dotări și amenajări interioare și exterioare. Astfel, între anii 1976-1982, s-a refăcut instalația de iluminat electric, s-a introdus sistemul de încălzire cu centrală proprie și s-a reînvelit biserica cu tablă nouă. Între 1984-1985, pictorul Taflan a „conservat” pictura, iar după anul 2000, introducându-se în mănăstire rețeaua de gaze naturale, s-a înlocuit vechea instalație de încălzire a bisericii cu una modernă, prin calorifere montate de-a lungul pereților, în dreptul strănilor, ascunse cu măști de lemn, s-au refăcut scările, soclul și trotuarul perimental de la intrare cu dale de piatră, s-a înlocuit pardoseala, s-au schimbat geamurile și s-a învelit biserica din nou. Totodată, pentru a doua oară, s-a restaurat pictura interioară, de către Gabriela Ștefăniță, pictor restaurator, precum și catapeteasma, atât lemnul, cât și icoanele, de către pictorița Elena Constantin. De asemenea, pentru oprirea infiltrării apei de ploaie prin fisurile din mortarul zidăriei de la

cupolă, ce amenința să degradeze pictura interioară, s-au aplicat materiale de hidroizolație și protecție pe pereții turlei, fără să se afecteze culoarea exterioară a bisericii. Lucrarea s-a efectuat de o echipă de alpiniști utilitari. Toate aceste lucrări s-au făcut cu osteneala stareței, stavrofora Lucia Bostan, și a soborului mănăstirii și cu sprijinul bănesc al unor familii de credincioși bucureșteni.

Resfințirea bisericii după restaurare a fost săvârșită în ziua de 14 octombrie 2008, sărbătoarea Cuvioasei Paraschiva, de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, împreună cu Preasfințitul Episcop Mihail al Episcopiei Ortodoxe Române din Australia și Noua Zeelandă și Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, alături de un sobor de preoți și diaconi, în prezența unor reprezentanți ai autorităților locale și a câtorva sute de credincioși. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a donat mănăstirii racla cu veșmântul Preacuvioasei Paraschiva, care s-a aflat până atunci în paraclisul Reședinței patriarhale.

Biserica Sfântul Nicolae

Această biserică, dărâmată între timp, se afla în partea dreaptă, la intrare, unde se găsea și o casă pentru preoți, și se presupune că a fost clădită odată cu mănăstirea, pentru nevoile satului. Era o biserică mică, în suprafață de circa 100 mp, de formă dreaptă, din cărămidă, învelită cu tablă, și fără turle. Nu se știe când și de cine a fost zidită. Se vorbește despre ea în testamentul lui Al. I. Samurcaș din 1847, ceea ce înseamnă că exista pe atunci.

Biserica a fost reparată la 1861, potrivit pisaniei copiată de Damian Stănoiu: „Acest sfânt și dumnezeiesc lăcaș, după vremi fiind în dărăpănare încât nu era cu putință a mai sluji sf. slujbă, s-au preînnoit de iubitorii de Dumnezeu creștini în zilele cuv. [star]ețe Elisaveta Miliceasca și cu ajutorul Sofiei monahia Rucot, cu stăruința d. Ianache Lazăr; și s-au zugrăvit de frații Vasile și Anton Serafim, 1861”⁴³.

O mică parte din locuitorii satului Ciorogârla, ce purta pe vremuri numirea de Samurcășeștii de Jos, erau serviți de preoții mănăstirii. Ei veneau la slujbă la mănăstire, iar biserica Sfântul Nicolae, unde nu se făcea Liturghie decât la hram, era destinată pentru cununii, botezuri și înmormântări. Sătenii își îngropau morții în jurul acestei biserici, până li s-a dat alt loc pentru cimitir, în afara perimetrului mănăstirii. Din faptul că această biserică a fost totdeauna numită „a satului” și a avut de la început destinația arătată, după cum se vede și din testamentul ctitoricesc, se poate trage concluzia că ea a fost ridicată chiar de săteni sau, în tot cazul, cu mare ajutor din partea lor.

Biserica a fost reparată în 1930 și 1936, cu o subvenție de la Prefectura Ilfov⁴⁴, iar în anul 1937 s-a pictat din nou, în tempera, de către pictorul Iosif

43. D. STĂNOIU, *Mănăstirea Samurcășești*, p. 16.

44. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 345/1930, f. 129; dosar 341/1936, f. 112.

Vass⁴⁵. Deteriorată de cutremurul din 10 noiembrie 1940, a fost reparată în primăvara anului 1941, cu fonduri de la Ministerul Cultelor⁴⁶.

Biserica a fost demolată cu prilejul lucrărilor de restaurare a complexului mănăstiresc, realizate între 1955-1958, pe locul ei, în dreapta curții din față a mănăstirii, ridicându-se în anii din urmă o cruce de lemn pe un postament de marmură, protejată de un foișor. Pe cruce se citește inscripția: „Această sfântă cruce este ridicată pe locul Sfintei Mese a sfintei biserici care a dăinuit între anii 1811-1955, care a purtat hramul *Sf. Ierarh Nicolae*”.

Capela Sfinții Împărați

Construită cu contribuția unor credincioși pentru a servi drept capelă a cimitirului, a fost sfințită în ziua de 8 septembrie 1876, de către arhiereul Teodorit Sinadon, la slujba de sfințire fiind „pofțit și dumnealui fondator C. Săbăreanu, care a dat tot restul pentru clădire, facerea tâmplii, zugrăvire, candelă și toată cheltuiala până la terminare”⁴⁷.

Capela *Sfinții Împărați* este o construcție mică, de cărămidă, în formă de navă, cu tavanul drept din scânduri șipcuite și tencuite, pardoseala din scânduri de brad și acoperișul din tablă zincată. Se oficiază aici numai slujba înmormântării pentru călugărițe.

Suferind stricăciuni la cutremurul din 10 noiembrie 1940, capela a fost reparată în 1942, când s-au refăcut și unele case ale maicilor. Între anii 1953-1958, când s-a restaurat complexul mănăstiresc, capela s-a reparat din nou, lucrările vizând refacerea învelitoarei de tablă, montarea unor ferestre duble, sobe de teracotă, coșuri, completarea tâmplăriei și facerea unui trotuar de beton care să oprească infiltrația apei în subsolul bisericii. În 1976, cu fonduri de la Arhiepiscopia Bucureștilor, s-a refăcut vechea pictură interioară, care se degradase. S-a făcut o nouă pictură în tempera, aproape miniaturală, de către pictorul Alexandru Buceșcu. S-au curățat de fum și icoanele de la tâmplă. Pe peretele ctitorilor, a fost pictat patriarhul Justinian.

În anul 2005, s-au realizat noi lucrări de consolidare și restaurare. Între altele, s-a refăcut tavanul și acoperișul, s-a repictat interiorul în frescă, de către pictorul Iulian Lembrău, și s-a înlocuit catapeteasma veche, care putrezise, cu una nouă, lucrată de sculptorul Costică Moroiu din București.

Cimitirul

În cimitir, alături de viețuitoarele mănăstirii care-și dorm aici somnul de veci, au fost îngropate și câteva personalități ale vieții politice

45. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 369/1937, f. 133.

46. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 344/1941, f. 92.

47. *Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor*, dosar 240/1873, f. 76-79.

și culturale din trecut, între care ziaristul Alexandru Beldiman (†1898), fondatorul ziarului *Adevărul*; actrița Frosa Sarandi (†1904), din trupa lui Matei Millo, una dintre primele actrițe ale teatrului românesc; Sofia I. Heliade Rădulescu (†1909), fiica scriitorului Ion Heliade Rădulescu, fostă stareță a mănăstirii între anii 1894-1909.

Tot aici se află mormântul mamei căpitanului Valter Mărăcineanu, eroul de la Plevna din 1877, cu inscripția: „Aici este înmormântată Lucreția Valter Mărăcineanu, de 80 de ani, născută la 15 aprilie 1811, decedată la 21 iunie 1895” [de fapt, avea 84, nu 80 de ani]. După dorința ei s-a pus alături monumentul fiului său pentru a reaminti că jalnica mamă plânge pe fiul ei”. Monumentul comemorativ [cenotaf], înalt de 2,5 m, constă dintr-un soclu din beton, care se prelungește cu un obelisc din marmură, în vârf având o cruce. Pe latura frontală a monumentului este un basoreliev, care reprezintă un pergament desfășurat, ornamentat cu motive vegetale. Pe cruce stă scris: „Ridicat acest monument în memoria căpitanului Nicolae Valter Mărăcineanu, după dorința mamei lui, mort în războiul cu turcii pentru independența țării la 30 august 1877. Rămășițele sunt îngropate pe câmpul din jurul Plevnei”.

Ctitorul nu și-a aflat locul de veci la mănăstirea pe care a întemeiat-o, însă mormintele unor membri ai familiei și rudelor sale se află lângă biserica Sfânta Treime. În dreapta bisericii, sunt înmormântați: „Zoe Samurcaș, născută 1808, octombrie 20, decedată 1867, aprilie 17, sora lui Al. I. Samurcaș, decedat la 29 septembrie 1870”, iar în partea stângă: „Smaranda Zinca, născută Samurcaș, decedată la 14 aprilie 1871”; „Ion Samurcaș, senator, decedat 1873, noiembrie 27, în etate de 68 de ani” și „Maria Crețeanu, născută Samurcaș, decedată 1881”. Tot aici este piatra de mormânt a prințesei Sevastița Șuțu, născută Ghica, cu stema Țării Românești unde a domnit Mihai Șuțu, pe care se citește inscripția: „Sevasti Șuțu, născută Ghica, la 5 octombrie 1819. Și-au dat obștescul sfârșit la 27 decembrie 1842”.

Casele mănăstirești

Casele mănăstirii, care n-au fost prea trainic construite în 1808, au suferit stricăciuni la cutremurul din 1838, motiv pentru care, la 11 septembrie 1840, stareța Fevronia Milicescu primea aprobarea Mitropoliei „să vândă un loc ce-l are mănăstirea în comuna Brănești, danie de la baba Neacșa din anul 1814”, pentru „11 galbeni împărătești”, având neapărată trebuință de bani pentru dregerea caselor⁴⁸.

Nu se cunoaște ce reparații s-au făcut, însă, din catagrafia întocmită la 23 martie 1852, rezultă că toate casele schitului se găseau în stare mediocră:

„45 chilii și o trapeză înăuntru curții sfintei mănăstiri, adică jos; 11 chilii sus și un salon cu pâlimar și geamlâc; 8 odăi afară la spatele schitului, cu o cuhnie

48. *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4540/1840, f. 2, 15-16.

și o pitărie, însă fărămate, nelocuind nimeni într-însese; o casă pentru argat lângă livada cu pruni învelită cu trestie; 6 odăi lângă poartă, în fața schitului, însă în curtea de-al doilea, și o casă deosebită învelită cu fier, proastă; un grajd cu gardul de nuiele învelit cu scânduri, dărămat; un pătul de nuiele pentru porumb învelit cu coceni; o casă dărăpănată lângă poarta clopotniței, nemaifiind de locuit⁴⁹.

Chiliile ce serveau de locuință micilor, cum se menționează în inventarul întocmit la 10 aprilie 1856, se aflau „împrejurul bisericii, însă, un rând de odăi de zid cu două etaje în partea bisericii dinspre răsărit și miazănoapte, și alt rând de odăi tot de zid, cu un etaj în partea dinspre miazăzi și apus, unde există și două odăi numite de arhondaric și un trapez mic. Toate acestea de mai sus îngrădite cu zid, însă în mai multe locuri stricat și cu părți dezgrădite⁵⁰.

În 1862, o parte dintre chilii se aflau deja în stare de ruină, cum constata în raportul său arhitectul Ministerului Cultelor venit să cerceteze la fața locului, la cererea stareței, amploarea stricăciunilor:

„Revizuiind starea încăperilor din dreapta clopotniței, am găsit că la o parte din dânsese au căzut grinzile și învelitoarea împreună cu tavanul, încât nu se mai pot locui, iar la celelalte s-a lăsat în mai multe locuri tavanul și plouă prin învelitoare, încât urmează neapărat a se înveli din nou cu șindrilă și a se face deosebite alte reparații⁵¹.

Remedierea acestor stricăciuni n-a rezolvat problema în ansamblu, căci cererile pentru reparații cu continuat și în anii următori.

În 1872, „casele cele mari” au fost învelite cu șindrilă de Ioan Samurcaș, unul dintre urmașii ctitorilor, cu cheltuiala proprie. Ministerul Cultelor a refăcut arhondaricul în 1874, iar în anul următor s-a reinvelit cu șindrilă o parte dintre chilii, precum și grajdurile și șoproanele. Alte lucrări mai mari s-au făcut în anul 1910, când s-a clădit un corp de case cu 20 de camere în apropierea cimitirului, de către Teodosia Buiurga, demolate între timp.

La 28 septembrie 1914, un puternic incendiu a pustiit cu totul casele ctitoricești, 30 de chilii, stăreția (unde se afla arhiva mănăstirii) și un frumos salon oriental. Casele și chiliile arse s-au zidit din nou între anii 1929-1931, cu osteneala stareței Sofia Petrescu și donațiile credincioșilor. Tot acum s-au făcut unele reparații la casele aflate în curtea din față, locuite de preoți, iar în 1936 s-a refăcut o parte a zidului împrejmuitor al mănăstirii.

Cutremurul din 10 noiembrie 1940 a provocat mari stricăciuni nu numai la biserică, dar și la arhondărie și la o mare parte dintre chilii, unde „au căzut coșurile de pe acoperiș, tavanele împreună cu grinzile, au crăpat podelele, iar pereții sunt porniți să cadă⁵².

49. *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4545/1852, f. 32-39.

50. *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4547/1856, f. 19v-20.

51. D. STĂNOIU, *Mănăstirea Samurcășești*, pp. 9-10.

52. *Arhiva Arhiepiscopiei Bucureștilor*, dosar 364/1940, f. 46.

Între anii 1953-1958, cu purtarea de grijă a patriarhului Justinian Marina, s-a restaurat tot complexul mănăstiresc. Au fost demolate vechile căsuțe ale maicilor și s-a construit un șir de chilii noi, cu prispe largi, sprijinite pe stâlpi de cărămidă, unele cu etaj, care înconjoară biserica în formă de cetate. De asemenea, s-au restaurat cele două case din curtea din față și s-a construit și o a treia casă, primind destinația de locuință pentru preot, stăreție și muzeu, s-a refăcut împrejmuirea incintei cu zid de cărămidă pe fundație de beton armat și s-a amenajat un parc la intrarea în mănăstire.

Inaugurarea lucrărilor s-a făcut în ziua 1 iunie 1958, sărbătoarea Rusaliilor (Pogorârea Sfântului Duh), când se împlineau 150 de ani de la întemeierea mănăstirii, cu participarea patriarhului Justinian, care aniversa zece ani de păstorire patriarhicească, și a patriarhului Hristofor al Alexandriei, în prezența unei numeroase asistențe⁵³.

Cu prilejul inaugurării, la intrarea în incintă, pe partea interioară a zidului, s-a fixat o placă de marmură cu inscripția:

„După ce s-a sfințit biserica în ziua de 8 noiembrie 1953, Preafericitul Patriarh Justinian, văzând stricăciunea sărăcăcioaselor case, unele din chirpici acoperite cu paie și stuf, în care locuiau călugărițele, a pus de s-a ridicat zidul împrejmuitor și a clădit în jurul bisericii această cetate mănăstirească, cu chilii, ateliere, clopotniță și trapeză. Cu ajutorul lui Dumnezeu și cheltuiala Mitropoliei Ungrovlahiei s-a săvârșit lucrul de inginerul Gh. Bălănescu, după proiectul arhitectului Ioan Paraschivescu, în luna iunie, anul 1958, când se împlineau zece ani de când Preafericirea Sa ținea cărja Bisericii Ortodoxe Române”.

În deceniile următoare s-au făcut noi lucrări de întreținere și reparații la clădirile mănăstirii, precum și diferite dotări și amenajări. Astfel, între anii 1978-1990, s-a introdus instalația de încălzire cu centrală proprie în complexul mănăstiresc, s-a reparat zidul împrejmuitor de cărămidă prăbușit pe alocuri în urma inundațiilor din 1978, s-au reacoperit clădirile stăreției și ale muzeului, s-au făcut reparații la ateliere și la chilii.

După anul 2000, s-a introdus rețeaua de gaze naturale și s-a refăcut instalația de încălzire centrală, s-a construit o clădire nouă pentru ateliere, s-a reparat stăreția și muzeul, s-au învelit din nou chiliile și s-a reamenajat parcul de la intrarea în mănăstire.

Averea mănăstirii

Mănăstirea Samurcășești a fost săracă de la întemeierea ei. Pe lângă cele 7 hectare teren arabil lăsate prin testamentul ctitoricesc în anul 1847, mănăstirea mai avea „la spatele chiliilor, spre miazănoapte, o grădină mare cu pomi roditori, și spre miazăzi o livadă mică de pomi roditori. Un loc de

53. Vezi mai pe larg *Biserica Ortodoxă Română*, LXXVI (1958), 7-8, pp. 669-674.

fâneață afară din curtea schitului în fața porților, o vie lucrătoare tot afară din curtea schitului, o altă vie în județul Argeș, lângă Pitești, ce este dăruită schitului de Păunica Brătianca și dată cu chirie în lei o sută de an. Una magazie în orașul Brăila, lăsată danie în anul 1850 de arhimandritul Hrisant, o pereche case noi, cu 3 odăi, în orașul București, mahalaua Vlădichii, ce este metoh al schitului, cu toate trebuincioasele lui”⁵⁴.

Averea schitului s-a mărit mai târziu prin diverse danii, precum o casă în mahalaua Dudescu din București, dăruită la 22 aprilie 1858 de Teodora, soția lui Dumitru Mihail și o alta în mahalaua Sf. Constantin, primită danie la 2 octombrie 1863.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, la bunurile menționate s-au mai adăugat, 7 pogoane pământ arabil situat peste șosea, în fața mănăstirii”⁵⁵, 15 hectare teren arabil și 5 hectare zăvoi (pădure) de salcie, neproductiv, dăruite de Ministerul Domeniilor în anul 1898 în satul Țigănia, comuna Mihai Vodă, județul Ilfov, care se arenda prin licitație publică.

La 7 februarie 1953, terenul arabil al mănăstirii în suprafață de 34 pogoane (12 pogoane în fața mănăstirii, 20 pogoane în comuna Mihai Vodă și 2 pogoane în comuna Bolintinul din Deal), a fost dat în folosință Gospodăriei anexe a Băncii de Stat (BRPR), cu condiția de a plăti impozitele și cotele agricole.

Cedarea terenului s-a făcut potrivit dispoziției Ministerului Agriculturii din 30 ianuarie 1952, ce prevedea ca terenurile agricole proprietatea bisericilor și mănăstirilor care nu erau lucrate cu mijloace proprii să fie puse la dispoziția diferitelor instituții de stat pentru nevoi de ordin economic ale acestora. Consiliul economic a luat această hotărâre pentru că mănăstirea nu avea inventar agricol și brațe de muncă (soborul era restrâns numeric, parte din maici erau bătrâne și bolnave, iar cele *tinere, apte de muncă, lucrau în atelierul mănăstirii*) ca să lucreze pământul în regie proprie (până atunci terenul era lucrat cu plata în dijmă), cum cereau dispozițiile agricole în vigoare, și nici nu putea face față cotelor obligatorii către stat.

Mănăstirea deține în prezent câteva hectare de pământ arabil, pe care călugărițele cultivă grâu, porumb, floarea soarelui și nutreț pentru vite.

54. Vezi catagrafia din 10 aprilie 1856 în *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4547/1856, f. 19v-20. Metocul din București, menționat în catagrafie, se afla pe strada Libertății nr. 20 și a fost expropriat de Primăria Capitalei în 1893, pentru alinierea B-dului Maria. Mănăstirea a primit în schimb un alt teren, între străzile Egalității, Libertății și B-dul Maria nr. 13, pe care Primăria a clădit în 1903 o casă de zid (cu 4 camere, hol, bucătărie, cămară și pivniță), care se închiria, și un grajd, transformat în 1924 în casă de locuit pentru a servi de metoc.

55. Cf. inventarului întocmit la 14 iunie 1894 în *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4567/1894, f. f. 83-87.

Atelierele

Maicile s-au întreținut tot timpul din munca proprie, lucrând mohairuri, broderii și mai ales pânzeturi, unele folosind războaie de țesut, cele mai multe unele rudimentare.

În primele decenii ale secolului al XIX-lea, prin grija patriarhului Miron Cristea, s-au înființat în mănăstire două ateliere de industrie casnică înzestrate cu utilaj modern: unul de țesut covoare și chilimuri, condus de monahia Aghatia Negulescu, celălalt de țesut pânzeturi și stofe, condus de monahia Magdalena Comănescu. Obiectele confecționate (diferite țesături, covoare, carpete) erau destinate pentru vânzare, pe bază de comenzi.

După anul 1949, în urma măsurile luate de stat, aceste atelierele și-au încetat activitatea. Pentru a compensa pierderea vechilor surse de venit, din inițiativa patriarhul Justinian la 15 mai 1950, pe temeiul unui Protocol încheiat între Patriarhie și Societatea de Stat Româno-Export, s-a organizat în mănăstire un atelier de țesut covoare, cusături și costume naționale destinate exportului, și un atelier de obiecte casnice.

În vara anului 1955, au încetat comenzile pentru covoare și țesături destinate exportului, iar în 1956 și-a încetat activitatea și atelierul de produse casnice, tot din lipsă de comenzi. Cele două ateliere s-au închis.

Pentru a da posibilitatea maicilor și surorilor capabile de muncă să-și câștige existența zilnică, în 1961, patriarhul Justinian a înființat în mănăstire un atelier de înrămat icoane, afiliat Atelierele Patriarhiei.

În prezent, funcționează în mănăstire un atelier de tâmplărie, dotat cu utilaj performant, unde se confecționează piese de mobilier (scaune și mese de toate dimensiunile, dulapuri, rafturi, cuiere, chiar și biblioteci), uși și glasvanduri. Se mai fac vitralii, rame și icoane pe lemn. Pe lângă atelierul de tâmplărie, mai funcționează încă trei ateliere, recent înființate, de tămâie, pictură și tricotaje. În aceste ateliere lucrează 30 de călugărițe din cele 48 care viețuiesc astăzi în mănăstire.

Starețele mănăstirii

Date precise despre primele starețe lipsesc. Cea dintâi stareță a fost Chipriana, sora arhimandritului Timotei de la Cernica, mutată la mănăstirea Pasărea în 7 aprilie 1814.

A urmat Paisia, care semnează ca stareță un document din 11 iulie 1820, încunoștințând Mitropolia despre „călugărirea Elenei, fiica lui Gheorghe Repezeanu”⁵⁶, apoi Teodora, care într-un act din 1852 semnează proin [fostă] stareță, și Epraxia⁵⁷.

56. *Arhivele Naționale*, Mitropolia Țării Românești, doc. CCCLXV/8.

57. D. STĂNOIU, *Mănăstirea Samurcăști*, p. 21.

Despre Fevronia Milicescu, următoarea stareță, se știe că, la 22 ianuarie 1852, și-a înaintat demisia „după grele nevoițe depuse vreme de 15 ani ca stareță a schitului Samurcășești”⁵⁸. În locul ei a fost aleasă de sobor, la 18 februarie 1852, Elisabeta, care demisionează în 20 decembrie 1855 „pentru neputință de bătrânețe și în slăbiciune de a mai putea cârmui ca stareță acest schit”. Se pare că făcea parte din familia Samurcaș, de vreme ce făgăduiește să ajute „ca o adevărată ctitoră” pe noua stareță. La această monahie trebuie că se referă ordinul mitropolitului dat protopopului de Ilfov, la 21 martie 1866, de a merge să cerceteze „cele scrise în petiția d-lui Alecu Samurcași în legătură cu atacul ce zice că s-ar fi adus soacrei d-lui, Elisabeta monahia din schitul Samurcășești, de către o Epiharia călugărița, dimpreună și cu altele”⁵⁹.

A urmat Elisabeta Melicescu, așezată în stăreție la 10 aprilie 1856 și demisionată în 2 aprilie 1866. În timpul ei, s-a reparat biserica Sfântul Nicolae.

La 11 aprilie 1866, a fost aleasă Fevronia Vlădoianu, care se retrage din stăreție la 15 mai 1894, „din cauza bătrânețelor și altor neputințe”⁶⁰. Acum s-a reparat biserica mare, arhondăria, parte din chili, s-a făcut capela cimitirului și a funcționat câțiva ani în mănăstire o școală primară.

Următoarea stareță este Sofia I. Heliade Rădulescu, aleasă în 19 mai 1894, fiica scriitorului Ion Heliade Rădulescu. În timpul ei, s-a restaurat pentru a doua oară biserica mare și s-a adăugat mănăstirii 30 pogoane pământ arabil primite de la stat. A decedat la 12 ianuarie 1909.

În continuare, a funcționat ca stareță Zenovia Georgescu, între 15 februarie 1909 și 13 aprilie 1913. A urmat Agatia Cristescu, aleasă la 30 aprilie 1913. În timpul acestei starețe, s-au făcut reparații la biserica mare. A decedat la 13 aprilie 1928, în etate de 57 de ani.

Timp de doi ani (1928-1930), funcția de stareță a fost îndeplinită prin delegație de Sofia Petrescu. A fost aleasă stareță la 28 mai 1930. A reconstruit casele arse, un salon mare, două camere și bucătărie pentru stăreție, pe care le-a și mobilat, a reparat biserica mare, clopotnița și arhondaricul, a împrejmuit cimitirul și o parte a curții mănăstirii. S-a retras la 1 septembrie 1940, din motive de boală. A fost distinsă cu rangul de stavroforă.

În două rânduri, între anii 1940-1944 și 1947-1952, a fost stareță Magdalena Comănescu, timp în care s-a clădit biserica mare (o adevărată catedrală), două case de locuit pentru preoți, o casă pentru stăreție, s-au reparat biserica Sfântul Nicolae și capela Sfinții Împărați, precum și chiliile maicilor.

Între 1944-1947, stareță a fost Stavrofilia Ionescu, cu rangul de stavroforă, iar între 1952-1957 și 1964-1975, a stărețit Evlampia Ghiță, licențiată în teologie, care s-a îngrijit de pictarea bisericii mari și de restaurarea chiliilor.

58. *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4545/1852, f. 1.

59. *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4551/1866, f. 3.

60. *Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei*, dosar 4567/1894, f. 112.

Au urmat Magdalena Bejan (1957-1960), în timpul căreia s-au finalizat lucrările de restaurare a mănăstirii, Neofita Nichita (1960-1964) și Neofita Cristea (1975-1996), care au făcut lucrări de întreținere și reparații curente la toate clădirile mănăstirești.

Din 1996 până astăzi, stareță este stavrofora Lucia Bostan, licențiată în teologie, prin a cărei osteneală s-a înfrumusețat complexul mănăstiresc și s-a restaurat și resfințit biserica *Sfânta Treime*.

Muzeul mănăstirii

În ultimii ani, s-a amenajat în mănăstire un muzeu, unde sunt expuse obiecte de cult cu valoare de patrimoniu: icoane, chivote, sfinte vase, cruci, veșminte, cărți vechi și altele.

Printre obiectele expuse se află o anaforniță de argint pe care scrie în grecește: „Robii lui Dumnezeu Constantin și Zoița Samurcaș. 1809” și un epitaf grecesc, fără indicația anului, de asemenea, donat de ctitorii, un engolpion dăruit de familia Șuțu, două icoane pictate de Gheorghe Tattarescu, reprezentând pe Mântuitorul Hristos și pe Maica Domnului.

În muzeu se mai păstrează o cruce de la Tudor Vladimirescu, cu inscripția: „Această cruce s-au făcut de robu lui Dumnez[eu] [eu] Log. Stanu Jianu ot Craiova 1761”, o candelă dăruită de familia Ghica, veșminte preoțești din secolul al XIX-lea donate de familiile Samurcaș și Săbăreanu, și alte obiecte din biserica demolată la cutremurul din 1940. Să mai amintim o pictură pe cap de somn a pictorului Alexandru Baldovin, metanii din chilimbar și un splendid covor oltenesc, donat de Vera Călinescu, soția criticului și istoricului literar George Călinescu.

Evenimente deosebite din viața mănăstirii

De istoria mănăstirii este legat numele lui Tudor Vladimirescu, care, în noaptea de 17 februarie/29 martie 1821, în drum spre București, și-a așezat tabăra pandurilor săi (circa 8.000 de oameni) în satul Ciorogârla. Pentru a-l determina să nu intre cu oastea în Capitală, Divanul a dat o „Carte de adevărire”, semnată de 77 boieri, care i-a fost înmănată lui Tudor de către Dinicu Golescu la Ciorogârla.

După unele opinii, la Ciorogârla ar fi alcătuit Tudor Vladimirescu proclamația sa către locuitorii orașului București, în care justifică răscoala condusă de el; după alte opinii, această proclamația a fost dată în Bolintin.

Peste două luni, la 15/27 mai 1821, retrăgându-se din București cu oastea sa de panduri, Tudor a trecut din nou prin Ciorogârla, unde a rămas noaptea, întărindu-și tabăra cu „posturi și avanposturi, după rânduială”. Nu

se știe unde a fost așezată această tabără, dar este foarte posibil ca Tudor să fi rămas noaptea în casa lui Constantin Samurcaș de lângă mănăstire. Dovadă a trecerii lui Tudor prin Ciorogârla este și crucea de lemn îmbrăcată în argint aurit dăruită de el mănăstirii, care se păstrează în colecția de obiecte religioase a mănăstirii.

În anul 1864, Ministerul Instrucțiunii Publice a înființat în mănăstire o școală primară, unde să învețe maicile și surorile care nu știau carte, precum și copiii din sat. Se crede că până în anul 1875, școala a funcționat în fosta trapeză, când a fost desființată.

În timpul primului război mondial, când armata română a început retragerea spre Moldova, parte din călugărițe, împreună cu arhiva mănăstirii și obiectele mai de preț, s-au refugiat la București. În trecerea lor prin Ciorogârla, trupele germane de ocupație au ridicat cele două clopote ale mănăstirii și lucrurile de valoare care mai rămăseseră.

La 1 mai 1933, pe temeiul recomandării chiriarhale, s-a deschis o școală monahală pentru maicile și surorile sub vârsta de 30 de ani. Școala a funcționat neîntrerupt, cu 15 eleve, până la sfârșitul lunii noiembrie 1933, profesori fiind preoții mănăstirii.

În vara anului 1941, de frica bombardamentelor aeriene, s-au refugiat la mănăstire câteva familii din București, îndeosebi mame cu copii.

Peste câțiva ani, în primăvara anului 1944, când Mitropolia Iașilor a fost nevoită să se retragă din calea frontului cu arhiva și cu obiectele sale de preț la București, pentru câteva luni (aprilie-octombrie), racla cu moaștele Sfintei Cuvioase Paraschiva a fost adăpostită în biserica mănăstirii Samurcășești. Tot atunci, mănăstirea a servit ca loc de refugiu din calea războiului și patriarhului Nicodim și celor din jurul său, precum și unor maici evacuate de la mănăstirea Adam.

Astăzi, la două secole de la întemeiere, mănăstirea continuă să atragă numeroși credincioși, dornici să se roage într-un loc curat și liniștit, încărcat de evlavie și de istorie, care impune prețuire și respect.

Mănăstirea Snagov – istorie și credință la împlinirea a 600 de ani de atestare documentară

Gheorghe VASILESCU

Pe un ostrov în suprafață de 4,8 hectare, situat în partea nordică a Lacului Snagov, – la care se ajunge pe șoseaua națională București-Ploiești – se înalță vechea biserică a mănăstirii Snagov, încărcată de istorie și de legendă, al cărui ctitor se pierde în negura vremii.

Drumul peste lac până la mănăstire se făcea pe un pod din bârne de stejar, care unea insula cu țărmul, cum spune diaconul Paul de Alep la jumătatea secolului al XVII-lea: „Această mănăstire este așezată într-o insulă, cu un lac mare împrejur, deasupra căruia se află un pod ce duce acolo”¹. Podul pomenit de Paul de Alep a fost ars de eteriștii lui Ipsilanti în 1821, pentru a împiedica accesul turcilor pe insulă, și n-a mai fost refăcut.

După distrugerea podului de lemn, comunicația cu mănăstirea s-a făcut o vreme pe un pod „umblător” (plutitor), care străbătea lacul împins cu lopeți, dar și cu bărcile cu vâsle ale localnicilor din satele apropiate. În acest loc, apa este foarte adâncă și numeroase legende și povești, dar și întâmplări reale amintesc de cazuri în care luntrele și vâslașii au dispărut pentru totdeauna sub ape². Și astăzi accesul pe insulă nu este posibil decât pe calea apei, cu ambarcațiuni.

Martoră tăcută a vitregiilor istoriei și loc de refugiu în vremi de restrînte, mănăstirea Snagov a cunoscut perioade de strălucire sau decădere, căpătând o aureolă de sublim tragic.

Întemeierea mănăstirii

În lipsa oricărui izvor documentar, vechea cronică a Țării Românești, păstrată prin intermediul *Letopisețului Cantacuzinesc*, înregistrează „tradiția”

1. PAUL DE ALEP, *Călătoriile patriarhului Macarie de Antiohia în Țările Române* (1653-1658), trad. de Emilia Cioran, București, 1900, p. 213.

2. Se spune că, în anul 1853, podul „pă trei vase” (umblător), pe care fuseseră urcați 59 de arestați, păziți de soldați, pentru a fi transportați la închisoarea Snagov, s-a rupt pe la mijlocul lacului și întreaga încărcătură s-a scufundat în adâncime. N-a scăpat nimeni. Cf. Ion Tic, „Snagovul așa cum este”, *Ilustrațiunea Română*, X (1938), 30, pp. 2-3).

că „Vlad Voevod Țepeș au făcut sfânta mănăstire ot Snagov”³. Următori „tradiției”, istoricii români, cu unele excepții, au afirmat că mănăstirea Snagov a fost întemeiată de Vlad Țepeș (1456-1462 și noiembrie-decembrie 1476)⁴. Din exces de zel și luându-se după „tradiție”, arhimandritul Ghermano Brătianu, egumen la Snagov între anii 1848-1855, a scris pe portretul lui Neagoe Basarab Voevod, pictat în biserica mănăstirii, următoarea legendă fantezistă: „Io Mihail Voevod Țepeș Basarab al IV-lea Voevod”. Cele transmise de „tradiție” și această însemnare făcută pe portretul lui Neagoe Basarab, văzută de vizitatori, au răspândit informația că Vlad Țepeș a întemeiat mănăstirea Snagov. Numai că „tradiția” despre ctitorirea mănăstirii Snagov de către Vlad Țepeș nu are nici un temei istoric. De altfel, chiar în secolul al XIX-lea, unii cercetători au început să se îndoiască de acest lucru, arătând că Vlad Țepeș nu poate fi ctitor al mănăstirii Snagov.

Încă după 1862, eruditul scriitor Alexandru Odobescu, vizitând mănăstirea, observase că Vlad Țepeș nu este ctitorul Snagovului, citând mărturii ale existenței lăcașului cu mult înaintea acestuia, între care și un frumos panaghiar de argint, aflat astăzi la Muzeul de Artă din București, a cărui inscripție slavonă a tradus-o astfel: „A făcut acest panaghiar Jupan Drăghici, pentru lăcașul de păstrare vintilesc, spre a se coprinde în zestrea monastirei de la Snagov. În anul 6939, iunie 7, de la Hristos 1438 [corect 1431]”⁵. Această lectură a inscripției de pe panaghiar l-a făcut pe Odobescu, după ce își exprimase îndoiala în ce privește întemeierea mănăstirii de către Vlad Țepeș, să afirme că mănăstirea Snagov a fost înființată de un oarecare boier Vintilă.

După o jumătate de veac, Nicolae Iorga a dat o altă lectură inscripției panaghiarului. Acolo unde Odobescu citise „lăcaș de păstrare vintilesc”, Iorga propune a se citi „vel [mare] stolnic”⁶, acest cuvânt arătând – după el – rangul boieresc al lui jupan Drăghici, donatorul panaghiarului⁷.

3. *Istoria Țării Românești 1290-1688 [Letopisețul Cantacuzinesc]*, vol. II, București, 1859, p. 3.

4. Vezi: Radu POPESCU, „Istoriile domnilor Țării Românești”, *Magazin Istoric*, I, pp. 97-98; ȘTEFAN LOGOFĂTUL, *Letopisețul Țării Românești și Moldovei*, 1782, pp. 19v-20; VASILE CĂMĂRAȘUL, *Istoriile Țării Românești și ale Țării Moldovei*, 1733, p. 8; Banul Mihai CANTACUZINO, *Istoria politică și geografică a Țării Românești*, traducere de George Sion, București, 1863, pp. 129-130; Dionisie FOTINO, *Istoria generală a Daciei*, traducere de George Sion, II, București, 1859, p. 23; D. FRUNZESCU, *Dicționarul topografic și statistic al României*, București, 1872, p. 449; Pr. Grigore MUSCELEANU, *Monumentele străbunilor*, București, 1873, p. 41; C. BILCIURESCU, *Mănăstirile și bisericile din România*, București, 1890, p. 159; D. STĂNESCU, *Viața religioasă la români*, București, 1906, p. 43; N. IORGA, *Istoria românilor în chipuri și icoane*, Craiova, 1921, p. 103; *Enciclopedia României*, II, București, 1938, p. 248.

5. Al. ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, *Revista română pentru științe, litere și arte*, II (1862), p. 363.

6. N. IORGA, *Inscripții din bisericile României*, I, București, 1905, nota de la p. 156.

7. Tot vel stolnic au citit: Gr. TOCILESCU, *Catalogul Muzeului Național de Antichități*, București, 1906, p. 126; St. NICOLAESCU, „Vechimea mănăstirii Snagov”, *Bucureștii*, I (1935), 1, p. 110; G.D. FLORESCU, *Divane domnești din Muntenia în secolul al XV-lea. Dregători și boieri 1389-1499*, I, București, 1927, nota de la p. 68.

Către mijlocul secolului trecut, Nicolae Șerbănescu, negăsind în documentele primei jumătăți a veacului al XV-lea nici un boier Drăghici, vel stolnic, făcând parte din divanele domnești, crede că acolo unde Odobescu a citit „locaș de păstrare vintilesc” și Iorga a propus a se citi „vel stolnic”, în inscripție trebuie să fi fost Vintilescul, numele de familie al lui Jupan Drăghici, donatorul panaghiarului. Totodată, Nicolae Șerbănescu consideră că atât Odobescu, cât și Iorga au redat greșit anul în care Jupan Drăghici a înzestrat mănăstirea Snagov cu acest prețios odor, și propune 1481, în loc de 1431, mai ales că, 6 ani mai târziu, la 31 iulie 1487, apare în documente un Drăghici Vintilescul, boier fără dregătorie, așa cum este și cel din inscripția panaghiarului⁸.

Dacă întemeietorul mănăstirii Snagov este greu de aflat din lipsă de izvoare, atunci se naște întrebarea: Care sunt primele informații documentare despre existența acestui sfânt locaș?

Cel dintâi act în care este menționată mănăstirea Snagov datează din vremea lui Mircea cel Bătrân (1386-1418). Printr-un hrisov (din păcate nedatat), redactat probabil în 1408⁹, domnul întărește „rugătorului domniei mele, popii chir Lazăr de la Snagov, stăpânirea unui sat numit Ciulinița, care este pe Buzău, pe care l-a dăruit fratele domniei mele jupan Staico, mănăstirii domniei mele de la Snagov”¹⁰. Acest document ne dă, mai întâi, o știre sigură despre existența mănăstirii Snagov în vremea lui Mircea cel Bătrân, apoi, ne arată că voievodul numea acest sfânt locaș „mănăstirea domniei mele de la Snagov”. Din afirmația „mănăstirea domniei mele de la Snagov”, nu se poate, însă, deduce că întemeierea Snagovului i s-ar datora lui Mircea, ci este anterioară domniei acestuia. Căci, dacă Mircea ar fi fost ctitorul, n-ar fi omis s-o spună, cum putem constata, de pildă, în cazul celor dintâi hrisoave date mănăstirii Cozia.

Observația aceasta este verificată de o descoperire monetară, făcută în cursul săpăturilor arheologice din anul 1933. Este vorba de o monedă de argint din timpul lui Vladislav I Vlaicu (1364-1377), găsită într-un mormânt din partea dreaptă a pronaosului vechii biserici, distrus, în parte, când s-a pus temelie actualii biserici¹¹. Această monedă atestă categoric existența așezământului monastic în a doua jumătate a veacului al XIV-lea, plasându-l astfel printre cele mai vechi ctitorii voievodale ale Țării Românești. Dată fiind izolarea acestei așezări, situată pe o insulă a lacului adânc Snagov din mijlocul marelui codru al Vlăsiei, unii istorici afirmă că este foarte probabil ca mănăstirea să existe dinainte de întemeierea domniei. Așezarea de la Snagov era un loc ideal pentru o viață retrasă, de pustnic sau schivnic¹².

8. Nicolae ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, București, 1944, pp. 19-20.

9. Cf. P. P. PANAITESCU, *Documentele Țării Românești*, I, București, 1938, p. 93.

10. *Documenta Romaniae Historica*. B. Țara Românească, vol. I, București, 1966, p. 74.

11. Cf. Dinu V. ROSETTI, *Săpăturile arheologice de la Snagov*, I, București, 1935, p. 28.

12. Constantin C. GIURESCU, „Întemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei”, *Biserica Ortodoxă*

Că Mircea cel Bătrân s-a îngrijit de bunăstarea acestei mănăstiri, hărăzindu-i și alte moșii, fapt pentru care a numit-o „mănăstirea domniei mele de la Snagov”¹³, ne încredințează Dan II (1420-1431), vărul lui Vlad Dracul, tatăl lui Vlad Țepeș (din acești doi veri descinzând cele două familii rivale: a Dăneștilor, respectiv a Drăculeștilor), prin hrisovul din 7 octombrie 1428, când zice: „... mi-am adus aminte domnia mea de dăruirea ce au dăruit părintele (de fapt unchiul) domniei mele Mircea Voevod, drept aceea, după dăruia părintelui domniei mele și domnia mea am întărit cu toată cinstea și buna chibzuială, sfintei mănăstiri de la Snagov, bălțile cu toate locurile și satele Fringhișești și Turbați, hărăzite mănăstirii de mai înainte vreme”. Totodată, Dan II adaugă și de la sine satul Vrăești și hotărăște ca aceste danii să fie „moșie și strămoșie până în viața domniei mele”¹⁴. Un an mai târziu, în 1429, același domnitor înzestra mănăstirea Snagov cu moșia Stucia¹⁵.

Urmând exemplul părintelui său Mircea Voevod, chiar Vlad Dracul (1436-1446), tatăl lui Vlad Țepeș, printr-un hrisov din 30 iunie 1441, întărește mănăstirii Snagov stăpânirea peste mai multe sate, munți, lacul de la Stucia și 15 sălașe de țigani, ca „să fie ohabnice mănăstirii și spre hrană dumnezeieștilor monași, întru veșnica pomenire a părinților domniei mele și a domniei mele”, scutindu-le, totodată, și de orice dajdie către țară¹⁶.

La anul 1453, Vladislav II (1447-1456) zidește în curtea mănăstirii Snagov paraclisul cu hramul „Buna Vestire”. Despre aceasta ne spune inscripția de pe ușile păstrate azi în Muzeul de Artă din București, cu următorul cuprins: „S-a zidit acest hram în zilele binecinstitorului și de Hristos iubitorului Io Vladislav Voevod și domn a toată Țara Ungro-Vlahiei, în anul 6961 (1453)”¹⁷. Cum arăta această ctitorie a lui Vladislav II, nu se știe, pentru că, în afara inscripției de pe ușă, nu s-a mai păstrat nici o știre despre ea. Oricum, nu poate fi confundată cu biserica mare a mănăstirii, care exista de mai înainte și avea hramul *Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovidenia)* și nici cu biserica fostului schit de maici Turbați, unde a aflat Odobescu ușa, care are hramul Sf. Mucenic Pantelimon.

Alte documente, cum sunt cele emise de Radu cel Frumos (1462-1474), fratele lui Vlad Țepeș, în 28 octombrie 1464, Basarab cel Tânăr-Țepeluș (1477-1482), în 23 martie 1482, Vlad Călugărul (1482-1495), în 31 iulie

Română, LXXVII (1959), 7-10, p. 693.

13. Este posibil ca biserica veche a mănăstirii Snagov să fi fost refăcută de Mircea cel Bătrân sau în jurul ei să fi construit chiliile și zid de incintă, ceea nu înseamnă că el a fost întâiul ctitor. De altfel, în preajma actualei biserici, s-a găsit un mormânt cu un ducat emis de Mircea cel Bătrân.

14. N. IORGA, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, XVIII, București, 1908, pp. 70-71.

15. St. NICOLAESCU, *Domnia lui Alexandru Vodă Aldea, fiul lui Mircea Vodă cel Bătrân (1431-1437)*. *Hrisoave și cărți domnești*, București, 1922, p. 11.

16. P. P. PANAITESCU, *Documentele Țării Românești*, I, pp. 198-201.

17. Al. ODOBESCU, *Câteva ore la Snagov*, pp. 367-368.

1487¹⁸, Radu cel Mare (1495-1508), în 17 iunie 1500 și Vlad cel Tânăr-Vlăduț (1510-1512), în 22 martie 1511, ne informează despre întărirea unor danii de sate și moșii făcute mănăstirii Snagov.

Așadar, știrile pe care le avem până acum cu privire la începuturile mănăstirii Snagov nu ni-l descoperă pe adevăratul ei ctitor. Nu se poate admite „tradiția” care face din Vlad Țepeș întemeietorul mănăstirii, căci se constată documentar că ea exista cu aproape o jumătate de veac înaintea urcării sale pe tron¹⁹. Până acum, nu s-a găsit nici un document de la Vlad Țepeș privitor la mănăstirea Snagov. Rămâne ca noi documente și dovezi arheologice să dezlege numele ctitorului mănăstirii Snagov, care, de un secol încoace, preocupă istoriografia noastră.

Prefacerea bisericii

Prima biserică a mănăstirii Snagov, cu hramul *Intrarea în biserică a Maicii Domnului*, a fost dărâmată și rezidită „din temelii” de Neagoe Basarab (1512-1521), pe locul construcției anterioare, foarte probabil încă din primele patru luni de domnie, când i se dă o formă apropiată celei de astăzi²⁰. În aceasta a doua biserică, voievodul îl înmormântează pe cel care trece drept tatăl său, mai bine zis soțul mamei sale, marele vornic Pârveu Craiovescu, decedat la 3 iunie 1512²¹.

Biserica mănăstirii Snagov, reclădită integral de Neagoe Basarab după modelul athonit, este o construcție de cărămidă, netencuită pe dinafară, cu planul în formă de treflă, prevăzută cu abside laterale, căreia i s-a adăugat și un pridvor deschis, cu stâlpi de zidărie de formă rotundă sau poligonală. O turlă se ridică deasupra pridvorului, alta, mai mare, străjuiește cupola principală, iar două turle mici se sprijină pe absidele altarului²². Materialul folosit la construirea bisericii este cărămida, rostuită cu var. Lipsește cu totul piatra, chiar de la ancadramentul ușilor și ferestrelor. Neagoe Basarab nu numai că a prefăcut biserica ce se vede și astăzi pe insula lacului Snagov, dar a înzestrat mănăstirea și cu moșii, cum aflăm din hrisoavele date de evlaviosul domnitor în 26 mai 1512, martie 1513, 16 martie 1515, 20 august 1519, 11 iunie și 6 august 1520²³.

18. Vlad Vodă Călugărul, mai înainte de a fi domn, viețuise ca monah în mănăstirea Snagov, cu numele Pahomie. Cf. Gh. GHIBĂNESCU, „Vlad Vodă (Călugărul)”, *Arhiva*, VII (1896), p. 140.

19. De altfel, pe insula unde se află mănăstirea, săpăturile arheologice din 1933, apoi cele din 1996, au scos la lumină unelte și vase din epoca bronzului și din cea a fierului, monede romane și bizantine, care fac dovadă unei locuiri vechi și neîntrerupte pe această insulă.

20. Temeliile primei biserici din vremea lui Vladislav I, cum s-a constatat pe cale arheologică în 1933, arată că era ceva mai mare decât cea construită ulterior, în același loc, de Neagoe Basarab.

21. Tot aici a fost îngropat, la 4 februarie 1514, și marele logofăt Ioan Monahul, un alt dregător al lui Neagoe Basarab, care a murit îndată după ce s-a călugărit. Cf. N. IORGA, *Inscripții din bisericile României*, I, pp. 158, 160-161.

22. Din cele constatate în urma săpăturilor arheologice din 1933, biserica înlocuită de cea ridicată de Neagoe Basarab era tot în formă treflată, dar avea altarul semicircular. Cf. D.V. ROSETTI, *Săpăturile arheologice de la Snagov*, pp. 47-48 (pl. I-II).

23. Cf. Arhivele Naționale, *Condica mănăstirii Snagov*, pp. 5-7, 63-64.

Cea dintâi reparație a bisericii mănăstirii Snagov i se atribuie lui Mircea Ciobanul (1545-1554 și 1558-1559)²⁴, când, se pare, s-a zidit și golul dintre stâlpii pridvorului, transformat astfel în pronaos, din pricina climei aspre din timpul iernii, și s-a început pictura interioară²⁵.

Mircea Ciobanul n-a terminat, însă, de zugrăvit biserica, lucru pe care-l va face fiul său, Petru Voevod cel Tânăr (1558-1568), cum aflăm din pisania scrisă în 14 septembrie 1563 pe peretele dinspre altar al zidului ce desparte pronaosul de naos, care spune: „Io Petru Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn Țerii-Românești, și cu din inimă frații lui: Io Radu Voevod și Io Mircea Voevod, văzurăm această sfântă și dumnezeiască biserică precum este... din temelii zidită de Domnul răposatul Io Basarab Voevod... însă din îndemnare dumnezeiască dorirăm și binevoirăm de zugrăvirăm... spre veșnică pomenire pentru sufletul tatălui nostru marele Mircea Voevod. Veșnica lui amintire. Anul 7071 (1563) luna lui septemvrie în 14. Ivan Postelnic”²⁶.

Desigur, Ivan postelnic, menționat la sfârșitul pisaniei, este ispravnicul lucrării²⁷, iar pictorul trebuie că a fost Dobromir zugravul, aflat acum la o vârstă înaintată²⁸ sau un ucenic de-al lui ajuns meșter la această dată²⁹.

Dovadă că Neagoe Basarab a reclădit biserica năruită de vreme și Mircea Ciobanul i-a făcut primele reparații avem chipurile celor doi domnitori zugrăvite pe peretele din partea dreaptă a pronaosului și pe cel destinat ctitorilor din naosul bisericii. Fresca ni-l înfățișează pe Neagoe Basarab, având alături pe fiul său Teodosie, și pe Mircea Ciobanul, împreună cu familia sa. De cealaltă parte a trecerii dintre naos și pronaos, pe porțiunea nordică a peretelui vestic al naosului, sunt zugrăvite din nou chipurile fiilor lui Mircea Ciobanul: Petru Voevod cel Tânăr, Radu și Mircea, frații săi mai mici, și al Doamnei Chiajna, mama lor³⁰.

Și paraclisul Bunei Vestiri, zidit în 1453 de Vladislav II, a fost prefăcut în 1588, „cu osteneala și agonisita” mitropolitului Serafim – retras la Snagov³¹,

24. Victor BRĂTULESCU, Remus ILIE, *Mănăstiri și biserici din județul Ilfov*, București, 1935, p. 20.

25. Gr. IONESCU, *Istoria arhitecturii românești*, București, 1935, p. 94.

26. V. DRĂGHICEANU, „Mănăstirea Snagov”, *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, XXIV (1931), fasc. 67, p. 42. Peste această pisanie, în 1815, când egumenul Neofit a reparat pictura, s-a așternut o inscripție în limba greacă. Textul pisaniei a fost scos la iveală în 1931, când s-a restaurat din nou pictura bisericii.

27. Ar putea fi vorba de marele postelnic Ivan Norocea din Răzvad, care a făcut parte din sfatul domnesc între 24 octombrie 1561-8 ianuarie 1564. Vezi „Lista dregătorilor din sfatul domnesc al Țării Românești”, *Studii și materiale de istorie medie*, IV (1960), p. 581.

28. El a pictat biserica lui Neagoe Basarab din Curtea de Argeș, în 1526, sub Radu de la Afumați, ginerele lui Neagoe. Tot el a zugrăvit biserica mănăstirii Bistrița, ctitoria Craioveștilor, iar în 1564, biserica mănăstirii Tismana.

29. Victor BRĂTULESCU, „Zugravul Dobromir”, *Mitropolia Olteniei*, XV (1963), 5-6, p. 368.

30. Ștefan ANDREESCU, „Portretele murale de la Snagov și Tismana”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVIII (1970), 1-2, p. 177.

31. A decedat în jurul anului 1590 și a fost îngropat în pridvorul bisericii principale, punându-se deasupra mormântului o lespede cu inscripție slavonă. Cf. N. IORGA, *Inscripții din bisericile*

probabil în domnia lui Petru Cercel (1583-1585) – care a reparat și „celelalte case de odihnă și mici chilii”³². Dintr-un act din 3 august 1591, de la Ștefan Surdul (1591-1592)³³, se constată că acest paraclis, prefăcut de Serafim, era așezat în partea dreaptă a bisericii principale. Existența lui este confirmată și într-un zăpis de schimb din 1 septembrie 1815³⁴. După acest an, paraclisul nu mai este menționat în documente. Nu se cunoaște în ce împrejurări a dispărut acest paraclis³⁵.

Vizitând mănăstirea Snagov în 1653, diaconul Paul de Alep, care-l însoțea pe patriarhul Macarie al Antiohiei în călătoria prin Țările Române, spune că „afară de biserica principală”, se mai aflau între zidurile mănăstirii „alte două biserici (paraclise) pe laturi cu chilii în numele Adormirii Maicii Domnului și al Bunei Vestiri”³⁶. Este singurul loc în care se vorbește, alături de paraclisul Bunei Vestiri, și despre cel al Adormirii Maicii Domnului, aflat în curtea mănăstirii Snagov. Cele două paraclise au fost dărâmate, se pare, înainte de anul 1844.

Toate documentele rămase de la domnii următori până la Constantin Brâncoveanu sunt acte de dănie, întăriri ale proprietăților de mai înainte, precum și schimburi de robi țigani făcute între egumeni și alte persoane. Nimic însemnat despre viața mănăstirii nu se întâlnește în cuprinsul lor³⁷.

Loc de surghiun și supliciu

Datorită așezării sale pe o insulă a unui lac adânc aflat în mijlocul unui codru imens – Codrul Vlăsiei –, unii domnitori au folosit poziția strategică a mănăstirii Snagov nu numai ca loc de refugiu și ascunziș, dar și ca un loc de supliciu și îngropăciune al „decapitaților politici”.

Între cei „țâiați”, după inscripțiile lespezilor care s-au păstrat până la începutul secolului al XX-lea, s-au numărat patru fii ai lui Dragomir postelnic:

României, I, p. 161.

32. N. IORGA, *Inscripții din bisericile României*, I, p. 156.

33. Vezi Cronologia tabelară la N. IORGA, *Operele lui Constantin Cantacuzino*, București, 1901, p. 35 (nr. 115).

34. Arhivele Naționale, *Condica Mănăstirii Snagov*, p. 225.

35. Tradiția spune că s-a scufundat în lac cu turlă cu tot, iar ușa de la intrare, desprinzându-se din țâțâni, a plutit deasupra apei până în dreptul schitului Turbați, iar maicile de acolo au ridicat-o și au așezat-o la biserica lor, unde a găsit-o Odobescu în 1862, iar astăzi de păstrează la Muzeul de Artă din București.

36. PAUL DE ALEP, *Călătoriile patriarhului Macarie de Antiohia...*, p. 213.

37. Săpăturile arheologice din 1933 au mai dat la iveală, într-o groapă, șilingi cu efigia regelui Gustav Adolf al Suediei (1611-1633), alături de care s-au aflat și bucăți de tablă din care se scosese monede. Deci, urme ale unei monetării. Cercetătorii au tras concluzia că la Snagov a fost o „bănărie” clandestină, unde s-a bătut monetă (șilingi) falsă cu numele lui Gustav Adolf, regele Suediei. Cf. D.V. ROSETTI, *Săpăturile arheologice de la Snagov*, pp. 21-26. Se consideră că monetăria a funcționat la Snagov pe vremea lui Mihail Radu (Mihnea III, 1658-1659), care, în acest timp, bătea monetă cu efigia sa. Cf. C.G. SEVEREANU, „Monetele lui Dabija Vodă și ale lui Mihnea Vodă Radul”, *Buletinul Societății Numismatică Române*, XVIII (1923), 45-48, pp. 103-109.

Udrea vistierul, decapitat în noiembrie 1552, la Onești, din porunca lui Mircea Ciobanul, și frații lui Barbu, Crăcea și Radu stolnic, decapitați în București, la 4 septembrie 1569, din porunca lui Alexandru II Mircea. Mormintele le-au fost vegheate de mama lor îndurerată, jupânița Marga, devenită monahia Eufrosina, îngropată și ea în pridvorul bisericii mănăstirii Snagov, „după moartea a 4 fii, care i-au fost taiati”³⁸, cum glăsuiește inscripția pietrei sale funerare.

Acestora li se adaugă stolnicul Dima, „tăiat” și el din dispoziția lui Mihai Viteazul, în 1594³⁹, căruia, înainte de decapitare, i s-a amputat și mâna dreaptă, desigur, pentru trădare, cum rezultă din cercetarea pe cale arheologică a mormântului său. În secolul al XVII-lea, a avut loc la Snagov o execuție de mare răsunet în epocă, cea a postelnicului Constantin Cantacuzino, boier înțelept prețuit de domni, în special de Matei Basarab, cu mare prestigiu în țară și la Constantinopol. Victimă a intrigilor boierilor în lupta pentru domnie, Postelnicul, „om bătrân de vreo 70 de ani”, a fost arestat în noaptea de 20 decembrie 1663, la moșia sa Mărgineni (Prahova) și adus dimineața la Snagov, unde a fost lăsat să asiste la Liturghie și să se roage în biserică, după care, la cină, a fost strangulat în trapeza mănăstirii. Ordinul fusese dat de domnitorul Grigore Ghica (1660-1664; 1672-1673), cel care beneficiase de sprijinul postelnicului Constantin Cantacuzino în dobândirea tronului. Voievodul s-a lăsat, însă, antrenat de intrigile boierilor, îndeosebi ale lui Stroe Leurdeanul și Dumitru Cămărașul, dușmanii Postelnicului, comițând o greșală pe care avea s-o regrete. Trupul său neînsuflețit a fost luat de soția sa, postelniceasa Ilinca, fiica domnitorului Radu Șerban, și de feciorii săi și dus la mănăstirea Mrăgineni, ctitoria lor, unde a fost înmormântat⁴⁰. Această execuție a declanșat în anii următori lupta dintre grupările boierești ale Cantacuzinilor și Leurdenilor. Și spune cronica: „*Toată țara plânge pe Constantin postelnicul, că au pierdut un stâlp mare, carele au sprijinit toate nevoile țării, plângându-l și sănăcâi că și-au pierdut moșia; plângându-l și păgânii și creștinii și toate țărilor care l-au știut, și care nu l-au știut, ci numai de numele lui au auzit, pentru multa înțelepciune și bunătate ce făcea în toate părțile*”⁴¹.

Fiind departe de București, izolată pe o insulă înconjurată de ape și păduri dese și întunecoase, făcând evadările dificile și foarte rare, mănăstirea a devenit, apoi, închisoare politică pentru boieri, începând chiar cu Stroe Leurdeanul, principalul acuzator al postelnicului Cantacuzino. Judecat în timpul domniei lui Antonie Vodă (1669-1672), a fost găsit vinovat de uciderea Postelnicului și condamnat la moarte pentru că făcuse să se omoare un nevinovat. La rugămintea sa, a fost iertat de familia Postelnicului, cu condiția să se călugărească. Călugărit cu sila, în 1669, sub numele de

38. N. IORGA, *Inscripții din bisericile României*, I, pp. 158-160.

39. N. IORGA, *Câteva indicații asupra mănăstirii Snagovul*, Vălenii de Munte, 1926, p. 6.

40. N. BĂLCESCU, „Postelnicul Constantin Cantacuzino”, *Magazin Istoric*, I, pp. 380-411.

41. Radu POPESCU, „Istoriile domnilor Țării Românești”, p. 347.

Silvestru, a fost trimis să-și petreacă restul zilelor la mănăstirea Snagov, de unde a reușit să fugă, ascunzându-se în pădurile din jur⁴².

La 1675, a venit rândul logofătului Șerban Cantacuzino, viitorul domn, să fie arestat din porunca lui Gheorghe Duca: „și-l duseră la mănăstirea ot Snagov, ca să-l omoare acolo, precum au omorât și Grigorie Voda pre tată-său, Constandin postelnicul”. Ajungând, însă, domn în 1678, Șerban Cantacuzino s-a răzbunat în anul următor pe prigonitorii săi. Căpitanul Pătrașcu Urziceanu a fost arestat și dus la Snagov, unde, „cu munci groaznice muncindu-l, l-au spânzurat”. Iar pe Vâlcul vornicul, după mai multe judecăți, „l-au mutat la Snagov, și acolo l-au omorât cu multe cazne”⁴³.

În 1690, după respingerea incursiunii trupelor imperiale conduse de generalul Donat Heissler în Țara Românească, și Constantin Brâncoveanu a închis o seamă de boieri din gruparea proimperială la Snagov, Vlaicu armașul rămânând aici multă vreme în temniță. Situația s-a perpetuat, în parte, și în secolul al XVIII-lea.

Rolul cultural

Cea mai mare înflorire culturală a cunoscut mănăstirea în vremea lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714), care, în înțelegere cu mitropolitul Teodosie, strămută ca stareț la Snagov, în 1694⁴⁴, pe ieromonahul Antim Ivireanul (mai târziu mitropolit al Țării Românești), harnic lucrător în tipografia din București⁴⁵.

Mai presus de lucrările gospodărești și de chivernisire a averii mănăstirii, pe care a găsit-o într-o stare de degradare avansată, cu biserica parțial dezvelită, cu hotarele încălcate de megieși⁴⁶, Antim înființează la Snagov o tipografie, unde tipărește 14 cărți bisericești în limbile română, greacă, slavonă și arabă, care i-au dus faima până în Grecia, Asia Mică și Egipt⁴⁷.

42. Se spune că, în timpul când îl călugăreau, el a strigat: „Doamne, Doamne, fără voie îmi este”, iar când i s-a pus numele Silvestru, a zis: „Nu Silvestru, ci Mohamed”. Cf. Radu POPESCU, „Istoriile domnilor Țării Românești”, p. 358.

43. Constantin Căpitanul FILIPESCU, *Istoriile domnilor Țării Românești*, ed. N. Iorga, București, 1902, p. 198.

44. Documentar, el nu este atestat ca egumen decât începând cu anul 1696. Predecesorul său, Damaschin, este menționat până în anul 1693. Or, este greu de presupus că între anii 1693-1696 Snagovul să nu fi avut egumen, mai ales că mănăstirea deținea numeroase proprietăți care se cereau administrate. Vezi. Pr. N. ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, p. 66-68.

45. Antim dăduse la lumină în tipografia din București patru cărți, două în grecește: *Paraneticile (Capitole îndemnătoare) împăratului Vasile Macedoneanul către fiul său Leon cel Înțelept* (1691) și *Slujbele Sf. Parascheva și a Sf. Grigore Decapolitul* (1692), *Evanghelie greco-română* (1693) și *Psaltire în românește* (1694).

46. Până în 1696, când începe seria tipăriturilor la Snagov, este de presupus că Antim s-a ocupat de reparația chiliilor care urmau să adăpostească teascurile și pe ucenicii săi, viitori meșteri tipografi, de recuperarea veniturilor și proprietăților, samavolnic „încălcate” de vecini.

47. În 1700, venise la București patriarhul Antiohiei, Atanasie III Dabbas, care i-a făcut cunoscut lui Brâncoveanu că preoții din Patriarhia Antiohiei simțeau nevoia de cărți liturgice în

Cărțile tipărite de Antim la Snagov sunt: *Orânduiala slujbei Sf. Constantin și Elena* (1696); *Evanghelie românească* (1697); *Antologhion* (1697), grecește; Ion Karyophilles, *Manual despre câteva nedumeriri* (1697), grecește; *Discurs panegiric despre împăratul Constantin* (1697), grecește; *Gramatica slavonească* (1697); *Carte sau lumină* (1699); *Mărturisirea credinței ortodoxe și expunerea despre cele trei virtuți* (1699), grecește; *Învățăături creștinești* (1700); *Floarea darurilor* (1700); *Psaltirea grecească* (1700); Sevastos Kimenitul, *Ertologhion* (1701); Ioan Comnen, *Proschinatarul Sf. Munte* (1701), grecește; *Liturghier bilingv: greco-arab* (1701).

Totodată, el a pus la Snagov bazele unei școli tipografice unde s-au format cei trei mari conducători de tipografie de mai târziu: Mihail Iștvanovici (Ștefanovici), Gheorghe Radovici și Dionisie Floru. De la ei vor deprinde meșteșugul numeroși tipografi pe care îi întâlnim în tot veacul al XVIII-lea la București, la Râmnic și la Buzău⁴⁸. După anul 1701, în urma unor cauze care nu se cunosc, Antim revine la București, unde mută și tipografia, păstrând și egumenia Snagovului până la 21 mai 1704. În tipografia din București, el tipărește 15 cărți, dintre care 11 grecești, 2 românești, una slavo-română și alta greco-arabă, până în 16 martie 1705, când este ales episcop la Râmnic⁴⁹.

De la Antim a rămas mănăstirii Snagov o cătuie de argint în forma unei sfere cu capac conic sprijinită pe trei picioare, fixată pe o tavă, având următoarea inscripție: „Această cătie împreună cu potirul și cu ale lui toate fiind stricate, s-au prefăcut în zilele prealuminatului domn Io Constantin B. Voevod, cu cheltuiala smeritului între ieromonahi Antim Ivireanul tipograful, leat 7203 (1694-1695)”⁵⁰. Pe un minei al lunii decembrie, ieromonahul Antim a făcut următoarea însemnare: „Acest mineiu a lu decembrie, fiind stricat și risipit s-a legat cu cheltuiala smeritului întru ieromoinahi Antim Ivireanul tipograful, fiind năstavnic la această sfântă casă la Snagov, leat 7203 (1695), august 29”⁵¹.

Mănăstirea Snagov a mai deținut și alte obiecte de cult cu valoare artistică, dintre care se mai păstrează astăzi doar câteva la Muzeul de Artă din București: O anaforniță de argint aurit de la Radu cel Frumos (1462-1474), cu următoarea inscripție: „Cu mila lui Dumnezeu Io Radul Voevod și domn a toată Țara Românească, fiul preapiosului și de Hristos iubitorul Io

limba arabă. Ca urmare, la cererea lui Brâncoveanu, tipograful Antim Ivireanul lucrează literele necesare pentru tipărirea de cărți arabe și, în 1701, tipărește *Liturghierul greco-arab*.

48. În 1699, de pildă, Mihail Iștvanovici, devenind un iscusit tipograf, este trimis în Ardeal, la tipografia din Bălgrad (Alba Iulia), unde tipărește o *Cazanie*, un *Chiriaodromion* și o *Bucavna*.

49. În 1705, patriarhul Atanasie Dabbas a părăsit Bucureștii. La rugămintea sa, Brâncoveanu i-a dăruit materialul tipografic arab pentru a-l duce cu sine în Siria. În 1706, el a instalat tipografia la Alep, unde a tipărit, în același an, o *Psaltire*, iar în anii următori o *Evanghelie* și alte cărți. Cf. Virgil MOLIN, „Contribuțiuni noi la istoricul relațiilor culturale cu Orientul ortodox (1709-1712)”, *Biserica Ortodoxă Română*, 1961, 3-4.

50. Cf. Al. ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, pp. 402-403.

51. Al. ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, pp. 402-403.

Vlad marele Voevod⁵². Un panaghiar de argint aurit dăruit mănăstirii de jupan Drăghici Vintilescu, în anul 1431⁵³. O cruce sculptată pe amândouă părțile, cu câte cinci iconițe în lemn de chiparos și ferecată în argint, având pe mâner săpată inscripția: „Această cruce a făcut-o [roaba] lui Dumnezeu, doamna Maria lui Io Grigorie Ghica Voevod, pentru sfânta mănăstire Snagov, fev[ruarie] 4.717 (1663)”⁵⁴. Un chivot de argint cu șapte turnulețe pe capac, decorat cu chipuri de sfinți pe lături, făcut pentru mănăstire în anul 1674 de mitropolitul Varlaam al Ungrovlahiei⁵⁵. Ușa de stejar, în două canaturi, din anul 1453, care s-a aflat la intrarea în paraclisul Buna Vestire, ridicat la Snagov de Vladislav II. Dărâmându-se paraclisul, ușa a ajuns – pe apă, spune tradiția – la schitul Turbați, de lângă lac, unde maicile au folosit-o la biserica lor. Ușa are sculptate, în față, șase panouri cu sfinți și cu scena Bunei Vestiri, iar pe arcadele dintre panouri și pe margine două inscripții slavonești: una amintește anul zidirii paraclisului – 6961 (1453) – iar cealaltă reproduce un text din profeția lui Iezechiel despre Fecioara Maria⁵⁶. O icoană pe lemn a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe din secolul al XVI-lea, zugrăvită în factură athonită⁵⁷.

Decadența mănăstirii

După plecarea lui Antim, începe decadența mănăstirii, care se accentuează în timpul domniilor fanariote, ce au durat mai bine de un veac, timp în care daniile încetează și se înmulțesc judecățile egumenilor cu vecinii pentru încălcare de moșii. Unele mici reparații s-au făcut între 1739-1740, în a treia domnie a lui Constantin Mavrocordat (1735-1741), când s-a „șindrilit” biserica, s-au reparat unele chilii, punându-li-se grinzi și făcându-se sobe, și s-a dres turnul cel mare⁵⁸.

În timpul războiului ruso-turc, încheiat prin pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774), mănăstirea este ocupată de un batalion de soldați ruși, strămutați mai târziu la mănăstirea Tismana⁵⁹. Alte reparații se mai fac sub egumenia arhiereului Neofit Mireon, când s-a dres acoperișul bisericii și al caselor mănăstirești și s-a refăcut zugrăveala bisericii, „culoare peste culoare”. La terminarea lucrărilor, în 5 iulie 1815, pe peretele dinspre altar al zidului ce desparte pronaosul de naos s-a scris o

52. Al. LAPEDATU, „Radu cel Frumos”, *Transilvania*, XXXIII (1901), 1, pp. 13-39.

53. Vezi descrierea panaghiarului și rostul său liturgic la Pr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Panaghiarul de la Snagov”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXX (1962), 5-6, pp. 543-576.

54. Al. ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, pp. 397-398.

55. Al. ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, pp. 398-399.

56. Spiru CEGĂNEANU, *Obiecte bisericești – studiate și descrise*, București, 1911, p. 63-65.

57. Vezi reproducerea ei în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, XXXIII (1940), fasc. 105, planșa de la pp. 2-3.

58. Arhivele Naționale, Ms. 264 [*Condica brâncovenească*], f. 166^v-168^r.

59. C. C. GIURESCU, *Istoria românilor*, vol. III, partea 1, București, 1942, p. 279.

pisanie în limba greacă⁶⁰, care astăzi nu mai există, fiind înlăturată în 1931, pentru a se scoate la iveală vechea inscripție slavonă din 1563, peste care se așternuse. Catagrafia din aprilie 1817 ne arată starea mănăstirii la doi ani după reparațiile făcute în 1815. Biserica, zugrăvită peste tot, cu „tâmplă dă zid”, era pardosită cu cărămizi și învelită cu „șindrila dă stejar” și avea două cubele [cupole], „una naltă, alta mică, învelite cu olane”, și trei cruci. De jur-împrejurul bisericii, era o curte de zid înaltă, cu odăi „spre toate părțile” și clopotniță „pă poartă”. În partea de miazăzi, se aflau casele domnești „în stare bună”, iar în șir cu ele un paraclis „cu turlă”, învelit cu olane, „zugrăvit peste tot, cu tâmplă dă lemn și cu jețuri”. În această parte se mai găseau o cuhnie, trei odăițe și un șopron. În partea de miazănoapte, erau trei odăi, cu beciuri, și alte șase odăițe cu câte o fereastră în curte. Tot pe această latură se aflau casele egumenești, cu trei odăi mari și o „sălișoară dă plimbare”, iar în rând cu ele un alt paraclis, cu o cupolă, învelit cu olane și nezugrăvit. Alături de biserică, în partea de răsărit, era un puț „cu găleată și lanț de fier”⁶¹.

În 1821, pe vremea Eteriei, când un detașament de 800 de turci, sub comanda unui pașă, s-a așezat la mănăstirea Pantelimon, făcând mare supărare maicilor din mănăstirea Pasărea, 70 dintre ele au fost adăpostite în chiliile mănăstirii Snagov, unde au rămas până s-a făcut pace⁶².

În 1840, pe temeiul prevederilor Regulamentului Organic, mănăstirea Snagov a fost transformată oficial în închisoare pentru condamnații care nu erau trimiși la muncă silnică în ocnele de sare sau în porturile de la Dunăre. Ca urmare, „toate chiliile au fost date jos și înlocuite cu un șir de camere destinate pentru închisoare și pentru locuința paznicilor și a călugărilor”⁶³.

Printre cei închiși în celulele mucedale ale temniței mănăstirești au fost socialistul utopic Theodor Diamant, apoi Dumitru (Mitiță) Filipescu și alți membri ai „Societății secrete” care au organizat în 1840 o mișcare politică, urmărind eliberarea țăranilor clăcași și proclamarea republicii. După *înăbușirea Revoluției de la 1848 din Țara Românească, capii revoluției* (45 de pașoptiști) în frunte cu Nicolae Bălcescu au închiși la mănăstirea Snagov.

Pentru o poezie scrisă împotriva rușilor, intitulată „Blestemul României contra apăsătorilor ei”, pe care avea de gând să o publice în ziarele franceze, a fost arestat și întemnițat la Snagov, în ianuarie 1850, și publicistul C.D. Aricescu (1823-1886), fiind eliberat la 6 decembrie, același an⁶⁴.

Reparații mărunte s-au mai executat către mijlocul secolului al XIX-lea, dar ele n-au făcut altceva decât să încetinească năruirea mănăstirii. La cererile repetate ale egumenilor pentru restaurarea mănăstirii, în 1858, Ministerul Cultelor a trimis la fața locului pe arhitectul I. Schlatter, care confirmă că

60. N. ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, p. 76.

61. N. ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, p. 78.

62. Athanasie MIRONESCU, *Istoria mănăstirii Cernica*, 1930, p. 179.

63. Al. ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, p. 368.

64. Vezi C.D. ARICESCU, „Memoriile mele”, în: *Scrieri alese*, Ed. Minerva, București, 1982.

mănăstirea este într-o stare deplorabilă și este nevoie de o sumă mare pentru o reparație generală. Tot el propune ca acești banii să fie întrebuințați la zidirea unei noi mănăstiri, „pe un loc mai retras” de marginea heleșteului⁶⁵.

Raportul arhitectului rămâne, însă, fără nici o urmă și starea de ruină a mănăstirii se adâncește. Pe lângă aceasta, la 17 decembrie 1863, prin legea de secularizare a averilor mănăstirești, care devin „averi ale Statului”, mănăstirea Snagov pierde ultimele surse de venituri cu care un egumen priceput i-ar fi făcut reparațiile de care avea nevoie. În aceste condiții, călugării au părăsit mănăstirea, chiliile s-au dărăpănat și biserica a ajuns în paragină.

După 1864, întemnițații sunt strămuțați la mănăstirea Mărgineni și închisoarea de la Snagov se desființează. Nu mai rămâne la Snagov decât un îngrijitor (curator), un preot și un cântăreț⁶⁶. La începutul anului 1872, în urma unui raport al protoiereului plasei Snagov, care constată că biserica mănăstirii „cu nici un chip” nu mai poate funcționa și „e mai bine să se închidă, ca nu cumva, căzând bolțile, să se cauzeze moartea cuiva”, Mitropolia, în înțelegere cu Ministerul Cultelor, au decis închiderea bisericii, iar bunurile sale au fost predate cu inventar mănăstirii Căldărușani⁶⁷. În anul următor, însă, locuitorii din satele vecine Coadele și Fundul, cer încuviințarea să repare biserica mănăstirii cu cheltuiala lor, neavând mijloace pentru a construi o biserică proprie. Mitropolia aprobă și, după ce se termină aceste reparații, văzând că „biserica Snagovului a devenit în stare de serviciu”, la 22 septembrie 1874, eliberează antimisul trebuitor pentru redeschiderea bisericii. Totodată, la cererea locuitorilor, Mitropolia consimte să slujească preoții Costache și Gheorghe de la biserica cătunului Turbați, primul fiind și îngrijitor al mănăstirii⁶⁸.

În cei doi ani cât biserica a stat închisă, clădirile mănăstirii se ruinaseră cu totul. Din cele 30 de camere, „nici una nu mai era în stare de locuit, căci ușile, ferestrele și dușumelele căzură pradă locuitorilor satelor din jur, lăsând numai pereții și învelitoarea deasupra”⁶⁹. Zidul ce înconjură mănăstirea, de asemenea, se dărâmasse până la pământ, „cărămida fiind luată de locuitorii cătunelor Snagov, Coadele, Turbați și Dobrușești”⁷⁰. Dar și biserica mănăstirii a ajuns într-o stare jalnică. Pe la 1890, ea abia mai putea servi ca biserică de mir pentru locuitorii satului Fundul⁷¹. Acum venea aici, din când în când, un preot de la Turbați și săvârșea sfintele slujbe⁷². Dar când acești credincioși și-au făcut biserică în satul lor, mănăstirea Snagov este părăsită cu totul.

65. N. ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, p. 85.

66. N. ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, p. 92, nota 7.

67. N. ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, pp. 94-95.

68. Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dos. 704/1870, f. 54; 83, 84.

69. Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dos. 704/1870, f. 95.

70. Arhivele Naționale, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dos. 704/1870, f. 154.

71. C. BILCIURESCU, *Mănăstirile și bisericile din România*, București, 1890, p. 160.

72. Pr. Marin DUMITRESCU, *Istoricul a 40 de biserici din România*, II, București, 1902, p. 51.

Reparații și restaurări

În 1904, Casa Bisericii (înființată în 1902) și Comisiunea Monumentelor Istorice încep lucrările de restaurare la biserica mănăstirii Snagov. Acum s-a refăcut turla principală, s-a acoperit cu tablă biserica și clopotnița, s-a înlocuit vechiul paviment și s-a făcut o casă pentru locuința unui preot călugăr⁷³.

Dezvoltarea parcului din jurul lacului Snagov după primul război mondial a făcut ca și biserica de pe insulă să intre în atenția autorităților, care au decis s-o restaureze și să readucă viața călugărească între zidurile ei. Astfel, în 1936, s-a înlăturat turla inestetică de pe pronaos, s-au degajat parțial arcadele pridvorului, pentru a se vedea coloanele acestuia, și s-a înlăturat tencuiala ce-i acoperea fațadele. În vara anului 1937, biserica a fost redată cultului. În 1941, s-au făcut lucrări de consolidare la turnul clopotniței, căruia i s-a rezidit etajul superior, avariat la cutremurul din 1940, iar în 1943 se refac cele două turlle mici ale altarului, precum și cea de pe pronaos. Pentru efecte decorative s-au folosit plăci de piatră albă, perforate rotund, care înrămează ochiurile de geam în formă circulară ale bisericii. Lucrările, întrerupte în 1944, au fost reluate în 1953, când s-a încheiat consolidarea clopotniței, s-au așezat dale de ciment în pronaos, iar puținele pietrele de mormânt rămase au fost fixate de-a lungul pereților pronaosului, pentru a se proteja inscripțiile de pe ele. Alte lucrări de consolidare și înfrumusețare s-au făcut între anii 1966-1967 și în 1995, după cutremurele din 1977 și 1986, care au afectat biserica și clopotnița. Astfel, s-a restaurat turnul clopotniței, s-a refăcut șarpanta și învelitoarea bisericii, s-a consolidat fundația și s-a restaurat zidăria exterioară din cărămidă aparentă, s-a făcut un trotuar de protecție, precum și lucrări de tâmplărie. În 2004, a început restaurarea picturii interioare. Lucrările se desfășoară cu greutate din lipsă de fonduri.

În ziua de vineri, 21 noiembrie 2008, la sărbătoarea hramului, *Intrarea în biserică a Maicii Domnului*, împlinindu-se 600 de ani de la prima atestare documentară a mănăstirii (1408), slujba Sfintei Liturghii a fost oficiată de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în prezența a numeroși credincioși și a unor sponsori care ajută la restaurarea așezământului. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Daniel a hotărât, prin decizie patriarhală, ca mănăstirea să aibă, de acum înainte, încă doi sfinți ocrotitori, adică două noi hramuri, și anume sărbătorile Sfântului Neagoe Basarab, Voievodul Țării Românești și Sfântului Martir Antim Ivireanul, care și-au legat viața și lucrarea de mănăstirea Snagov.

73. P. GĂRBOVICEANU, *Monumentele noastre istorice. Biserici și mănăstiri*, București, 1932, p. 26.

Mormântul lui Vlad Țepeș

După cum se știe, Vlad Țepeș a fost ucis în decembrie 1476, în pădurea din preajma Băltenilor, ca urmare a unui complot al boierilor partizani ai lui Basarab cel Bătrân Laiotă, din familia Dăneștilor, după o luptă cu turcii care îl aduceau pe acesta din urmă la domnie. Și așa cum se obișnuia, trupul domnitorului, încăput pe mâna rivalului său Bararab Laiotă, a fost înmormântat fără capul trimis la Poartă și, desigur, din cauza împrejurărilor, fără podoabe deosebite sau chiar o lespede funerară corespunzătoare, în cea mai apropiată mănăstire ctitorită sau legată de numele său.

Conform tradiției, trupul voievodului ar fi fost ridicat de călugării de la Snagov și înmormântat creștinește în biserica mănăstirii. În mormântarea s-ar fi petrecut pe ascuns și fără nici un fast de teama noului domnitor instalat de turci, care era dușmanul de moarte al celor din familia Drăculeștilor. În biserică, în fața ușilor împărătești, poate fi văzută o lespede de piatră, roasă de vreme și cu inscripția ștearsă, sub care s-ar afla trupul lui Vlad Țepeș. Călugării i-au spus lui Al. Odobescu, în 1862, că mitropolitul Filaret ar fi pus să se șteargă literele de pe mormântul urgisitului domnitor și i-ar fi așezat piatra pentru veșnică pedeapsă ori pentru izbăvirea nenorocitului său suflet sub picioarele preotului, când iese cu sfintele daruri⁷⁴.

Săpăturile arheologice efectuate în biserica mare de la Snagov în iunie-octombrie 1933 au dovedit lipsa de temei a acestei „tradiții” călugărești. În naos, „sub lespede zisă a lui Țepeș, nu s-a aflat nici un mormânt. În schimb, numeroase oseminte și fălci de cal”. Arheologul Dinu V. Rosetti precizia că, „cercetând în mod amănunțit terenul, am aflat aici o groapă preistorică în care, pe lângă obișnuitul material ceramic [...], se aflau și numeroase oseminte de animal”⁷⁵.

Mormântul găsit din pronaosul bisericii, între stâlpi, fără piatră funerară, conținea un inel de aur cu stema țării pe el (un corb cu crucea în cioc). Unii cercetători au emis ipoteza că Vlad Țepeș ar fi fost îngropat în acest mormânt din pronaos și piatra de pe mormânt a fost mutată în fața ușilor împărătești, în urma unei profanări⁷⁶. Alături de acest mormânt, paralel cu el, este un altul, în care s-a găsit tot un inel de aur masiv. Cu ocazia profanării – zic alții – osemintele din cele două morminte au putut fi reînhumate la picioarele stâlpilor dinspre apus ai sânelui bisericii.

74. AL. ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, p. 372. În timpul lui Alexandru Ipsilanti (1774-1782) și sub păstoria mitropolitului Grigorie (1760-1787), mănăstirile Snagov și Căldărușani au fost trecute în seama mitropoliei și date în grija lui Filaret, vicarul mitropoliei, ajuns mai târziu episcop de Râmnic (1780-1792) și mitropolit al Țării Românești (1792-1793). Cf. N. ȘERBĂNESCU, *Istoria Mănăstirii Snagov*, p. 114, nota 22.

75. D.V. ROSETTI, *Săpăturile arheologice de la Snagov*, p. 44-45.

76. PR. G. DUMITRIU, „Pe urmele unor săpături”, *Amvonul*, XXI (1942), 4-6, p. 11-14.

Sunt istorici care presupun că mormântul lui Vlad Țepeș ar putea fi, mai degrabă, la ctitoria sa de la Comana, refăcută la anul 7097 (1588-1589), de către paharnicul Șerban, viitorul domn al Țării Românești Radu Șerban (1601, 1602-1610, 1611), care a demolat în întregime vechea ctitorie a lui Vlad Țepeș (biserica, turnul clopotniței și chiliile) și pe locul ei, de fapt pe o suprafață mult extinsă, a ridicat „den temelie” o nouă mănăstire Comana.

Prin urmare, locul unde a fost îngropat trupul domnitorului Vlad Țepeș, care a fost urmărit și după moarte de ura dușmanilor săi, nu poate fi încă stabilit cu precizie. Misterul care i-a înconjurat viața s-a prelungit și a sporit în dimensiuni după moartea lui, prin legende și povestirile înfricoșătoare despre Dracula, acoperind cu mantia incertitudinii chiar și locul unde a fost îngropat.

Legende și povestiri

De-a lungul secolelor, farmecul zonei a inspirat o mulțime de legende care fac apel la mituri vechi ale românilor. Hrănite de lipsa izvoarelor istorice, de tradiția religioasă și de credința populară, cele mai multe dintre aceste legende se referă la întemeierea mănăstirii de către Vlad Țepeș, considerat drept ctitor.

Potrivit legendei, aprițul voievod a fortificat edificiul, a construit un pod, un turn de veghe, o fântână, un tunel de refugiu, precum și o închisoare pentru trădători și răufăcători. El ar fi folosit un tunel secret construit pe fundul lacului, între mănăstire și unul dintre maluri, ca mijloc subacvatic de legătură cu exteriorul. Se spune că, deși este inundat și acoperit de brădiș, în anumite zile, când apa e foarte limpede, tunelul se poate zări și astăzi.

Călugării de Snagov, creatorii amintitei „tradiții”, l-au informat pe Odobescu că Țepeș ar fi amenajat „în clădirile despre miazăzi un fel de cameră de tortură din care osânditul, după ce suferise cauzele impuse cu fier și cu foc, era azvârlit, prin mijlocul unui scripete sau balistă, în adâncul iazului, unde-și găsea moartea. Cu dărâmarea vechilor case, camera de tortură și scripetele ar fi dispărut.

O ciudată legendă mai circulă și în legătură cu o așa-zisă mănăstire prăvălită în apele lacului. Astfel, bătrânii din satele Snagovului povestesc că au auzit din moși strămoși că pe locul mănăstirii din insulă s-ar fi aflat o alta, mai veche și mai frumoasă. În timpul unui cutremur, lăcașul s-ar fi scufundat în baltă cu turlă cu tot. De aceea, se spune că atunci când vântul bate puternic și mișcă apele în adâncuri se aude sunând clopotele bisericii scufundate.

Se povestește, de asemenea, că, în urmă cu mult timp, ușile acestei biserici, frumos sculptate în lemn, s-au smuls din țâțâni în timpul unei

furtuni și au plutit la suprafața apei până spre nordul lacului, unde se afla schitul de maici Turbați. Văzând că apele au adus la mal acele minunate uși cu slove săpate în lemn și pictate cu sfinți, stareța și maicile le-au ridicat și le-au așezat la intrarea bisericii lor. Nu se știe nici astăzi de unde au provenit acele uși. Cert este că stilul în care sunt lucrate aceste frumoase uși de stejar, împodobite cu poleieli și ornamente policrome – aflate astăzi la Muzeul de Artă al României – contrastează în mod evident cu maniera de construcție a bisericii din Turbați. De aceea, e foarte posibil ca această legendă să se refere la paraclisul construit pe insulă de Vladislav al II-lea (1447-1456), în anul 1453.

III. MISIUNE ȘI RESPONSABILITATE

Binecuvântarea Sfinților – izvor de bucurie.

O catedrală reînnoită și trei noi sfinți români au primit pe Sfântul Apostol Pavel*

„Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui”
(Psalm 67, 36)

Mare, binecuvântată și plină de bucurie este ziua aceasta pentru Catedrala Patriarhală din București și pentru mulțimea pelerinilor aici prezenți. Acum, când moaștele Sfântului Apostol Pavel se află în București, a fost resfințită această biserică după 350 de ani de la zidirea ei de către Voievodul Constantin Șerban Basarab (1656-1658) și terminarea și sfințirea ei în timpul Voievodului Mihnea III Radu, în anul 1658, ambii voievozi fiind Domnitori ai Țării Românești. La sfințirea acestei biserici din anul 1658 a participat și Patriarhul Macarie al Antiohiei împreună cu nepotul său, ierodiaconul Paul de Alep, alături de Mitropolitul Ștefan al Țării Românești și episcopii de Buzău și Râmnic. Însă după zece ani de la sfințirea acestui sfânt lăcaș, el era deja pictat și devenea în 8 iunie 1668 catedrală mitropolitană, ca urmare a faptului că mănăstirea de aici devine reședință mitropolitană prin hrisovul domnitorului Radu Leon, la cererea mitropoliților Ștefan și Teodosie ai Țării Românești.

Resfințirea de astăzi, 26 octombrie 2008, a Catedralei Mitropolitane din București, care din anul 1925 a devenit și Catedrală Patriarhală, este un moment solemn de pioasă recunoștință și prețuire față de ctitorii acestei Biserici și față de toți cei ce au păstrat-o, restaurat-o și înfrumusețat-o de-a lungul timpului, dar în mod deosebit resfințirea ei este o slujbă de invocare a harului Preasfintei Treimi, ca această biserică să fie din nou, după consolidare, restaurare și înnoire, casă a prezenței și lucrării Preasfintei Treimi, deoarece, așa cum se spune în slujba de sfințire a bisericii, „*această casă, Tatăl a zidit-o, această casă Fiul a întărit-o, această casă Duhul Sfânt a înnoit-o, a luminat-o, a sfințit-o și a sfințit sufletele noastre*”. Sfânta Treime a zidit această biserică, dar Sfânta Treime a folosit mâinile credincioșilor harnici și darnici. În această Casă

* Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, rostit cu ocazia resfințirii Catedralei Patriarhale, a proclamării solenne a canonizării a trei noi sfinți români, a prezenței unei părți din moaștele Sfântului Apostol Pavel aduse de la Veria (Grecia) și a prăznuirii Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, București, 26 octombrie 2008.

a Domnului cântăm după fiecare Sfântă Liturghie săvârșită în ea: „*am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul Cel Ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi să ne închinăm, că Aceasta ne-a mântuit pe noi*”.

Pe frontispiciul Catedralei Patriarhale au reapărut icoanele care împodobeau altădată această biserică în exterior, dar care n-au mai fost repictate după restaurarea din anii 1960-1962, poate și pentru că ele ar fi deranjat pe conducătorii comuniști care treceau pe lângă fațada acestei Catedrale pentru a intra în clădirea Marii Adunări Naționale din apropiere. Însă acum, în libertate, cu aprobarea înțeleaptă și binevoitoare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, pe frontispiciul Catedralei Patriarhale au fost amplasate 26 de icoane noi, în mozaic, renunțând astfel la tehnica anterioară a fresco, mozaicul fiind mai rezistent. Scena principală de pe latura de vest reprezintă, într-o lumină și o solemnitate mistică, chemarea Domnului Iisus Hristos, Dreptul Judecător: „*Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*” (Matei 25, 34), chemare pe care El o adresează celor ce în timpul vieții lor au ascultat Evanghelia iubirii lui Hristos, binevestită de Sfinții Apostoli, și *au făcut din ea lumina vieții lor, arătând iubire milostivă și frățescă față de toți oamenii, dar mai ales față de cei flămânzi, însetați, străini, bolnavi și întemnițați sau privați de libertate* (cf. Matei 25, 35-40).

Deci, *scena principală a frontispiciului este o amplă vedere a Binecuvântării lui Hristos către cei milostivi*. De o parte și de cealaltă a Dreptului Judecător, stau în poziție de rugăciune și mediere (mijlocire) Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul, care imploră iubirea milostivă a Dreptului Judecător pentru ca El să-i ierte pe cei ce s-au pocăit de faptele lor rele, dar n-au mai avut timp să arate în fapte bune roadele pocăinței lor, asemenea tâlharului care s-a pocăit pe cruce, înainte de moarte, iar Hristos-Domnul i-a spus: „*astăzi ești cu Mine în rai*” (cf. Luca 23, 43).

Pe latura de sud-vest, icoanele noi în mozaic reprezintă *cinci sfinți ierarhi ai Țării Românești*, între care și *Sfântul Ierarh Iachint de Vicina*, primul Mitropolit al Țării Românești, azi proclamat solemn ca sfânt, după ce a fost canonizat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința sa de lucru din 8-9 iulie anul acesta (2008).

Pe latura de nord-vest s-au adăugat *șase icoane noi în mozaic*. Ele reprezintă *doi sfinți curvioși, doi mucenici și doi domnitori ai Țării Românești*. Între acești șase sfinți se află și *Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul (cel Smerit)* din Dacia Pontică, adică din Dobrogea, părintele erei creștine și al dreptului bisericesc, împreună cu *Sfântul Voievod Neagoie Basarab*, Domnitorul Țării Românești, voievod pașnic, om de cultură isihastă și mare binefăcător pentru toate Bisericile Ortodoxe din Orient. Icoanele sfinților români în mozaic

adăugate recent pe frontispiciul Catedralei Patriarhale ne arată că *Evangelia iubirii și sfințeniei lui Hristos, pe care au propovăduit-o Sfinții Apostoli în lume și, în mod deosebit, Sfântul Apostol Andrei pe teritoriul țării noastre, a rodit în credința sfinților din poporul român, mărturisitori și rugători, învățători și nevoitori, ierarhi și martiri, cuvioși și ctitori dreptmăritori.*

Prezența icoanelor noi pe frontispiciul Catedralei Patriarhale din București *ne cheamă la rugăciune și fapte bune*, la apropierea de Dumnezeu și de oameni. Aceste sfinte icoane exterioare înseamnă că sfinții vin spre noi, *au ieșit în căutarea noastră*, ca și noi să ne apropiem de ei. Astfel, icoanele noi ne arată și mai mult că Dealul Mitropoliei sau Colina Patriarhiei este o „*Colină a Sfinților*”, adică a Sfinților Împărați Constantin și Elena, cei întocmai cu Apostolii, a Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor, și a multor Sfinți Români. Întrucât Hristos-Domnul, de pe această colină, binecuvântează și cheamă la fericire veșnică pe cei milostivi, ea este o „*Colină a Binecuvântărilor*” sau o „*Colină a Bucuriei*”, în mijlocul Bucureștilor, spre binecuvântarea întregului popor român dreptcredincios.

Mai trebuie să spunem că, în timp ce se sfințește sau se resfințește o biserică ortodoxă, *sfintele moaște ale martirilor sau mucenicilor sunt purtate în procesiune în jurul bisericii și apoi depuse în piciorul Sfintei Mese din Sfântul Altar, care se află în fața tronului din Altar*, în amintirea faptului că primele biserici creștine au fost zidite pe mormintele martirilor, tocmai pentru că în acești oameni sfinți s-a arătat în modul cel mai intens *puterea iubirii jertfelnice a lui Hristos Cel Răstignit*, Biruitorul păcatului, al iadului și al morții, după cum ne învață și cartea *Apocalipsei* unde stă scris: „*Și când s-a deschis pecetea a cincea, am văzut, sub jertfelnic, sufletele celor înjunghiați pentru Cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o [...]. Aceștia sunt cei ce vin din strămtorarea cea mare și și-au spălat veșmintele lor și le-au făcut albe în sângele Mielului. Pentru aceea sunt înaintea tronului lui Dumnezeu și Îi slujesc ziua și noaptea în templul Lui, și Cel ce șade pe tron îi va adăposti în cortul Său*” (*Apocalipsă* 6, 9 și 7, 14-15).

Vedem cât de inspirați au fost Sfinții Părinți ai Ortodoxiei care au alcătuit slujba de sfințire a unei biserici și se folosesc de sfintele moaște ale martirilor pentru a arăta legătura dintre Hristos și sfinții Săi cei mai jertfelnici.

Astăzi, resfințirea Catedralei Patriarhale s-a făcut chiar *în ziua de prăznuire a unui mare martir*, și anume, Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de mir, care a pătimit pentru Hristos în secolul al III-lea (†296), în timpul împăratului Maximian, dar și în prezența moaștelor unui alt martir, marele Apostol Pavel, care a pătimit pentru Hristos în anul 67 după Hristos, în timpul persecuției împăratului Nero. Așadar, sfinții martiri sau mucenici ne învață că trebuie să-L iubim pe Hristos și să ajutăm Biserica Sa în orice vreme, în timp de pace și în timp de prigoană, ca să dobândim viața veșnică, potrivit făgăduinței: „*Fii credincios până la moarte și îți voi da cununa vieții*” (*Apocalipsa* 2, 10).

La bucuria resfințirii bisericii Catedralei Patriarhale se adaugă azi și bucuria *proclamării solemne a canonizării a trei noi sfinți români: un ierarh, un monah și un voievod*, care în timpuri diferite și în mod diferit au iubit și au mărturisit pe Hristos-Domnul și au slujit Biserica Sa din poporul român cu credința puternică și convingerea profundă că „*Hristos este Același, ieri, astăzi și în veci*” (Evrei 13, 8).

Întrucât viața creștină este viața trăită în credință sfântă, adică în legătură duhovnicească cu Hristos-Domnul Cel Răstignit și Înviat, nevăzut cu ochii trupești, dar văzut cu ochii sufletești, ea este trăită ca *dar și binecuvântare a lui Dumnezeu pentru oameni. Iar binecuvântarea lui Dumnezeu este izvorul bucuriei oamenilor*. În acest înțeles, Sfântul Apostol Petru învață pe credincioși zicând: „*Pe El [pe Hristos], fără să-L fi văzut, Îl iubiți; întru El, deși acum nu-L vedeți, voi credeți și vă bucurați cu bucurie negrăită și preaslăvită, dobândind răsplata credinței voastre, mântuirea sufletelor*” (1 Petru 1, 9).

Iar Sfântul Apostol Pavel atât de mult identifică binecuvântarea lui Dumnezeu cu bucuria, încât arată că omul credincios, rugător și răbdător, păstrează bucuria credinței în sufletul său, chiar și atunci când trece prin necazuri sau încercări, deoarece rugăciunea fierbinte aduce în suflet o putere spirituală negrăită. Iată ce scrie el Corintenilor despre bucuria care este mai tare decât toate necazurile: *ca niște necunoscuți, deși bine cunoscuți, ca fiind pe pragul morții, deși iată că trăim, ca niște pedepsiți, dar nu uciși; ca niște întristați, dar pururea bucurându-ne* (2 Corinteni 6, 9-10) sau *cu tot necazul nostru, sunt covârșit de bucurie* (2 Corinteni 7, 4). De aceea, Sfântul Apostol Pavel îndeamnă adesea în epistolele Sale pe creștini zicând: *Bucurați-vă pururea întru Domnul. Și iarăși zic: Bucurați-vă!* (Filipeni 4, 4); *Bucurați-vă pururea. Rugați-vă neîncetat.* (1 Tesaloniceni 5, 16-17), arătând astfel că *rugăciunea este izvor de bucurie*, iar bucuria duhovnicească intensifică dorința de rugăciune. Cu alte cuvinte, *adevărata bucurie vine din legătura vie a omului cu Dumnezeu, izvorul vieții veșnice și al bucuriei veșnice*. Iată de ce sărbătorile sfinților, cinstirea sfinților, a moaștelor lor și a icoanelor lor, pelerinajele la locurile unde au trăit sfinții în nevoiță și post, în rugăciune și fapte bune, aduc mare bucurie credincioșilor. Bucuria aceasta sfântă și negrăită pe care o primesc credincioșii din legătura lor vie cu Dumnezeu și cu sfinții Lui plini de har îi ajută să treacă prin nevoițe și suferințe, prin ispite și necazuri, prin prigoană și lipsuri, și chiar să înfrunte martiriul. Bucurie din bucuria sfinților primesc și pelerinii care au venit în aceste zile la București să-l întâlnească și să-l venereze sau să-l cinstească pe Sfântul Apostol Pavel, pe Sfinții Împărați Constantin și Elena și pe Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, ale căror moaște se află acum aici, expuse spre închinare.

Toți cei ce caută sincer, cu credință și dragoste, cu speranță și răbdare, binecuvântarea lui Dumnezeu revărsată prin sfinții Lui, primesc „*bucurie negrăită și preaslăvită*” în inimi, pace în suflet și lumină pe chip, ajutor în viață și în casă.

În această bucurie a sfinților lui Hristos, aducem mulțumire tuturor celor care au contribuit la frumusețea zilei de azi, celor ce au înfrumusețat Catedrala și celor ce au înfrumusețat sărbătoarea.

Mai întâi, mulțumim delegației Bisericii Ortodoxe a Greciei, condusă de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Panteleimon de Veria, care ne-a adus o parte din moaștele Sfântului Apostol Pavel în acest an, când se împlinesc 2000 de ani de la nașterea sa și când noi în Patriarhia Română celebrăm *Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*, el, Sfântul Apostol Pavel, fiind autorul celor mai multe scrieri biblice citite în viața liturgică a Bisericii Ortodoxe.

Cu alte cuvinte, lumina prezenței Sfântului Apostol Pavel la București ne sporește bucuria, mai ales acum când celebrăm 500 de ani de la tipărirea *primului Liturghier ortodox din lume* și prima carte tipărită pe teritoriul României, adică *Liturghierul din 1508*, tipărit la Târgoviște, dar și 320 de ani de la tipărirea primei ediții integrale a Sfintei Scripturi în limba română, *Biblia de la București* (1688).

Mulțumim, de asemenea, Preafericitului Părinte Patriarh Ignatie Hazim al Antiohiei, care a trimis ca delegat al său la această sărbătoare a resfințirii Catedralei noastre pe nepotul său, Preasfințitul Părinte Episcop Ghattas Hazim, vicar patriarhal, ca să refacem legătura comuniunii frățești peste timp cu Patriarhul Macarie al Antiohiei prezent la sfințirea acestei biserici cu 350 de ani în urmă (1658).

Mulțumim tuturor celor ce ne onorează azi cu prezența lor aici, mulți ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Domnul Traian Băsescu, Președinte al României, Domnul Prim Ministru al României, distinși membri ai Parlamentului și miniștri ai Guvernului României, Domnul Primar General al Capitalei și Domnii Primari ai Sectoarelor, reprezentanți ai Partidelor politice și ai diferitelor instituții și organizații, precum și mult cler și popor, pelerini din toată România și din străinătate.

Tuturor le mulțumim din inimă, cu aleasă prețuire și recunoștință, rugând pe Hristos-Domnul să îi binecuvinteze cu multă bucurie, cu pace și sănătate, fericire și mult ajutor în toată fapta cea bună.

Să purtăm în suflet binecuvântarea și bucuria sfinților, să le ducem cu noi în familie, în casă și în societate, spre slava lui Dumnezeu și binele oamenilor.

† DANIEL,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Sfânta Liturghie – izvor de viață sfântă și lumină veșnică*

Prima carte tipărită pe teritoriul României a fost un *Liturghier*, în anul 1508, realizată prin strădania Ieromonahului Macarie. O simplă întâmplare? Nu, ci o necesitate misionară, pentru că nu se poate săvârși Liturghia fără *Liturghier* și fără *Evangelie*. Preotul trebuie să aibă *Liturghierul* în față când săvârșește Liturghia, chiar dacă ar cunoaște pe de rost slujba Sfintei Liturghii, întrucât aceasta nu este o lucrare individuală, ci este o lucrare a întregii Biserici, a poporului dreptcredincios în fața lui Dumnezeu și lucrarea lui Dumnezeu pentru popor.

Cu doar 17 ani înaintea apariției *Liturghierului* de la Târgoviște, a fost tipărită pentru prima dată în lume o carte de cult ortodoxă, și anume un *Octoih*, în 1491, la Cracovia, după care urmează încă două cărți: un *Ceaslov*, în 1493, la Veneția, și un *Octoih*, în 1494, la Cetinje (Macedonia).

În ceea ce privește tipărirea *Liturghierului*, putem considera ca o binecuvântare faptul că *Liturghierul tipărit la Târgoviște de Ieromonahul Macarie este primul Liturghier ortodox tipărit din lume*. După acesta urmează și alte ediții: sârbo-bulgară (Veneția, 1519), greacă (Veneția, 1526), ruteano-ucraineană (Vilna, 1583) și rusă (Moscova, 1602 – ediție care apare cu aproape un secol mai târziu față de ediția de pe teritoriul României)¹.

Sfânta Liturghie – izvor de sfințire a poporului dreptcredincios

Cuvântul *Liturghie* în limba greacă înseamnă *lucrare publică* și provine din alte două cuvinte, „laos” și „ergon”. „Laos” înseamnă popor, iar „ergon” înseamnă „lucrare”. Deci Liturghia este lucrarea poporului dreptcredincios pentru a preamări pe Dumnezeu, dar și lucrarea lui Dumnezeu pentru a sfinți poporul dreptcredincios. Înainte de începerea Sfintei Liturghii, diaconul zice: „*Vremea este să facem Domnului*”, dar același verset (Ps. 118, 126) se poate traduce „*vremea este ca Domnul să lucreze*”, ca Domnul să lucreze pentru noi.

* Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh DANIEL adresat participanților la *Sesiunea Festivă a Academiei Române – „500 de ani de tipar românesc”*, București, 10 noiembrie 2008.

1. Vezi Pr. Lucian PETROAIA, „1508, Târgoviște: 500 de ani de la tipărirea primului Liturghier ortodox pe pământ românesc de către Macarie Ieromonahul”, în: *Almanah Bisericesc – 2008*, București, Editura Cuvântul Vieții, pp. 111-122.

Este deci posibilă o dublă traducere, ceea ce înseamnă un dublu conținut duhovnicesc al Sfintei Liturghii, ca lucrare publică, și anume, lucrarea poporului pentru preamărirea lui Dumnezeu și lucrarea lui Dumnezeu pentru sfințirea poporului. În acest înțeles, la sfârșitul Sfintei Liturghii se arată că Dumnezeu este Sfințitorul poporului: „*Tu ești sfințirea noastră*”, iar rostul Liturghiei este sfințirea poporului dreptcredincios de către Dumnezeu, Care este prezent și lucrează în timpul Sfintei Liturghii.

Așadar, înțelegem că săvârșitorul principal al Sfintei Liturghii este Însuși Domnul nostru Iisus Hristos: „*Tu ești Cel ce aduci și Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți [dăruiești]*”-, după cum se spune în rugăciunea aducerii darurilor la Sfântul Altar. De aceea, conținutul duhovnicesc al Liturghiei poate fi rezumat astfel: „*Hristos în mijlocul nostru*”. Dar nu numai după prefacerea Darurilor în Trupul și Sângele Domnului, ci în întreaga Sfântă Liturghie, de la început până la sfârșit, este Hristos prezent în mijlocul nostru, după cum a făgăduit El însuși: „*Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor*” (Matei 18, 20). Deci Hristos este prezent în mijlocul poporului dreptcredincios adunat în numele Lui. El este prezent între noi, în mod tainic, nevăzut. Iar această prezență harică a lui Hristos, nevăzută, dar reală, în timpul Sfintei Liturghii este mărturisită iconic, vizual, prin icoane și prin acte sau gesturi liturgice ale arhierelui sau ale preotului și este proclamată verbal prin citirea Evangheliei, prin cuvinte de cerere și binecuvântare rostite de arhierel care prezidează Sfânta Liturghie, de preoți și de diaconi, slujitori ai lui Hristos în și pentru Biserica Sa, potrivit cuvintelor Sale: „*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi*” (Ioan 20, 21; 13, 20; Matei 10, 40) și „*Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă*” (Luca 10, 16).

Această prezență harică a lui Hristos – Arhierel veșnic în Sfânta Liturghie a Bisericii se intensifică în dăruirea Lui către Biserică și culminează în sfințirea Darurilor și împărtășirea clerului și credincioșilor cu Trupul și Sângele Său. Astfel, Euharistia este cea mai solemnă și cea mai intensă comuniune a Bisericii cu Hristos, El fiind Capul și Mirele Bisericii, iar Biserica fiind Trupul Său tainic. Prin împărtășirea euharistică Hristos nu mai este prezent doar în mijlocul nostru sau între noi, ci înlăuntrul nostru, în noi. El devine Viața vieții noastre (cf. Ioan 6, 56-57).

Sfânta Liturghie este, așadar, cea mai necesară, mai prețioasă, mai benefică și mai sfântă lucrare a Bisericii, ca lucrare a poporului pentru Dumnezeu și lucrare a lui Dumnezeu pentru popor, dar și pentru întreg universul creat de Dumnezeu.

Sfânta Liturghie – izvor de viață veșnică

Prin Sfânta Liturghie se realizează cea mai vie legătură duhovnicească a lui Hristos cu Biserica Sa, cea mai bogată comunicare și cea mai intensă comuniune dintre Hristos – Capul Bisericii și Biserica Sa, care este Trupul Său

tainic, templu al Sfântului Duh, casă și popor al lui Dumnezeu – Tatăl, prin care se dăruiește Bisericii Sale viață veșnică, după cum ne arată Mântuitorul Iisus Hristos, în Evanghelia după Sfântul Evangelist Ioan: „*Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*” (Ioan 6, 54). Când în timpul Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului, ni se spune de către preot că ne împărtășim „*pentru iertarea păcatelor și viața de veci*”, iar strana cântă în timpul împărtășirii credincioșilor: „*Trupul lui Hristos primiți și din izvorul cel fără de moarte gustați*”. Unirea duhovnicească a lui Hristos cu Biserica Sa și a Bisericii Sale cu Hristos are ca scop iertarea păcatelor și sfințirea oamenilor pentru a dobândi mântuirea și viața veșnică. De aceea, suntem chemați în timpul Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii ca „*toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm*”. Deci, Sfânta Liturghie nu e un simplu ritual, o simplă tradiție formală, ci ea este însăși viața Bisericii în legătura ei vie cu Hristos Domnul, Care a spus: „*Iată, Eu Sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului*” (Matei 28, 20). Sfânta Liturghie confirmă deci prezența iubitoare, sfințitoare și mântuitoare a Lui Hristos în viața Bisericii. Hristos Domnul este prin harul Său prezent în toată lumea, dar în modul cel mai intens, mai intim și mai activ este El prezent acolo unde e chemat mai des și iubit mai mult, adică în Biserica Sa, și mai ales în Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Sale, „*pe care a câștigat-o cu însuși Sângele Său*” (Fapte 20, 28).

În Sfânta Liturghie se mulțumește lui Dumnezeu „*pentru binefacerile pe care le știm și pe care nu le știm, pentru binefacerile Tale cele arătate și cele nearătate ce ni s-au făcut nouă*”.

Folosul Sfintei Liturghii și al Sfintei Împărtășanii pentru viața creștinilor este mare, fiind exprimat chiar în rugăciunile Sfintei Liturghii: „*trezirea (sau trezvia) sufletului, iertarea păcatelor, împărtășirea cu Sfântul Duh, primirea Împărăției cerurilor, îndrăznirea către Dumnezeu*” (Rugăciune după sfințirea Darurilor), „*sfințirea sufletelor și trupurilor, tămăduirea sufletului și a trupului, izgonirea a tot potrivnicului, luminarea ochilor inimii, împăcarea sufletestilor puteri, ajutor spre credință neînfruntată, dragoste nefățarnică, desăvârșirea înțelepciunii, paza poruncilor dumnezeiești, adăugirea dumnezeiescului har, dobândirea Împărăției lui Dumnezeu*” (Rugăciunea întâi de mulțumire, după Dumnezeiasca Împărtășanie, a Sfântului Vasile cel Mare), „*spre bucurie, spre sănătate și spre veselie*” (Rugăciunea a patra de mulțumire a Sfântului Chiril al Alexandriei).

Sfânta Liturghie cuprinde în rugăciunile sale viii și morții, pe cei prezenți și pe cei ce nu pot participa la ea din motive întemeiate, ea cuprinde Biserica întreagă de la o margine la alta a pământului și întreg universul. Ea se săvârșește pentru sănătatea și mântuirea oamenilor, pentru îmbelșugarea roadelor pământului și pentru vremuri pașnice, fiindcă prin ea se arată iubirea atotmilostivă și atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu pentru „*lumea pe care a făcut-o dreapta Sa*”.

Sfânta Liturghie - izvor de cultură creștină

Primele cărți tipărite la români s-au scris și tipărit în tinda Bisericii. Artele și toată cultura poporului român au izvorât din cult, încât se poate spune că sufletul culturii românești este cultul ortodox. Cultul înseamnă cultivarea relației oamenilor cu Dumnezeu Creatorul, iar cultura înseamnă cultivarea relației oamenilor cu lumea, cu creația lui Dumnezeu. Când noi mulțumim Creatorului pentru creație, o facem pentru că suntem ființe inteligente și liturgice sau euharistice, adică recunoscătoare sau mulțumitoare.

Cuvântul grecesc *euharistie* înseamnă recunoștință sau mulțumire. Când arătăm recunoștință față de Dumnezeu, pentru că ne-a adus de la neființă la ființă, adică la existență, pentru că folosim aerul Lui, apa Lui și soarele Lui, create nu de noi, ci create de El pentru noi, atunci creștem în iubire, cultivăm relația noastră cu Dumnezeu Creatorul și sfințim creația Lui, continuând lucrarea Lui împreună cu El. De aceea se spune în popor că „*omul sfințește locul*”. Da, sfințește locul dacă se sfințește mai întâi pe sine în relația sa cu Cel Unul Sfânt, cu Dumnezeu, cu Preasfânta Treime și cu Sfinții lui Dumnezeu prezenți și lucrători în Sfânta Biserică și în lume.

Liturghia a fost izvorul culturii românești, pentru că mai întâi „*sufletul culturii este cultura sufletului*”. Din iubirea și recunoștința oamenilor credincioși față de Hristos s-a dezvoltat și cultura dărnicii față de Biserica lui Hristos, Cel ce prin lucrarea Bisericii Sale ne iartă păcatele (cf. *Ioan 20, 22-23*), ne botează copiii, ne binecuvântează nunta, ne binecuvântează casele, ne sfințește toată viața. Din mulțumirea adusă lui Dumnezeu și din darurile oferite Bisericii s-a născut arta religioasă sau sacră, și anume muzica, poezia și literatura religioasă, miniatura, caligrafia, tiparul bisericesc, arhitectura și sculptura bisericească, iconografia, broderia și altele. Toate acestea au inspirat și luminat apoi cultura poporului român: școala, limba, literatura, arta, folclorul, onomastica, toponimia, sărbătorile legale, cultul eroilor, stema țării, imnul național, dar mai ales jertfelnicia și răbdarea românilor cu speranța biruinței asupra răului, ca tărle a legăturii dintre Crucea și Învierea lui Hristos arătată în viața poporului credincios.

Sfânta Liturghie - izvor de dărnicie sau filantropie creștină

După ce creștinii ortodocși români și-au înfrumusețat sufletele ascultând Evanghelia iubirii milostive a lui Hristos, privind icoanele sfinților iubitori de Dumnezeu și de oameni, văzând veșmintele luminoase ca semne ale luminii din Împărăția Cerurilor, plini de pace sufletească și de iubire sfântă revărsată din iubirea jertfelnică a Lui Hristos pe care au primit-o în Sfânta Liturghie, ei ajută pe cei săraci, flămânzi, goi, orfani,

bolnavi, străini, pe cei necăjiți și întristați, singuri și uitați de oameni, pentru că *filantropia Bisericii se naște din Liturghia Bisericii*, adică lucrarea socială a Bisericii izvorăște din viața spirituală a ei și se exprimă în milostenie personală sau în instituții filantropice: cămine pentru copii, case pentru bătrâni, unități medicale, cantine pentru săraci ș.a.. Astfel Taina Sfântului Altar se unește cu Taina Fratelui care are nevoie de iubirea milostivă a celui darnic (cf. *Matei 25, 31-40*).

Sfânta Liturghie – izvor de continuitate și unitate românească

Pe teritoriul țării noastre, de la creștinarea strămoșilor prin predica Sfântului Apostol Andrei până azi, niciodată nu s-a întrerupt săvârșirea Sfintei Liturghii. Chiar dacă Sfânta Liturghie a fost săvârșită sau celebrată în peșteră, în munți, în văi adânci, în locuri ascunse, când năvăleau popoarele migratoare, totuși ea nu a încetat niciodată. Oricât ar fi fost românii ortodocși de prigonțiți și asupriți de stăpânitori de altă credință sau de promotori de ideologii străine și atee, Sfânta Jertfă Euharistică a Sfintei Liturghii a continuat să fie celebrată în popor, pentru că prin ea se primește puterea jertfelnică de a fi credincioși lui Hristos și de a rămâne uniți cu El în istorie și în eternitate.

Pomenirea eroilor și a morților din neam în neam, din generație în generație, a inspirat și susținut o *cultură a continuității românești creștine*, iar circulația cărților de cult în limba română în toate provinciile românești a contribuit la dezvoltarea *conștiinței unității naționale*, încât putem spune că Liturghia a format și salvat România creștină.

Sfânta Liturghie – izvor de comuniune ortodoxă universală

În orice loc și în orice neam sau popor s-ar săvârși, Sfânta Liturghie nu este niciodată doar o lucrare locală, etnică sau națională, ci totdeauna ea este și universală, întrucât *în Sfânta Liturghie se manifestă credința și unitatea Bisericii Ortodoxe sobornicești*, plene și universale, din toate timpurile și din toate locurile, „*credința dată o dată pentru totdeauna sfinților*” (*Iuda 1, 3*).

De aceea, începând cu Proscomidia, unde sunt pomenite cele 9 cete de sfinți, clerul și conducătorii mireni, viii și morții, și până la sfârșitul Liturghiei, totul este deodată local și universal, pământesc și ceresc, temporal și veșnic. În mod deosebit, comuniunea Bisericilor Ortodoxe Autocefale la nivel universal se vede în pomenirea întăistătorilor acestor Biserici în timpul Sfintei Liturghii prezidată de unul dintre aceștia.

În încheiere, ne exprimăm speranța că *Liturghierul* nu va rămâne o simplă carte de ritual sau un obiect de studiat, ci va constitui un izvor de învățătură, de iubire jertfelnică și de bucurie a întâlnirii cu Hristos Domnul, Cel pururea prezent în Biserica Sa și în lume.

† DANIEL,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Mare, sfântă și binecuvântată, 1 Decembrie – Ziua națională a României*

Ieri, duminică, 30 noiembrie, credincioșii de pretutindeni ai Sfintei noastre Biserici au sărbătorit pe Sfântul Apostol Andrei, cel care a semănat cuvântul Evangheliei lui Hristos pe pământul țării noastre, iar astăzi, 1 Decembrie, ne regăsim adunați pentru a sărbători Ziua națională a României la Alba Iulia, unde s-a împlinit, în 1918, unirea tuturor românilor într-un stat național unitar.

Am mulțumit aici lui Dumnezeu prin slujba de TE DEUM, pentru că acum 90 de ani, la 1 Decembrie 1918, peste o sută de mii de români participanți la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia au proclamat solemn unirea Transilvaniei cu România, înscriind un nou moment de seamă în istoria poporului român, care s-a adăugat revenirii la patria-mamă, la 27 martie 1918, a Basarabiei și, la 28 noiembrie, același an, a Bucovinei, și ele aflate până atunci sub stăpâniri străine, încununând astfel lungul șir de lupte și sacrificii umane și materiale ale poporului român pentru împlinirea idealului unității naționale.

Ideea de unitate națională a cunoscut în afirmarea ei istorică momente de referință, ca cel din anul 1600, când în cetatea Alba Iulia pătrundea dorința unității statale românești, odată cu Mihai Viteazul, care a exprimat pentru întâia dată voința românilor de a trăi uniți într-o țară liberă și independentă. A fost o clipă scurtă a istoriei, o străfulgerare, dar aceasta a încărcat sufletul românilor de o speranță fără seamăn, cu valoare de simbol. De atunci, tot ce s-a derulat în istoria noastră a purtat pecetea acestei dorințe – refacerea unității de stat pe pământul vechii Dacii - după exemplul lui Mihai Viteazul. Marea Unire a fost și visul lui Horea, „rex Daciae”, a fost năvalnica revărsare de energii a lui Tudor Vladimirescu, a fost viziunea lui Avram Iancu, „craii munților”, și a generației pașoptiste, cea care a pus bazele statului român modern, prin unirea Munteniei și Moldovei, în 1859, urmată de proclamarea independenței țării, obținută prin victoria armatei române în războiul din 1877-1878. În adâncul inimii fiecărui român - scria Nicolae Bălcescu - era întipărită credința că „mântuirea de orice dominație străină” nu se putea realiza decât „prin unitatea națională”.

* Cuvântul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat cu ocazia Zilei Naționale a României, Alba Iulia, 1 Decembrie 2008.

Deși organizați în state separate din punct de vedere politic, amenințați mereu de expansiunea vecinilor mai puternici, care au răpit părți din teritoriul strămoșesc - Transilvania, Banat, Bucovina, Basarabia, Dobrogea - anexate de cele trei mari imperii: habsburgic (din 1867 austro-ungar), țarist și otoman, românii și-au păstrat totuși conștiința că aparțin aceluiași popor, că au aceeași geneză și același destin comun. Această conștiința a unității de neam a românilor a fost consolidată de permanentele și multiplele legături politice, militare, economice, culturale și spirituale între Țările Române de-a lungul zbuciumatei noastre istorii, factori esențiali în pregătirea unirii lor într-un singur stat.

La păstrarea conștiinței unității spirituale a neamului, Biserica Ortodoxă Română a avut o contribuție majoră. Ea a cultivat în sufletele credincioșilor români conștiința trează că ei au aceeași obârșie, ca neam, aceeași credință și aceeași limbă care-i unește. Mitropoliile Țării Românești și Moldovei erau în strânse legături cu Mitropolia Transilvaniei, circulația ierarhilor, preoților călugărilor și credincioșilor, răspândirea cărților bisericești și ajutorarea frățească au fost practicate de o parte și de alta a Carpaților chiar și în timpuri grele.

Încă de la începutul secolului al XV-lea, mitropoliții Țării Românești aveau și calitatea de „exarhi ai plaiurilor” pentru teritoriile intracarpaticе, aflate pe atunci sub stăpânire străină. În această calitate, ei hirotoneau – la Argeș, Târgoviște sau București – pe mitropoliții Transilvaniei, cu sediul la Feleac, Geoagiu sau Alba Iulia. Episcopii de Vad depindeau canonic de Mitropolia Moldovei, mulți dintre cărmuitorii ei fiind moldoveni, hirotoniți la Suceava ori la Iași. Tot în Moldova au fost hirotoniți unii dintre episcopii Maramureșului. La rândul lor, câțiva ierarhi de dincolo de Carpați au fost transilvăneni, ca episcopii Pahomie de la Roman și Mihail de la Buzău, mitropolitul Iacob Stamati de la Iași, toți în secolul al XVIII-lea, episcopii Filotei și Dionisie Romano de la Buzău, în secolul al XIX-lea.

Conștiința unității a fost întărită și prin traducerea și tipărirea cărților bisericești în limba română pentru „întreaga seminție românească”, punându-se astfel bazele limbii române literare, care a consolidat conștiința unității de neam a tuturor românilor. Biserica a dăruit cărți de slujbă și de învățătură în limba poporului, înțeleasă de toți, care au circulat în toate provinciile românești, afirmând, înscriind și consfințind în predosloviile lor unitatea bisericească și națională a tuturor românilor.

Diaconul Coresi, plecat la jumătatea secolului al XVI-lea de la Târgoviște la Brașov, a îmbrăcat aici în haina tiparului românesc, printr-o activitate fecundă de peste două decenii, cele dintâi cărți bisericești. El are marele merit de a fi introdus limba română în Biserică. Lui îi datorăm primul *Liturghier* tipărit în întregime în românește (1570). Iar *Cazania* mitropolitului Varlaam al Moldovei, din 1643, intitulată sugestiv *Carte românească de învățătură*, care s-a răspândit în sute de exemplare numai în Transilvania, întărește și mai mult conștiința unității de neam a românilor despărțiți fără

voia lor în provincii separate politic. Nu se poate trece cu vederea tipărirea *Noului Testament de la Bălgrad* (Alba Iulia), în 1648, în predosloviea căruia mitropolitul Simion Ștefan a exprimat ideea unității naționale și necesitatea stabilirii unei limbi literare pe care să o înțeleagă toți românii. De asemenea, mitropolitul Dosoftei scria în predosloviea *Liturghierului* (său) din 1683 că l-a tradus în românește ca „să-nțeleagă toți”, declarând că săvârșirea sfintelor slujbe în limba înțeleasă de popor este în duhul tradiției Sfintelor Scripturi și al Bisericii Ortodoxe. Liturghia săvârșită pe tot teritoriul românesc în limba română a devenit, astfel, un factor de unificare națională, de dezvoltare a conștiinței și culturii românești. Pe de altă parte, și Școala Ardeleană și Biserica Greco-Catolică au contribuit și ele la cultivarea conștiinței unității de neam și limbă, ca bază a realizării unității statale.

Marea Unire din 1918 a fost și rămâne pagina cea mai strălucită a istoriei românești. Măreția ei constă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu a fost opera unui om politic, a unui guvern, a unui partid; ea este fapta istorică a întregii națiuni române, realizată într-un elan izvorât cu putere din adâncul conștiinței unității neamului.

Realizarea unității naționale a românilor într-un singur stat la sfârșitul primei conflagrații mondiale trebuie înțeleasă ca o aspirație legitimă și o urmare firească a evoluției conștiinței de neam și a statului național. Sacrificiile ostașilor români pentru eliberarea provinciilor asuprite și pentru întregirea țării sunt tot expresia conștiinței unității de neam, de credință și de limbă, idealul Unirii afirmându-se intens prin eforturi, jertfe și eroism pe câmpurile de luptă din Transilvania și Dobrogea, de pe Valea Jiului și de pe Argeș, ca și pe cele de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Sacrificiile națiunii române în campania anilor 1916 și 1917 au fost răsplătite de izbânda idealului național, în condițiile prăbușirii autocrației țariste și destrămării monarhiei austro-ungare, precum și în contextul afirmării dreptului popoarelor la autodeterminare pe baza principiului naționalităților.

Înfăptuirea statului național a permis națiunii române să-și pună în valoare energiile și capacitățile sale creatoare în slujba progresului economic, a dezvoltării științei, învățământului și culturii. Evoluând în cadrul regimului de democrație parlamentară, România s-a înscris în anii interbelici pe traiectoria unei vieți moderne, aducându-și pe plan internațional o contribuție substanțială la opera de pace și securitate.

Făurirea statului național român la 1 Decembrie 1918 a fost benefică și pe plan spiritual, atrăgând după sine organizarea unitară a structurilor bisericești din toate provinciile românești sub conducerea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În același timp, ea a creat și premisele ridicării Bisericii Ortodoxe Române, autocefale din anul 1885, la rangul de Patriarhie, în anul 1925.

Evocând astăzi, din perspectiva celor nouă decenii, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, omagiul și recunoștința noastră se îndreaptă către poporul întreg, cum spunea Nicolae Iorga, „de oriunde (pretutindeni) și din toate veacurile, martir și erou”.

Să cinstim pe toți făuritorii statului național unitar român! Să cinstim poporul român – adevăratul făuritor al acestui strălucit act istoric! Să nu uităm niciodată jertfelnicia și înțelepciunea celor ce au luptat și au lucrat pentru unitatea națională, rege și regină, oameni politici, ierarhi, cler și popor.

Fie ca soarele spiritual al dreptății și demnității naționale care a strălucit la Alba Iulia să lumineze și să încălzească veșnic cu razele lui pe toții fiii neamului nostru românesc și ai Bisericii străbune!

Preasfânta Treime, ocrotitoarea marilor catedrale transilvane, simbol al dorinței de unitate națională, Alba Iulia, Sibiu și Blaj, să ne ajute să lucrăm permanent pentru unitate națională, pentru conviețuire pașnică și cooperare demnă cu toate popoarele lumii.

† DANIEL,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Misiune pastoral – culturală prin Radio*

Istorie și evoluție

Istoria radioului în România a început cu rugăciunea „*Tatăl nostru*”, aceasta fiind prima emisie pe unde hertziene a postului de radio public în anul 1928. Acest moment ne arată credința neamului românesc, care a început activitatea radiofonică în România cu Rugăciunea Domnească. Până la instaurarea comunismului în țara noastră transmiterea Sfintei Liturghii în fiecare duminică prin intermediul radioului public nu a lipsit din grila de programe, tradiție reluată în zorii libertății după anul 1989, când între emisiunile postului public pot fi regăsite și cele de spiritualitate ortodoxă.

Însă acest ajutor dat Bisericii nu era suficient dacă ne gândim că, spre exemplu, în Grecia există mai multe posturi de radio ale Bisericii Ortodoxe, iar în Europa Occidentală alte confesiuni creștine dețin veritabile rețele radio naționale și internaționale.

După anul 1989, prezența mai intensă a Bisericii în societatea românească nu reprezenta doar o revenire la tradiția firească, perturbată de regimul comunist timp de o jumătate de veac, ci și un răspuns la provocările societății de tranziție, la răscruce de milenii. Învățământul teologic și religios integrat în sistemul național de educație, asistența spirituală acordată în unitățile medicale, militare și de asistență socială sunt prelungiri necesare ale slujirii Bisericii în societate. Totodată, prezența misionară a Ortodoxiei în societate era chemată să îmbine responsabilitatea pentru patrimoniul istoric și artistic pe care l-a creat de-a lungul secolelor cu participarea ei la dialogul cu noua cultură, marcată de pluralismul ideilor, economia de piață și emergența mass-media în viața omului de astăzi. În acest context, mai multe eparhii ortodoxe din România au acordat atenție sporită noilor mijloace de comunicare socială, căutând să le includă în misiunea și în lucrarea lor catehetică și pastorală.

Primul post de radio ortodox din România a fost înființat în anul 1996, când Mitropolia Moldovei și Bucovinei a obținut de la Consiliul Național al Audiovizualului licența de emisie nr. R 216 din data de 9 iulie 1996. Ca urmare, la 17 aprilie 1998, în Vinerea Mare din Săptămâna Patimilor, Radio TRINITAS din Iași începea să emită.

* Cuvântul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul României, adresat cu prilejul primirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Aurel Vlaicu” din Arad, 5 decembrie 2008.

Acordarea licenței de emisie pe frecvența 92,70 MHz, în anul 1996, pentru orașul Iași, de către Consiliul Național al Audiovizualului, a constituit o premieră în domeniul mass-media, pentru că Arhiepiscopia Iașilor devenea astfel prima unitate bisericească ortodoxă care își organiza propriul post de radio. Au urmat doi ani în care a fost pregătită echipa redacțională și au fost amenajate în incinta Mănăstirii Golia studiourile Radio TRINITAS. Locul era plin de semnificații, deoarece, cu 70 de ani în urmă, de pe Turnul Goliei s-au făcut primele probe de emisie pe unde hertziene în orașul Iași.

Prima transmisiune a postului de Radio TRINITAS a fost slujba *Deniei* din Sfânta și Marea Vineri, definind astfel prioritatea misionară liturgică a postului de Radio TRINITAS. În peisajul mediatic național, inițiativa Mitropoliei din Iași a fost primită cu interes și entuziasm. Din acel moment apărea în peisajul mediatic românesc un post de radio care transmite 24 de ore din 24 programe cu caracter bisericesc, cultural, misionar și educativ, spiritul emisiunilor fiind irenic, dar și fidel credinței și spiritualității ortodoxe. Principiile generale ale comunicării au fost orientate către dialog și cooperare în vederea intensificării și îmbogățirii vieții creștine a societății românești și a deschiderii spre valorile spirituale europene și universale. Anul 2004, ca an omagial „*Ștefan cel Mare și Sfânt – 500*”, a fost anul extinderii ariei de emisie pentru Radio TRINITAS, diaconia sau misiunea sa comunicațională fiind pusă în lucrare și în alte eparhii din Patriarhia Română.

Din anul 2004, a început extinderea postului de radio TRINITAS la nivel regional și național: Vaslui (aprilie 2004), Moinești (mai 2004), Bacău (mai 2004), Onești (iunie 2004), Piatra Neamț (iunie 2004), Brodina-Putna (iulie 2004), Suceava (iulie 2004), Toplița (iulie 2004), Darabani (octombrie 2004), Bucegi-Coștila (aprilie 2005), Zalău (aprilie 2005), Bârlad (iunie 2005), Bicz - Vf. Toaca (iunie 2005), Hârlău (iulie 2005), Botoșani (august 2005), Hațeg (septembrie 2005). Vârful Moldovița lângă Moldova Nouă-Caraș-Severin (septembrie 2005). Harghita-Gheorgheni (octombrie 2005), Baia Mare-Mogoșa (octombrie 2005), Gura Humorului (decembrie 2005), Târgu Neamț (decembrie 2005), Rădăuți (mai 2006), Sibiu (august 2006), Durău (februarie 2007), Galați (iulie 2007) și din octombrie 2008 în Craiova, Băilești, Novaci, Tg. Jiu, Bechet, Tg. Cărbunești, prin preluarea frecvențelor Radio LOGOS. În momentul de față, Radio TRINITAS emite pe 32 de frecvențe audiovizuale terestre și acoperă 80% din teritoriul României. În același timp, din 24 iunie 2004 (*Sărbătoarea Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul*) Radio TRINITAS poate fi recepționat prin *satelit* în Europa și Orientul Mijlociu și Africa de Nord, iar din 30 noiembrie 2008 (*Sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei, Ocrotitorul României*) în America de Nord. Pe lângă aceste mijloace de emisie radiofonică, din data de 31 decembrie 2002 postul nostru de radio poate fi recepționat și prin cea mai modernă cale de comunicare, *internetul*. Încă de la începutul emisiei sale, Radio TRINITAS a fost și este un promotor al dialogului și cooperării pe plan

național și internațional, militând pentru apărarea și promovarea demnității umane și mântuirea omului, întrucât omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu Cel veșnic viu (cf. *Facerea* 1, 26-27) ca să trăiască veșnic. Apreciind valoarea programelor din grila acestui post de radio, Consiliul Național al Audiovizualului a acordat postului de radio TRINITAS premiul: *Cel mai bun post de radio local din România pentru anul 2003*. Radio TRINITAS a primit, de asemenea, din partea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, în data de 10 iunie 2006, *Diploma Apostolat Ortodox - Excelență în misiune*, pentru contribuția deosebită la promovarea misiunii ortodoxe prin programe radiofonice. Totodată, în seara zilei de 14 octombrie 2006, în cadrul Sărbătorilor Iașului, postului de Radio TRINITAS i s-a decernat *Premiul Pogor, „pentru slujirea comunității prin credință și cultură”*, cea mai înaltă dovadă a aprecierii municipalității Iași față de cei care s-au afirmat în promovarea culturii și slujirea oamenilor.

Datorită deschiderii sale europene și promovării valorilor autentice ale civilizației creștine, Radio TRINITAS nu este cunoscut numai în România, ci are relații de cooperare cu mai multe posturi de radio de pe continentul nostru, în toamna anului 2001 devenind membru al *Conferinței Radiourilor Creștine din Europa* (Lyon, Franța), alături de alte prestigioase instituții mediatice europene. Participarea la întrunirile *Conferinței Radiourilor Creștine din Europa* ne-a inspirat modelul existent în Italia, Franța, Spania și Portugalia, în vederea constituirii unei rețele radiofonice a Bisericii la nivel național. În contextul promovării dialogului cu alte Biserici Creștine, Radio TRINITAS a găzduit, în perioada 28 septembrie - 1 octombrie 2006, la Iași, cel de-al XIII-lea colocviu al *Conferinței Radiourilor Creștine din Europa*, având ca temă *Rolul radiourilor creștine în transmiterea valorilor creștine către noile generații*.

Din 17 aprilie 1998 Radio TRINITAS a făcut parte integrantă din *Institutul Cultural-Misionar TRINITAS al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei* până în data de 27 octombrie 2007 (Sărbătoarea *Sfântului Dimitrie cel Nou*), când a fost integrat în *Centrul de Presă BASILICA al Patriarhiei Române*, odată cu inaugurarea studioului de emisie Radio TRINITAS București, din Palatul Patriarhiei.

În data de 17 aprilie 2008 s-au împlinit 10 ani de emisie neîntreruptă a postului de radio TRINITAS, moment ce a fost marcat la Catedrala Patriarhală printr-o slujbă de *Te Deum* și în holul *Europa Christiana* al Palatului Patriarhiei.

În data de 7 iunie 2008 studioul local Radio TRINITAS Iași a fost mutat din Turnul Goliei în incinta Centrului Eparhial Iași, lângă Biblioteca „*Dumitru Stăniloae*”, înființată în anul 1995.

De la sfârșitul lunii septembrie 2008, radio TRINITAS a preluat postul de radio LOGOS al Arhiepiscopiei Craiovei, care a devenit studioul LOGOS al postului de Radio TRINITAS de la Craiova, alăturându-se astfel studiourilor din București și Iași. Radio TRINITAS este în prezent postul de radio al Patriarhiei Române și contribuie la susținerea activității cultural-misionare a Bisericii Ortodoxe Române. Din 17 noiembrie 2008 Radio TRINITAS emite 24 de ore din 24, folosind cele trei studiouri ale sale din București, Iași și Craiova. Județele

Arad și Timiș nu sunt încă acoperite de rețeaua de frecvențe Radio TRINITAS, dar sperăm că în viitorul apropiat această carență va fi remediată.

Identitatea și activitatea misionară a postului de Radio TRINITAS

Radio TRINITAS este astăzi principalul post de radio creștin din România. Alte posturi de radio ortodoxe sunt: *Renașterea* la Cluj-Napoca, *Reîntregirea* la Alba Iulia, *Dobrogea* la Constanța și *Ortodoxia* la Brașov, acesta din urmă împarte însă frecvența cu postul de radio evanghelic *Vocea Speranței*.

Identitatea radioului creștin ortodox este cuprinsă în promovarea credinței ortodoxe, susținerea educației moral-religioase, promovarea culturii creștine și mediatizarea activităților social-filantropice ale Bisericii Ortodoxe.

O primă valoare de apărut și cultivat, ca și comunicator creștin, este *adevărul credinței ortodoxe* în contextul realității de azi. Adevărul de credință comunicat sau împărtășit are o putere sfințitoare în el însuși. Semnul că într-o persoană este prezent Duhul Sfânt e dragostea sa pentru adevăr și pentru dreptate. Duhul Sfânt nu locuiește în omul mincinos și nu rămâne în omul nedrept. Toată Sfânta Scriptură și, mai ales, cărțile sapiențiale arată că foamea și setea de adevăr și dreptate sunt semne ale lucrării Duhului Sfânt în om (*cf. Matei 5, 6*).

A doua mare valoare de apărut și cultivat este *sfințenia vieții*, adică sfințenia persoanei umane, a familiei, a prieteniei și păcii între oameni. De aceea, la ora actuală, mijloacele de comunicare în masă care cultivă patimile egoiste și violența sunt foarte vinovate. Ele contribuie la degradarea persoanei și a vieții umane.

A treia valoare fundamentală care trebuie apărută și cultivată este *demnitatea persoanei*. Persoana umană, fiind creată după chipul Persoanei divine, nu trebuie niciodată redusă la valoare de obiect, de comerț sau de ideologie politică, pentru că sufletul unui om e mai de preț decât lumea întreagă, decât toate bunurile pământești, decât toate galaxiile cunoscute și necunoscute laolaltă. Desigur, deodată cu demnitatea persoanei umane trebuie promovată și responsabilitatea persoanei. Fără responsabilitate nu există demnitate deplină.

Un comunicator creștin adevărat trebuie să fie foarte atent să nu comunice altceva și pe altcineva decât Evanghelia lui Hristos și pe Hristos Însuși. Sfântul Apostol Pavel ne învață că nu trebuie să ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Iisus Hristos (*cf. 1 Corinteni 4, 5*). Aceasta este conștiința apostolică a comunicării adevărului de credință.

Comunicatorul creștin trebuie, în primul rând, să știe că el comunică Lumina, Evanghelia și Duhul lui Hristos, nu o ideologie, nu o învățătură omenească autosuficientă. În caz contrar, comunicarea sa nu mai devine comuniune sfântă, ci riscă să devină comunicare narcisistă sau individualistă.

În comunicarea mediatică religioasă trebuie să discernem, să alegem, să adaptăm în mod creator ceea ce corespunde conținutului credinței ortodoxe, atât

în ceea ce privește cuvântul, cât și în ceea ce privește imaginea, deoarece nu orice vorbă, nu orice imagine e potrivită pentru a transmite adevărul viu al Evangheliei. Avem nevoie de *un profesionalism tehnic dublat de un profetism teologic spiritual*, nu de un mimetism secularizant. Suntem tentați adesea să imităm secularul, însă nu trebuie să imităm prea repede tot ce este produs de alții, ci să luăm selectiv doar ce este bun și să transcendem ceea ce este spirit egoist autosuficient, pentru a găsi starea de comuniune sfântă cu Dumnezeu și cu oamenii. Lumea păcatului este lumea autosuficienței, a orgoliului și a lăcomiei, însă lumea sfințeniei este lumea comuniunii, iar ceea ce nu este unit cu Dumnezeu nu este mântuit, adică nu dobândește viață veșnică. Sfântul Grigorie Teologul ne spune că: „*este mântuit numai ceea ce este unit cu Dumnezeu*“. Aceasta-i definiția mântuirii. Este mântuit cel ce se unește cu Dumnezeu, iar cel ce se desparte de Dumnezeu pierde mântuirea, adică pierde viața veșnică sau comuniunea sfinților.

Cea dintâi calitate a unui comunicator creștin, fie prin presa scrisă, fie prin radio, fie prin televiziune este *credința matură*. Dacă acesta nu are o credință matură, nu poate transmite esențialul Evangheliei. Credința matură este bazată nu doar pe cunoștințe, ci și pe experiență, pe viața eclezială în comuniunea sfinților. *Cultura solidă* reprezintă cea de-a doua calitate a misionarului mediatic ortodox. Aceasta înseamnă, în termeni mai simpli, perfecționare, iar nu improvizație. Ne trebuie o cultură solidă permanentă, întrucât niciodată nu putem afirma că avem o cultură suficientă, ci avem nevoie de o cultivare perpetuă a credinței creștine și a culturii generale prin rugăciune și prin studiu, prin informare și experiență. A treia calitate a comunicatorului este *comunicabilitatea dinamică* cultivată profesional. Sunt oameni care știu foarte multe lucruri, dar nu pot comunica tot ce știu. Despre aceștia, un Sfânt Părinte spunea: „*Ce folos de comoara ascunsă și de învățatul care nu poate împărtăși cunoștințele sale altora!*“. Într-adevăr, este un mare dar să poți comunica valori perene prin viu grai și prin scris. Acest dar se caută și se cultivă prin informare constantă și efort permanent, prin dorință vie și stăruință dinamică. Pe de altă parte, cel ce folosește radioul creștin trebuie să cultive un discernământ multiplu pentru a deosebi între valoarea comuniunii și câștigul comercializării. Când comunicăm cu scop comercial, știri și imagini, începe ispita cea mai mare. Dacă totul este vânzare și comercializare, atunci mai rămâne foarte puțin loc pentru a da prioritate comuniunii și culturii sufletelor. Pe lângă distincția între comuniune și comercializare, trebuie să facem distincție și între ideal și patimă egoistă. Nu orice patimă egoistă este un ideal autentic. Discernământul între ideal și patimă este unul necesar, deși foarte greu de realizat. Sfinții Părinți ai Bisericii spun că tentația păcatului este adesea o învăluire în lumină și într-o frumusețe artificială a realității, iar căderea în păcat produce apoi în om sentimentul că a fost înșelat. Trebuie să discernem între ideal și patimă egoistă, întrucât, când idealul devine patimă egoistă, nu mai este ideal sfânt, ci ideologie de putere și posesie, fie personală, fie colectivă.

Semnificații spirituale și utilitate pastorală în misiunea radiofonică

Încă de la începutul emisiei sale, Radio TRINITAS s-a constituit, pe drept cuvânt, într-un mijloc misionar prin intermediul căruia Cuvântul lui Dumnezeu se prelungește din amvonul Bisericii în societate.

Din 17 aprilie 1998 ascultătorii de TRINITAS pot audia *Sfânta Liturghie, Vecernia, Rugăciunile de dimineață și de seară, Acatistul zilei, Miezonoptica*, fiind astfel principalul canal media al Bisericii, care oferă de 10 ani, zi de zi, *frumusețea și bogăția spirituală ale mesajului liturgic al Ortodoxiei noastre românești*.

Radio TRINITAS se adresează tuturor categoriilor de ascultători. Grila de programe Radio TRINITAS este structurată pentru emisie 24 de ore din 24, având programul organizat în: *transmisiuni religioase, programe speciale de educație religioasă, de folclor românesc și muzică clasică, emisiuni care mediatizează evenimentele bisericesti, știri și informații utile, dialoguri și dezbateri privind probleme curente ale vieții sociale și culturale din România și din străinătate*.

Grila de programe a postului Radio TRINITAS răspunde cererii populației majoritare ortodoxă din țara noastră de a asculta emisiunile postului nostru de radio. În acest sens, considerăm binevenită extinderea emisiei postului de radio TRINITAS și în zona județelor Arad și Timiș, din următoarele motive:

a). *Intensificarea activităților spirituale ale Bisericii și educația în formarea spirituală permanentă a diferitelor generații de credincioși:*

Datorită rolului duhovnicesc benefic pe care l-a avut întotdeauna în societate, Biserica are datoria de a vesti cuvântul Evangheliei și de a cultiva în sufletele credincioșilor credință, speranță și iubire. În dialog cu modernitatea științifică și tehnică din zilele noastre, mesajul Bisericii este „comunicare pentru comuniune”, izvorând din conștiința că împlinirea umană nu se poate desăvârși fără cultivarea dimensiunii spirituale a existenței.

b). *Promovarea culturii creștine românești în contextul multicultural și pluralist al societății contemporane:*

La începutul mileniului al III-lea, cultura și tradițiile românești sunt adesea trecute în plan secund, din cauza pătrunderii agresive a unor produse culturale străine venite de pe diferite meridiane, multe dintre acestea de calitate îndoielnică. Una dintre preocupările noastre permanente este să asigurăm accesul unui public cât mai numeros la valorile fundamentale create de înaintașii noștri, păstrate în tezaurul spiritual, cultural și folcloric sau în creațiile culte din literatură și artă. Totodată, dorim să oferim publicului românesc și capodopere ale culturii universale, de inspirație creștină și profund umană.

c). *Diaconia comunicatională și implicarea în activitățile social-filantropice:*
Emisiunile realizate sub genericul „*Biserică și societate*” sunt deja componente permanente ale programelor Radio TRINITAS. Dezvoltarea

activităților social – filantropice ale Bisericii presupune cultivarea unei conștiințe slujitoare și jertfelnice pentru toți credincioșii și are darul de a educa tânăra generație în spiritul respectului pentru muncă și solidaritate socială.

În același timp, pentru oamenii care se află în spitale sau care din diferite motive nu pot veni la biserică, transmiterea slujbelor religioase constituie o adevărată binecuvântare, o bucurie a celor sănătoși împărtășită cu cei aflați în suferință.

d). Oferirea unei alternative spirituale în spațiul mediatic dominat de strategiile radiofonice pur comerciale:

Într-o societate care trăiește intens valoarea libertății este de datoria noastră să oferim publicului ascultător alternativa unor programe culturale, ziditoare de suflet, creatoare de comuniune și cooperare demnă.

De aceea, considerăm că atât Aradul episcopal, orașul care are în apropiere cel mai vechi centru monastic ortodox din România (Mănăstirea Hodoș-Bodrog din anul 1177), cât și Timișoara, oraș mitropolitan cu veche istorie creștină bizantină, trebuie să recepționeze și ele postul de radio TRINITAS al Patriarhiei Române.

Sperăm ca acest gând al nostru să devină o realitate prin decizia Consiliului Național al Audiovizualului, căruia i-am solicitat deja două frecvențe de emisie pentru ca orașele Arad și Timișoara să poată recepționa postul de radio TRINITAS al Patriarhiei Române. Pentru tot ceea ce a fost bun, frumos și folositor în programele acestui prim post de radio creștin-ortodox din România, mulțumim lui Dumnezeu și tuturor oamenilor care ne-au înțeles și ne-au susținut spiritual și material în încercarea noastră de a apropia Biserica de oameni și pe oameni de Biserică, pentru a binevesti iubirea lui Dumnezeu față de oameni și a cultiva iubirea oamenilor față de Dumnezeu. În acest înțeles, multiplele merite ale postului de radio TRINITAS pot fi rezumate în trei direcții majore:

1. Contribuie la o *mai bună cunoaștere a valorilor și frumuseților credinței ortodoxe*, când aceasta este trăită în Biserică, în familie și societate, ca fiind lumina și bucuria vieții în prezența iubirii lui Dumnezeu.

2. Radio TRINITAS cultivă *comuniunea ortodoxă între eparhii, parohii, mănăstiri, școli de teologie, instituții culturale și sociale ale Bisericii*, în interiorul societății românești, dar și o legătură spirituală mijlocită de internet cu românii ortodocși din străinătate.

3. Radio TRINITAS contribuie la *păstrarea și promovarea identității și spiritualității creștin-ortodoxe și românești în relație cu alte Biserici și popoare în context european*, oferind altora experiența noastră spirituală și învățând de la ei ceea ce este practic și folositor.

Desigur, tot timpul avem ceva de perfecționat în toată activitatea postului de radio TRINITAS, dar bucuria cea mai mare este să receptezi bucuria și pacea pe care acest post de radio le aduce în sufletele și casele ascultătorilor lui,

când în societate este încă multă sărăcie materială, singurătate, incertitudine și, ca urmare, dorința de comunicare sinceră și comuniune frățescă. Cu cât individualismul și goana după profitul material imediat se intensifică, cu atât crește mai mult nevoia de comuniune autentică și de valori spirituale permanente. În piața economică toate *se cumpără și se vând*, însă *în viața spirituală toate se primesc și se dăruiesc*, pentru a aduna mai ales comori spirituale în sufletul nostru, nu doar comori materiale în jurul nostru, dornic de a fi iubit și de a iubi veșnic în lumina și iubirea Preasfintei Treimi. Aceasta explică în parte de ce Radio TRINITAS se prezintă adesea ca fiind „*un radio pentru sufletul dumneavoastră*”, „*un radio al sufletului dumneavoastră*” sau un „*radio pe frecvența sufletului tău*”.

Lumina pe care o transmite Radio TRINITAS este conținută în Evanghelie și rugăciune, în Liturghie și Filantropie, în dreapta credință și în cultura creștină trăite în harul iubirii preamiloștive a lui Dumnezeu, ca pregustare și pregătire pentru a primi lumina cea neînserată a Împărăției Preasfintei Treimi.

În acest înțeles, programul major al postului de radio TRINITAS este acela de a binevesti iubirea mântuitoare și sfințitoare a lui Dumnezeu în casele oamenilor, pentru ca oamenii să caute Casa iubirii veșnice a lui Dumnezeu Tatăl, al cărei pridvor este Sfânta Biserică.

Radio TRINITAS este deodată *al Bisericii și al fiecăruia dintre ascultători*. Prin el sufletul fiecăruia devine biserică, adică adunare în iubire sfântă, fraternă dar și împărtășire din iubirea lui Hristos și a Preasfintei Treimi. În acest context spiritual, mass-media se transfigurează *în mediul întâlnirii omului cu Dumnezeu*. Undele hertziene poartă mesaje harice, iar tehnica informațională susține teologia și lucrarea misionară a Bisericii. Tehnica creată de oameni, fiind un obiect, rămâne neutră, dar mesajul transmis de om prin ea poate să o sfințească sau să o profaneze. Când el transmite cuvinte sfinte, cântări și rugăciuni sfinte, care îndeamnă la viața sfântă și fapte bune, postul de radio primește binecuvântare de la Dumnezeu și recunoștință de la oameni.

În încheiere, mulțumim tuturor cadrelor didactice universitare care au sprijinit și sprijină lucrarea cultural-misionară a Bisericii prin presa scrisă, radio și televiziune.

† DANIEL,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Misiune prin imagine și cuvânt. Televiziunea *Trinitas* a Patriarhiei Române*

Televiziunea TRINITAS TV a Patriarhiei Române a fost înființată în octombrie 2007. Ea a fost, pe de o parte, un răspuns la o urgență imediată, aceea a dezvoltării instituțiilor de comunicare în masă ale Bisericii, iar, pe de altă parte, era un efect al dorinței credincioșilor din România de a avea un canal de televiziune bisericesc. Nenumărați ascultători ai postului de radio TRINITAS au solicitat înființarea unui post de televiziune care să transmită pe cale vizuală ceea ce radioul transmitea pe calea undelor: un mesaj al păcii și solidarității, o informare corectă și lipsită de obsesia comercială pentru senzațional, un cuvânt prietenos și cald pentru cei singuri sau suferinzi.

Motivații teologice și misionare ale înființării Televiziunii Patriarhiei Române:

1. *Creștinismul ortodox este credința religioasă care valorifică în modul cel mai deplin vizualul.* Atunci când Îl întâlnesc pe Hristos-Mesia, oamenii își argumentează afirmațiile prin probe vizuale, nu doar auditive. Astfel, în primul capitol al *Evangeliei după Ioan* citim că Filip cheamă simplu pe Natanael să facă cunoștință cu Iisus din Nazaret, Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat: „*Vino și vezi!*” (Ioan 1, 46). Iar *Epistola I* a aceluiași Evangelist Ioan accentuează valențele spirituale ale vizibilului: „*Ceea ce am văzut și am auzit vă vestim și vouă, ca și voi să aveți părtașie cu noi. Iar părtașia noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său, Iisus Hristos*” (1 Ioan 1, 3).

În cultura universală, ca și în pedagogia Sfinților Părinți ai Bisericii, imaginea a jucat dintotdeauna un rol cheie. În istoria culturii, identificăm expresia picturală a sentimentelor umane, pornind de la experiențele înalte ale spiritului până la cele mai comune, încă de pe zidurile peșterilor în care locuiau strămoșii noștri. În milenii de rafinare artistică ce au urmat, fixarea pe un suport oarecare a unei imagini a fost întotdeauna, în primul rând, o metodă de imortalizare a chipului unei persoane sau a unui eveniment, deci *o luptă cu ignoranța și cu uitarea*, iar, în al doilea, rând *un mijloc de comunicare diacronic*. Același dublu reflex de a conserva, fie și într-o formă imaterială,

* Cuvântul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul României, adresat cu prilejul primirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, 6 decembrie 2008.

realități personale și istorice a generat și descoperirea mijloacelor moderne de stocare a imaginii. Printre acestea, televiziunea, care este în același timp fixare a imaginii pe suport magnetic sau digital și comunicare în timp real, este un mijloc fascinant. Televiziunea este mediul care transferă localul în planetar, având marele avantaj că transmite informațiile într-un mod mult mai obiectiv decât alte medii jurnalistice, bucurându-se deci de un credit foarte însemnat.

În învățătura marilor teologi ai Bisericii, icoana (adică imaginea stilizată și transfigurată a unei persoane sfinte sau a unui eveniment din istoria mântuirii) este *fereastră către cer* și expresie vizuală a credinței. Dincolo de motivația strict estetică, locașurile de cult sunt împodobite cu picturi din rațiuni de fidelitate față de mesajul Evangheliei. Urmașii Apostolilor au realizat că imaginea își transmite conținutul informațional (și formativ, de bună seamă) în mod instantaneu și complet, chiar și celor care au o pregătire intelectuală mai redusă. Cuprinzând în sine informație (memorial) și frumusețe, și mai ales apel la comuniune spirituală, *pictura bisericească a fost într-un fel anticiparea mijloacelor contemporane de comunicare*, care își edifică identitatea prin precizia sa cultică și estetica sacră, întrucât evocă misterul prezenței harului divin și invocă persoanele sfinte.

2. *Televiziunea Bisericii este necesară pentru a face posibilă participarea la Sfânta Liturghie a persoanelor care nu se pot deplasa și pentru a transmite o încurajare oamenilor singuri și lipsiți de ajutor.*

Participarea la Sfânta Liturghie nu este deplină în absența componentei vizuale. Faptul că Radio TRINITAS, postul de radio al Patriarhiei Române, transmite zilnic slujbele Bisericii este un lucru foarte bun, dar într-o anumită măsură incomplet.

Ritualurile liturgice, pictura bisericilor, estetica obiectelor folosite la slujbe, toate acestea cer și o reflectare vizuală a cultului din Biserica Ortodoxă - ceea ce se poate realiza doar prin intermediul televiziunii. Pe de altă parte, evenimentele bisericești pot fi reflectate în amploarea lor reală doar prin intermediul camerelor de luat vederi, ceea ce s-a văzut, de exemplu, la sărbătorirea din acest an a Sfântului Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor.

3. *Televiziunea Patriarhiei Române urmărește punerea în lumină a imensului patrimoniu cultural creat de Biserică.*

Patrimoniul istoric și cultural al Bisericii Ortodoxe este impresionant, iar sfintele lăcașuri care îl alcătuiesc se remarcă prin iconografie, prin arhitectură, prin bogăția vaselor liturgice și a altor obiecte vechi create pentru a fi folosite în cult, prin tezaurile păstrate în muzeele eparhiale, mănăstirești și parohiale. Toate acestea reprezintă o sumă culturală românească recunoscută pe plan european și mondial, care trebuie pusă în valoare în mod sistematic și susținut.

Făcând cunoscute bogățiile patrimoniului cultural-bisericesc românesc, Televiziunea TRINITAS promovează și o educație a publicului în sensul cunoașterii și prețuirii operelor de reală valoare spirituală și culturală. Acest

fapt are drept finalitate conștientizarea, de către preoți și credincioși, a necesității conservării și restaurării monumentelor și obiectelor de patrimoniu.

4. *Prin acest post de televiziune se dorește cultivarea frumosului spiritual, prin elevația sau mutația de la frumusețea creată la cea necreată, de la vederea fizică la vederea duhovnicească.*

Biserica binevestește frumusețea spirituală prin icoană, obiecte de cult, veșminte, vase liturgice, coperti de carte din metale prețioase sau din email, miniaturi, iconostase și mobilier bisericesc sculptat. Biserica Ortodoxă folosește foarte mult esteticul inspirat de credința creștină ca mijloc de elevație spirituală, dar și pentru că el are o directă influență asupra eticului: cultivarea frumosului sacru poate fi imbold pentru realizarea binelui; omul e frumos cu adevărat dacă are suflet bun.

Pe de altă parte, se observă cu ușurință tendința lumii de azi de a acorda atenție lucrurilor care șochează prin strălucire, dar care sunt de fapt inconsistente și perisabile. Televiziunea TRINITAS acordă atenție frumuseții netrecătoare, care trebuie apreciată ca dar de la Creator și care pacifică sufletul în profunzimea lui, e vorba deci de frumusețea păcii și bucuriei sufletului în comuniune cu Dumnezeu.

5. *Televiziunea TRINITAS este necesară și pentru a reflecta mai teologic și spiritual diferite momente solemne din viața comunităților religioase și din viața civilă.*

Într-o vreme în care valorile se diluează, evenimentele-simbol ale poporului român trebuie trăite cu solemnitate și recunoștință. Televiziunea TRINITAS acordă o atenție deosebită Zilei Eroilor, Zilei Naționale a României, dar și evenimentelor europene cu semnificații profunde. Televiziunea Patriarhiei Române prezintă aspecte din viața comunităților românești de peste hotare și mediatizează cu prioritate talente cultivate ale românilor din diferite țări ale lumii.

6. *Televiziunea TRINITAS nu dorește concurență, ci cooperare cu Televiziunea Națională, cu Ministerul Culturii și Cultelor, cu Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, cu Ministerul de Externe, cu Autoritatea Națională pentru Turism și cu alte televiziuni din țară și din străinătate care au obiective convergente cu ale noastre.* Dorim ca, prin aceasta, să aplicăm și mai mult prevederile Legii Cultelor, în care cultele sunt recunoscute ca parteneri sociali ai Statului (*Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*, art. 7: „Statul român recunoaște cultelor rolul spiritual, educațional, social-caritabil, cultural și de parteneriat social, precum și statutul lor de factori ai păcii sociale”).

Așadar, înființarea Televiziunii TRINITAS a fost o necesitate incontestabilă. De asemenea, Televiziunea TRINITAS este gândită ca o instituție media cooperantă și complementară postului de Radio TRINITAS al Patriarhiei Române.

Activitatea actuală a Televiziunii TRINITAS

Televiziunea TRINITAS emite 16 ore pe zi, între orele 09.00 dimineața și 01.00 noaptea. Programul este foarte variat și are drept repere esențiale cele două transmisiuni directe zilnice: *Sfânta Liturghie* și *Vecernia*.

Transmiterea în direct, în fiecare zi, a *Sfintei Liturghii* și a *Vecerniei*, reprezintă o nouă formă de ajutor pe care Biserica, prin Televiziunea TRINITAS, îl acordă persoanelor care, din cauza bolilor, a vârstei înaintate, a distanței foarte mari sau a problemelor care afectează evoluția firească a vieții, nu pot lua parte, de fiecare dată, la slujbele oficiate în lăcașul de cult.

Pe lângă aceasta, la marile evenimente din viața Bisericii Ortodoxe Române, Televiziunea Patriarhiei Române realizează transmisiuni directe complete. Cele mai semnificative momente de acest fel au fost: sărbătorirea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor, aniversarea a 600 de ani de la atestarea documentară a Episcopiei Romanului, întronizările noilor ierarhi pe tronurile mitropolitane de la Craiova și Iași. Prin transmisiunile directe realizate de Televiziunea TRINITAS la aceste momente, evenimentele în sine sunt trăite la scară națională, iar cei ce le văd pe ecran devin participanți la bucuria celor care sunt de față în mod fizic la momentul respectiv.

Dinamismul vieții Bisericii Ortodoxe Române este subliniat și reflectat prin *Jurnalul TRINITAS*, până acum singurul jurnal religios de televiziune din România. De la marile evenimente organizate la Patriarhia Română până la inițiativele eparhiale și parohiale din orice colț al țării, camera de luat vederi receptează vizual acțiunile, dar și motivația celor ce le organizează și efectul produs de ele. Jurnalul TRINITAS arată cât de vie, prezentă și activă este Biserica Ortodoxă Română. Informațiile prezentate redau atât activitățile ierarhilor, cât și dinamica vieții parohiilor din țară și din afara țării, precum și viața mănăstirilor.

Emisiunea care prezintă locurile de pelerinaj din România și din întreaga lume se numește *Pașii Pelerinului*. Ea aduce în atenția privitorilor frumusețea spirituală a lăcașurilor de cult, liniștea rugăciunilor rostite în mănăstirile ortodoxe, potecile care poartă spre acele locuri ce deschid porțile sufletului. Ea propune un itinerariu vizual, care se încheie mereu cu o descoperire de ordin duhovnicesc. Fiecare emisiune este o descriere, dar în același timp o invitație la pelerinaj, la căutarea sfințeniei.

Mănăstirile și bisericile prezentate sunt din toate regiunile țării. Intenția realizatorilor este de a oferi o informare scurtă și ușor de asimilat despre istoricul sfântului lăcaș, dar sunt prezentate și date despre viața spirituală a mănăstirii sau parohiei respective. Pe scurt, emisiunea aceasta schițează o hartă a comorilor spirituale ale Ortodoxiei.

Dedicată reflectării gestului filantropic inspirat de iubirea Preasfintei Treimi, emisiunea *Lumina faptelor bune* propune prezentarea gesturilor umanitare și a instituțiilor de asistență socială și filantropică organizate de către Biserică. Scopul acestei prezentări este acela de aducere în prim-plan a acelor persoane care, prin asistența pe care o oferă, luminează viața celor aflați în dificultate. Un alt scop declarat al emisiunii este acela de a prezenta cazuri sociale, cu dorința de a construi o punte vizibilă între cei care au nevoie de ajutor și cei care îl pot oferi.

În vara anului 2008 au fost realizate o serie de emisiuni prin care era prezentată situația dramatică a victimelor inundațiilor, cu scopul sensibilizării publicului nostru spre ajutorarea sinistraților. O sumă încurajatoare de bani a fost strânsă în urma unei emisiuni care prezenta cazul tulburător al unui copil bolnav ce avea nevoie de o intervenție chirurgicală de urgență.

O emisiune deosebit de educativă a fost aceea în care în studio a fost invitat un tânăr care fusese dependent de droguri și care a relatat experiențele traumatizante prin care a trecut, dar pe care le-a depășit grație ajutorului primit de la alții.

Emisiunea *Calea Credinței* este programul care ajută la înțelegerea sensului gesturilor liturgice, a importanței textului de slujbă, a simbolismului obiectelor și veșmintelor liturgice. Ea arată cât de important este ca trăirea credinței să fie dublată de înțelegerea celor săvârșite în spațiul sacru al Bisericii Ortodoxe.

Venind în sprijinul activității didactice a slujitorilor Sfântului Altar, emisiunea *Calea Credinței* propune o *cateheză vizuală* dedicată înțelegerii corecte a relației dintre învățătura de credință și reprezentarea ei liturgică. Făcând apel la misiunea profetică a Bisericii, *Calea Credinței* susține, prin întâlnirea dintre imagine și comentariul avizat al profesorilor de teologie, înțelegerea detaliilor care compun tabloul complex al slujbelor bisericești și care dezvăluie profunzimea participării nemijlocite la misterul liturgic, la întâlnirea cu Dumnezeu.

Dezbaterea zilnică *Biserica Azi* pune într-o lumină corectă relația dintre Biserică și societate. Ea arată cum se raportează Biserica la provocările curente ale societății și cât de prezentă este ea în viața de zi cu zi a cetății, pe care o orientează. În această emisiune sunt invitate adesea personalități ale spațiului public și specialiști în diferitele domenii despre care se discută. Iată câteva subiecte abordate în ultima perioadă: *Urbanism și Patrimoniu; Pelerinajul și descoperirea lui Dumnezeu; Pastorația în comunitățile de rromi; Practica și disciplina lecturii în zilele noastre; Penitenciarul, spațiul al pocăinței* și altele. Deși întotdeauna în emisiune este prezent un preot, participă ca invitați și laici, fapt deosebit de apreciat de publicul televiziunii noastre.

După cum se observă, conținutul publicistic al programelor Televiziunii TRINITAS nu este unul exclusiv religios, însă maniera în care sunt abordate toate problemele este una creștină. Toate programele au scopul de a intensifica, într-o lume marcată de secularizare, misiunea spirituală a Bisericii, de a propovădui Evanghelia lui Hristos printr-un mesaj actual, accesibil publicului larg.

Modalități de recepție. Ecouri, grilă de programe

Televiziunea TRINITAS poate fi recepționată în prezent în aproximativ 70% din piața de distribuție TV din România, mai precis prin întreaga rețea RCS&RDS, prin platformele digitale DIGI, DOLCE și BOOM, prin

rețele medii și mici de cablu TV din orașe și comune în întreaga țară, precum și în rețeaua de cablu digital UPC. În următoarele zile, compania UPC va prelua Televiziunea TRINITAS în întreaga sa rețea de TV-cablu analogic din întreaga țară, ceea ce va însemna acoperirea a aproximativ 95% din totalul abonaților de televiziune din România. De asemenea, Televiziunea TRINITAS poate fi recepționată oriunde în țară, precum și în cea mai mare parte a Europei, direct de pe satelitul AMOS 2.

Sunt deja foarte mulți români din întreaga Europă care recepționează Televiziunea TRINITAS prin satelit și care apreciază în mod deosebit faptul că pot urmări mai ales slujbele ortodoxe și transmisiunile de la evenimente bisericesti majore. Cateheza pe care o primesc prin emisiunile TRINITAS, informațiile referitoare la viața spirituală a comunităților mari și mici de pe tot cuprinsul țării au darul de a-i apropia și mai mult de patrie și de a le reda speranța revenirii acasă, într-un context oarecum dificil din punct de vedere economic, dar viu și dinamic din punct de vedere spiritual.

Telespectatorii fideli ai Televiziunii Patriarhiei Române ne încurajează adesea prin scrisori, telefoane, mesaje prin e-mail sau direct, când îi întâlnesc pe stradă sau la biserică pe redactorii televiziunii. Înțelegem astfel că audiența Televiziunii TRINITAS este apreciabilă. Cel mai mult sunt urmărite transmisiunile directe, dar foarte apreciate sunt și dezbaterile în care sunt implicați reprezentanți ai societății: profesioniști ai domeniului educației și culturii, oameni de știință, persoane implicate în opere de caritate, reprezentanți ai instituțiilor Statului român care explică problemele sociale din perspective diferite.

Felicităm și binecuvântăm pe toți cei care au sprijinit și sprijină activitatea Televiziunii TRINITAS a Patriarhiei Române, având convingerea că lucrarea Televiziunii creștin-ortodoxe este una necesară și utilă, că ea contribuie la întărirea credinței, la evidențierea valorilor cultural-liturgice românești și la intensificarea comuniunii spirituale între generații și între diferitele regiuni ale României. În mod deosebit, mulțumim cadrelor universitare din toată țara care contribuie la afirmarea valorilor Ortodoxiei și ale spiritualității românești în context național și internațional.

† DANIEL,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Catedrala Mântuirii Neamului – spațiu sacru și simbol național.

Elemente majore de arhitectură mistagogică a bisericii*

I. Ce scop are acest Simpozion?

În primul rând, scopul acestui Simpozion tematic consultativ este unul practic: acela de a informa, pe de o parte, unde ne aflăm cu demersurile pentru construirea *Catedralei Mântuirii Neamului*, sau Noua Catedrală Patriarhală, iar, pe de altă parte, să primim sugestii, idei și propuneri nu numai de ordin arhitectural, ci și de ordin practic, de la cei ce au deja o experiență în domeniul construirii catedralelor. Am dorit să invităm pe cei ce au construit sau se află în curs de construire a unor biserici mari sau catedrale în diferite orașe ale României.

Această consultare este necesară și în vederea posibilității unei cooptări de specialiști, de arhitecți și ingineri cu experiență, în comitetul nostru consultativ pentru construirea noii catedrale, comitet consultativ care poate deveni și unul coordonator. Dorim să apreciem lucrarea celor prezenți aici, iar atunci când avem nevoie de sfat, de sprijin, să cooptăm în comitetul coordonator al lucrărilor persoane care au experiență în domeniu. Este vorba de o lucrare în comuniune, Biserica însăși fiind adunare de persoane umane în comuniunea cu Persoanele Divine ale Sfintei Treimi și cu Sfinții lui Dumnezeu. Deci, noi dorim să învățăm din experiența celor care au construit biserici tot ceea ce poate fi folositor și pentru noi astăzi.

În al doilea rând, acest simpozion consultativ are o *valoare simbolică*, fiind vorba de *Catedrala Mântuirii Neamului*, adică de catedrala izbăvirii poporului român din situații dificile. Numele de *Catedrala Mântuirii Neamului* a fost sugerat după ce românii au trecut prin experiența Războiului pentru independență (1877), iar apoi, după experiența Primului Război Mondial și după Unirea cea mare din 1918, acest nume fiind, de fapt, o *manifestare de*

* Cuvântul de deschidere al Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul României, rostit cu ocazia Simpozionului tematic consultativ „*Noua Catedrală Patriarhală, Catedrala Mântuirii Neamului: arhitectură, structură, utilitate culturală și culturală*”, 15 decembrie 2008. Text revizuit de autor.

*recunoștință sau de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru izbăvirea neamului românesc de asuprire și înstrăinare. Mântuirea în expresia „Catedrala Mântuirii Neamului” nu se referă la mântuirea ontologică a omului în Hristos, pentru că această mântuire nu depinde de locul unde este amplasată o biserică ortodoxă. Mai precis, când vorbim de „Catedrala Mântuirii Neamului” nu înseamnă că ea este singurul loc în care se mântuiesc românii, ci ea este simbol al recunoștinței pentru mântuirea sau izbăvirea românilor de mari și multe primejdii și necazuri. Mântuirea, în limba greacă „soteria”, înseamnă izbăvire sau eliberare dintr-o situație dificilă, dar și vindecare de o boală. Când spunem că Iisus Hristos este Mântuitorul sau Eliberatorul omului de păcat și de moarte, înseamnă că El este și vindecător de păcat și de moarte. Iar în limba latină cuvântul „salvator” poate fi înțeles și ca vindecător, pentru că *salus, salutis* înseamnă, în același timp, *sănătate și mântuire*. Deci când vorbim despre Mântuirea Neamului, ne referim la izbăvirea poporului de dominație străină și dobândirea libertății de-a trăi în comuniune națională exprimată mai ales în unirea tuturor provinciilor românești într-un singur Stat național. Aceasta era, în mod constant, gândirea Patriarhului Miron și a contemporanilor săi care doreau o Catedrală nouă.*

Păstrăm și în prezent acest nume de *Catedrala Mântuirii Neamului*, pentru că el a devenit deja tradițional, însemnând, mai precis, o *Catedrală Națională*. În *Statutul Bisericii Ortodoxe Române* (art. 5, alin. 2) se spune că „*Biserica Ortodoxă Română este națională și majoritară potrivit vechimii apostolice, tradiției, numărului de credincioși și contribuției sale deosebite la viața și cultura poporului român*”.

În unele țări din lume, catedrala din orașul capitală a țării, chiar dacă acesta nu este cel mai mare oraș al țării, se numește *Catedrală Națională*. De pildă, „National Cathedral” din Washington, deși nu se află în cel mai mare oraș al Statelor Unite, totuși ea este numită *Catedrala Națională*, întrucât în această Catedrală au loc ceremonii cu valoare de simbol național. De exemplu, corpul neînsuflețit al președinților Statelor Unite este depus pentru un ultim omagiu în *Catedrala Națională* din Washington. În sensul acesta, și catedrala pe care dorim să o construim va fi o *Catedrală Națională*, adică reprezintă în plan spiritual-religios națiunea română în care ortodocșii sunt majoritari. Prin urmare, aceasta implică, în principiu, o participare liberă a tuturor românilor ortodocși la construirea ei, printr-o viitoare *colectă națională* de fonduri bănești, iar acum și aici o *participare a mai multor arhitecți din diferite zone ale țării la acest simpozion tematic de idei*. Oricum, era necesar să lămurim de la început atât numele *Catedralei*, cât și mesajul care este cuprins în numele acesteia. În rezumat, putem spune că *viitoarea Catedrală a Mântuirii Neamului va fi o catedrală – simbol al recunoștinței poporului român pentru*

eliberarea sau izbăvirea lui de mari încercări și simbol al dorinței lui de comuniune fraternală în Hristos.

Spuneam domnului ministru Nicolae Noica faptul că în Piața Unirii din București, în anul 1999, s-a sfințit locul pentru noua Catedrală, pe când domnia sa era ministru la Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului (MLPAT). Întrucât locul este sfințit, dar nu se mai construiește pe el *Catedrala Mântuirii Neamului*, ar trebui, totuși, să se realizeze acolo ceva cu valoare de simbol. Ar fi bine ca, într-un viitor nu prea îndepărtat, să fie zidit acolo un *Altar – mausoleu*, adică un memorial nu doar al Unirii din anul 1859, ci un memorial al marilor Uniri ale românilor, adică Unirea Țării Românești, Ardealului și Moldovei de către Mihai Viteazul, în anul 1600, Unirea Principatelor Române în anul 1859, Unirea Basarabiei cu România la 27 martie 1918, Unirea Bucovinei cu România la 28 noiembrie 1918 și Unirea Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918. Mai precis, la parterul mausoleului ar trebui înscrise *numele și chipurile făuritorilor acestor Uniri majore*, pentru a nu-i uita, iar la etajul memorialului ar putea fi construit un *Altar, pentru pomenirea liturgică a principalilor eroi ai acestor Uniri*. În acest fel, locul respectiv va fi evidențiat cu demnitate, deși nu mai construim pe el o catedrală întrucât ar fi un amplasament nesatisfăcător.

II. Semnificația teologică și spirituală (mistagogică) a spațiului liturgic creștin-ortodox

Din punct de vedere teologic, locașul de cult este învelișul arhitectural al unei comunități creștine ortodoxe adunată în stare de comuniune spirituală cu Hristos, Capul Bisericii. Această comuniune spirituală se exprimă prin rugăciune, ascultarea cuvântului Evangheliei și prin împărtășirea cu Sfintele Taine a celor care participă la viața Bisericii.

Începând din sec. al III-lea, cuvântul „biserică”, în limbile greacă și latină „ecclesia” (care însemna *adunarea* oamenilor convocată de Dumnezeu), *este folosit și ca nume pentru locașul de cult propriu-zis*. Deși existau mai multe denumiri ale locașului de cult, cea care s-a impus mai mult a fost cea de „ecclesia”, adică „biserică”. În limba română, cuvântul *Biserică*, scris cu **B** majuscul, se referă la *comunitate*, iar cuvântul *biserică*, scris cu **b** mic, semnifică *locașul de cult*. La început, locașul de cult se numea *Casa Bisericii*, în greacă „*oikos tes ecclesias*”, în latină „*Domus ecclesiae*”, iar mai târziu numele a fost prescurtat și a devenit simplu, „ecclesia”, adică *biserică*. Paralel cu această denumire de „ecclesia”, locașul de cult creștin s-a mai numit și „basilica”, adică *bazilică*, de la *basileus*, care în limba greacă înseamnă *împărat*. Înainte de creștinism, în Imperiul Roman, *basilica* era o clădire civilă de mari dimensiuni în care aveau loc adunări

publice, judecăți sau procese în numele împăratului, piețe, târguri și chiar ședințe ale Senatului. Însă, după ce creștinismul a triumfat, mai multe bazine, care erau folosite pentru activități civile, au fost transformate în locașuri de cult creștin, iar numele de *basilica* nu se mai referea la împăratul politic, ci la Hristos, Împăratul sau Domnul din ceruri. De aceea biserica locaș de cult mai era numită și „*casă domnească*”, „*kiriakon*”, în limba greacă, sau „*dominicum*”, în limba latină. Azi, numai în limbile română și reto-romană cuvântul *Biserică*, în sens de comunitate creștină, derivă din numele edificiului „*basilica*”. Cât privește organizarea spațiului sacru sau liturgic, *basilica* latină avea trei nave: una principală și două laterale; *basilica* bizantină păstrează și ea cele trei nave, dar mai are ceva cu totul distinct, și anume *cupola plasată peste nava principală*. Astfel, absida din nava principală (Altarul) și absidele laterale converg sub o cupolă mare înălțată peste nava principală, cupolă care reprezintă pe *Hristos Pantocrator* (Atotțiitorul), Creatorul universului, Capul Bisericii, Mântuitorul și Judecătorul lumii. Iar în exterior, cupola bizantină poartă în centrul ei o cruce indicând astfel prezența unui locaș de cult creștin.

Deci, *basilica* latină, întâlnită și în Bizanț, a fost completată mai târziu cu o cupolă situată peste nava principală (centrală), și a fost astfel modificată în *basilica* bizantină. *Absida navei centrale (Altarul) formează împreună cu absidele navelor laterale planul triconic (triconc) sau treflat*, care în partea lui superioară orientează atenția vizuală a creștinului spre *cupola mare de pe nava centrală*. De pildă, *basilica Sfânta Sofia* din Constantinopol, construită de împăratul Constantin cel Mare (sec. IV), era o *basilica* latină, însă împăratul Justinian (în sec. VI) construiește o *basilica* bizantină numită tot *Sfânta Sofia* care culminează cu o cupolă imensă ce se sprijină pe o clădire zidită în formă de cruce greacă înscrisă.

Așadar, reținem că *biserica locaș de cult exprimă, prin simbolismul ei arhitectural, Biserica vie în calitatea ei de comunitate creștină care mărturisește pe Hristos Domnul și se împărtășește din viața și iubirea Lui divino – umană eternă*. În acest sens, *Sfântul Altar*, spațiul în care se sfințesc Cinstitele Daruri, este punctul central al sfințeniei bisericii, întrucât reprezintă pe Însuși Hristos Cel răstignit, înmormântat și înviat din morți. De fapt, *un locaș de cult creștin ortodox este în ansamblul lui un cuvânt construit în simbol*. Chiar dacă nu se aude nimic în biserică, felul în care aceasta este construită poate deveni o predică și o reflecție teologică vizuală, un *cuvânt teologic construit* sau cuvântul vizualizat nu numai prin icoane, ci și prin *modul de organizare a spațiului sacru* ca spațiu permanent folosit pentru comuniunea oamenilor cu Dumnezeu Cel Unul Sfânt.

III. Evoluția organizării și semnificației mistagogice a spațiului sacru sau liturgic

Din acest punct de vedere, *avem trei etape distincte și complementare ale spațiului liturgic: 1) spațiul „nauticoform” (în formă de navă sau corabie); 2) spațiul cruciform (în formă de cruce); și 3) spațiul triadiform (marcat de simbolism trinitar).*

1. Biserica în formă de navă sau corabie este normativă potrivit *Constituțiilor Apostolice* scrise la sfârșitul sec. al III-lea, începutul sec. al IV-lea. În *Constituțiile Apostolice*, cartea a II-a, cap. 57, se prevede ca biserica, înainte de toate, „să fie lungă și încăpătoare, apoi să fie îndreptată cu altarul spre răsărit, de amândouă părțile în față să aibă pastoforii, adică proscomidiarul și diaconiconul; în fine, să fie asemenea unei corăbii”. Acesta este un act normativ privind modul în care trebuie construită biserica. Forma prescrisă aici nu este însă întâmplătoare și nici arbitrară. De fapt, nimeni nu trebuie să construiască o biserică în mod arbitrar, deoarece *biserica este un edificiu – simbol al credinței și al adunării unei comunități creștine mărturisitoare și rugătoare*. Prin urmare, pentru a evidenția nuanțe noi în arhitectura unei biserici, trebuie studiate temeinic datele teologice din Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție referitoare la taina Bisericii, pentru a accentua unele aspecte spirituale care au fost mai puțin evidențiate în epocile precedente. Există, deci, o anumită libertate în interpretarea spațiului sacru dacă arhitectul este și teolog sau este sfătuit de un teolog competent, pentru ca *atunci când se dorește să fie adus un element nou ca formă arhitecturală să nu se schimbe conținutul credinței ortodoxe privind taina Bisericii*.

Forma de corabie a bisericii ca locaș de cult a fost inspirată din Sfânta Scriptură a Vechiului Testament și din Sfânta Evanghelie. *Mai întâi, biserica a fost prefigurată simbolic de corabia lui Noe sau corabia salvării de potop a unor oameni și a unor viețuitoare, potrivit unui plan al lui Dumnezeu. În acest sens, biserica zidită în formă de corabie sugerează duhovnicește că ea este un spațiu de salvare sau de mântuire a oamenilor de păcat și de moarte*. Prin urmare, corabia lui Noe era o prefigurare a bisericii, care ajută pe creștini să lupte cu furtunile și marea involburată a istoriei și să treacă de la viața pământească efemeră la viața cerească eternă.

A doua prefigurare a bisericii în formă de corabie (sau spațiu dreptunghiular) era *cortul lui Moise sau Cortul Mărturiei*, care însă era mobil sau deplasabil pe uscat. În spațiul din cort numit *Sfânta Sfintelor* se afla *Chivotul Legii* care conținea: *Tablele Legii, Toiagul lui Aaron și cupa cu Mana din pustie*, iar în spațiul numit *Sfânta* se rugau preoții, în timp ce poporul se ruga în exteriorul templului, în tabăra situată în fața și împrejurul Cortului Mărturiei.

A treia prefigurare a bisericii în formă de corabie (sau spațiu dreptunghiular) era templul lui Solomon din Ierusalim, care imita Cortul lui Moise, dar era mai mare și era zidit din piatră. Acesta era compus tot din trei spații distincte: *Sfânta Sfintelor* – spațiul interior rezervat pentru rugăciunea Marelui Preot care intra aici o dată pe an, *Sfânta* (sau curtea înaltă) – spațiul interior rezervat pentru rugăciunea preoților, și *Curtea mare*, exterioară, în care intrau evreii și alte etnii (neamurile), iar în mijlocul ei se afla o curte mai mică în care intrau numai evreii. Aceste spații ale templului erau organizate în terase. În *Sfânta Sfintelor* se afla *Chivotul Legii*, având patru colțuri și fiind străjuit de doi heruvimi din aur. Acesta conținea *Tablele Legii*, *Toiagul lui Aaron* și *cupa cu Mana din pustie*. În *Sfânta* se aflau: *Sfeșnicul cu șapte brațe* (menora), *Altarul pâinilor* (12) și *Altarul tămâierii*. În curtea exterioară mică a templului, se aflau *Altarul jertfelor* (de animale) și *Marea de aramă*, adică bazinul pentru spălarea rituală a preoților, așezat pe doisprezece tauri, grupați câte trei, cu capetele îndreptate către cele patru puncte cardinale. De reținut este faptul că rugăciunea lui Solomon rostită la sfințirea Templului din Ierusalim a fost integrată în slujba de sfințire a unei biserici creștine ortodoxe, iar Chivotul Legii din Sfânta Sfintelor a fost interpretat ca fiind o prefigurare a Mesei Sfântului Altar din biserica ortodoxă, și anume: *Tablele Legii* prefigurau *Evanghelia lui Hristos*, *Toiagul lui Aaron* care a înverzit peste noapte prefigura *Sfânta Cruce* care a odrăslit viața veșnică, iar *Mana din pustie* coborâtă din cer prefigura *Sfânta Euharistie* ca pâine cerească, întrucât Hristos este Pâinea coborâtă din cer (cf. *Ioan 6, 51*).

Toate aceste prefigurări vechi-testamentare ale bisericii în formă de corabie sau navă dreptunghiulară sunt confirmate ca fiind prefigurări ale bisericii lui Hristos de însăși mărturia Sfintelor Evanghelii privind **legătura dintre Hristos și corabie**.

Sfintele Evanghelii ne învață că Domnul nostru Iisus Hristos a predicat adesea oamenilor stând în corabie, aproape de malul mării. Prin urmare, *imaginea corabiei, ca simbol profetic al bisericii, prezent în Vechiul Testament, devine acum un memorial al prezenței active a lui Iisus Hristos în corabie când predică sau când săvârșește minuni pe mare*. Întrucât adesea „amvonul” lui Iisus era corabia, cele mai profunde „lecții de eclesiologie” despre taina Bisericii le-a oferit Hristos Domnul ucenicilor Săi *pe când se afla cu ei în corabie sau venea, mergând pe apă ca pe uscat, spre corabia în care se aflau ucenicii Lui*.

Iată trei exemple: *pescuirea minunată pe mare, potolirea furtunii pe mare și umblarea lui Iisus pe mare ca pe uscat*.

Pescuirea minunată pe mare are loc în corabia care a înaintat spre largul mării, iar apoi, după ce ucenicii au pescuit mult pește, Domnul Iisus Hristos

ii spune lui Petru: „*De acum înainte vei fi pescar de oameni*” (cf. *Luca 5, 10*), adică, vei pescui nu cu mreaja, ci prin propovăduirea Evangheliei, prin modul de a chema și de a păstori pe oameni. Deci, *corabia din pescuirea minunată pe mare este o certă prefigurare a tainei Bisericii ca adunare a celor ce cred în Hristos și ca simbol al spațiului liturgic al bisericii, zidită în formă de corabie*. În acest sens, în primele veacuri creștine numele grec al peștelui (Ictis) era un simbol al lui Hristos.

Altă dată, *Iisus potolește furtuna pe mare*. Marea era învolburată, iar *Iisus Se odihnea în corabie*. Însă ucenicii Îl trezesc din somn pe Iisus, pentru că erau înspăimântați de puterea furtunii și mărimea valurilor cărora nu le mai puteau face față singuri. Dar, după ce ucenicii L-au trezit pe Iisus, El a certat vântul și marea, iar acestea s-au liniștit. Atunci ucenicii s-au întrebat între ei, zicând: „*Cine este, oare, Acesta, că și vântul și marea I se supun?*” (cf. *Marcu 4, 41*). În tâlcuirea Sfinților Părinți, *marea învolburată reprezintă lumea, adică istoria plină de încercări, persecuții, schimbări neprevăzute sau transformări rapide de situație, iar corabia prefigura Biserica lui Hristos ca mijloc de salvare sau de mântuire*. În general, se iscă tulburare mare în istorie când oamenii uită de Dumnezeu. Însă dacă, prin credința unită cu rugăciunea săvârșită în biserică, oamenii Îl trezesc pe Hristos Cel tainic prezent lângă ei, El salvează oamenii de la moartea spirituală și fizică.

O altă minune, tot în legătură cu corabia, a fost *umblarea Domnului Iisus Hristos pe mare ca pe uscat*. După ce S-a rugat noaptea în munte, El a mers peste valuri spre ucenicii Săi care se aflau în corabie și se luptau cu valurile învolburate ale mării ridicate de furtună. Atunci, Sfântul Apostol Petru, dorind să întâmpine pe Iisus, coboară din corabie și începe să meargă pe apă, dar, îndată ce se sperie de vântul puternic și se îndoiește, începe a se afunda. Iar Domnul Iisus îl muștră zicând: „*Puțin credinciosule, pentru ce te-ai indoit?*” (cf. *Matci 14, 31*). Apoi, după ce Iisus a urcat în corabie, furtuna s-a potolit, iar ucenicii Lui mărturisesc că *El este Fiul lui Dumnezeu*.

Aceste lucrări minunate ale lui Iisus săvârșite pe mare pentru ucenicii care erau în corabie ne arată taina Bisericii Lui exprimată simbolic prin prezența *Sa în corabie împreună cu ucenicii Săi ori venind spre corabie, pentru a salva pe ucenicii din corabia cuprinsă de valuri mari*. Având în vedere aceste motive, *Constituțiile Apostolice* recomandă ca biserica - locaș de cult să fie construită *în formă de corabie ca simbol și memorial al lucrării mântuitoare sau salvatoare a lui Dumnezeu pentru oameni în Vechiul Testament și în Noul Testament*. Rezumând cele menționate mai înainte, constatăm că, din punct de vedere arhitectural, *cea mai populară imagine simbolică a spațiului liturgic este biserica zidită în formă de corabie, în general având catarg în chip de cruce*.

2. A doua etapă în arhitectura mistagogică a locașului de cult creștin o reprezintă spațiu liturgic cruciform.

Este vorba aici de *biserica în formă de cruce latină*, cu trei brațe egale și al patrulea prelungit, și de *biserica în formă de cruce greacă*, cu patru brațe egale.

Această imagine *cruciformă* a bisericii s-a impus mai ales de când gândirea teologică privind semnificația locașului de cult creștin a luat în considerare nu numai Evangheliile, ci și alte scrieri ale Noului Testament, în special Epistolele pauline, care ne învață că *Hristos, Capul Bisericii, este și Pantocratorul, Cel ce menține în existență toată creația, iar Biserica este Trupul Său mistic* (cf. 1 Corinteni 12, 12-13 și 27; Efeseni 1, 22-23; 4, 15; 5, 23; Coloseni 1, 18). Prin urmare, în simbolismul său arhitectural, *biserica – locaș de cult trebuie să cuprindă mai explicit în forma ei de corabie și taina prezenței lui Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat întru slavă cerească*, deoarece Hristos este permanent prezent în *corabia – biserică*, o conduce spiritual din Sfântul Altar, în care se află Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce și Sfânta Euharistie. Totodată, trebuia subliniat faptul că *Hristos Cel tainic prezent în Sfântul Altar în chip smerit este în același timp prezent în ceruri întru slavă, iar Liturghia Bisericii rugătoare de pe pământ se unește cu Liturghia îngerilor și a sfinților din ceruri.*

Prin legătura arhitecturală care se stabilește între *absida principală a Sfântului Altar și cupola sau turla mare a bisericii de pe naos se exprimă simbolic credința în prezența harică vie a lui Hristos, Cel răstignit, înviat și înălțat la cer, în Biserica Sa, întrucât El S-a făcut Om și a viețuit pe pământ întru smerenie, ca pe noi, oamenii, să ne înalțe întru slavă la ceruri. Acest adevăr al credinței creștine este evidențiat arhitectural-simbolic prin cupola bizantină centrală și în mod deosebit prin turla moldavă în formă de lumânare, care conține în cupola ei interioară *icoana lui Hristos Pantocrator* și semnifică prin dinamica ei atât coborârea lui Hristos pe pământ, prin Întrupare smerită, cât și înălțarea umanității Sale în slavă prin Învierea și Înălțarea Sa la ceruri.*

3. A treia etapă a arhitecturii mistagogice a locașului de cult este spațiul liturgic triadiform sau „casă a Sfintei Treimi”.

Iisus Hristos, Capul și Mirele Bisericii, nu este niciodată singur în cer și pe pământ, ci *El este întotdeauna împreună cu Tatăl și cu Duhul, iar cei care se împărtășesc cu Trupul și Sângele lui Hristos sunt cei botezați în numele Preasfintei Treimi*. De aceea, cultul ortodox este permanent ritmat de cântarea de preamărire a Preasfintei Treimi: *Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor*. Iar dacă Îl laudăm pe Dumnezeu Cel în Treime preamărit, acum, aici pe pământ, Îl

vom lăuda, *pururea și în vecii vecilor*, și în ceruri. În acest sens, *Biserica lui Hristos este pe pământ pregustare și anticameră a comuniunii credincioșilor dreptmăritori cu Preasfânta Treime din Împărăția cerurilor* (Sfântul Nicolae Cabasila). Acest adevăr fundamental este foarte puternic subliniat mai ales în *slujba ortodoxă de sfințire (târnosire) a bisericii noi*, când se cântă troparul: „*Această casă, Tatăl a zidit-o; această casă, Fiul a-ntărit-o; această casă, Duhul Sfânt a înnoit-o, a luminat-o, a sfințit-o și a sfințit și sufletele noastre*”. Deci, *biserica nouă se sfințește, pentru ca noi, oamenii, să ne sfințim în ea prin harul Preasfintei Treimi*. Prin urmare, *biserica în formă de corabie a mântuirii, spațiu cruciform al iubirii jertfelnice a lui Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat la cer, este și casa Preasfintei Treimi*. În acest înțeles, tot ce este în locașul de cult compus din trei elemente asemănătoare sau din trei părți distincte alăturate poate fi o referință simbolică la harul și iubirea Preasfintei Treimi, ca de pildă: planul triconc sau triconic al bisericii, trei nave, trei abside, trei turle, trei uși, trei arcuri alăturate etc., sau trei spații distincte alăturate: altarul, naosul și pridvorul. Prin toate se poate exprima simbolic adevărul că *Hristos este Unul din Sfânta Treime, iar creștinii, botezați în numele Sfintei Treimi, pregustă în slujbele din biserică, încă din lumea aceasta, pacea și bucuria eternă a iubirii Preasfintei Treimi; acum în arvună, iar după Înviere, în plinătate*.

Ca o concluzie, menționăm faptul că Părintele Dumitru Stăniloae, în cartea *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, citează pe Sfântul Simeon al Tesalonicului († 1429) care a sintetizat *principalele semnificații simbolice - mistagogice ale spațiului liturgic ortodox*, cuprinse în: *Mistagogia Sfântului Maxim Mărturisitorul*, scrierile Sfântului Dionisie Areopagitul, ale Sfântului Gherman, Patriarhul Constantinopolului, și ale altora. Iată ce spune Sfântul Simeon:

„*Biserica fiind indoită prin cele de nepătruns (Altarul, care nu este accesibil tuturor) și prin cele dinafară, **închipuiește pe Însuși Hristos** Care este indoit înțeles, Dumnezeu și om, două firi, după o parte văzut, umanitatea Lui și după o parte nevăzut, Dumnezeirea Lui. De asemenea, **închipuiește pe om** care este trup și suflet, **închipuiește și Taina Sfintei Treimi**, Care este neapropiată cu Ființa și cunoscută în pronia și în energiile Ei necreate. Mai **închipuiește și lumea aceasta**, cerul, prin Sfântul Altar, iar cele de pe pământ, prin naos. După alt înțeles, **toată Biserica se arată întreită: pridvorul, naosul și altarul, ceea ce închipuiește Treimea și cetele cele de sus, cetele îngerești**, cu ordinea lor întreită, de trei triade de îngeri, și **grupurile credincioșilor care au o întreită împărțire: a celor hirotoniți, a celor în drum spre desăvârșire și a celor în stare de pocăință, catehumenii care se pregătesc să se boteze. La fel, cele de pe pământ, din cer și mai presus de ceruri, căci pridvorul închipuiește cele de pe pământ, naosul cele din ceruri, iar Altarul cele mai presus de ceruri**”.*

Părintele Dumitru Stăniloae, comentând textul citat anterior, zice: „Acele înțelesuri ale locașurilor Bisericii pot fi considerate nu ca alternative, ci cuprinzându-se toate, unele în celelalte, complementare. Sfânta Treime nu este despărțită de lumea îngerească, de cea pământească și de om, ci Ea se află în toate și toate în Ea. Credincioșii sunt uniți între ei, cu creațiunea cosmică, cu cea îngerească și cu Treimea. Numai păcătosul este despărțit cu voia de toate. Credinciosul este unit cu toate” (Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă, p. 74).

IV. Întrucât tradiția bisericească este, în același timp, permanentă și dinamică, ea asimilează noutatea care o explicitează și o adâncește.

Din cele prezentate până acum, înțelegem că arhitecții pot evidenția în multe feluri bogăția de sensuri duhovnicești a unui spațiu liturgic ortodox, păstrând în același timp dreapta credință a Bisericii Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți. Deci, *în arhitectura locașului de cult creștin ortodox trebuie să unim libertatea cu responsabilitatea, libertatea de-a aprofunda Tradiția cu responsabilitatea de-a nu devia de la ea.*

O nuanță arhitecturală nouă a viitoarei Catedrale Patriarhale ar putea fi **pridvorul în formă de potir**. La Roma, în Piața Sfântul Petru, colonadele impunătoare sunt situate în formă de *brațe întinse* care întâmpină și invită lumea să intre în biserică, întrucât vocația Bisericii este aceea de-a aduce pe oameni la Hristos, știind că Dumnezeu voiește ca *toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină* (cf. 1 Timotei 2, 4). La Noua Catedrală patriarhală, care ar putea fi considerată o bazilică a Sfântului Apostol Andrei, fratele Sfântului Apostol Petru, în exteriorul bisericii ar trebui accentuată arhitectural-simbolic *finalitatea venirii omului la biserică, și anume unirea lui cu Hristos-Dumnezeu, prin împărtășirea din Sfântul Potir, în fața Sfântului Altar*. Prin urmare, piața Catedralei Mântuirii Neamului ar putea fi organizată astfel încât să sugereze *imaginea unui potir imens, iar platoul din jurul bisericii să ia forma potirului pe orizontală în care s-ar putea include temelia cruciformă a bisericii zidite. Biserica înconjurată de un platou în formă de potir poate arată celor din jurul locașului de cult că scopul principal al bisericii ca spațiu sacru este refacerea și intensificarea comuniunii oamenilor cu Dumnezeu și întreolaltă. Iar în pridvorul Catedralei Mântuirii Neamului pot fi rezervate spații murale pentru a evidenția simbolic comuniunea românească dintre provinciile istorice ale României, fie prin chipuri ale unor Sfinți români din aceste provincii, fie prin reprezentarea celor mai semnificative biserici sau mănăstiri ale românilor creștini ortodocși din aceste provincii sau ținuturi. Desigur, vor fi pictate și chipuri de biserici parohiale sau mănăstirești din diaspora română, care s-au remarcat prin statornicie în comuniunea fraternă românească și prin dinamism misionar.*

Deși, Potirul propriu-zis al Sfintei Euharistii se află înăuntrul bisericii, adică în Sfântul Altar, totuși spațiul exterior care sugerează forma potirului poate evidenția simbolic în mod accentuat *importanța comuniunii oamenilor cu Dumnezeu și întreolaltă în Biserică și în societate.*

Pridvorul *Catedralei Mântuirii Neamului* s-ar putea inspira și din arhitectura casei românești, în cadrul căreia pridvorul sau cerdacul face *legătura între casă și natură, între familie și comunitate sau societate.* Cerdacul reprezintă o trecere de la natura înconjurătoare la intimitatea casei. Dacă întrebi pe cineva care stă pe cerdac unde stă propriu-zis, în casă sau afară?, el ar putea răspunde că se află sub acoperișul casei, dar și afară, în contact direct cu natura sau cu vecinii. *Cerdacul exprimă deci un spațiu care inspiră o stare spirituală de deschidere, de comuniune, de armonie a omului cu natura și cu societatea.* Prin analogie, exonartex-ul Catedralei, extins în formă de pridvor-potir, folosit uneori ca altar de vară, ar simboliza atât *comuniunea liturgică ortodoxă, cât și lumina culturii românești, felul românilor creștini de a fi primitori sau ospitalieri, cultivând o spiritualitate a dialogului și a dărniceii, ca fiind expresia cea mai sănătoasă și demnă a vieții umane.*

În felul acesta, simbolismul spațiului sacru sau liturgic al Catedralei va avea vocația de-a întări comuniunea oamenilor cu Dumnezeu și întreolaltă ca izvor de lumină și bucurie a vieții binecuvântate.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Împliniri și perspective ale Patriarhiei Române la un an de arhipăstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel*

† *VINCENȚIU PLOIEȘTEANUL,*
Episcop Vicar Patriarhal

*Preafericite Părinte Patriarh,
Înaltpreasfințiile și Preasfințiile Voastre,
Distinși și Onorați participanți,
Preacucernici și Preacuvioși Părinți Consilieri Patriarhali și Arhiepiscopali,*

Astăzi se împlinește un an de când, prin voia lui Dumnezeu și alegerea care s-a făcut în ziua de 12 septembrie 2007 de către organismele bisericești statutare, în ziua de duminică, 30 septembrie 2007, Preafericitul Părinte Daniel a fost întronizat în Catedrala Patriarhală din București, ca Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și cel de-al șaselea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Ne sunt proaspete în memorie gândurile și cuvintele Preafericirii Voastre rostite în primele clipe ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române când, în duhul tradiției sfinte, în spiritul continuității ziditoare și sub semnul înnoirii binefăcătoare, ați adus la cunoștința Bisericii și a poporului drept credincios semnele renașterii Bisericii noastre la începutul acestui al treilea mileniu creștin.

Caracteristica dominantă a activității desfășurate în acest an de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel stă sub semnul împlinirilor, a activităților în derulare, precum și a inițierii unor proiecte de viitor axate pe câteva direcții majore de activitate ale instituțiilor centrale bisericești din Patriarhia Română: legislativ și juridic bisericesc, pastoral-liturgic, cultural-misionar, social-filantropic, economic-financiar și patrimonial-imobiliar, fiecare din aceste preocupări având propriile dimensiuni și specificități în dezvoltarea și transpunerea în realitate.

*Cuvânt rostit marți, 30 septembrie 2008, în Aula Magna Teoctist Patriarhul a Palatului Patriarhiei.

Dintru început, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a avut la inimă finalizarea demersului Sfântului Sinod al Bisericii noastre, inițiat în timpul fericitului întru adormire Patriarhul Teoctist, de a oferi Bisericii noastre un nou cod de legiuiri proprii, izvorât din tradiția canonică a Bisericii Ortodoxe Ecumenice, care să răspundă cerințelor vieții bisericești și religioase a clerului, monahilor și credincioșilor ortodocși români, oriunde ar viețui. Astfel, sub purtarea de grijă a Părintelui Patriarh Daniel, a fost definitivat și aprobat noul *Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* în ședința Sfântului Sinod din 28 noiembrie 2008, Statut ce a intrat în vigoare odată cu recunoașterea sa prin hotărârea Guvernului României din 16 ianuarie 2008, adoptată în temeiul *Legii nr. 489/2006*, privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor. Prin strădania Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, *Statutul* a fost tipărit la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă și difuzat tuturor unităților bisericești, mănăstirești și de învățământ teologic din Patriarhia Română, având și o cuprinzătoare prefață întocmită de Preafericirea Sa.

Ca proiect în curs de desfășurare în domeniul legislației bisericești se află, din inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și cu aprobarea Sfântului Sinod, amendarea principalelor regulamente de aplicare a *Statutului* și anume: *Regulamentul organismelor centrale din Patriarhia Română*, *Regulamentul organismelor deliberative*, *Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului*, precum și *Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române*.

Profund cunoscător al realităților și cerințelor misionar-pastorale și administrativ-bisericești din țară și din afara granițelor României, în primul an de păstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Sfântul Sinod a aprobat noi structuri canonice și organizatorice bisericești prin înființarea a patru noi eparhii, dintre care una în țară - Episcopia Sălajului - și trei în afara granițelor țării: Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei; Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord; Episcopia Ortodoxă Română a Australiei și Noii Zeelande, înscrierea acestora în *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, aprobarea statutelor de organizare și funcționare ale acestora, dar și înființarea a două noi Parohii Ortodoxe Române în Japonia (Tokyo și Osaka). De asemenea, Sfântul Sinod a aprobat înscrierea în *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* și a celor patru eparhii reactivate de Mitropolia Basarabiei și recunoscute juridic de autoritățile de stat din Republica Moldova: Arhiepiscopia Chișinăului; Episcopia de Bălți (fostă a Hotinului); Episcopia Basarabiei de Sud (fostă de Cetatea Albă-Ismail); Episcopia Ortodoxă a Dubăsarilor și a toată Transnistria (fostă Misiunea Ortodoxă Română din Transnistria). La acestea se adaugă înființarea Reprezentanței Patriarhiei Române pe lângă instituțiile europene

(Bruxelles), precum și înscrierea acesteia în *Statut*, împreună cu Reprezentanța de la Locurile Sfinte (Așezămintele românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon) și Reprezentanța de la Sofia (Parohia Ortodoxă Română). Un lucru cu totul inedit, dar relevant pentru păstrarea legăturilor spirituale și culturale cu Patriarhia Română, a constituit-o grija Preafericitului Părinte Patriarh Daniel pentru înscrierea în *Statut* a Așezămintelor românești din Sfântul Munte Athos (Prodromu, Lacu etc.), iar în perspectiva amendării *Statutului*, a Comunității Ortodoxe Române din Turcia, cât și a altor comunități ortodoxe române din afara granițelor României.

În mod firesc și potrivit prevederilor *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vegheat la alegerea de ierarhi pentru ocuparea scaunelor chiriarhale vacante (4) sau nou înființate din țară și din afara granițelor României (5), precum și la alegerea de episcopi-vicari la eparhii (1), astfel că, în primul an de Patriarhat, au fost aleși, hirotoniți, unde a fost cazul, și întronizați următorii zece ierarhi: IPS Teofan, ca Mitropolit al Moldovei și Bucovinei și Arhiepiscop al Iașilor; IPS Irineu, ca Mitropolit al Olteniei și Arhiepiscop al Craiovei; PS Visarion, ca Episcop al Tulcii; PS Petroniu, ca Episcop al Sălajului; PS Sebastian, ca Episcop al Slatinei; PS Siluan, ca Episcop ortodox român al Italiei; PS Timotei, ca Episcop ortodox român al Spaniei și Portugaliei; PS Macarie, ca Episcop ortodox român al Europei de Nord; PS Mihail, ca Episcop ortodox român al Australiei și Noii Zeelande; PS Andrei Făgărășanul, ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. În îndeplinirea atribuțiilor statutare ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, la propunerea Preafericitului Sale, Sfântul Sinod a aprobat conferirea rangului cu titlu personal de mitropolit onorific IPS Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, precum și încredințarea statutului de Exarh Patriarhal de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, pentru a reprezenta pe Preafericitul Sa și Biserica Ortodoxă Română în dialogul cu instituțiile creștine internaționale, cu instituțiile europene, cu parlamentarii și delegații români din aceste foruri, precum și cu ierarhii români din Europa și din alte părți ale lumii, în scopul slujirii intereselor Bisericii Ortodoxe Române.

Continuând lucrarea sfântă de canonizare și cinstire a sfinților români, începută de Patriarhul Justinian în anii 1950-1955 și reluată de Patriarhul Teoctist începând cu anul 1992, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a inițiat personal sau a sprijinit solicitările eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române de canonizare a unor noi sfinți români, astfel că, în numai un an de patriarhat, Sfântul Sinod a aprobat canonizarea a 16 noi sfinți români și proclamarea solemnă a următorilor sfinți: Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigore din Zagra și Vasile din Telciu (12 noiembrie); 9 sfinți cuvioși români, trăitori în așezămintele monahale nemțene: Sfinții Cuvioși Simeon și Amfilohie de la Pângărați (7 septembrie); Sfântul

Cuvios Chiriac de la Tazlău (9 septembrie); Sfinții Cuvioși Iosif și Chiriac de la Bisericiani (1 octombrie); Sfinții Cuvioși Rafael și Partenie de la Agapia (21 iulie); Sfântul Cuvios Iosif de la Vărătic (16 august); Sfântul Cuvios Ioan de la Râșca și Secu (30 august), urmând ca în perioada următoare să aibă loc proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Iachint, Mitropolitul Țării Românești (28 octombrie), Sfântului Cuvios Dionisie Exiguul (1 septembrie) și a Sfântului Voievod Neagoe Basarab (26 septembrie). Strâns legat de cinstirea sfinților și reflectarea acesteia în *Calendarul bisericesc* stă și aprobarea Sfântului Sinod privind stabilirea datei de pomenire a Sfântului Sfințit Mucenic Ciprian al Cartaginei la 13 septembrie și comunicarea acestei hotărâri tuturor Bisericilor Ortodoxe surori; demersurile inițiate de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în legătură cu aprobarea prin lege a sărbătorii Sfântului Apostol Andrei, Ocrotitorul României (30 noiembrie) și a sărbătorii Adormirii Maicii Domnului (15 august) ca sărbători legale nelucrătoare, precum și pentru adoptarea de către Consiliul General al Municipiului București a unei hotărâri pentru restabilirea hramului Catedralei Patriarhale – pomenirea Sfântului Cuvios Dimitrie la 27 octombrie – ca hram și ocrotitor spiritual al Municipiului București și, în consecință, înscrierea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou pe stema Municipiului București.

Este cunoscut că la nivelul Patriarhiei Române, în afara distincției „Crucea Patriarhală”, nu mai există o altă distincție, ordin sau diplomă care să poată fi acordată de către Patriarhul României, așa cum se întâmplă în alte Biserici Ortodoxe, pentru a recompensa moral unele personalități, clerici și mireni, din țară și de peste hotare, pentru strădaniile lor, în diferite domenii ale vieții bisericești sau civile, în sprijinul Bisericii. De aceea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat, la inițiativa și propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, instituirea sistemului de diplome, ordine și distincții ale Patriarhiei Române pe care să le poată conferi Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care cuprinde: Diploma de onoare „Sfântul Apostol Andrei – Ocrotitorul României” (pentru clerici și mireni), Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus” (pentru mireni), Ordinul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” (pentru mireni), Ordinul „Sfântul Apostol Andrei – Ocrotitorul României” (pentru mari personalități bisericești și civile, clerici și mireni), Distincția patriarhală onorifică „Crucea Patriarhală” (pentru clerici și mireni), cu gramată.

În domeniul construcțiilor bisericești, întâiul an de arhipăstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel a debutat sub auspiciile relansării viguroase a demersurilor pentru aducerea la viață a proiectului noii Catedrale Patriarhale - Catedrala Mântuirii Neamului, inițiat după mai bine de 75 de ani de fericitul întru adormite Patriarhul Teoctist. După ce la 29 noiembrie 2007, împreună cu membrii Sfântului Sinod, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sfințit amplasamentul noii Catedrale Patriarhale, situat între Calea

13 Septembrie, Str. Izvor și Bulevardul Națiunilor Unite, aprobat prin *Legea 261/2005*, cu o suprafață de 110.000 mp, în anul care a urmat au fost întocmite sau sunt în curs de execuție lucrări preliminare specifice pentru demararea construcției constând în: obținerea Certificatului de Urbanism, efectuarea lucrărilor de defrișare a terenului, ridicarea topografică a terenului, bornarea suprafeței de 11 ha, întocmirea planului cadastral, elaborarea studiului geoelectric de mică adâncime, demararea licitației pentru studiul geotehnic, întocmirea studiului și proiectului rețelelor subterane și de asigurare a resurselor de utilități (apă, electricitate, etc). De asemenea, subliniem că, având la suflet demararea grabnică a lucrărilor, Preafericitul Părinte Patriarh are pe masa de lucru studiul privind fundamentarea teologică și simbolistică a noii Catedrale Patriarhale, pe baza căruia se va trece în etapa imediat următoare la întocmirea proiectului arhitectural al acesteia.

Tot în domeniul construcțiilor bisericești, amintim că Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a inițiat numeroase lucrări de reparații și restaurare, care sunt în curs de finalizare, la Aula Magna *Teoctist Patriarhul* din Palatul Patriarhiei, precum și lucrări de consolidare, reparații și reamenajări de la Reședința Patriarhală, inclusiv edificarea unui nou Paraclis, cu hramul *Sfântul Grigorie Luminătorul*, care a fost sfințit astăzi. Pentru perioada care urmează, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel are în vedere consolidarea terenului și a unor părți ale Reședinței Patriarhale. Tot pe această linie, subliniem și achiziționarea și dotarea a două hale industriale la Popești-Leordeni, pentru a fi instalată Rotativa MAN CROMOSET destinată tipăririi *Ziarului Lumina*, dar și începerea, în scurtă vreme, a lucrărilor de reamenajare a Centrului Social-Cultural „Sfântul Andrei”, situat în Bd. Regina Maria din București.

În ceea ce privește asigurarea cadrului legislativ de desfășurare a activității cultelor religioase, dar și a cadrului juridic și legal al desfășurării activității bisericești în toate domeniile sale, a căpătat noi dimensiuni. Astfel, din inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și cu sprijinul autorităților de stat abilitate, au fost adoptate următoarele acte normative în favoarea unei mai bune salarizări și a clerului din țară și străinătate, precum și acordarea de sprijin financiar pentru construirea și restaurarea de biserici ș.a. La finalizarea acestor demersuri, o contribuție majoră și-a adus-o Comisia Mixtă Guvern-Patriarhie, care își desfășoară activitatea, începând cu 8 ianuarie 2008, pe baza noului cadru asigurat de *Legea nr. 489/2006*, privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, prin care Statul recunoaște cultelor rolul spiritual, educațional, social-caritabil și de parteneri sociali, precum și statutul lor de factori ai păcii sociale. Pe lângă realizările amintite, precizăm că pe agenda acestei Comisii Mixte, al cărei co-președinte este Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, se mai află în diferite stadii de dezbateri sau de inițiativă legislativă nouă proiecte privind bunurile bisericești și sprijin pentru activitatea Bisericii.

Referitor la patrimoniul imobiliar care a aparținut Patriarhiei Române și altor instituții centrale bisericești, amintim că în primul an de patriarhat al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel au fost redobândite mai multe terenuri și clădiri bisericești. De asemenea, trebuie subliniat că, pentru a valoriza la maximum capacitățile imobiliare existente la Patriarhia Română, din inițiativa sau cu aprobarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Palatul Patriarhiei din București a găzduit în ultimul an 32 de acțiuni oficiale (conferințe, simpozioane, întruniri, expoziții etc.), urmând ca până la sfârșitul anului să se deruleze alte 14 acțiuni similare, reamintind că multe dintre capacitățile existente nu au putut fi utilizate din cauza lucrărilor de consolidare, reparații și restaurări la Aula Magna *Teoctist Patriarhul*, în prezent în curs de finalizare.

Grija pentru patrimoniul cultural bisericesc a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel s-a concretizat prin consolidarea și dezvoltarea activităților principale ale *Centrului de Pregătire pentru Patrimoniu* din cadrul Sectorului Patrimoniu Cultural al Administrației Patriarhale, care s-a autofinanțat și care a avut 120 de cursanți în 3 programe de pregătire cu câte 3 convocări, dintre care 60 de cursanți au susținut, până în prezent, examenele de atestare ca muzeografi sau gestionari custozi, iar în desfășurare se află pregătirea, împreună cu Biblioteca Sfântului Sinod, a expoziției intitulată „Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în viața poporului român”, care va fi vernisată cu prilejul aniversării a 350 de ani de la sfințirea Catedralei Mitropolitane și Patriarhale din București, în luna octombrie din acest an.

Pentru a asigura accesul prin mijloace moderne, dar și pentru a răspunde cerințelor sporite de sprijinire a activităților pastoral-liturgice, misionar-culturale, social-filantropice și educative care se desfășoară în Biserica Ortodoxă Română, în scopul mântuirii credincioșilor în contextul vieții sociale și spirituale contemporane, încă din primele zile în slujirea ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vegheat personal la dotarea și darea în funcțiune a studiourilor de emisie și producție *Radio TRINITAS* București, inaugurat la 27 octombrie 2007, care, în anul 2008, a împlinit 10 ani de existență și care, în prezent, are 34 frecvențe audio-vizuale (32 terestre și 2 via satelit), dar și a celorlalte structuri mass-media ale Patriarhiei Române: postul de Televiziune *TRINITAS TV*; cotidianul *Ziarul Lumina*, săptămânalul *Lumina de Duminică* și revista lunară *Vestitorul Ortodoxiei*; Agenția de știri *Basilica* și Biroul de Presă, grupate în Centrul de Presă *BASILICA* al Patriarhiei Române, lucrare de pionierat și instituție unicat în întreaga Ortodoxie. Amintim aici și inaugurarea noului studio al *Radio TRINITAS* din Iași, care a fost binecuvântată personal de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în ziua de 7 iunie 2008.

În primul an de păstorie a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, dintre cele mai importante realizări în plan social-filantropic amintim că Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și Primul Ministru al României, Domnul Călin

Popescu Tăriceanu, au semnat *Protocolul de cooperare în domeniul incluziunii sociale*, încheiat între Patriarhia Română și Guvernul României (2 octombrie 2007, la Palatul Victoria). Protocolul are ca scop reglementarea și coordonarea acțiunilor de cooperare în domeniul incluziunii sociale. De asemenea, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și Dl. Eugen Nicolăescu, Ministrul Sănătății Publice, au semnat *Protocolul privind parteneriatul asistență medicală și spirituală*, încheiat între Patriarhia Română și Ministerul Sănătății Publice (24 iulie 2008, la Reședința Patriarhală), prin care s-a stabilit cadrul general de reglementare a acțiunilor de cooperare între cele două instituții în domeniul asistenței medicale integrate cu domeniul asistenței sociale și spirituale. Amintim și înființarea Federației *Filantropia*, care are ca scop dezvoltarea cooperării cu celelalte organizații nonguvernamentale care funcționează cu binecuvântarea Bisericii Ortodoxe Române și cu sectoarele social-filantropice ale eparhiilor, precum și susținerea acestora în relația cu autoritățile statului și cu instituții publice sau private, în vederea realizării unei strategii și viziuni unitare de lucru în conformitate cu *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* și cu hotărârile Sfântului Sinod. În derulare se află Parteneriatul cu Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse și Autoritatea de Management a Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, prin care au fost organizate sesiuni multiple de pregătire a preoților în domeniul fondurilor structurale, precum și cursuri de specializare a asistenților sociali din structurile Bisericii Ortodoxe Române. Din inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, ca proiecte imediate în domeniul social-filantropic, se are în vedere: crearea și organizarea Centrului Social-Filantropic *Sfânta Treime* al Patriarhiei Române, care va reuni structurile social-filantropice de la nivelul Administrației Patriarhale, Arhiepiscopiei Bucureștilor, Federația *Filantropia*, Asociația *Diaconia*, precum și viitorul centru de formare continuă, în vederea consolidării misiunii sociale și a implicării în activitatea social-filantropică, pe baza unei strategii și viziuni unitare de lucru; depunerea de către Patriarhia Română, în cooperare cu Federația *Filantropia* și IOCC România, a primelor proiecte pentru finanțare din fondurile structurale.

Preocupându-se constant de a veni în sprijinul preoteselor și preoților vârstnici, văduvi și bolnavi, dar și pentru a oferi un cadru de odihnă și refacere slujitorilor bisericești și familiilor acestora, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a aprobat înființarea a cinci centre social-pastorale, culturale sau medicale, cu statute proprii: Centrul Social-Cultural „Sfântul Andrei” din București; Centrul Social-Pastoral „Sfânta Maria” de la Techirghiol, Centrul Social-Pastoral „Sfântul Ilie” de la Călimănești; Centrul Social-Medical „Sfântul Mare Mucenic Pantelimon” de la Olănești; Centrul Social-Cultural „Miron Patriarhul” de la Dragoslavele, toate acestea funcționând în cadrul Sectorului stavropighii și centre sociale din cadrul Administrației Patriarhale.

În primul an de patriarhat, Preafericitul Părinte Daniel a inaugurat și în București tradiția pelerinajului cu scop misionar, educativ, dar mai ales duhovnicesc, prin aprofundarea și promovarea valorilor spiritual-religioase ortodoxe autohtone și universale ale Ortodoxiei în rândul poporului drept credincios, organizând primul pelerinaj al clerului și credincioșilor din Duminica Floriilor. În același scop, prin Biroul de pelerinaje al Patriarhiei Române și Agenția de Turism *Pelerinul* au fost organizate un număr de 65 pelerinaje interne și 41 pelerinaje externe (Israel, Egipt, Iordania, Grecia, Italia, Bulgaria), care au însumat circa 4.000 de pelerini. Sub semnul continuității cu tradiția inaugurată în vremea păstoririi la Iași, subliniem că, prin străduințele Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Bucureștiul va primi pentru câteva zile moaștele Sfântului Apostol Pavel, care vor fi aduse de la Veria (Grecia) la hramul din acest an al Catedralei Patriarhale și al Capitalei – *Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou*, prilej cu care se va continua pelerinajul și închinarea credincioșilor din București și din țară.

Tot ca expresie a preocupării pentru maxima valorificare a patrimoniului spiritual, liturgic, teologic și cultural al Ortodoxiei, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Sfântul Sinod a aprobat ca anul 2008 să se desfășoare sub semnul Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii în cadrul programului național bisericesc intitulat *Anul 2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*, prin manifestări și acțiuni adecvate la nivel central și local (media, publicistice și editorialistice, conferințe, întruniri și simpozioane pastorale și teologice, expoziții etc.), cu adresabilitate directă către tineri. Manifestările vor culmina printr-o ședință solemnă a Sfântului Sinod în luna octombrie, precum și prin programe conexe care se vor desfășura la Patriarhia Română.

Având o consacrată vocație și o îndelungată activitate academică, cu alese realizări în domeniul cercetării științifice și teologice, Preafericitul Părinte Daniel, care aproape 20 de ani a prezidat *Comisia teologică, liturgică și didactică a Sfântului Sinod*, a continuat, și în calitate de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, să dezvolte intensiv câteva proiecte referitoare la educația religioasă a copiilor și tineretului, la asigurarea continuării pregătirii și perfecționării clerului după absolvirea unei școli teologice, precum și la adoptarea de măsuri privind activitatea instituțiilor de învățământ teologic, între care enumerăm: (1) campania *Nu vrem liceu fără Dumnezeu!*, pentru păstrarea orei de religie în planurile cadru ale învățământului liceal, ca parte a trunchiului comun (140.000 de adeziuni); (2) revizuirea programelor școlare pentru clasele I-XII, la disciplina religie; (3) proiectul privind transformarea seminariilor teologice liceale ortodoxe, la cerere, în licee teologice ortodoxe, cu dreptul de a școlariza elevi și în cadrul celorlalte cicluri și specializări ale învățământului preuniversitar; (4) prelungirea cu încă două semestre a perioadei de școlarizare la specializarea Teologie Pastorală și pentru studenții înscriși în

anii universitari 2005-2006 și 2006-2007; (5) cooperarea dintre Sectorul teologic-educational, Sectorul social-filantropic și Fundația *Solidaritate și Speranță* – Iași, în vederea dezvoltării unui program educațional național anti-drog; (6) revizuirea Metodologiei pentru obținerea gradelor profesionale de către personalul clerical; (7) înființarea Biroului pentru cateheza parohială, în cadrul Sectorului teologic-educational al Patriarhiei Române, precum și extinderea acestui proiect în cadrul eparhiilor din cuprinsul Patriarhiei Române; proiectul Centrul parohial pentru copii și tineri.

De asemenea, se află în curs de desfășurare câteva proiecte inițiate de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, între care: (1) proiectul catehetic *Hristos împărtășit copiilor*; (2) proiectul *Nu abandona școala!*; (3) înființarea Fundației *Școala Ortodoxă Românească*, în vederea construirii și acreditării unor școli confesionale ortodoxe; (4) armonizarea programelor analitice specifice, la specializarea *Teologie Pastorală*, astfel încât 80% din conținuturile acestora să fie comune tuturor facultăților de teologie ortodoxă din țară; (5) Concursul național de creație literară *Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*; (6) Concursul coral *Tineri, lăudați pe Domnul!*, ultimele două urmând a se desfășura în toamna acestui an.

În privința relațiilor bisericești și interreligioase, remarcăm că, încă din primul an de patriarhat al Preafericitului Părinte Daniel, activitățile în acest domeniu au o profundă orientare teologică, eclesiologică și canonică, rod și sinteză a bogatei experiențe acumulate de Preafericirea Sa în ultimii 20 de ani în responsabilitățile avute atât în cadrul organismelor ecumenice europene, cât și internaționale, în dialogurile teologice, cât și în relațiile interortodoxe, intercreștine și interreligioase.

Pentru consolidarea legăturii clerului și credincioșilor ortodocși români care slujesc în afara granițelor României cu Biserica Mamă, amintim că, pe lângă înființarea de noi eparhii în afara granițelor țării, constituirea organismelor eparhiale, aprobarea de către Sfântul Sinod a statutelor acestora, precum și alegerea și întronizarea chiriarhilor lor, prin stăruințele și demersurile susținute ale Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Guvernul României a alocat sprijin financiar pentru achiziționarea de către Patriarhia Română, în Roma, a unei clădiri cu terenul aferent, destinate sediului Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, în curs fiind studierea modalităților prin care, în anul următor, și alte noi eparhii ortodoxe române din afara granițelor țării care nu au sedii proprii să poată fi sprijinite de aceeași manieră. Mai menționăm, tot în legătură cu situația românilor ortodocși de peste hotare, pasul însemnat făcut în vara acestui an în relațiile dintre cele două eparhii ortodoxe române din America pe calea unificării lor, precum și inițiativa și contribuția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la înființarea primelor parohii ortodoxe române în Japonia. De asemenea subliniem că, prin sprijinul și îndrumările Preafericitului Părinte

Patriarh Daniel, în cadrul unor eparhii ortodoxe române au fost înființate sau sunt în curs de organizare Centre de studii și pelerinaje, cum ar fi: Centrul de studii biblice și pelerinaje „Sfântul Ioan Iacob”, în cadrul Așezământului românesc de la Ierihon; Centrul „Sfântul Dionisie Exiguul”, în Calabria, în cadrul Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei și Centrul de Studii Ortodoxe „Dumitru Stăniloae” (Teologie, Spiritualitate, Cultură), la Paris, în cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de la Paris, Centrul pastoral-misionar și de asistență socială, la Gyula, în cadrul Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria.

Pentru sporirea rolului Editurii și Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă în promovarea Sfintei Scripturi, a cărții liturgice și de cult, a cărții teologice, precum și a altor apariții editoriale în diferite domenii ale vieții bisericești, în slujba învățământului teologic, a activității misionar-pastorale a clerului, pentru educarea creștină și zidirea duhovnicească a poporului dreptcredincios, în anul care s-a scurs de la întronizarea sa ca Patriarh, Preafericitul Părinte Daniel a inițiat câteva proiecte editoriale, între care amintim: publicarea unei noi ediții sinodale a *Sfintei Scripturi*, în curs de apariție, și publicarea ediției jubiliare a *Liturghierului*, în curs de apariție, care vor fi lansate în toamna acestui an; inițierea unei noi ediții a *Filocaliei* române (vol. 1-12), din care primele două volume au și apărut; inițierea, cu aprobarea Sfântului Sinod, a noii serii a colecției *Părinți și Scriitori Bisericești*, în care scop a și fost constituit colectivul editorial, având ca prioritate publicarea integral a operei Sfântului Vasile cel Mare și a operei Sfântului Grigorie de Nazianz; înființarea, în cadrul Editurii Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, a Departamentului pentru cartea de cult, care va începe lucrarea de diortosire, prin confruntarea cu originalele, a tuturor cărților liturgice aflate în uz; inițierea antologiei patristice tematice *Părinții Bisericii – Învățătorii noștri* (7 volume) – în derulare; inițierea, cu aprobarea Sfântului Sinod, a publicării *Enciclopediei Ortodoxiei Românești* - în pregătire. Dar activitatea editorială nu a rămas numai la stadiul de proiect, ci există și realizări importante, între care amintim, în primul rând, înființarea Editurii *Basilica*, care a publicat deja trei dintre lucrările Preafericitului Părinte Patriarh Daniel: *Foame și sete după Dumnezeu, Făclii de Înviere și Călătorind cu Dumnezeu*, având în curs de publicare alte două lucrări ale Preafericirii Sale: *Dăruire și Dăinuire și Confessing the Truth in Love*, precum și publicarea albumului *Manuscrise din Biblioteca Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române*, cu binecuvântarea Părintelui Patriarh. De asemenea, la Editura și Tipografia Institutului Biblic, pe lângă revistele și publicațiile centrale bisericești, au fost publicate următoarele lucrări cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel: *Despre desfătarea celor viitoare...* (Sfântul Ioan Gură de Aur); *Filocalia*, vol. I și II (Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae), *Istoria creștină generală*, vol. I și II (Pr. prof. dr. Vasile Muntean); *Învățătură de credință creștin ortodoxă, Carte de rugăciune, Slujba, Acatistul și viața Sfântul Antim Ivireanul*. În

legătură cu activitatea Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, menționăm că, prin străduința Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a fost primită ca donație o Rotativă MAN CROMOSET pentru tipărirea *Ziarului Lumina*, care este în curs de instalare în hala de la Popești-Leordeni, urmând a se achiziționa tehnologie nouă pentru tipografia Patriarhiei.

Strâns legat de activitatea didactică, editorială și publicistică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel stă grijă permanentă pentru Biblioteca Sfântului Sinod, pe care a înzestrat-o cu lucrări valoroase de actualitate (colecții, dicționare, enciclopedii), într-un proces de continuă îmbogățire a patrimoniului acesteia. De asemenea, a susținut procesul de modernizare a Bibliotecii, începând cu Palatul Sinodal de la Mănăstirea Antim, care adăpostește Biblioteca, la care vor începe în curând ample lucrări de consolidare și restaurare, și încheind cu sprijinul proiectului pentru catalogarea electronică a documentelor, precum și punerea în lumină a multor manuscrise și lucrări uitate, care au început a fi cercetate și publicate în volume de artă.

În ce privește activitatea Atelierelor Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, precizăm câteva din activitățile curente: continuarea procesului de confecționare în serie a obiectelor și veșmintelor destinate cultului, executarea artistică a coperților pentru *Evangelheli*, a seturilor de Sfinte Vase, precum și a seturilor de cruci și engolpioane arhieresti, sculptarea și montarea strănilor și a catapetesmei Parohiei Ortodoxe Române din Padova (Italia), precum și a bisericii din comuna Chiajna (Jud. Ilfov). Ca proiecte de viitor amintim, hotărârile Permanenței Consiliului Național Bisericesc, adoptate din inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în legătură cu urgentarea procesului de re tehnologizare cu mijloace moderne, pentru îmbunătățirea activității și a creșterii productivității atelierului de tâmplărie și sculptură, precum și a atelierului de broderie de la Mănăstirea Țigănești.

Un rol important în asigurarea activităților instituțiilor centrale bisericești de la Patriarhia Română îl are Sectorul economic-financiar al Administrației Patriarhale, care, la un an de patriarhat al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, prezintă câteva dintre importantele activități și realizări, în domenii precum: (1) coordonarea lucrărilor de amenajare a studiourilor *Radio TRINITAS* și Televiziunii *TRINITAS TV*, a spațiilor din Reședința Patriarhală, a întocmirii documentațiilor tehnice și supravegherea lucrărilor la clopotnița Mănăstirii Antim; (2) Activitatea financiar-contabilă în folosul instituțiilor centrale bisericești, cu prezentarea unora dintre realizările importante: întocmirea de intervenții și adoptarea de măsuri pentru administrarea subvențiilor de la bugetul de stat destinate sprijinirii unor unități ortodoxe române din afara granițelor țării. De asemenea, întocmirea de intervenții și administrarea subvențiilor de la bugetul de stat destinate unor lucrări de la Patriarhia Română, cum ar fi: amenajarea intrării principale de la

Reședința Patriarhală, restaurarea cupolei și Aulei Magna *Teoctist Patriarbul* din Palatul Patriarhiei, restaurarea vechii Catedrale Patriarhale din București, pentru acoperirea unor cheltuieli de întreținere și funcționare a Administrației Patriarhale, subvenționarea de la bugetul de stat a lucrărilor de restaurare a clopotniței de la Mănăstirea Antim (București); Administrarea subvențiilor financiare, majorate în acest an, de la bugetul de stat, destinate, prin *Legea nr. 132/2008*, sprijinirii personalului clerical din țară și străinătate; Administrarea, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod, a bugetului Fondului Central Misionar, care în anul 2008 a avut o depășire de 30% față de anul precedent; Colectarea sumelor și administrarea Fondului *Filantropia* al Patriarhiei Române și Fondului de ajutorare a victimelor inundațiilor, asigurând acordarea de subvenții unităților solicitante pe baza aprobărilor; Colectarea și administrarea conturilor Patriarhiei Române pentru activitățile structurilor din cadrul Centrului de Presă *BASILICA*, a celor destinate activităților misionare și social-culturale, precum și preluarea gestiunilor noilor Centrelor Sociale care funcționează în cadrul Patriarhiei Române; 3. Activitatea Comisiei de Pictură Bisericească: analizarea a 60 de proiecte-deviz pe ședință, adjudecarea a 40 de lucrări de pictură, creșterea numărului celor înscriși pe șantierele de pictură, în special a tinerilor absolvenți ai Facultăților de Teologie-secția Artă Sacră, pentru formarea lor ca pictori bisericești sau restauratori de pictură la biserici monumente de epocă, organizarea a două categorii de examene (de trecere de la perioada de ucenicie la cea de stagiatură, sau de atestare), fapt ce a condus la majorarea numărului de pictori bisericești cu specialiști bine formați și buni executanți ai picturii bisericești.

Preafericirea Voastră,

Întreaga activitate redată în această succintă expunere, cu prilejul împlinirii unui an de slujire patriarhală, este marcată de impresionanta personalitate a Preafericirii Voastre, rostuit ca urmaș al predecesorilor patriarhi care au condus Biserica Ortodoxă Română, demnitate de Părinte și Patriarh pe care V-ați asumat-o cu deplină responsabilitate și dăruire pilduitoare în folosul Bisericii și neamului nostru, dar și în promovarea dialogului Bisericii Ortodoxe Române cu marea familie ortodoxă, cu lumea creștină și cu societatea contemporană.

Pentru toate acestea, membrii Permanenței Consiliului Național Bisericesc, prin vocea noastră smerită, se roagă Domnului Iisus Hristos, Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și tuturor Sfinților să Vă dăruiască, Preafericite Părinte Patriarh, îndelungată arhipăstorie, cu sănătate deplină și sporite puteri, pentru a oferi cu jertfelnicie Bisericii Ortodoxe Române, clerului și credincioșilor ei din bogăția de daruri cu care V-a înzestrat Preamilostivul și Bunul Dumnezeu, în Treime laudat.

Împliniri și perspective ale Arhiepiscopiei Bucureștilor la un an de arhipăstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel*

† VARSANUFIE PRAHOVEANUL,
Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

*Preafericite Părinte Patriarh,
Înaltpreasfinții și Preasfinții Voastre,
Distinși și Onorați participanți,
Preacucernici și Preacuvioși Părinți Consilieri
ai Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor,*

Răspunzând chemării Mântuitorului nostru Iisus Hristos și Colegiului Electoral Bisericesc din luna septembrie a anului 2007 adresată Preafericirii Voastre de a sluji Biserica noastră Ortodoxă Română în sfânta și marea responsabilitate de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, ați pornit pe acest drum cu dorința sinceră de a împlini, „cu timp și fără timp”, misiunea de slujire a lui Dumnezeu și a oamenilor, având multă nădejde în milostivirea și ajutorul Preasfintei Treimi.

Astăzi, la împlinirea celui dintâi an de la întronizarea Preafericirii Voastre, ne revine aleasa bucurie ca, în numele întregului cler, al tuturor monahilor și monahiilor și al dreptmăritorilor creștini din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, să prezentăm un rezumat al bogatei și pilduitoarei activități a Preafericirii Voastre desfășurată pe parcursul unui an de zile, care reflectă dinamismul și dragostea plină de râvnă sfântă a Preafericitului nostru Părinte Patriarh de la momentul întronizării și până în prezent, activitate concentrată pe câteva direcții de slujire: pastoral-liturgică, cultural-misionară, social-filantropică, economico-financiară, patrimonial-imobiliară și juridică.

Din activitatea pastoral-liturgică a primului an al Arhipăstoririi Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, deslușim o lucrare pastorală și liturgică realistă, ce are drept scop adâncirea și îmbogățirea lucrării misionare în parohii și mănăstiri, în deplin consens cu cerințele și provocările vremurilor pe care le trăim. Entuziasmul

*Cuvânt rostit marți, 30 septembrie 2008, în Aula Magna Teoctist Patriarbul a Palatului Patriarhiei.

creator al Preafericitului nostru Arhiepiscop a făcut ca în Arhiepiscopia Bucureștilor, care are sub jurisdicția sa unități bisericești constituite într-un număr de 652 parohii grupate în 9 protopopiate, să fie hirotoniți pe seama parohiilor vacante un număr de 62 preoți și 25 diaconi, 55 preoți au fost hirotesii duhovnici după o examinare prealabilă, iar un număr de 54 preoți au fost transferați la alte parohii, acolo unde nevoile pastoral-misionare au cerut acest lucru. Pentru o dinamică și eficiență activitate la parohie, doar în acest an au fost înființate 19 parohii și 51 de noi posturi de preot, iar 43 parohii din Arhiepiscopia noastră au fost rearondate. Tot cu binecuvântarea Preafericitului Sale au fost organizate cursuri pastorale pentru obținerea gradelor profesionale și s-au desfășurat examene de capacitate preotească și de selecționare pentru Capitală și orașe.

Grija pentru lăcașurile de cult s-a concretizat prin punerea pietrei de temelie pentru 18 biserici, prin târnosirea a 4 noi lăcașuri de cult și sfințirea sau resfințirea a încă 8. În acest moment, în Arhiepiscopia Bucureștilor sunt în construcție 198 de biserici. De asemenea, s-a reînnoit tradiția pelerinajului, organizându-se în orașele mari din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor *pelerinajul de Florii*, la care a participat un număr însemnat de preoți și credincioși. În București au fost purtate în procesiune moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou și ale Sfinților Împărați Constantin și Elena de la Catedrala Patriarhală la Paraclisul Patriarhal Sfântul *Spiridon Nou* din București, iar cele ale Sfântului Ierarh Ioan Gură de Aur de la Mănăstirea Sfânta *Cuvioasă Parascheva*–Palatul Patriarhal la biserica Sfânta *Ecaterina*, paraclisul Facultății de Teologie „Patriarhul Justinian” din București și la Mănăstirea Radu Vodă.

Pentru dinamizarea activității misionar-pastorale și social-culturale, au fost înființate noi sectoare la nivelul Centrului Eparhial: Sectorul Învățământ și activități cu tineretul, Sectorul Monumente și Construcții Bisericești, Sectorul Bunuri Imobile Bisericești, Sectorul Agricol și Silvic, Sectorul Fonduri pentru Activități Bisericești și Serviciul de aprovizionare și desfacere a colportajului.

Dezideratele Părintelui Patriarh Daniel pe tărâm pastoral-misionar sunt și realizarea programului „*Nici un sat fără biserică și casă parohială*”, precum și transformarea în timp a tuturor filiilor în parohii, aceste preocupări fiind deja în curs de desfășurare. Trebuie menționată aici și propunerea Preafericitului Părinte Patriarh privind înfrățirile dintre parohii, fie din cadrul aceluiași protopopiat, fie din protopopiate diferite ale Eparhiei noastre, astfel încât parohiile cu posibilități materiale și financiare reduse să-și poată realiza obiectivele pe care și le-au propus. Bineînțeles, cei merituoși și-au primit și aprecierile: în ultimul an au fost acordate 3 ranguri de iconom, 6 ranguri de iconom stavrofor și 10 diplome de vrednicie.

O înnoire deosebită se face simțită și în ceea ce privește viața monahală în cele 35 unități în care viețuiesc 787 monahi și monahii. Din cele 28 mănăstiri și 7 schituri din cuprinsul Eparhiei noastre, 4 sunt înființate și două reînființate

la inițiativa și sub directa purtare de grijă a Preafericirii Sale. În toate aceste așezăminte monahale se desfășoară o bogată lucrare de zidire sufletească, atât a viețuitorilor cât și a închinătorilor. Prin dragostea și râvna sa pentru viața monahală, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a rânduit ca, pe lângă îndeletnicirile potrivite cu sfințenia locului, în mănăstiri să se desfășoare și să se intensifice și alte activități precum: activitatea gospodărească și economică (prin înființarea de ateliere de pictură bisericească, de confecționare covoare, de broderie și de restaurare carte veche), activitatea social-pastorală și filantropic-misionară (prin înființarea Centrului social-pastoral *Sfânta Maria* de la Mănăstirea Techirghiol, a Centrului social-pastoral *Sfânta Cruce* de la Mănăstirea Caraiman și a Centrului social-cultural *Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica*, care a fost inaugurat în ziua de sâmbătă, 27 septembrie a.c.), grija pentru conservarea, păstrarea și sporirea patrimoniului bisericesc (prin organizarea muzeelor mănăstirești potrivit normelor europene de securitate și conservare), grija pentru recuperarea și buna chivernisire a averii bisericești (prin acțiuni juridice pentru redobândirea bunurilor care au aparținut mănăstirilor și parohiilor). La loc de cinste trebuie menționat și faptul că s-a pus mare accent pe Sinaxele cu stareții și starețele mănăstirilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Prin îndrumarea Preafericirii Sale, activitatea cultural-misionară a Arhiepiscopiei Bucureștilor a cunoscut împliniri de seamă începând cu cele editoriale, prin înființarea Editurii *Cuvântul Vieții* a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, în cadrul căreia au fost inițiate colecțiile: *Lumina credinței* (lucrări cu caracter misionar apologetic), *Bucuria credinței* (lucrări cu caracter catehetic), *Vieți de Sfinți* (lucrări cu caracter aghiografic), *Vita Aeterna* (lucrări cu caracter istoric-documentar și de prezentare) și *Păstorul cel Bun* (lucrări cu caracter pastoral duhovnicesc). Proiectul editorial s-a concretizat prin publicarea unor lucrări, între care amintim: 5 apariții ritmice ale revistei *Glasul Bisericii* a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei (7-9; 10-12/2007; 1-3; 4-6/2008), *Almanahul Bisericesc pe anul 2008*, *Calendarul Creștin Ortodox 2008* (foaie și agendă), *Itinerarii spirituale* (autor Arhim. Timotei Aioanei), *Sfântul Ierarh Iachint*, *Mitropolitul Țării Românești - Argumente pentru canonizare*, *Tropar, Condac și Sinaxar*; *Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul - Argumente pentru canonizare*, *Tropar, Condac și Sinaxar*. S-a acordat o atenție deosebită editării și publicării de lucrări dedicate evenimentelor duhovnicești importante, între care amintim monografiile despre *Cinstirea Moaștelor Sfântului Ioan Gură de Aur* și *Icoana făcătoare de minuni de la Mănăstirea Ghighiu*.

În curs de apariție la Editura *Cuvântul Vieții* sunt următoarele lucrări: *Carte de rugăciuni* (policromie); Albumul de artă - *Colina bucuriei*; volumul de cateheze *Familia creștină*; *Sfinții Români ocrotitori ai Mitropoliei Munteniei și Dobrogei*; „*Cânta-voi Domnului*” - Activitatea corală în cuprinsul Arhiepiscopiei

Bucureștilor; *Ierarhi cărturari pe scaunul Mitropoliei Munteniei și Dobrogei; Domnitorii și ierarhii Țării Românești – ctitoriile și mormintele lor; Calendarul bisericesc pe anul 2009; Semnificația clopotului în viața Bisericii; Monografii ale bisericilor și mănăstirilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și Istoricul bisericilor și mănăstirilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor.*

Printre alte împliniri pe tărâm cultural-misionar amintim: reorganizarea și revitalizarea activității corale prin înființarea a 9 formații corale, reorganizarea Conferințelor pastoral-misionare semestriale, desemnarea a doi reprezentanți permanenți ai Sectorului Cultural și relații cu mass-media în calitate de corespondenți ai Centrului de presă *Basilica*, reorganizarea bibliotecilor parohiale, organizarea Simpozionului „Sfântul Vasile cel Mare. Lumina vieții și operei sale la 1630 ani de la trecerea la Domnul”.

Referitor la educația religioasă creștin-ortodoxă în unitățile de învățământ preuniversitar din Arhiepiscopia Bucureștilor, prin purtarea de grijă a Preafericirii Sale au avut loc, printre altele, următoarele activități deosebite: de ziua hramului Seminarului Teologic Liceal Ortodox București a fost inaugurat cel de-al doilea nivel al noii clădiri a Seminarului; s-a obținut aprobarea transformării Școlii 191 din București în Liceul ortodox *Sfântul Ierarh Antim Ivireanul*, care va funcționa cu clasele I-XII începând cu anul școlar 2009-2010; consfătuirea generală cu profesorii de Religie din Arhiepiscopia intitulată *Educația religioasă: Exigențe. Probleme. Perspective*; cercurile pedagogice semestriale; participări la dezbateri publice; sprijinirea campaniei Patriarhiei Române „Nu vrem liceu fără Dumnezeu”; participarea la examenele de atestare a profesorilor de Religie; concursuri școlare; concerte de muzică religioasă etc.

Pe lângă aceste împliniri menționăm și unele proiecte aflate în curs de realizare: finalizarea lucrărilor de finisare și amenajare a Seminarului Teologic Liceal Ortodox din București; elaborarea de noi manuale școlare; participarea la concursul „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”; sprijinirea programului catehetic „*Hristos împărtășit copiilor*” și a programului „*Nu abandona Școala*”; înființarea a 4 grădinițe care să funcționeze sub patronajul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Pentru o mai bună coordonare a activităților social-culturale ale Arhiepiscopiei Bucureștilor au fost înființate noi Centre: Centrul Social - Cultural „Sfânta Treime” - Bușteni, Centrul Educațional și Social - Pastoral cu sediul în Palatul Nifon Mitropolitul și Centrul Social - Cultural „Justin Patriarhul” din incinta Facultății de Teologie Ortodoxă din București, fiind în curs de înființare încă două Centre: Centrul Social - Cultural „Sf. Grigorie Dascălul” de la Parohia Dichiu și Centrul Social - Cultural „Sf. Trifon” de la Parohia Căramidarii de Jos.

Ținând cont de noile realități ce se profilează, în condițiile în care învățământul teologic superior trebuie să pregătească specialiști în diverse domenii ale lucrării pastoral-misionare a Bisericii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a acordat o atenție deosebită Facultății de Teologie „Justinian Patriarhul” din București, prin înființarea de noi specializări la masterat (Artă Sacră și Studii religioase și educație creștină), prin dotarea Bibliotecii cu mobilier și aparatură performantă, prin continuarea lucrărilor de reparare și consolidare a clădirii Facultății, prin înființarea Centrului social-misionar „Iustin Patriarhul”, prin înființarea *Biroului de catehizare a tineretului ortodox*, prin organizarea *Concertelor de Muzică religioasă ale ACTOR*, a simpozionului *Zilele Europei la București*, a simpozionului național „*Hristos împărtășit copiilor*”, iar în plan editorial prin apariția ritmică a revistei *Studii Teologice* și a *Anuarului Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” din București*.

Grija față de lucrarea social-filantropică a fost una dintre principalele activități ale Preafericirii Sale, susținută cu multă jertfelnicie, astfel încât putem spune că în anul care s-a scurs în Arhiepiscopia Bucureștilor s-a intensificat această activitate prin derularea a 21 de noi programe, prin înființarea și amenajarea de noi centre sociale, cămine, cabinete și așezăminte sociale, prin campanii și programe de informare pe diverse teme: *Violența în familie, Reducerea și resocializarea deținuților, Prevenirea consumului de alcool și droguri, Educație medicală, Abandon școlar și Integrarea persoanelor refugiate*. De ajutoarele financiare oferite au beneficiat 269 persoane, cazuri sociale.

Sub îndrumarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, s-a inițiat și realizat *Programul de sprijinire a sinistraților din Moldova*, valoarea colectată ridicându-se la suma de 650.000 lei.

Între importante realizări în lucrarea social-filantropică mai amintim încheierea unor parteneriate și acorduri de colaborare cu instituții ale statului: Ministerul Muncii, Familiei și Solidarității Sociale, Ministerul Sănătății - în vederea prevenției bolii și a transmiterii unui mesaj unitar din partea statului și a Bisericii în acest sens, Fundația Internațională pentru copil și familie - program ce urmărește reducerea efectelor negative asupra copiilor rămași acasă, Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București - în programul de asistență în caz de urgență, Direcția Sanitar Veterinară pentru Siguranța Alimentelor - în scopul obținerii avizelor de funcționare a cantinelor sociale, Organizația pentru Refugiați și Imigranți - în cadrul programelor „Împreună prin Ortodoxie” și „Cercul de comunicare multiculturală”.

Pentru susținerea activităților vieții bisericești din Eparhia noastră, un rol important l-a avut Sectorul economico-financiar, care, pe lângă activitățile specifice financiare, a coordonat și lucrările de construcție și dotare a noii Fabrici de lumânări „Făclia”.

Prin directa îndrumare a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel s-au executat lucrări de consolidare, restaurare, instalații și amenajări la Catedrala Patriarhală *Sfinții Împărați Constantin și Elena* (lucrări de restaurare a picturii interioare, lucrări de execuție a registrelor iconografice de pe fațada principală și cele două laterale cu 24 icoane în tehnica mozaic, modernizarea sistemului de acționare a clopotelor, achiziționarea a 4 clopote noi, restaurarea iconostasului și a mobilierului din lemn ornamental, recondiționarea candelelor și a candelabrului mare din argint, restaurarea vitraliilor, refacerea instalațiilor electrice, termice și de aer condiționat, a instalațiilor de transmisie pentru *Radio și Trinitas TV*).

Purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel pentru zidirea de noi sfinte altare și continuarea lucrărilor la cele începute s-a concretizat prin punerea pietrei de temelie și începerea lucrărilor de construcție la 11 biserici noi, prin continuarea lucrărilor începute la mai multe biserici, case parohiale, clopotnițe, aghiasmatare, lumânărare, cancelarii și prin restaurări, consolidări și reparații capitale. Amploarea acestei lucrări este ilustrată de cele 475 de puncte de lucru din Arhiepiscopia Bucureștilor, la care se adaugă alte 108 viitoare șantiere avizate și aprobate. Toate aceste lucrări au fost coordonate de către sectorul nou-înființat Monumente și Construcții Bisericești.

Tot sub semnul împlinirilor stă și activitatea Sectorului Patrimoniu și Pictură Bisericească, în cadrul căruia s-au desfășurat lucrări de consolidare și restaurare a picturii Catedralei Patriarhale, în suprafață de 2176 m.p., precum și executarea icoanelor în mozaic pe fațada exterioară a Catedralei. La nivelul Arhiepiscopiei Bucureștilor sunt în desfășurare 153 de șantiere de pictură, dintre care 36 șantiere de pictură la noi lăcașuri de cult. În ultimul an au fost recepționate 15 lucrări de pictură sau restaurare a picturii. S-au organizat cursuri de pregătire profesională în domeniul patrimoniului cultural, cu programe destinate formării muzeografilor, custozilor de sală, supraveghetorilor și ghizilor; s-au restaurat 3 icoane făcătoare de minuni de la Mănăstirea Ghighiu, Mănăstirea Cernica și de la Parohia *Sfânta Vineri* – Hereasca, s-au confecționat 4 racle din argint și aur pentru parohiile: *Nașterea Maicii Domnului* – Drumul Taberei (pentru particile din moaștele Sfântului Mucenic Emilian de la Durostorum), *Sfântul Vasile cel Mare* – Răzoare și *Sfânta Cuvioasă Parascheva* - Ploiești (pentru veșmintele Sfintei Cuvioase Parascheva) și Odăi – Jilava (pentru moaștele Sfântului Mare Mucenic Pantelimon).

Se află în curs de realizare un *Album de artă* dedicat comorilor de artă patrimoniale din colecțiile și muzeele Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și unele pliante, cataloage și albume care să cuprindă date despre monumentele de artă religioasă (biserici, mănăstiri, colecții). Se dorește organizarea și funcționarea mai eficientă a arhivei Centrului Eparhial, în

conformitate cu prevederile legale, elaborarea unei metodologii interne care să informeze și să faciliteze accesarea de fonduri europene pentru reabilitarea, conservarea și restaurarea monumentelor de artă bisericească, recuperarea obiectelor de patrimoniu ale Bisericii confiscate de regimul comunist, aflate în prezent în custodia diferitelor instituții ale Statului, confecționarea unui număr de 8 racle pentru sfinte moaște ce vor fi depuse la unele parohii și mănăstiri din Arhiepiscopia noastră, restaurarea unui număr de 10 icoane făcătoare de minuni.

În acest prim an de Arhipăstorire a Părintelui nostru Patriarh Daniel, tot ca prioritate a fost și grija sa față de păstrarea, administrarea și gestionarea patrimoniului bisericesc, înființându-se în acest sens Sectorul Bunuri Imobile Bisericești, pentru o mai bună gestionare a bunurilor aparținând parohiilor, mănăstirilor și schiturilor și a tuturor unităților bisericești, inclusiv a fundațiilor ce aparțin Bisericii, prin verificarea modului de administrare a bunurilor imobile bisericești, prin întocmirea și buna păstrare a actelor de proprietate ale acestora, prin realizarea măsurătorilor cadastrale pentru un număr de 12 unități de cult în vederea intabulării în Cartea Funciară a proprietăților acestora, prin acordarea asistenței juridice privind modul de administrare a bunurilor imobile, precum și prin implementarea dispozițiilor noului *Statut pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, în mod special prin respectarea dispozițiilor art. 48 și art. 51 din Statut la toate unitățile de cult din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, nou-înființatul Sector și-a dovedit utilitatea și eficiența.

Referitor la apărarea intereselor juridice ale Arhiepiscopiei Bucureștilor și ale tuturor unităților de cult din subordine s-au făcut demersuri către Comisia specială de retrocedare, în vederea restituirii bunurilor aparținând Bisericii. Au fost soluționate pozitiv 6 cereri de retrocedare în natură, însumând 5644 mp., iar în 8 cazuri s-au acordat despăgubiri însumând 9520 mp și se va insista asupra obținerii titlurilor de proprietate pentru mănăstirile din subordinea Centrului Eparhial, precum și asupra obținerii a cât mai multor titluri de proprietate pentru parohiile care nu dețin acte care să ateste dreptul lor de proprietate.

Preafericirea Voastră,

În lumina lucrărilor și împlinirilor Preafericirii Voastre, aducem și noi prinosul recunoștinței și al dragostei noastre, rugând pe Bunul Dumnezeu să dăruiască Arhipăstorului nostru sănătate deplină, ani mulți de slujire și dăruire jertfelnică, spre slava Preasfintei Treimi și spre mântuirea noastră.

IV. VIATA BISERICIASCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Munteniei și Dobrogei, Locțiitorul Tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 octombrie – 31 decembrie 2008)

*Preot Remus MARIAN,
Consilier patriarhal*

Miercuri, 1 octombrie

A săvârșit slujba de sfințire a noilor clopote ale Reședinței Patriarhale. La acest eveniment au participat și Preasfințitul Părinte Macarie, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, domnul Corneliu Revencu, Directorul S.C. *Apel Insustries S.R.L.* Arad, reprezentantul firmei *Grassmayr* pentru România, care se ocupă de montarea și armonizarea clopotelor, părinții consilieri și colaboratorii lor din cadrul Administrației Patriarhale și de la Arhiepiscopia Bucureștilor, precum și câteva zeci de credincioși. În cuvântul rostit cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat semnificația spirituală a clopotelor în

tradiția Bisericii Ortodoxe Române și a evidențiat momentele aniversare: 350 de ani de la sfințirea Reședinței Patriarhale (1658) și 310 ani de la ridicarea clopotniței de la intrare (1698).

Cele patru noi clopote pentru Reședința Patriarhală au fost aduse în București în ziua de vineri, 26 septembrie 2008, și vor fi instalate în clopotnița ridicată în anul 1698 de Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu, alături de marele clopot turnat în 1888 la Budapesta.

Turnarea celor patru clopote noi, ce le vor înlocui pe cele vechi din clopotnița de pe Dealul Patriarhiei, a început, cu aprobarea și binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în luna iulie a acestui an la Innsbruck, în Austria, în prezența unei delegații condusă

de Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Preafericirea Sa a anunțat, de asemenea, că cele patru clopote vechi, după recondiționarea lor, vor fi dăruite bisericii Sfântul Nicolae a Mănăstirii Cernica, iar la parterul clopotniței Reședinței Patriarhale se va muta pangarul din interiorul Catedralei.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preasfințitul Părinte Siluan, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, care a prezentat situația actuală a eparhiei și nevoile ei financiare.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preasfințitul Părinte Macarie, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, care a solicitat ajutor financiar pentru a achiziționa un imobil ca sediu al eparhiei.

În prezența Preafericitului Părinte Daniel, a autorităților locale și a colaboratorilor din Administrația Patriarhală și de la Arhiepiscopia Bucureștilor, pe Dealul Arsenalului din București, locul pe care va fi amplasată viitoarea Catedrală a Mântuirii Neamului, a început executarea celor patru sondaje geotehnice, cu sprijinul firmei *Agisfor*, pentru cercetarea locului pe care vor începe lucrările de construcție.

Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a evidențiat faptul că ridicarea noii catedrale este, pe de o parte, o obligație morală, iar, pe de altă parte, este o necesitate de ordin pastoral liturgic și practic, deoarece

actuala Catedrală este neîncăpătoare. În curând se va organiza un program al desfășurării acțiunilor și se va începe, de asemenea, activitatea de proiectare a infrastructurii, astfel încât în primăvara anului 2009 să înceapă efectiv lucrările.

Joi, 2 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Maica Stareță Lucia Bostan de la Mănăstirea Samurcășești –Ciorogârla, care a adresat Preafericirii Sale o invitație pentru a participa la hram (14 oct. 2008).

Vineri, 3 octombrie

A oficiat o slujbă de pomenire în cimitirul Mănăstirii Cernica pentru părintele Dumitru Stăniloae cu prilejul comemorării a 15 ani de la trecerea sa la cele veșnice (4 octombrie 1993). La parastasul săvârșit de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, împreună cu Preasfințitul Ciprian Cămpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, au participat *preoți, profesori și teologi* care l-au cunoscut pe părintele profesor Dumitru Stăniloae, precum și participanții la lucrările Sesiunii de comunicări științifice dedicate Sfântului Vasile cel Mare, care s-a desfășurat în perioada 2-3 octombrie 2008 la Centrul Cultural *Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica*. După slujba parastasului, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, unul dintre discipolii părintelui Stăniloae, a ținut un cuvânt de învățătură, arătând că marele teolog român este pentru toți

cei prezenți și pentru acei ce i-au citit opera un mărturisitor și un înnoitor al teologiei ortodoxe.

Sâmbătă, 4 octombrie

A primit în audiență, la Mănăstirea Cernica, pe Pr. Nicolae Crângașu, Consilier eparhial, Diac. Liviu Petcu, Pr. Ionuț Corduneanu, Consilier patriarhal, Dl. Drd. Georgică Grigoriță și pe Dl. Dragoș Tiberiu Niță, Secretar de Stat în Parlamentul României.

Duminică, 5 octombrie

A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Mănăstirea Cernica. Părintele Patriarh Daniel a evidențiat în cuvântul rostit în cadrul Sfintei Liturghii că prin această Evanghelie, care este o Evanghelie a iubirii și a iertării vrăjmașilor și a binelui făcut fără a aștepta nimic în schimb, fără a aștepta răsplată de la oameni, Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne îndeamnă să facem bine semenilor noștri, după cum și noi așteptăm să ni se facă bine.

Întâistătătorul Bisericii noastre a arătat că bunătatea din Evanghelie, pe care Mântuitorul Iisus Hristos o arată oamenilor, este o bunătate necondiționată, necalculată și neschimbătoare. Preafericirea Sa a mai subliniat că un om poate fi drept când răsplătește binele cu bine și că el este sfânt când răspunde la rău cu bine. La final, a subliniat faptul că nu se poate ajunge ușor la iubirea față de vrăjmași, dacă nu ne ajută Dumnezeu, prin lucrarea

Sfântului Duh. De aceea, iertarea vrăjmașilor începe cu rugăciunea pentru mântuirea lor.

Luni, 6 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe D-l Horia Popescu și D-na Ioana Popescu Lăcrănjă din Basel, Elveția, care au ajutat de mai multe ori așezămintele românești din Țara Sfântă.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Codrescu Marcel (pictor mozaicar), care a executat icoanele de mozaic de pe frontispiciul Reședinței Patriarhale.

A participat la deschiderea noului an universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” din București. Evenimentul a debutat cu o slujbă de *Te-Deum*, care a fost săvârșită în biserica *Sfânta Ecaterina*, paraclisul Facultății. În cuvântul de învățătură pe care l-a ținut, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat importanța colaborării între studenți și profesori, pe de o parte, și Facultatea de Teologie și sectoarele din cadrul Administrației Patriarhale, pe de altă parte, pentru o mai bună desfășurare a activităților.

A inaugurat și sfințit apoi noua sală de lectură a Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”. Purtând numele profesorului de Teologie Teodor M. Popescu, această sală, organizată după standarde occidentale, era necesară pentru ca studenții să aibă acces la manuscrisele rare și colecțiile pe care

le deține biblioteca acestei Facultăți. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a recomandat donațiile personale, atât din partea profesorilor, cât și a studenților, pentru ca în viitorul apropiat să se îmbunătățească fondul de carte al acestei săli.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, în legătură cu organizarea proclamării canonizării Sf. Cuvios Dionisie Exiguul.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Prof. Nicolae Brânzea, în legătură cu noi posibilități de cooperare academică europeană.

Marti, 7 octombrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, ședința de lucru a Comisiei Mixte Guvern-Patriarhie. În cadrul ședinței au fost făcute informări și s-a evaluat stadiul unor proiecte de lege aflate în dezbateră celor două Camere ale Parlamentului.

Membrii Comisiei Mixte Guvern-Patriarhie au convenit asupra continuării demersurilor în vederea urgentării proiectului legislativ de înscriere în titlurile de proprietate ale parohiilor a suprafețelor neconfiscate de regimul comunist rămase în folosința unităților locale de cult.

Patriarhia Română a solicitat Guvernului României sprijinul pentru aplicarea legii nr. 239/12 iulie 2007 privind reglementarea regimului juridic al unor bunuri imobile aflate în folosința unităților de cult, precum și

pentru soluționarea celorlalte probleme discutate, dar nerezolvate încă.

A participat, la Reședința patriarhală, la ședința săptămânală a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 8 octombrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, ședința săptămânală a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Joi, 9 octombrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența reunită a Consiliului Național Bisericesc și a Arhiepiscopiei Bucureștilor. S-a discutat programul de organizare a hramului Reședinței Patriarhale.

Vineri, 10 octombrie

A primit, la Reședința patriarhală, vizita Excelenței Sale Dl. Levan Metreveli, Ambasadorul Georgiei în România și Republica Moldova, însoțit de Dl. Consul Dr. Ioseb Nanobashvili. În timpul întrevederii au fost subliniate relațiile tradiționale de frățietate dintre cele două popoare, român și georgian, precum și dintre cele două Biserici Ortodoxe surori. În acest context, a fost reliefată personalitatea deosebită a Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, de la a cărui întronizare ca Mitropolit al Țării Românești se împlinesc anul acesta 300 de ani (1708-2008).

Plecând de la realizările în plan bisericesc și cultural lăsate de marele ierarh ortodox originar din Iveria, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel

a considerat necesară intensificarea relațiilor dintre cele două Biserici surori și popoare, în contextul european actual, prin inițierea și derularea în comun de proiecte pastoral-misionare, sociale și educaționale.

A prezidat, la Reședința patriarhală, ședința Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Arhim. Ieronim Crețu, Superiorul Așezămintelor Românești de la Ierusalim.

Sâmbătă, 11 octombrie

A sfințit, împreună cu Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, capela și demisolul bisericii cu hramurile *Sfânta Cuvioasa Parascheva* și *Intrarea Domnului în Ierusalim*, din orașul Voluntari, Protoieria Ilfov Nord. După slujba de sfințire, la care au participat peste 1000 de credincioși, Domnul Primar Florentin Costel Pandele a oferit Preafericirii Sale cheia simbolică a catedralei, anunțând că, începută după sfințirea pietrei de temelie în 17 noiembrie 2007, construcția lăcașului de cult se estimează a fi finalizată în anul 2009. Până atunci, credincioșii se vor ruga în noua capelă.

După aceasta, Părintele Patriarh a citit o rugăciune de binecuvântare pentru pelerinii care urmau să plece la Iași, la hramul Sfintei Cuvioase Parascheva, și a ținut un cuvânt de învățătură prin care a arătat că prima etapă a acestei

lucrări mari, ridicarea demisolului și a unei părți a clădirii, este minunată și binecuvântată, subliniind faptul că această biserică este cea mai mare din România închinată Sfintei Cuvioase Parascheva, ocrotitoarea Moldovei. În continuare, Preafericirea Sa a arătat că biserica adună oameni diferiți nu numai ca vârstă, ca profesie, ca stare socială, ci adună și veacurile între ele, pentru că aici se pomenesc strămoșii și părinții noștri.

În încheierea momentului festiv de la Voluntari, Preafericitul Părinte Daniel a vizitat împreună cu primarul Florentin Pandele noua construcție. Demisolul acestui lăcaș de cult a fost construit în doar opt luni și are o suprafață de 2000 m². Până la finalizarea întregului lăcaș de cult, sfintele slujbe se vor săvârși în capelă, care după sfințirea bisericii mari va fi transformată într-o grădiniță ce o va avea ca ocrotitoare pe Sfânta Cuvioasă Parascheva.

Duminică, 12 octombrie

A participat la sfințirea capelei cu hramul *Sfânta Cuvioasa Parascheva* - Cotroceni, din cartierul bucureștean Drumul Taberei. Slujba sfințirii a fost săvârșită de către Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, împreună cu un sobor de preoți, în prezența a câteva sute de credincioși. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sfințit apoi racla cu veșmintele Cuvioasei Parascheva, datorite parohiei la începutul anului 2008, binecuvântând pe toți cei prezenți.

În cuvântul de învățătură rostit, Părintele Patriarh a tâlmăcit înțelesurile duhovnicești ale pildei Semănătorului din Evanghelia după Luca, citită la Sfânta Liturghie, arătând că această pildă a fost tâlcuită direct de Mântuitorul ascultătorilor. În încheiere, Părintele Patriarh a oferit Domnului Florin Cotorceanu o diplomă de vrednicie pentru sprijinirea proiectelor desfășurate în cadrul parohiei.

Luni, 13 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Domnul Deputat Relu Fenechiu, în legătură cu sprijinul acordat Bisericii Ortodoxe Române din Moldova.

A participat la slujba de priveghere, oficiată în Paraclisul Reședinței Patriarhale, având ca ocrotitori pe *Sfânta Cuvioasă Parascheva* și pe *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*.

Marti, 14 octombrie

A resfințit, împreună cu Preasfințitul Părinte Episcop Mihail al Episcopiei Ortodoxe Române din Australia și Noua Zeelandă și Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, biserica Mănăstirii Samurcășești, din comuna Ciorogârla, județul Ilfov, care a împlinit anul acesta 200 de ani de atestare documentară.

După sfințirea bisericii, părintele arhimandrit Timotei Aioanei a citit hrisovul de resfințire a bisericii, precum și actul de donație

a raclei cu veșmântul Preacuvioasei Parascheva, care s-a aflat până acum în Reședința patriarhală, și pe care Părintele Patriarh Daniel a dăruit-o Mănăstirii Samurcășești, pentru a prețui momentul șederii moaștelor Sfintei Cuvioase Parascheva în această mănăstire ilfoveană (10 apr.-27 oct. 1944).

După citirea Sfintei Evanghelii, Preafericitul Părinte Daniel a ținut un cuvânt de învățătură, arătând că Evanghelia este plină de învățături duhovnicești și de înțelesuri duhovnicești, folositoare atât vieții Bisericii, cât și fiecăruia dintre noi.

În cadrul Sfintei Liturghii, la care au participat mai multe personalități ale vieții politice și culturale din România, precum și câteva sute de credincioși, ierodiaconul Gherontie Anton a fost hirotonit preot pentru a slui în obștea mănăstirii.

La finalul slujbei, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit stareței Lucia Bostan „Crucea patriarhală”, pentru activitatea duhovnicească și administrativă din cadrul mănăstirii, precum și distincții de vrednicie unor personalități care au sprijinit proiectele de restaurare ale mănăstirii.

În final, părintele arhimandrit Timotei Aioanei, exarh cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, în prezența Preafericitului Părinte Daniel și a întregului sobor slujitor, a prezentat monografia Mănăstirii, *Mănăstirea Samurcășești - 200 de ani de neîncetată dăinuire*.

Miercuri, 15 octombrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, ședința săptămânală a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Joi, 16 octombrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența reunită a Consiliului Național Bisericesc și a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Dominique Gonnet, directorul colecției *Sources Chretiennes* (Lyon, Franța), care a promis o donație pentru biblioteca Facultății de Teologie din București.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Prof. Viorel Ioniță, Secretar de studii la Conferința Bisericilor Europene de la Geneva (Elveția). A fost evaluat stadiul lucrării *Istoria Teologiei Ortodoxe în secolul al XX-lea și contribuția românească*.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, delegația Patriarhiei Române (Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh patriarhal, Preasfințitul Părinte Episcop Macarie, al Episcopiei Ortodoxe Române din Europa de Nord și Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop vicar patriarhal) care a participat, în perioada 10-12 octombrie 2008, la Constantinopol, la Sinaxa Întâistătorilor Bisericilor Ortodoxe, cu ocazia proclamării

anului 2008 ca *An al Sfântului Pavel, Apostolul Neamurilor*.

Vineri, 17 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Lect. Daniel Buda de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „*Andrei Șaguna*” de la Sibiu, în legătură cu prezența Bisericii noastre în organizații creștine internaționale.

Duminică, 19 octombrie

A luat parte la Sfânta Liturghie oficiată în Paraclisul Reședinței Patriarhale, cu hramul *Sfântul Gheorghe și Sfânta Cuvioasa Parascheva*, și a rostit un cuvânt de învățătură.

Luni, 20 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe D-na Getta Mărculescu și Dl. Petre Baron de la Editura *Royal Company*, care au prezentat noul album *ROMÂNIA – spiritualitate și cultură*.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Părintele Karl Christian Felmy, pe soția acestuia și pe Pr. Conf. Daniel Benga de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București. S-a discutat despre noi posibilități de cooperare teologică academică.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Diac. Prof. Alberto Quattrucci (Italia) și pe Arhidiacon Costin Spiridon, consilier patriarhal, în legătură cu aniversarea a 10 ani (1999-2009) de la vizita Papei Ioan Paul al II-lea la București.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Marian Grosu, care s-a reîntors din Franța la Iași pentru a implementa programe de dezvoltare agricolă inițiate de Preafericirea Sa când era mitropolit la Iași.

Marti, 21 octombrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, ședința Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A participat în Sala *Conventus* a Palatului Patriarhiei la simpozionul comemorativ „Semnificația Războiului de Independență din 1877 pentru popoarele ortodoxe din Balcani”, organizat la inițiativa și cu binecuvântarea Preafericirii Sale, pentru a marca aniversarea a 130 de ani de la victoria armatelor românești, rusești și bulgare împotriva otomanilor, precum și începerea relațiilor diplomatice între România și Rusia (1878).

La simpozion au luat parte și Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanul, Episcop vicar patriarhal, Excelența Sa Dl. Alexandr Anatolievici Ciurilin, Ambasadorul Federației Ruse la București, Excelența Sa Dl. Petar Vâlov, însărcinat cu afaceri al Ambasadei Bulgariei la București, Dl. gen. (r) Vladimir Zolotariov (Federația Rusă), Dl. prof. univ. dr. Gheorghe Zbucă (Universitatea din București), Dl. prof. Stefan Doinov (Bulgaria), reprezentanți ai Guvernului, ai Secretariatului de Stat pentru Culte, ai Ministerului Apărării, cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă

„Patriarhul Justinian“ din București, membri ai Permanenței Consiliului Național Bisericesc, precum și ai Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Cuvântul introductiv a fost rostit de către Preasfințitul Părinte Episcop Ciprian Cămpineanul, moderatorul simpozionului. Au urmat mesajele Excelenței Sale Dl. Alexandr Anatolievici Ciurilin, Ambasadorul Federației Ruse la București, și Excelenței Sale Dl. Petar Vâlov, însărcinat cu afaceri al Ambasadei Bulgariei la București, precum și o serie de prelegeri susținute de către specialiști în istorie. În încheiere, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a evidențiat punctele centrale ale prelegerilor, arătând că Războiul de Independență a fost o necesitate istorică și o dorință populară puternică, subliniind rolul Bisericii Ortodoxe în dobândirea independenței României și a demnității naționale și mulțumind invitaților pentru prezență și pentru intervențiile din cadrul simpozionului.

A participat apoi, în Sala *Europa Christiana* din Palatul Patriarhiei, la slujba parastasului pentru pomenirea eroilor români, ruși și bulgari, care s-au jertfit în Războiul de Independență – 1877.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, o delegație din partea firmei *Selgros-România*, însoțită de Dl. Viorel Roman. S-a hotărât cooperarea dintre Patriarhie și firma *Selgros* pentru ajutorarea săracilor printr-un program comun numit „*Masa Bucuriei*”.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Dimitrios Fourlemadis (Grecia), în legătură cu noi modalități de cooperare în cadrul programelor europene.

Miercuri, 22 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Adrian Diaconu (Geneva, Elveția) și pe Pastorul Martin Hoerber (Lausanne) împreună cu un grup de credincioși elvețieni, aflați în pelerinaj în România.

A prezidat, la Reședința patriarhală, ședința săptămânală a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Joi, 23 octombrie

A primit, pe scena special amenajată pe esplanada de lângă Reședința Patriarhală, pelerinajul *Calea Sfinților*, care a unit la baza Dealului Mitropoliei delegația condusă de Înaltpreasfințitul Părinte Panteleimon de Veria, Nooussa și Kampania (Grecia) care a adus moaștele Sfântului Apostol Pavel, și procesiunea care a adus de la Biserica *Sf. Spiridon Nou* moaștele Sfinților Împărați Constantin și Elena și racla cu moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor.

După slujba de *Te-Deum* au fost rostit de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și de către Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Panteleimon cuvinte de întâmpinare. Apoi, moaștele sfinților au fost depuse sub baldachinul special amenajat pe

esplanada Reședinței Patriarhale, spre a fienerate de clerici și credincioși (23-29 oct. 2009). A participat la Simpozionul *Sfântul Apostol Pavel, autor de scrieri biblice citite în Sfânta Liturghie*, organizat în Aula Magna Teoclist Patriarbul din Palatul Patriarhiei, în prezența a numeroși ierarhi, preoți și profesori de teologie, studenți și credincioși, unde au fost prezentate expunerile Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Panteleimon de Veria, a Preasfințitului Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, și a părintelui Constantin Coman, Profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, privind aspecte legate de importanța scrierilor Sfântului Apostol Pavel pentru Teologia Bisericii și modul în care este cinstit, an de an, la Veria, locul în care Apostolul Neamurilor a predicat și unde acum se odihnesc o parte din cinstitele sale moaște. La sfârșitul simpozionului Preafericirea Sa a ținut un cuvânt.

Vineri, 24 octombrie

A participat la slujba sfințirii bisericii *Sfinții Pantelimon, Mina și Nectarie* din incinta Spitalului Clinic de Urgență Militar Central „Dr. Carol Davila” din București, săvârșită de către Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, Preasfințitul Părinte Mihail al Australiei și Noii Zeelande și Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, împreună cu un ales sobor de preoți și diaconi, în prezența

D-lui Teodor Meleșcanu, Ministrul Apărării Naționale, a reprezentanților Parlamentului României, a reprezentanților Administrației prezidențiale, a reprezentanților Guvernului, a altor personalități ale vieții publice românești, ai autorităților locale și câteva sute de credincioși.

După slujba Sfintei Liturghii, Preafericitul Părinte Daniel a ținut un cuvânt de învățătură în care a reliefat faptul că noua biserică militară a fost sfințită într-un moment festiv pentru Capitală, care găzduiește, în aceste zile, moaștele Sfântului Apostol Pavel, evidențiind, de asemenea, importanța și necesitatea prezenței unei biserici în incinta unei unități militare.

La final, Preafericirea Sa a oferit, ca semn de prețuire pentru activitatea depusă, D-lui General de Brigadă Medic Prof. Univ. Dr. Ioan Sîrbu, Directorul spitalului, „Crucea Patriarhală”, cea mai înaltă distincție a Patriarhiei Române pentru mireni.

Sâmbătă, 25 octombrie

L-a primit la Reședința patriarhală din București pe Sanctitatea Sa Karekin al II-lea, Catolicos și Patriarh Suprem al Tuturor Armenilor, aflat într-o vizită în România – însoțit de o delegație de ierarhi și preoți – la invitația Episcopiei Armene din țara noastră.

La întrevvedere au mai participat Înaltpreasfințitul Părinte Dirayr Mardichian, Arhiepiscopul Bisericii Armene din România, Excelența Sa Domnul Eghise Sarkisian, Am-

basadorul Armeniei în România și Domnul ministru Varujan Vosganian, Președintele Uniunii Armenilor din România.

Cei doi Întâistătători au evidențiat relațiile tradiționale dintre cele două Biserici, în acest context fiind menționate vizita Sanctității Sale Karekin al II-lea în România în anul 2000, precum și vizita fericitului întru adormire Părintele Patriarh Teoctist în Armenia în anul 2001. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat necesitatea intensificării relațiilor dintre cele două Biserici, pentru o mărturie comună a valorilor creștine în lumea secularizată de astăzi.

Patriarhul României a oferit în dar Sanctității Sale Karekin al II-lea, Catolicos și Patriarh Suprem al Tuturor Armenilor, o icoană cu Sfântul Dionisie Exiguul (cel Smerit), părintele erei creștine, canonizat la ultima ședință a Sfântului Sinod (8-9 iul. 2008), împreună cu Sfântul Ierarh Iachint de Vicina și Sfântul Neagoe Basarab, Domnitorul Țării Românești.

În cadrul întrevederii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a acordat Domnului Varujan Vosganian *Ordinul Sfântul Apostol Andrei, Ocrotitorul României, clasa I*, pentru susținerea constantă a activităților Bisericii Ortodoxe Române, ca Ministru al Economiei și Finanțelor.

La finalul întâlnirii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și Sanctitatea Sa Karekin al II-lea s-au rugat pentru odihna sufletului vrednicului de pomenire Părintele

Patriarh Teoctist, la mormântul său din Reședința Patriarhală.

În cursul după amiezii, a participat la inaugurarea și la sfințirea noului sediu al Centrului de Pelerinaj *Sfântul Apostol Pavel*, al Patriarhiei Române, situat în Bulevardul Corneliu Coposu, nr. 1D, între Magazinul Unirea și strada Sfânta Vineri. Mutarea biroului de pelerinaj de la Mănăstirea Antim, s-a realizat cu sprijinul părintelui Ionel Durlea, parohul Bisericii *Sfântul Gheorghe* – Vechi din București, care a pus la dispoziția Patriarhiei noua incintă. La eveniment au fost prezenți și Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul românilor din Italia, Preasfințitul Părinte Timotei Luran, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei, Preasfințitul Părinte Mihail Filimon, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Australiei și Noii Zeelande, Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, și Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Cu acest prilej, Părintele Patriarh Daniel a rostit un scurt cuvânt de învățătură în care a vorbit despre noua denumire a centrului de pelerinaj și despre necesitatea creștinului de a face pelerinaje.

Preafericirea Sa a dăruit Centrului de Pelerinaj o hartă cu toate mănăstirile de pe cuprinsul țării. Cei prezenți au primit pliante cu ofertele de pelerinaj din țară și din străinătate, dar și iconițe cu Sfântul Apostol Pavel.

Duminică, 26 octombrie

Înconjurat de un sobor din care au făcut parte 34 de ierarhi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Preasfințitul Părinte Epifanie Gattas Hazim, Episcop-vicar patriarhal, delegatul Patriarhului Ignatie al IV-lea al Antiohiei (în amintirea primei slujbe de sfințire a Catedralei, săvârșite în 1658, la care a participat și Patriarhul Macarie al Antiohiei), preoți și diaconi, a săvârșit slujba de resfințire a Reședinței Patriarhale din București, cu hramul *Sfinții Împărați Constantin și Elena*, la 350 de ani de la sfințirea acestui sfânt locaș, care devenea Catedrală mitropolitană în anul 1668 și Reședință Patriarhală în anul 1925.

Sărbătoarea închinată Sfântului Dimitrie, Izvorătorul de mir, la care au participat aproximativ 15 mii de credincioși, a început cu sfințirea bisericii, iar alaiul slujitorilor, condus de către Patriarhul României, a înconjurat Catedrala, care a fost sfințită prin stropire cu aghiazmă în toate cele patru laturi ale ei și ungere cu Sfântul și Marele Mir, iar în Sfânta Masă din altar au fost așezate moaște ale unui sfânt mucenic. La finalul slujbei de sfințire, Părintele Patriarh a rânduit ca toți credincioșii, bărbați și femei, să poată timp de trei zile să între pentru închinare în Sfântul Altar, potrivit tradiției ortodoxe române.

Momentul festiv al sfințirii Catedralei a continuat pe esplanada din apropierea ei, unde Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanu,

Episcop-Vicar Patriarhal, a citit *Hrisovul de resfințire*, în care, pe lângă un scurt istoric al nou resfințitei biserici, au fost enumerate și lucrările efectuate în ultimele luni.

La Sfânta Liturghie, după citirea pericopei evanghelice a sărbătorii, s-a făcut proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Iachint de Vicina, Mitropolitul Țării Românești (Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul a citit *Tomosul de proclamare a canonizării*), a Sfântului Cuvios Dionisie Exiguul [cel Smerit] (Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, a citit *Tomosul de proclamare a canonizării*) și a Sfântului Voievod Neagoe Basarab (Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, a citit *Tomosul de proclamare a canonizării*). În cuvântul de învățătură, intitulat *Binecuvântarea sfinților—izvor de bucurie: O catedrală reinnoită și trei noi sfinți au primit pe Sfântul Apostol Pavel*, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vorbit despre bucuria și binecuvântarea pe care le aduc în viața credincioșilor sfințirea de noi locașuri și comuniunea sfinților la marile sărbători.

La încheierea Sfintei Liturghii, Preasfințitul Epifanie Gattas Hazim a citit mesajul adresat Preafericitului Părinte Patriarh Daniel al României de către Patriarhul Ignatie al IV-lea al Antiohiei și al întregului Orient.

La ceremonia religioasă de la Reședința Patriarhală au participat, alături de mii de credincioși, Dl. Traian Băsescu, Președintele

României, Dl. Prim-Ministru Călin Popescu-Tăriceanu, parlamentari, membri ai Guvernului, Dl. Sorin Oprescu, Primarul General al Capitalei, primarii sectoarelor din București. La agapa care a urmat în sala Festivitas a Palatului Patriarhiei ca semn de prețuire și de recunoștință pentru contribuția Guvernului României la lucrările de consolidare, restaurare și înfrumusețare a Reședinței Patriarhale, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit domnului Prim-Ministru Călin Popescu-Tăriceanu distincția „*Crucea patriarhală*” pentru mirenii.

Luni, 27 octombrie

A participat la sărbătoarea celui de-al doilea hram al Reședinței Patriarhale, *Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou*, săvârșind Sfânta Liturghie, alături de un sobor de 38 de arhierei. După citirea Sfintei Evanghelii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit pentru prezență Înaltpreasfințitului Părinte Panteleimon, Mitropolit de Veria, Nausa și Kampania, pentru darul aducerii moaștelor Sfântului Apostol Pavel la București, după ce în 2005 au fost aduse și la Iași, a transmis mulțumiri Sanctității Sale, Patriarhului Ecumenic Bartolomeu, Arhiepiscopul Constantinopolului, cât și Arhiepiscopului Ieronim al Atenei și al întregii Elade pentru binecuvântarea transmisă odată cu sosirea la București a moaștelor Sfântului Apostol Pavel, precum și pelerinilor care au venit la hram, numindu-i „*impodobire a slujbelor*”,

pentru că au fost „rugători, răbdători și purtători de lumină a Învierii lui Hristos și a bucuriei sfinților“.

Preafericirea Sa a lăudat parohiile din București pentru modul în care au oferit credincioșilor hrană, iar unora chiar și adăpost peste noapte.

În cursul Sfintei Liturghii, Părintele Patriarh a hirotonit întru preot, pe seama bisericii cu hramul Sfântul Mina din București, pe părintele Costin Spiridon, consilier patriarhal la Biroul de protocol, care a slujit timp de 7 ani ca arhidiacon al Reședinței Patriarhale.

A participat în sala *Festivitas* din incinta Palatului Patriarhiei la hramul Centrului *BASILICA*. Cu această ocazie a acordat „Diploma de Onoare *BASILICA*“, pentru contribuția la misiunea Bisericii Ortodoxe prin mass-media și la cultivarea valorilor sfinte ale credinței creștine în familie, biserică și societate, unor ierarhi ai Sfântului Sinod, sponsorilor (Dl. Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale a României, și Domnul Ion Maticiuc, din București, Dl. Răsvan Popescu președintelui Consiliului Național al Audiovizualului, Dl. Dorin Liviu, Președintele Autorității Naționale pentru Comunicații), tuturor protoiereilor care conduc cele nouă protoierii din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, colaboratorilor permanenți din țară și din diaspora.

De asemenea, a oferit „Diploma de onoare Sfântul Apostol Andrei“ unor sponsori, binefăcători și tuturor celor care au susținut

(Dl. Adrian Videanu, fost Primar general al municipiului București, și Dl. Adrian Inimăroiu, fost primar al sectorului 4 București, precum și autoritățile locale care se află în prezent în fruntea Primăriei Generale a municipiului București și la primăriile de sectoare) în acest an misiunea Bisericii Ortodoxe Române prin mass-media, subliniind rolul primordial al Centrului de Presă al Patriarhiei Române. A mai acordat aceeași diplomă unor sponsori și binefăcători care au participat la executarea amplelor lucrări de consolidare, restaurare și înfrumusețare a Reședinței Patriarhale, pentru a putea fi resfințită de sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, reprezentanților firmei S.C. Final Construct SRL București, executanților clopotelor noi ale Catedralei, Dl. Johannes Grassmayr și Dl. Corneliu Revencu, precum și celor care au executat lucrări la Reședința patriarhală și în Aula Magna *Teoctist Patriarbul*.

De asemenea, a mai acordat și distincția de vrednicie „Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou“ unor specialiști și meșteri care au lucrat la Reședința Patriarhală și care s-au evidențiat prin muncă, devotament și dăruire pentru ca lucrările să fie finalizate la timp.

Seara, a participat alături de mai mulți ierarhi ai Sfântului Sinod, membri ai Permanenței Consiliului Național Bisericesc, ai Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor și alți invitați la prima

ediție a concursului coral *Tineri, lăudați pe Domnul!* în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei, organizat de Sectorul teologic educațional al Patriarhiei Române, în colaborare cu Sectorul Învățământ și Activități cu Tineretul al Arhiepiscopiei Bucureștilor, la care au participat 11 formații corale ale seminariilor teologice liceale ortodoxe și ale facultăților de teologie ortodoxă din Mitropolia Munteniei și Dobrogei, care au interpretat două piese, una religioasă și una patriotică.

Seara s-a încheiat cu un cuvânt de binecuvântare din partea Părintelui Patriarh Daniel, care s-a arătat plăcut impresionat de această primă ediție a concursului coral al școlilor de teologie din această Mitropolie.

Marti, 28 octombrie

A participat, în Reședința Patriarhală, la slujba *Te-Deum* săvârșită de Preasfințitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii, în prezența membrilor Sfântului Sinod, precum și a consilierilor Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, alături de câțiva zeci de credincioși.

A prezidat în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, unde a fost prezentat bilanțul activităților prilejuite de *Anul 2008 - Anul Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii* sub aspect religios-duhovnicesc, cultural-editorialistic și mediatic, în cuprinsul eparhiilor

din Patriarhia Română sintetizat de către Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanul, Episcop-Vicar Patriarhal și Secretarul Sfântului Sinod. În cuvântul de învățătură rostit la finalul ședinței solemne a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit tuturor celor care s-au implicat în organizarea și buna desfășurare a activităților aniversare prilejuite de *Anul 2008 - Anul Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii* în cuprinsul Patriarhiei Române.

A participat, în continuare, în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei la lansarea mai multor cărți: noua Ediție Sinodală a Sfintei Scripturi, Ediția jubiliară a *Liturghierului*, albumul *Manuscrise din Biblioteca Sfântului Sinod*, albumul *Colina Bucuriei, Glasul Domnului. Semnificația clopotului în viața Bisericii*, precum și catalogul *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în viața poporului român* al expoziției jubiliare *Biblia și Liturghia*, vernisaj la care a luat apoi parte în sala *Europa Christiana* a Palatului Patriarhiei. În încheiere, Părintele Patriarh a precizat că în Biserica Ortodoxă totul este Scriptură: „Încă nu există, după cunoștințele noastre, la ora actuală, o Biserică în lume, mai biblică și mai bogată în expresiile diverse ale citirii, receptării și transiterii Sfintei Scripturi prin cultul liturgic ca Sfânta Ortodoxie“.

A sfințit, împreună cu Înalt-preasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și Înalt-preasfințitul Părinte Laurențiu,

Mitropolitul Ardealului, în prezența altor membri ai Sfântului Sinod, a colaboratorilor din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și a conducerii mănăstirii de la Popești-Leordeni noua fabrică de lumânări a Arhiepiscopiei Bucureștilor, *Făclia Sfinților Români*, din incinta Mănăstirii cu hramurile *Duminica Sfinților Români* și *Cuviosul Teoctist*.

La finalul slujbei de sfințire, Preafericirea Sa a mulțumit lui Dumnezeu pentru ajutorul dat spre împlinirea lucrărilor de organizare și de amenajare a acestei noi fabrici de lumânări în condiții mai bune decât cele existente pentru vechea fabrică de lângă Arhiepiscopie și așezarea ei într-un loc plin de semnificații, subliniind că aceste clădiri ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române au fost proiectate de vrednicul de pomenire patriarhul Iustin și au fost duse la bun sfârșit de patriarhul Teoctist, întru pomenirea căruia mănăstirea a primit ca al doilea ocrotitor pe Sfântul Cuvios Teoctist (3 septembrie).

În continuare, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat că este foarte bine ca lumânările destinate cultului liturgic să fie produse în apropiere de un lăcaș de cult unde se săvârșește zilnic Sfânta Liturghie. Preafericirea Sa a mai spus că simbolismul lumânării în cadrul slujbelor religioase trebuie să fie pentru toți creștinii un îndemn la o credință mai puternică în puterea și ajutorul lui Dumnezeu. În final, Părintele Patriarh a arătat importanța

folosirii în cult a lumânărilor realizate în atelierele amenajate în cadrul Patriarhiei și Episcopioilor din țară.

Ca semn de prețuire și binecuvântare pentru acest moment deosebit, Părintele Patriarh a dăruit conducerii și ostenitorilor fabricii icoana Sfântului Ierarh Iachint de Vicina, primul mitropolit al Țării Românești (pomenit în fiecare an în ziua de 28 octombrie).

Miercuri, 29 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Iulian Dascălu, susținător al activităților misionare ale Bisericii noastre.

A prezidat, la Reședința patriarhală din București, ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a hotărât, printre altele, proclamarea anului 2009 ca *Anul comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel Mare († 379) și al celorlalți Sfinți Capadocieni* și stabilirea programului-cadru național de desfășurare.

A asistat la procesiunea plecării moaștelor Sfântului Pavel, Apostolul Neamurilor, care a început prin ridicarea de către un sobor de preoți și diaconi de pe esplanada din curtea Patriarhiei și aducerea lor în Reședința patriarhală.

Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a ținut un cuvânt prin care a mulțumit lui Dumnezeu pentru darul aducerii moaștelor Sfântului Pavel cu ocazia sărbătoririi hramului Reședinței Patriarhale și și-a exprimat, de

asemenea, recunoștința față de Înaltpreasfințitul Părinte Panteleimon, Mitropolitul de Veria, Nausa și Kampania, care a făcut posibilă sosirea raclei cu moaștele Sfântului Pavel în România. A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe membrii Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice. S-a discutat despre necesitatea unei cooperări mai intense în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice.

Joi, 30 octombrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Înaltpreasfințitul Părinte Nicolae, Mitropolitul Banatului, Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, Preasfințitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Părinte Daniil, Episcopul Episcopiei Dacia Felix și pe Părintele Protopop Alexandru Bojan din Serbia. A fost prezentată situația dificilă a românilor ortodocși din Valea Timocului, care au nevoie de sprijin din partea Bisericii Ortodoxe Române.

A prezidat Permanențele reunite ale Consiliului Național Bisericesc și ale Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preasfințitul Părinte Epifanie Ghattas Hazim, Episcop vicar patriarhal. A fost subliniată necesitatea intensificării relațiilor dintre Patriarhia Antiohiei și Patriarhia Română.

Vineri, 31 octombrie

A prezidat Permanența Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Pentru a răspunde diferitelor invitații, au fost delegați de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel:

Miercuri, 2 octombrie

Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența Sa Dl. Nicholas Taubman, Ambasadorul Statelor Unite ale Americii.

Preacuviosul Părinte Arhimandrit Timotei Aioanei, Exarh cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa, la mănăstirea Zamfira, la slujba pomenirii de 40 de zile a Arhimandritului Gavril Stoica.

Luni, 6 octombrie

Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la Ceremonia de comemorare a victimelor Holocaustului în România, la Templul Coral din București.

Marti, 7 octombrie

Preacucernicul Părinte Ion Armași, Inspector eparhial la Sectorul Relații bisericești și interreligioase al Administrației Patriarhale, pentru a participa la Ședința solemnă a Camerei Deputaților, consacrată comemorării Holocaustului.

Miercuri, 8 octombrie

Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența Sa Dl. Juan Pablo Garcia-Berdoy, Ambasadorul Spaniei, cu ocazia sărbătorii naționale a acestei țări.

Sâmbătă, 18 octombrie

Preacuviosul Părinte Arhimandrit Timotei Aioanei, Exarh cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la pomenirea de 7 ani a Stavroforei Nazaria Niță, fostă Stareță a Mănăstirii Vărațic-Neamț, unde a citit mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și unde a fost lansată o carte închinată vieții și activității acestei starețe.

Luni, 20 octombrie

Preacucernicul Părinte Gheorghe Holbea, Consilier Patriarhal la Sectorul teologic-educational al Administrației Patriarhale, pentru a participa la Sesiunea inaugurală cu tema *L'histoire des religions à l'Académie Roumanie*, în Aula Academiei Române.

Miercuri, 22 octombrie

Preacucernicul Părinte Dorel Moțoc, Consilier Patriarhal la Sectorul social-filantropic al Administrației Patriarhale, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența Sa Dl. Oszkar Laszlo Füzes, Ambasadorul Republicii Ungare, cu prilejul Zilei Naționale a acestei țări.

Joi, 23 octombrie

Preacucernicul Părinte Dorel Moțoc, Consilier Patriarhal la Sectorul social-filantropic al Administrației Patriarhale, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența Sa Dl. Petr Dokládál, Ambasadorul Republicii Cehe, cu prilejul Zilei Naționale a acestei țări.

Vineri, 24 octombrie

Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, pentru a participa la Ședința solemnă a Consiliului Local Municipal Craiova, cu ocazia aniversării ediției a XII-a a Zilelor Craiovei.

Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența Sa Dl. Martin Eichinger, Ambasadorul Republicii Austria, cu prilejul Zilei Naționale a acestei țări.

Sâmbătă, 25 octombrie

Preacucernicul Părinte Nicolae Dascălu, Consilier Patriarhal, Directorul Agenției de știri BASILICA, pentru a participa la Recitalul de pian al D-lui Dan Grigore, organizat la Ateneul Român, în beneficiul Fundației Principesa Margareta a României.

Sâmbătă, 1 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preasfințitul

Părinte Macarie, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord.

A participat, în Sala Aula Magna *Teoctist Patriarhul* din Palatul Patriarhiei, la decernarea premiilor câștigătorilor Concursului Național de Creație Literară *Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*. Festivitatea de premiere a fost deschisă de Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop Vicar Patriarhal.

La finalul manifestării, Părintele Patriarh Daniel a arătat că sărbătorirea acestui an jubiliar nu s-a oprit doar la nivelul ierarhilor, preoților, mănăstirilor și teologilor, ci a rodit în sufletele tinerilor și ale elevilor care au dovedit că ora de religie e o mare binecuvântare pentru Biserică, pentru viața și misiunea ei în societate.

În încheiere, Preafericirea Sa a felicitat pe tinerii care au fost premiați și pe toți cei ce au contribuit la desfășurarea în bune condiții a acestui concurs.

Duminică, 2 noiembrie

A săvârșit, în duminica a XXII-a după Rusalii, slujba Sfintei Liturghii la Reședința Patriarhală. Din soborul condus de Preafericirea Sa au făcut parte Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanul și Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcopi-Vicari Patriarhali, preoții slujitori ai Catedralei și diaconi.

Imediat după citirea Sfintei Evanghelii, Preafericitul Părinte Daniel a rostit un cuvânt de învățătură în care a explicat pilda *Bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr*.

În cadrul Sfintei Liturghii, Preafericirea Sa a hirotonit diacon pe părintele consilier patriarhal Ioan Bogdan Popescu, pentru Reședința Patriarhală, și pe părintele Ioan Alin Popa, în treapta preoției, pentru biserica *Sfântul Paisie de la Neamț* din Suedia, din cadrul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord.

La sfârșitul slujbei, a hirotesit în arhimandrit pe protosinghelii Mihail Stanciu, egumenul Mănăstirii *Sfântul Antim Ivireanul* din București, Irineu Dogaru și Dimitrie Irimia, amândoi preoți slujitori la Reședința Patriarhală.

Luni, 3 noiembrie

A prezidat, în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei, lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale de toamnă ale Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu tema *Pastorație pentru sănătate și medicină preventivă*, unde au participat atât reprezentanți oficiali ai Ministerului Sănătății Publice (D-na Adela Neagoe, Secretar general), ai Ministerului Muncii, Familiei și Egalității de Șanse (D-na Theodora Bertzi, Secretar de Stat) și ai Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului (D-na Daniela Călugăru, Inspector general), cât și preoții din cele 5 protoierii din Capitală și din județul Ilfov.

Preafericirea Sa a subliniat în cuvântul introductiv faptul că toate problemele sociale sunt legate între ele și foarte adesea este necesară o abordare interdisciplinară și o cooperare

multiplă, pentru a rezolva într-un mod satisfăcător cazurile problematice.

A primit, la Reședința patriarhală, pe Dl. Mahmoud Abbas, Președintele Autorității Palestiniene, aflat într-o vizită oficială în România. În cursul întrevederii au fost abordate teme care privesc prezența românească ortodoxă în teritoriile palestiniene și în special cele legate de așezământul românesc de la Ierihon, unde există un spațiu în care Patriarhia Română intenționează să organizeze un centru de studii biblice și un centru de pelerinaje pentru pelerinii români care sosesc în acest loc. În final, Președintele Autorității Palestiniene a făcut un scurt popas în Reședința Patriarhală și a păstrat un moment de reculegere la mormântul vrednicului de pomenire patriarhul Teoctist.

Marti, 4 noiembrie

A prezidat, în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei, în cea de a doua zi, lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale de toamnă ale Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu tema *Pastorație pentru sănătate și medicină preventivă*, unde au fost prezenți preoții din județul Prahova.

Lucrările au fost deschise de Preafericirea Sa, care a menționat prezența reprezentanților celor trei ministere ca o încurajare dar și ca o manifestare a coresponsabilității în societatea de astăzi, în ceea ce privește viața socială, educația și sănătatea publică.

Părintele Patriarh Daniel a răspuns cu bucurie dorinței de

cooperare a ministerelor, pentru că trebuie exprimată credința ortodoxă și lupta comună pentru apărarea demnității umane și pentru promovarea familiei și a tinerilor. În cuvântul rostit cu această ocazie (*Ajutor pentru vindecare, rugăciune pentru mântuire*), Preafericirea Sa a vorbit despre implicarea socială și medicală a Bisericii.

A prezidat, la Reședința patriarhală, ultima ședință de lucru din acest an a Comisiei Mixte Guvern – Patriarhie, formată din reprezentanți ai Guvernului și ai Bisericii Ortodoxe Române.

În cadrul lucrărilor, s-a făcut o evaluare a activității Comisiei pe anul 2008, apreciată ca având realizări importante, și au fost discutate problemele nerezolvate încă și care se vor afla anul viitor pe agenda de lucru.

Reprezentanții Guvernului au informat că în scurt timp vor fi aprobate, prin hotărâre de Guvern, normele metodologice de aplicare a *Legii nr. 142/1999*, modificată și completată prin *Legea nr. 132*, adoptată în iulie 2008, privind creșterea contribuției de la stat pentru preoții parohiilor sărace din mediul rural.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Constantin Răileanu, dirijorul Coralei *Anton Pann*, de la biserica *Sf. Spiridon Nou*.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Iulian Dascălu și pe Dl. Răzvan Radu, Președintele *Unicredit* Țiriac.

Miercuri, 5 noiembrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Viorel Roman, de la Iași.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Mircea Geoană, Președintele Partidului Social Democrat.

Joi, 6 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Excelența Sa Dl. Leo D'Aes, Ambasadorul Regatului Belgiei în România. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a apreciat că țara noastră poate învăța din experiența altor state membre ale Uniunii Europene, dar, în același timp, poporul român poate contribui la îmbogățirea Europei unite, din punct de vedere cultural și spiritual. În acest sens, Preafericirea Sa l-a informat pe domnul ambasador despre demersurile Patriarhiei Române pentru buna funcționare a Biroului său de reprezentare pe lângă instituțiile europene de la Bruxelles.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Excelența Sa Dl. Ljupco Arsovski, Ambasadorul Republicii Macedonia în România. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat necesitatea intensificării cooperării între popoarele din această regiune, precum și a comuniunii dintre Bisericile Ortodoxe, pentru o mărturie comună mai susținută, în contextul lumii secularizate de astăzi.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Neculai Onțanu Primarul Sectorului II al Capitalei.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Bogdan Olteanu, Președintele Camerei Deputaților.

Vineri, 7 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. George Dacian Zuba (Marsilia).

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Cristache Rădulescu, Președintele Consiliului Județean Ilfov.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Narcis Axinte (Iași).

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Teodor Bulza Directorul Tipografiei *Cromo-Man*, însoțit de Pr. Valer Ulican.

A participat seara la slujba de priveghere săvârșită cu ocazia sărbătoririi hramului *Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil* a Mănăstirii Stavropoleos din București. În cuvântul rostit cu acest prilej, Preafericirea Sa a explicat de ce sărbătoarea Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil a fost fixată pentru ziua de 8 noiembrie, și a vorbit despre rolul pe care-l au îngerii în viața noastră.

Conform tradiției care spune că fiecare ierarh care pășește în biserica mănăstirii primește un galben, părintele Iustin Marchiș, duhovnicul Mănăstirii Stavropoleos, a oferit Părintelui Patriarh un bănuț de aur (aurit) și un album editat de grupul psaltic Stavropoleos. Preafericirea Sa, la rândul

său, a dăruit în schimb ediția jubiliară a *Liturghierului* și albumul privind istoria Reședinței Patriarhale, *Colina Bucuriei*.

Sâmbătă, 8 noiembrie

A participat la Sfânta Liturghie oficiată de Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, împreună cu preoții slujitori ai acestui locaș la biserica - Paraclis patriarhal *Parcul Domenii* - Cașin, din București, care și-a serbat hramul. Preafericitul Patriarh Daniel a rostit la final un cuvânt de învățătură.

La sfârșitul slujbei, Părintele Patriarh a acordat parohului bisericii Cașin, Pr. Gabriel Cazacu, Diploma de Onoare „Sfântul Apostol Andrei - Ocrotitorul României“, albumul aniversar *Colina Bucuriei*, care prezintă istoricul Reședinței Patriarhale, și ediția jubiliară a *Liturghierului*. Tot în cadrul Sfintei Liturghii a avut loc hirotonia întru diacon a candidatului Constantin Radu, săvârșită de către Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul.

Duminică, 9 noiembrie

A oficiat la Mănăstirea Radu Vodă din București, care și-a serbat cel de-al doilea hram, *Sfântul Ierarh Nectarie de Eghina, făcătorul de minuni*, slujba Sfintei Liturghii, în sobor arhieresc, alături de Preasfințitul Părinte Mihail, Episcopul românilor din Australia și Noua Zeelandă, și de Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

În cadrul Sfintei Liturghii, Părintele Patriarh a ținut un

cuvânt de învățătură prin care a explicat înțelesurile duhovnicești ale Evangheliei după Luca, care relatează minunea învierii fiicei lui Iair. În cadrul Sfintei Liturghii, Preafericirea Sa a hirotonit întru diacon pe monahul Onufrie Cotos, pe seama Mănăstirii Radu Vodă.

La finalul slujbei, Părintele Patriarh a oferit starețului mănăstirii, arhimandritul Nectarie Șofelea, un exemplar din noua ediție a *Liturghierului* jubiliar și albumul aniversar *Colina Bucuriei*, care face referire la istoricul Reședinței Patriarhale. La rândul său, starețul Nectarie Șofelea a oferit Părintelui Patriarh Daniel medalia jubiliară „*Radu Vodă*“, emisă cu ocazia împlinirii a 440 de ani de la ctitorirea sfântului lăcaș, și albumul-monografie *Cetatea bucuriei*, care prezintă istoricul Mănăstirii Radu Vodă, veche vatră monahală bucureșteană.

Luni, 10 noiembrie

A participat în sala *Aula Magna* a Academiei Române, în calitate de membru de onoare al acestei instituții, la o sesiune festivă, prin care s-a marcat împlinirea a 500 de ani de la apariția primei cărți în Țara Românească - *Liturghierul slavon* tipărit de ieromonahul Macarie, la 10 noiembrie 1508. Cu această ocazie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a susținut prelegerea *Sfânta Liturghie - izvor de viață sfântă și lumină veșnică*.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit

Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, și pe Acad. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Silviu Pufulete, de la Londra.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Viorel Hrebenciuc, în legătură cu susținerea activităților sociale ale Bisericii.

Marti, 11 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preacuviosul Părinte Arhimandrit Macarie Ciolan, Starețul Mănăstirii Cernica.

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 12 noiembrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Consiliului Național Bisericesc.

A săvârșit, la Paraclisul patriarhal cu hramurile *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe și Sfânta Cuvioasă Parascheva*, hirotesia întru duhovnic a preoților Costin Spiridon, slujitor la parohia *Sfântul Mina-Vergul*, Radu Petru Mureșan, lector dr. la Catedra de Sistematică a Facultății de Teologie Ortodoxă din București, preot la biserica *Sfânta Cuvioasă Paraschiva-Voluntari*, Bogdan Scorțea, slujitor la parohia *Sfânta Vineri-Pajura*, Daniel Samson, slujitor la Spitalul *Sfinții Împărați Constantin și Elena* din Județul Ilfov, Adrian Iuliu Blaga, slujitor la biserica *Sfântul Gheorghe-Plevnei*.

Cu această ocazie Părintele Patriarh a adresat noilor duhovnici un cuvânt de învățătură în care a subliniat importanța slujirii de părinte duhovnicesc.

Joi, 13 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Excelența Sa Dl. Georgios Poukamissas, Ambasadorul Republicii Elene în România.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a evocat un moment recent al bunelor relații dintre cele două Biserici: aducerea de la Veria la București a cinstitelor moaște ale Sfântului Apostol Pavel, cu ocazia sărbătorii din acest an a Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor, spre folosul duhovnicesc a peste un milion de credincioși ortodocși români veniți cu acel prilej în pelerinaj pe Colina Patriarhiei.

În contextul proclamării de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a anului 2009 ca *Anul comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel Mare (†379) și a celorlalți Sfinți Capadocieni*, Preafericirea Sa l-a informat pe domnul ambasador despre intenția Patriarhiei Române de a invita pe Preafericitul Părinte Ieronim II, Arhiepiscop al Atenei și al întregii Elade, pentru a face o vizită oficială în România și a aduce, la sărbătoarea hramului Reședinței Patriarhale (27 octombrie), moaștele Sfântului Ierarh Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei.

Părintele Patriarh Daniel a amintit că este imperios necesară

o intensificare a afirmării valorilor creștine care constituie însăși matricea spirituală și culturală a Europei. În acest sens, Preafericirea Sa a apreciat ca oportune consultări periodice între delegați ai Bisericilor Ortodoxe din țările membre ale Uniunii Europene și reprezentanții acestor țări în Parlamentul European (Grecia, Cipru, România, Bulgaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Finlanda), cu scopul promovării unor inițiative menite să contribuie la conservarea și îmbogățirea moștenirii culturale și spirituale a continentului european.

A semnat, la Reședința patriarhală, împreună cu domnul Andrei Ioan Chiliman, Primarul Sectorului 1 al Capitalei, un protocol de parteneriat între Patriarhia Română, Arhiepiscopia Bucureștilor și Consiliul Local al sectorului 1. Protocolul prevede realizarea în parteneriat a unor proiecte sociale, acțiuni, lucrări, servicii și activități de interes public, precum și reabilitarea, consolidarea și construirea unor lăcașuri de cult. Protocolul s-a semnat și datorită bunelor rezultate realizate în timpul protocolului încheiat în luna decembrie a anului 2006. Actualul protocol se întinde pe o durată de 5 ani, cu posibilitatea ca după expirarea termenului, părțile să poată conveni prelungirea acestuia.

Sâmbătă, 15 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preacuviosul Părinte Arhimandrit Macarie Ciolan, Starețul Mănăstirii Cernica.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preacuviosul Părinte Arhimandrit Timotei Aioanei, Mare Eclesiarh al Reședinței Patriarhale și Exarh cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, Grupul psaltic *Tronos* al Reședinței Patriarhale.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Daniel Pasmangiu, de la Techirghiol.

Duminică, 16 noiembrie

A deschis în Aula Magna *Teoctist Patriarhul*, din Palatul Patriarhiei, Simpozionul *Serile Filocalice*, organizat de Asociația Studenților Creștin-Ortodocși Români, filiala București, în colaborare cu Arhiepiscopia Bucureștilor. Părintele Patriarh Daniel și-a exprimat bucuria pentru faptul că aceste seri filocalice păstrează o continuitate, mai ales pentru faptul că anul acesta s-au împlinit 15 ani de la trecerea la cele veșnice a marelui teolog român Părintele Academician Dumitru Stăniloae. După ce a evocat personalitatea acestuia, model pentru teologia și viața creștină de azi, Preafericirea Sa a susținut conferința cu tema *Biserica – locul întâlnirii oamenilor cu Dumnezeu*. Expunerea s-a concentrat asupra Tainei Bisericii, prefigurate în Vechiul Testament și împlinite în Noul Testament, și a legăturii interioare dintre spiritualitatea biblică și liturgică în Biserica Ortodoxă, cu exemplificări și tâlcuiri ale textelor, simbolurilor și acțiunilor liturgice din slujba de sfințire a locului pentru o

nouă biserică și din slujba de sfințire a noului locaș de închinare.

Partea a doua a primei *Seri Filocalice* de anul acesta a fost dedicată răspunsurilor duhovnicești date de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la întrebările participanților și dialogului cu membrii ASCOR.

Luni, 17 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Cătălin Băluță, pictor-mozaicar, care a pregătit un proiect de patru icoane pentru Reședința patriarhală.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Dr. Samuel Kamaleson (SUA), din partea organizației umanitare *World Vision*.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Nicolae Noica, în legătură cu nevoia de a se construi o pasarelă la Mănăstirea Snagov.

Marti, 18 noiembrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A participat, alături de Excelența Sa Dl. Traian Băsescu, Președintele României, Dl. Ionel Haiduc, Președintele Academiei Române, la împlinirea a cinci secole de la apariția tiparului în spațiul românesc, la Muzeul Național Cotroceni, la vernisajul expoziției *Macarie și urmașii săi. Jumătate de mileniu de tipar românesc 1508-2008*.

Preafericitul Părinte Daniel a salutat colaborarea Bisericii cu Președinția, „spre cunoașterea și

valorificarea credinței creștine în Europa“. De asemenea, Preafericirea Sa a recunoscut că o parte din preocupările de la 1508 ale Bisericii, când a fost tipărită prima carte de pe teritoriul românesc, sunt, în mare parte, similare cu cele de astăzi.

Părintele Patriarh a oferit Muzeului ediția jubiliară a *Liturghierului* (2008).

Miercuri, 19 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Gabriel Herea.

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Consiliului Național Bisericesc.

Joi, 20 noiembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Marcel Codrescu, pictor-mozaicar.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Jari Hokkanen (St. Michel Print-Finlanda) însoțit de Pr. Valer Ulican, consilier patriarhal. S-a discutat despre cooperare în tipărirea Bibliei în condiții avantajoase.

Vineri, 21 noiembrie

A oficiat slujba Sfintei Liturghii, cu ocazia hramului *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului* a mănăstirii Snagov, din județul Ilfov, care a aniversat 600 de ani de atestare documentară.

Preafericitul Părinte Daniel a ținut un cuvânt de învățătură în care a explicat înțelesurile duhovnicești ale sărbătorii *Intrării Maicii Domnului în Biserică*.

Preafericitul Părinte Daniel a vorbit apoi despre istoria sfântului locaș și a anunțat, prin decizie patriarhală, instituirea altor două hramuri în cinstea celor doi binefăcători ai Mănăstirii Snagov: *Sfântul Neagoe Basarab* și *Sfântul Antim Ivi-reanul*, pe lângă cel închinat Maicii Domnului.

Tot cu această ocazie au primit diplome de vrednicie: ieromonahul Varahiil Bănățanu, starețul mănăstirii, D-nii Apostol Mușat, Primarul Snagovului, Sorin Roșca Stănescu, Horia Ionescu, Octavian Morariu, președintele Comitetului Olimpic și Sportiv Român, Ioan Bojoranul, directorul aceleiași instituții, Ortansa Ionescu și alții.

În încheierea momentului festiv, părintele stareț Varahiil Bănățanu a oferit Preafericitului Părinte Daniel o medalie din partea Mănăstirii Snagov, executată la Monetăria Statului. Tot cu această ocazie au fost lansate minimonografia *Mănăstirea Snagov – 600 de ani de credință și istorie* și un pliant cu istoricul mănăstirii.

Duminică, 23 noiembrie

A oficiat, la Reședința Patriarhală, Sfânta Liturghie, împreună cu Preasfințitul Părinte Episcop Mihail al Episcopiei Australiei și Noii Zeelande, Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, și un sobor de preoți și diaconi.

În cuvântul rostit imediat după citirea Sfintei Evanghelii, Părintele Patriarh a tâlcuit *Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina*.

În cadrul Sfintei Liturghii, Preafericirea Sa a hirotonit preot pe părintele Valentin Bârlez, pe seama parohiei Herăstrău, Protopopiatul II Capitală, și pe Ioan Jucan, diacon pe seama Reședinței Patriarhale.

A participat în cursul serii, în Aula Magna *Teoctist Patriarbul* din Palatul Patriarhiei, la concertul aniversar al formației de muzică bizantină *Psalmodia* a Universității Naționale de Muzică din București, condusă de către Preacuviosul Părinte Arhidiacon Sebastian Barbu Bucur, care a interpretat cântări liturgice de inspirație românească.

Preafericirea Sa a ținut să aprecieze activitatea desfășurată în cei 20 de ani, de când există *Corul Psalmodia* și, de asemenea, să evedențieze aportul semnificativ al părintelui arhidiacon prof. univ. dr. Sebastian Barbu Bucur, dirijorul formației. De asemenea, Preafericirea Sa a ținut să sublinieze importanța înființării unei Comisii de muzică bisericească a Patriarhiei Române. În semn de prețuire pentru activitatea desfășurată și de încurajare pentru activitatea viitoare, Preafericirea Sa a oferit „Crucea Patriarhală” pentru clerici arhidiaconului prof. univ. dr. Sebastian Barbu Bucur, iar *Corul Psalmodia* a primit Diploma de onoare „Sfântul Apostol Andrei – Ocrotitorul României”, pentru activitatea sa rodnică, folositoare Bisericii și societății.

A întâmpinat în Reședința Patriarhală, împreună cu soborul preoților și diaconilor Catedralei și cu

câteva sute de credincioși, în cântările acatistului, moaștele Sfântului Sofronie, Patriarhul Ierusalimului, aduse de către Înaltpreasfințitul Părinte Dionisie, Mitropolitul Corintului din Grecia. S-a săvârșit apoi slujba de *Te-Deum*, la finalul căreia Părintele Patriarh a ținut un cuvânt de învățătură prin care și-a exprimat bucuria sosirii moaștelor Sfântului Patriarh Sofronie, evidențind personalitatea teologică a acestui mare apărător al Ortodoxiei.

În continuare, Preafericirea Sa a subliniat faptul că Sfântul Sofronie a îmbinat cunoștințele teologice cu arta oratorică, lăsând Ortodoxiei o deosebită moștenire liturgică și teologică, și a arătat că momentul sărbătoresc al primirii moaștelor Sfântului Sofronie este prilej de bucurie și de rememorare a relațiilor cultural-bisericești ce au existat și există de-a lungul veacurilor între toți creștinii ortodocși și cetatea Ierusalimului, locul pătimirii și Învierii Mântuitorului Hristos. La finalul cuvântului său, Părintele Patriarh Daniel a mulțumit Mitropolitului Dionisie de Corint.

Luni, 24 noiembrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, și pe D-na Aurora Rotaru de la Timișoara, care

o oferit un veșmânt arhieresc pentru Reședința Patriarhală.

Marti, 25 noiembrie

A participat la Academia Română la sesiunea științifică: *Bicentinar – Mitropolitul Andrei Șaguna*.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Înaltpreasfințitul Părinte Theodosios, Arhiepiscop de Sevastia (Patriarhia Ierusalimului).

Miercuri, 26 noiembrie

A mulțumit, la Reședința patriarhală, Înaltpreasfințitul Părinte Dionisie, Mitropolitul Corintului, pentru darul duhovnicesc pe care l-a făcut prin aducerea spre închinare a moaștelor Sfântului Sofronie, patriarhul Ierusalimului, pentru câteva zile, clerului și credincioșilor din București.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală pe Dl. Vlad Oprea, Primarul orașului Sinaia.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Excelența Sa Dl. Øystein Hovdkinn, Ambasadorul Norvegiei.

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Consiliului Național Bisericesc.

Sâmbătă, 29 noiembrie

În prima vizită pastorală în Transilvania a fost întâmpinat în Catedrala Mitropolitană cu hramul *Sfânta Treime* din Sibiu, unde a participat la Sfânta Liturghie și la slujba de *Te-Deum*, alături de ierarhi, preoți, protopopi, monahi, reprezentanți ai

societății academice, reprezentanți ai autorităților locale și centrale, membrii ai Bisericii Evanghelice, studenți ai Facultății de Teologie.

Preafericirea Sa a luat cuvântul la final, amintind de personalitatea luminoasei figuri a lui Andrei Șaguna din ale cărui cuvinte și fapte au învățat românii că totul este dar al lui Dumnezeu. Părintele Patriarh a apreciat munca misionară și reușita pastorală deosebită a Înaltpreasfințitului Părinte Laurențiu de când conduce Mitropolia Ardealului, oferindu-i o cruce pectorală și un engolpion. Slujitorilor Catedralei le-a oferit o cruce de binecuvântare și ediția nouă a *Liturghierului*, apărută în anul, jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii, ca recunoștință pentru faptul că, timp de patru ani, în vremea studenției, Preafericirea Sa s-a rugat în această biserică.

A primit titlul academic de *Doctor Honoris Causa* din partea Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna”, aparținând Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, în Aula Mitropolit Ioan Meșianu a acestei facultăți.

În cuvântul de recomandare *Laudatio* rostit de Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Laurențiu, Arhiepiscop al Sibiului și Decan al Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna”, a evidențiat munca intensă a Părintelui Patriarh, desfășurată pe multiple planuri: legislativ și juridic-bisericesc, pastoral-liturgic, cultural-misionar, social-filantropic, economic-financiar și patrimonial-imobiliar, fiecare din aceste preocupări având

propriile dimensiuni specifice în dezvoltarea și transpunerea în realitate.

Ca răspuns Preafericirea Sa a rostit prelegerea festivă cu titlul: „*Românul ortodox în context european. Lumina lui Șaguna pentru misiunea Bisericii, astăzi*”. A binecuvântat apoi *Simpozionul Andrei Șaguna* organizat de Facultatea de Teologie.

A participat împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei, Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, Preasfințitul Părinte Ioan, Episcopul Covasnei și Harghitei și Preasfințitul Părinte Andrei Făgărășanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, la o slujbă de pomenire la Mausoleul Mitropolitului Andrei Șaguna de la Rășinari.

A semnat apoi în cartea memorială a mausoleului și a primit insigne memoriale cu Andrei Șaguna, Monografia satului Rășinari și o iconă pe sticlă din partea Cercului de pictură pentru copii din Rășinari.

A vizitat Muzeul *ASTRA* din Sibiu. După vizita la Sibiu, Părintele Patriarh a poposit la Alba-Iulia, unde a fost așteptat de mulțimi de credincioși, părinți împreună cu copiii lor, studenți și seminariști, cu lumânări în mâini, episcopi, preoți monahi și monahii de la mănăstirile din eparhie, adunați în curtea *Catedralei Reîntregirii Neamului* din Alba-Iulia. În ajunul sărbătorii Sfântului Andrei, Apostolul Românilor, Preafericirea Sa a fost întâmpinat într-o atmosferă pascală, de mare

sărbătoare, de către Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscop al Alba-Iuliei. Părintele Patriarh, adresându-se celor de față, a subliniat faptul „că Alba-Iulia reprezintă locul jertfei și al învierii pentru poporul român”.

Duminică, 30 noiembrie

Împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei, și alți ierarhi, a săvârșit, înainte de începerea Sfintei Liturghii, slujba resfințirii Catedralei arhiepiscopale cu hramurile *Sfânta Treime și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil*.

Cu ocazia sărbătorii Sfântului Apostol Andrei, Ocrotitorul României, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, împreună cu un sobor de 12 ierarhi, preoți și diaconi, a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia. Din soborul arhierilor care au slujit la Sfânta Liturghie, pe lângă ierarhii menționați, s-au numărat și Înaltpreasfințitul Părinte Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscop al Alba-Iuliei, Preasfințitul Părinte Gherasim, Episcopul Râmnicului, Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, Preasfințitul Părinte Timotei, Episcopul Aradului, Ienopolei, Hălmeagului și Hunedoarei, Preasfințitul Părinte

Justinian, Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, Preasfințitul Părinte Ioan, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, Preasfințitul Părinte Andrei Făgărășanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Seara, a sfințit Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, ocazie cu care a oferit duhovnicului Paraclisului Facultății o cruce de binecuvântare și noul *Liturghier*.

După sfințirea Paraclisului, Părintelui Patriarh i-a fost decernat titlul de *Doctor Honoris Causa* de către Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia. Discursul *Laudatio* a fost rostit de către Înaltpreasfințitul Părinte Andrei al Alba-Iuliei. În cuvântul de mulțumire pentru onoarea primită, Preafericirea Sa a subliniat rolul Bisericii în viața poporului român în prelegerea susținută cu titlul: *Botezat pentru dăinuire în eternitate și binecuvântat pentru viațuire în unitate-Lucrarea Bisericii în viața poporului român*.

După primirea titlului academic, Preafericirea Sa a avut o întâlnire cu membrii *Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni* (organizație care s-a creat la sfârșitul secolului al XIX-lea, în anul 1890, în scopul de a ajuta spiritualitatea românească din Transilvania împotriva sistemului de deznaționalizare implementat de guvernele austro-ungar și ungar), adunați la Alba-Iulia cu ocazia celui de-al II-lea Congres al Spiritualității

Românești. Cu acest prilej a fost lansat un volum jubiliar care cuprinde un cuvânt înainte al Preafericirii Sale.

Pentru a răspunde diferitelor invitații, au fost delegați de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel:

Marti, 18 noiembrie

Preasfințitul Părinte Vinčențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența Sa Dl. Leo D'Aes, Ambasadorul regatului Belgiei, cu ocazia Zilei Regelui.

Miercuri, 19 noiembrie

Preacucernicul Părinte Gheorghe Holbea, Consilier Patriarhal la Sectorul teologic-educational al Administrației Patriarhale, pentru a participa la Aniversarea a zece ani de la publicarea enciclicei *Fides et Ratio* a Papei Ioan Paul al II-lea, la Biblioteca Academiei Române.

Joi, 20 noiembrie

Preacucernicul Părinte Florin Șerbănescu, Consilier Patriarhal la Sectorul Patrimoniu cultural al Administrației Patriarhale, pentru a participa la Târgul Internațional de Carte *Gaudeamus*.

Luni, 24 noiembrie

Preacucernicul Părinte Constantin Stoica, Consilier Patriarhal la Biroul de Presă al Centrului BASILICA al Patriarhiei Române, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența

Sa Dl. Ahmed Abdul-Salam Hassan Majdalani, Ambasadorul Statului Palestina, cu ocazia Zilei naționale.

Marti, 25 noiembrie

Preacucernicul Părinte Ierodiacon Onufrie Cotos, Consilier Patriarhal la Sectorul Contabilitate al Administrației Patriarhale, pentru a participa la ceremonia Topului Național al Firmelor organizat la Palatul Camerei de Comerț.

Duminică, 26-28 noiembrie

Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la manifestările organizate de către Episcopia Dunării de Jos cu prilejul aducerii Moaștelor Sfântului Sofronie, Patriarhul Ierusalimului.

Luni, 1 decembrie

A participat la Slujba Sfintei Liturghii săvârșită în Catedrala Reîntregirii din Alba-Iulia de mitropoliții celor trei provincii istorice care s-au unit în 1918. Soborul de ierarhi a fost format din Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, și de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, mitropolitul Olteniei.

A oficiat împreună cu un sobor de ierarhi, membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pe esplanada din fața Catedralei

arhiepiscopale din orașul Unirii, Alba-Iulia, o slujbă de mulțumire (*Te-Deum*) pentru binecuvântările revărsate de Dumnezeu asupra românilor. După slujbă, Părintele Patriarh Daniel, în fața a 3000 de credincioși adunați în curtea Catedralei, a rostit un cuvânt (*Mare, sfântă și binecuvântată, 1 Decembrie—Ziua națională a României*) despre contribuția majoră adusă de Biserica Ortodoxă Română la păstrarea unității spirituale a neamului. La finalul ceremoniei din curtea Arhiepiscopiei, Preafericirea Sa împreună cu soborul ierarhilor și autoritățile locale au cântat colindul *O, ce veste minunată*. După aceea a avut loc dezvelirea statuilor regelui Ferdinand și a reginei Maria.

Seara, a participat, la invitația D-lui Traian Băsescu, Președintele României, la recepția dedicată Zilei Naționale a României, organizată la Palatul Cotroceni.

Marti, 2 decembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Preacuviosul Arhimandrit Policarp de la Mănăstirea Makri, din Grecia, însoțit de către Preacuviosul Arhimandrit Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna.

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Arhiepiscopiei Bucureștilor, la care au luat parte și părinții protopopi.

Miercuri, 3 decembrie

Cu ocazia prăznuirii Sfântului Cuvios Gheorghe de la Cernica,

Preafericitul Părinte Daniel, împreună cu Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și cu un ales sobor de preoți și diaconi, a săvârșit slujba sfințirii paraclisului din vechea stăreție a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, cu hramurile *Sfântul Ioan Evanghelistul, Sfântul Mare Mucenic Pantelimon și Sfântul Paisie de la Neamț*. La finalul slujbei de sfințire, Preafericirea Sa a ținut un cuvânt de învățătură, prin care a arătat importanța sfinților în Biserica lui Hristos.

După săvârșirea sfințirii paraclisului, Părintele Patriarh împreună cu Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, alături de un sobor de preoți și diaconi din administrația Arhiepiscopiei Bucureștilor și din cea a Patriarhiei Române și de stareții din Arhiepiscopia Bucureștilor, a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica cea mare a mănăstirii, cu hramul *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, care a mai primit ieri, prin decizie patriarhală, și hramul *Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica*, ctitorul acestei biserici. După citirea Sfintei Evanghelii, Preafericirea Sa a ținut un cuvânt de învățătură.

La finalul Sfintei Liturghii, cu prilejul împlinirii a 400 de ani de atestare documentară, a fost lansată monografia *Priveghere în Ostrov, Mănăstirea Cernica - 400 de ani de cult și cultură*. Preafericitul Părinte Daniel a acordat distincții de vrednicie unor personalități și credincioși care au sprijinit activitățile Mănăstirii Cernica. Preacuviosul Arhimandrit

Macarie Ciolan, starețul Mănăstirii Cernica, i-a oferit Părintelui Patriarh medalia jubiliară „400 de ani de atestare documentară“. La rândul său, Preafericirea Sa i-a dăruit părintelui stareț un exemplar din noua ediție jubiliară a *Liturghierului*.

A deschis lucrările Sinaxei stareților, starețelor, egumenilor și egumenelor din Arhiepiscopia Bucureștilor cu un cuvânt prin care a remarcat, încă o dată, faptul că anul 2008 a fost anul aniversar, jubiliar, al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii, iar 2009 va fi anul comemorativ-omagial închinat Sfântului Vasile cel Mare, care s-a mutat la Domnul în anul 379, precum și tuturor Sfinților Capadocieni.

Vineri, 5 decembrie

A fost întâmpinat la vechea catedrală episcopală din Arad, cu hramul *Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul* de Preasfințitul Părinte Timotei, Episcopul Aradului, Ienopolei, Hălmeagiului și Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Sofronie al Oradiei, Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, și de Preasfințitul Părinte Siluan al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a menționat că această vizită are un caracter pastoral, fiind legată de sfințirea primei catedrale construite după Revoluția din 1989, Catedrala episcopală cea nouă din Arad, și l-a felicitat pe Preasfințitul Părinte Timotei pentru împlinirea a 24 de ani de arhipăstorire în această parte a țării și pentru realizările deosebite din tot acest răstimp.

În cursul dimineții, a primit din partea Universității „Aurel Vlaicu“ din Arad titlul academic de *Doctor Honoris Causa*. Într-un spațiu academic și sărbătoresc în același timp, ceremonia oferirii acestui titlu a fost deschisă de către rectorul acestei universități, Prof. univ. dr. Lizica Mihuț, care a subliniat în cuvântul său personalitatea Părintelui Patriarh, precum și activitatea misionar-culturală a Bisericii. Toți cei prezenți au ascultat apoi cu admirație și bucurie discursul fostului rector al Institutului Teologic din Sibiu, părintele profesor dr. Constantin Voicu, fost profesor al Preafericirii Sale, care a amintit de activitatea universitară de excepție a studentului Dan Ilie Ciobotea, de notele de 10 obținute și de impresionanta fișă de lectură a acestuia. Bucuria primirii în mijlocul profesorilor și studenților Universității „Aurel Vlaicu“ a Părintelui Patriarh Daniel a fost exprimată de către decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, preot prof. dr. Ioan Tulcan, care a subliniat în cuvântul de *Laudatio* faptul că întreg spațiul universitar arădean este deosebit de onorat să ofere acest titlu academic Patriarhului României. În încheiere, Preafericirea Sa a vorbit despre *Misiunea pastoral-culturală* a Bisericii *prin radio* și despre faptul că radioul creștin aduce, prin emisiunile cu caracter bisericesc, cultural, misionar și educativ, mesajul Evangheliei aproape de sufletul creștinilor din ziua de astăzi. Cu această ocazie, a anunțat intenția ca

Radio Trinitas să emită și în județele, Arad și Timișoara. La sfârșitul ceremoniei, Părintele Patriarh a dăruit rectorului Universității „Aurel Vlaicu” din Arad o icoană cu *Sfântul Dionisie Exiguul*, învățat călugăr străromân din Dobrogea, și mai multe albume și cărți ale Preafericirii Sale.

Seara, a sfințit împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscop al Alba-Iuliei, și alți ierarhi, Centrul cultural-pastoral *Sfântul Nicolae* din parohia *Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul* Arad-Bujac. În cuvântul adresat cu acest prilej, Părintele Patriarh a remarcat faptul că Biserica, prin comunitățile ei locale, parohiile, inspiră și confirmă Statutul ei de organizare. A oferit apoi daruri și ico-nițe copiilor bolnavi de HIV, asistați spiritual de acest Centru.

Sâmbătă, 6 decembrie

A săvârșit împreună cu un sobor ales de 18 ierarhi, preoți și diaconi târnosirea noii Catedrale episcopale, cu hramurile *Sfânta Treime* și *Sfântul Nicolae*, din orașul Arad, prima catedrală episcopală ortodoxă din România finalizată în mileniul al treilea. Împreună cu un sobor impresionant de mitropoliți, episcopi, preoți și diaconi, a înconjurat catedrala în procesiunea de sfințire, în cadrul căreia au fost rostite trei Sfinte Evanghelii, urmate de stropirea cu apă sfințită și de ungerea cu Sfântul și Marele Mir atât a exteriorului, cât și

a interiorului catedralei. Imediat după târnosire, Părintele Patriarh a ținut un scurt cuvânt în care a vorbit despre semnificația prezenței moaștelor martirilor în biserică și a explicat motivația pentru care au fost alese textele pe care credincioșii le-au putut asculta la această slujbă.

De aceea a săvârșit Sfânta Liturghie în prezența a peste 5000 de credincioși, în noua catedrală, împreună cu soborul de ierarhi: Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolit Moldovei și Bucovinei, Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, Înaltpreasfințitul Părinte Iosif, Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române din Europa Centrală și Meridională, Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Preasfințitul Părinte Gherasim, Episcopul Râmnicului, Preasfințitul Părinte Luchian, Episcopul sârbilor ortodocși din România, Preasfințitul Părinte Timotei, Episcopul Aradului, Hălmagiului, Ienopolei și Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, Preasfințitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Părinte Daniil, Episcopul Episcopiei *Dacia Felix*, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul ortodocșilor români din Ungaria, Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, Preasfințitul Părinte

Ioachim Băcăuanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Romanului, și Preasfințitul Părinte Iustin Sigheteanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului. După citirea Sfintei Evanghelii de la Sfânta Liturghie, Părintele Patriarh a împărtășit credincioșilor veniți la praznicul pomenirii Sfântului Ierarh Nicolae și la sărbătoarea sfințirii catedralei un cuvânt de învățătură, amintind pe scurt și despre viața Sfântului Ierarh Nicolae, precizând că foarte multe biserici din țara noastră și din toată creștinătatea îl au ca ocrotitor.

La finalul Sfintei Liturghii arhieresti, Părintele Patriarh a oferit un set arhieresc (Engolpion și Crucea Patriarhală pentru arhieriei) Preasfințitului Părinte Timotei, Episcopul Aradului, pentru deosebitele realizări în cei peste 20 de ani de arhipăstorire în eparhie, după care a dăruit ediția jubiliară a *Liturghierului*, un set de vase liturgice și o cruce de binecuvântare noii catedrale. Preoții slujitori, Simion Mladin, Mircea Bupte și Gheorghe Gogan, au primit ca semn de distincție câte o cruce pectorală.

A primit din partea Primăriei Municipiului Arad și a Consiliului Județean Arad distincția „*Credință și Unire*“, rezervată numai șefilor de stat și liderilor religioși, care a fost înmănată de primarul Gheorghe Falcă.

A sfințit și racla din argint, executată la monetăria Statului, cu moaștele Sfântului Ioan Gură de Aur, primite de la cardinalul Angelo Comastri, mare eclesiarh al Bisericii papale din Roma.

În cursul după amiezii a primit titlul de *Doctor Honoris Causa* și medalia jubiliară „90 de ani de la Marea Unire” din partea Universității de Vest „Vasile Goldiș”, din Arad. Ceremonia oferirii acestui titlu a fost inaugurată de rectorul Aurelian Ardelean, care a remarcat relația cultural-misionară pe care au avut-o, de-a lungul veacurilor, Școala românească și Biserica și și-a exprimat bucuria, în numele profesorilor și a studenților, pentru faptul că universitatea arădeană „Vasile Goldiș” a oferit cel mai înalt titlu academic Părintelui Patriarh Daniel. A urmat cuvântul de *Laudatio* rostit de Preasfințitul Părinte Timotei, Episcopul Aradului, Ienopolei, Hălmagiului și Hunedoarei. După primirea titlului, Preafericirea Sa a mulțumit tuturor și a evidențiat în cuvântul rostit (*Misiune prin imagine și cuvânt - Televiziunea TRINITAS a Patriarhiei Române*) rolul acestei instituții în viața și misiunea poporului și a Bisericii Ortodoxe Române.

La final, Părintele Patriarh a oferit în dar bibliotecii universității, *Biblia - Ediția jubiliară a Sfântului Sinod*, precum și unele cărți apărute sub semnătură personală, iar Senatul Universității i-a oferit Preafericirii Sale un tablou inedit al lui Vasile Goldiș, din anul Marii Uniri, 1918.

Duminică, 7 decembrie

La sfârșitul Sfintei Liturghii, săvârșită în Duminica a XXVII-a după Rusalii, în Paraclisul patriarhal, cu hramurile *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe* și *Sfânta Cuvioasă Parascheva*, a ținut un cuvânt de învățătură prin

care a explicat înțelesurile duhovnicești ale Evangheliei după Luca, subliniind importanța pocăinței și a smereniei în perioada postului, arătând-o pe femeia gârbovă, care a fost vindecată de către Mântuitorul Hristos, exemplu de tăcere și recunoștință pentru binele făcut de Dumnezeu. În final, Părintele Patriarh a vorbit despre viața Muceniței Filofteia, sărbătorită pe 7 decembrie de către Biserica Ortodoxă Română, arătând că prăznuirea acesteia după cea a Sfântului Nicolae se mai datorează și faptului că are în comun cu acesta virtutea milosteniei, a ajutorării săracilor.

Aprimit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Înaltpreasfințitul Iosif, Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Înaltpreasfințitul Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

Marti, 9 decembrie

A participat, la Moscova, împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și Diac. Eugeniu Rogoti, inspector eparhial la Sectorul Relații bisericești și interreligioase al Patriarhiei Române, la funeraliile Patriarhului Alexei al II-lea al Moscovei și al întregii Rusii, trecut la cele veșnice în ziua de vineri, 5 decembrie 2008, la vârsta de 79 de ani.

Slujba prohodirii Patriarhului Alexei al II-lea a fost oficiată în Catedrala *Isus Mântuitorul* din Moscova, cel de-al șaisprezecelea Patriarh al

Bisericii Ortodoxe Ruse fiind înmormântat, potrivit dorinței sale, în Catedrala *Botezul Domnului (Epifania)* din capitala Federației Ruse.

Înmormântarea a fost precedată de Sfânta Liturghie, oficiată de Mitropolitul Kiril de Smolensk și Kaliningrad, locțiitorul de patriarh, alături de aproximativ 200 de episcopi și clerici. La funeraliile patriarhului rus au participat șase întâistătători de Biserici Ortodoxe, și anume: Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Arhiepiscop al Constantinopolului și Patriarh Ecumenic, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Sanctitatea Sa Ilie al II-lea, Patriarhul-Catolicos al Georgiei, Preafericitul Părinte Ieronim al II-lea, Arhiepiscop al Atenei și al întregii Grecii, Preafericitul Părinte Cristofor, Mitropolit al Bisericii Ortodoxe din Ținuturile Cehiei și din Slovacia, și Preafericitul Părinte Anastasie, Arhiepiscopul Tiranei și al întregii Albanii. Au participat, de asemenea, și reprezentanți ai Vaticanului: cardinalul francez Roger Etchegaray și cardinalul german Walter Kasper. Autoritățile de stat au fost reprezentate la cel mai înalt nivel prin Dmitri Medvedev, președintele Federației Ruse, și Vladimir Putin, premierul Federației Ruse.

Părintele Patriarh Daniel a transmis cu această ocazie un mesaj (*Păstor înțelept în vremuri tulburi*).

Joi, 11 decembrie

Aprimit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Nicolae Noica. Au

fost discutate noi posibilități de a ajuta Mănăstirea Snagov.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Aurel Vainer, Președintele Federației Comunităților Evreiești din România. S-a discutat despre posibilitatea cooperării în afirmarea tradiției iudeo-creștine ca bază a civilizației europene, precum și despre probleme ale evreilor în România.

A săvârșit, împreună cu Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, alături de un ales sobor de preoți și diaconi și în prezența a câteva sute de credincioși, slujba specială de preluare a unor părțicele din cinstitele moaște ale Sfântului Ierarh Spiridon, care se află în paraclisul patriarhal *Sfântul Spiridon-Nou*, și care au fost dăruite Bisericii *Sfântul Spiridon-Vechi* din Capitală, unde și-au avut locul până când aceasta a fost dărâmată, în timpul regimului comunist.

La finalul slujbei Vecerniei oficiată la Biserica *Sfântul Spiridon-Nou*, înaintea săvârșirii rânduiei speciale de așezare a sfintelor moaște în noua raclă ce va fi găzduită de Biserica *Sfântul Spiridon-Vechi*, Părintele Patriarh a subliniat faptul că a avut loc un moment deosebit de înfrățire a două biserici din Capitală, prin faptul că amândouă poartă hramul Sfântului Ierarh Spiridon al Trinitudei, făcătorul de minuni, una dintre aceste biserici, *Sfântul Spiridon-Nou*, deținând o parte din moaștele Sfântului Spiridon, iar cealaltă neavând moaște ale sfântului său ocrotitor.

În continuare, Preafericirea Sa a evidențiat faptul că Biserica *Sfântul Spiridon-Nou*, devenită paraclis patriarhal în rang de catedrală, ca o catedrală misionară pentru toate categoriile de misionari, clerici, monahi, are nevoie de înnoire și de restaurare a tuturor spațiilor liturgice, deoarece de aici se transmit uneori Sfinte Liturghii și sfinte slujbe la Televiziunea *TRINITAS TV* și la Radio *TRINITAS*, precizând, de asemenea, că în jurul bisericii *Sfântul Spiridon - Vechi* s-au creat foarte multe instituții social-filantropice, medicale, culturale, misionare, prin grija părintelui vicar administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor Ioan Iordache, parohul bisericii. Preafericirea Sa a anunțat pe toți cei prezenți că la Biserica „*Sfântul Spiridon*“ - *Nou* vor fi derulate mai multe activități socio-culturale și vor avea loc diferite evenimente naționale și internaționale, interortodoxe și panortodoxe, dar și serii de cateheze, mai ales cateheze și învățături privitoare la familia creștină astăzi. Spre finalul cuvântului de învățătură, Părintele Patriarh a menționat faptul că la paraclisul patriarhal închinat Sfântului Ierarh Spiridon vor mai fi numiți noi slujitori, profesori universitari, pentru creșterea calității predicii și a cuvintelor de învățătură, ținând cont de rolul misionar-educativ al acestei biserici.

A participat la Concert jubiliar *Colindul sfânt și bun*, care a avut loc la Sala Polivalentă din București. Colindele închinete sărbătorii Crăciunului au fost

interpretate de corul Facultății de Teologie „Justinian Patriarhul“, condus de părintele profesor Nicu Moldoveanu, de corala Seminarului Teologic Liceal „Nifon Mitropolitul“ și, nu în ultimul rând, de Corala *Sfântul Apostol Andrei* a preoților din București. La finalul concertului, Părintele Patriarh a apreciat efortul și talentul membrilor coralelor și dirijorilor acestora. De asemenea, a ținut să mulțumească în mod deosebit Arhiepiscopiei Bucureștilor, organizatoarea evenimentului, reprezentată de părintele profesor Alexandru Gherasim, consilier la Sectorul învățământ și relații cu tineretul în cadrul Arhiepiscopiei, cât și Domnului Octavian Belu, președintele Agenției Naționale pentru Sport, pentru spațiul pus la dispoziție. În cuvântul ținut la sfârșitul evenimentului, Preafericirea Sa a apreciat colindele care au fost cântate în cor, în stare de comuniune și s-a referit la *denumirea dată concertului jubiliar*.

Vineri, 12 decembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie cu ocazia sărbătorii Sfântului Ierarh Spiridon, la Paraclisul patriarhal *Sfântul Spiridon-Nou* din Capitală, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi. După citirea Sfintei Evanghelii, Preafericirea Sa a ținut un cuvânt de învățătură prin care a explicat înțelesurile duhovnicești ale vieții Sfântului Ierarh Spiridon al

Trimitei și puterea exemplului sfinților pentru viața fiecărui creștin. În cadrul Sfintei Liturghii, Părintele Patriarh a hirotonit preot pe diaconul Remus Marian, consilier patriarhal, pe seama Paraclisului patriarhal *Sfântul Spiridon-Nou*, și diacon pe tânărul Marius Stelian Militaru, pe seama Reședinței Patriarhale. La final, Preafericirea Sa și toți cei prezenți au primit colinda unui cor de copii din Botiza, Maramureș, cărora Părintele Patriarh le-a oferit iconițe. La rândul său, Preafericirea Sa a primit din partea soborului slujitor de la *Sfântul Spiridon-Nou* o icoană a sfântului.

A primit cu colinda, la Reședința patriarhală, un grup de preoți bănățeni.

Sâmbătă, 13 decembrie

A participat, în sala *Conventus* a Palatului Patriarhiei, la Simpozionul internațional cu tema „*Demnitate și justiție pentru toți*“, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Patriarhia Română și Arhiepiscopia de București a Bisericii Romano-Catolice, cu participarea Asociației pentru Națiunile Unite din România și a Institutului de Educație Continuă - Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, și consacrat împlinirii a 60 de ani de la adoptarea de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite a Declarației Universale a Drepturilor Omului. Părintele Patriarh a rostit în deschiderea lucrărilor un cuvânt cu titlul *Drepturile omului - responsabilitate pentru demnitate*.

Duminică, 14 decembrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul patriarhal cu hramurile *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe* și *Sfânta Cuvioasă Parascheva*, unde a ținut un cuvânt de învățătură.

A asistat la slujba Vecerniei la Biserica *Sfântul Elefterie*, paraclis patriarhal, din București. La sfârșit, Preafericirea Sa a vorbit despre viața Sfântului Elefterie, despre locul binecuvântat pe care îl au martirii în apropierea tronului lui Dumnezeu și despre faptul că majoritatea sfinților din calendarul ortodox sunt martiri pentru Hristos. Pentru ca acest sfânt lăcaș să devină din ce în ce mai mult un loc de rugăciune, „un loc de cult și de cultură creștină“, o biserică misionară, Părintele Patriarh a binecuvântat aducerea unei părțicele din moaștele Sfântului Elefterie de la Mănăstirea Țigănești. Preafericirea Sa a felicitat consiliul și comitetul parohial, dar și pe preoții slujitori, pentru înnoirile aduse bisericii și a binecuvântat lucrările care vor urma, curățirea picturii, refacerea demisolului, rugându-l pe Sfântul Elefterie să îi ajute. De asemenea, a oferit diplome de merit mai multor fii duhovnicești ai parohiei. Părintele Valer Ulican, parohul bisericii, care este și consilier patriarhal - coordonator al Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, a mulțumit Părintelui Patriarh pentru prezența la hram, ocazie cu care Preafericirea Sa a primit din partea parohiei medalia Bisericii *Sfântul Elefterie*. Aceasta este prima medalie pe care este inscripționată

biserica pe avers, iar pe revers chipul Sfântului Elefterie. În plus, părintele paroh a oferit Părintelui Patriarh și un tablou cu Biserica.

Luni, 15 decembrie

A participat în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei la Simpozionul tematic-consultativ *Noua Reședință Patriarhală, Catedrala Mântuirii Neamului: arhitectură, structură, utilitate culturală și culturală*.

Lucrările simpozionului au fost deschise de cuvântul Părintelui Patriarh, care a arătat că scopul acestui simpozion a fost acela de a reliefa stadiul desfășurării lucrărilor pregătitoare la Catedrala Mântuirii Neamului, dar și pentru ca toți cei prezenți (35 de specialiști, profesori la Facultatea de Arhitectură *Ioan Mincu* din București, arhitecți, ingineri constructori și reprezentanți ai Patriarhiei Române) să împărtășească din experiența lor sugestii și idei de ordin arhitectural și practic, folosite pentru actualul proiect al viitoarei catedrale.

În continuare, Preafericirea Sa a arătat că, din punct de vedere teologic, lăcașul de cult ortodox este învelișul arhitectural al unei comunități creștin-ortodoxe în stare de unire cu Hristos, Capul Bisericii, prin rugăciune, prin ascultarea cuvântului Evangheliei și prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Părintele Patriarh a subliniat, de asemenea, că biserica, în calitatea ei de lăcaș de cult, exprimă Biserica, în calitatea ei de comunitate care Îl

mărturisește pe Hristos-Domnul și se împărtășește cu El. În continuare, în cuvântul de deschidere, Preafericirea Sa a evidențiat faptul că în istoria arhitecturii bisericești există trei etape distincte și complementare în care biserica, ca lăcaș de cult, a fost reprezentată în formă de corabie, de cruce sau ca o casă a Preasfintei Treimi.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Iulian Dascălu, în legătură cu lucrările mănăstirii de la Dobrești, județul Timiș.

Marti, 16 decembrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 17 decembrie

A prezidat, la Reședința patriarhală, Permanența Consiliului Național Bisericesc.

A participat la Reședința Patriarhală din București la slujba de *Te-Deum*, cu prilejul sărbătoririi *Sfântului Prooroc Daniel*, dar și prăznirii din 18 decembrie a Cuviosului Daniil Sihastrul, ocrotitorii Preafericirii Sale. Slujba a fost oficiată de Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal. Au fost prezenți, de asemenea, Preasfințitul Părinte Casian, Episcopul Dunării de Jos, Preasfințitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului, Preasfințitul Părinte Vincentiu Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, membrii Permanenței Consiliului Național Bisericesc și ai Permanenței

Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, părinți protopopi, preoți și credincioși. Preasfințitul Părinte Casian, Episcopul Dunării de Jos a ținut un cuvânt de felicitare. Preafericirea Sa a mulțumit celor prezenți și a subliniat faptul că trebuie să fim mulțumitori și recunoscători lui Dumnezeu pentru sfinții pe care i-am primit ca modele, ca învățători, dar și ca rugători.

A primit, la Reședința patriarhală, cu ocazia zilei onomastice a Preafericirii Sale, un grup de colindători al Asociației Studenților Creștini Ortodocși Români – București.

A participat, în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei, la concertul tradițional de colinde intitulat *Răsăritul Cel de Sus*, la care au participat patru formații: grupul psaltic *Anton Pann* al Bisericii *Sfântul Spiridon-Nou* din București, condus de dirijorul Constantin Răileanu, corul de copii *Symbol*, dirijat de diaconul profesor Jean Lupu, asociația Coral – Religioasă *Te Deum Laudamus*, condusă de dirijorul Dr. Dan Mihai Goia, grup constituit din preoți, diaconi și studenți ai Facultății de Teologie Ortodoxă din București și de la Academia Națională de Muzică, și Corala *Nicolae Lungu* a Patriarhiei Române, dirijată de preot dr. Constantin Drăgușin și preot dr. Stelian Ionașcu, cu o vechime de peste 150 de ani.

Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, prezent la concert, a ținut un frumos cuvânt de felicitare.

Preafericirea Sa, în discursul său, a mărturisit bucuria pe care o trăiesc cei ce se împărtășesc din minunatele colinde care exprimă credința într-o formă accesibilă, populară, iar, pe de altă parte, aduc lumină în suflet, lumina pe care îngerii au însoțit-o la Betleem. La final, Părintele Patriarh Daniel a mulțumit celor care i-au adresat felicitări cu ocazia onomasticii și a urat la rândul său tuturor sărbători binecuvântate de Nașterea Domnului.

Joi, 18 decembrie

A săvârșit, alături de un ales sobor de preoți și diaconi, cu ocazia prăznuirii Sfântului Cuvios Daniil Sihastrul de la Voroneț, Sfânta Liturghie la Paraclisul patriarhal cu hramurile *Sf. Mare Mucenic Gheorghe*, *Sf. Cuvioasă Parascheva de la Iași* și *Sf. Prooroc Daniel*. În cuvântul de învățătură rostit la finalul Sfintei Liturghii a vorbit despre Sfântul Cuvios Daniil Sihastrul. Preafericirea Sa a evidențiat, în continuare, faptul că în această perioadă de pregătire pentru Nașterea Domnului, Sfântul Cuvios Daniil Sihastrul ne arată că cea mai frumoasă legătură isihastă a sfântului este legătura dintre peștera lui de la Voroneț și peștera de la Betleem.

S-a întâlnit, la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, cu studenții anilor III și IV. A participat în Sala *Europa Christiana* a Palatului Patriarhiei la vernisajul expoziției-concurs, cu participare internațională, *Din moși strămoși - EUROPA - tradiții*

și *obiceiuri de iarnă*, organizată de Asociația Învățătorilor din Municipiul București și județul Ilfov, care a adunat cele mai reușite picturi, colaje, felicitări și măști realizate de copii între 3-10 ani din 34 de județe, precum și din Italia, Polonia și Bulgaria.

Cu acest prilej, a fost lansată cartea *O zi de neuitat*, culegere de texte literare și poezii scrise de câteva sute de elevi din ciclul primar din municipiul București și județul Ilfov. Părintele Patriarh a primit din partea Asociației Învățătorilor din Municipiul București și Județul Ilfov o plachetă de membru de onoare al Asociației, pentru sprijinul acordat cadrelor didactice și elevilor din ciclul primar din București și Ilfov.

La momentul festiv, 50 de colindători din județul Ilfov și de la Școala „Lucian Grigorescu” din Medgidia au susținut un concert de colinde.

La sfârșitul spectacolului, Preafericirea Sa a felicitat copiii care au cântat colinde și pe toți dascălii și reprezentanții instituțiilor de învățământ prezente la eveniment. Toți copiii prezenți în sala *Europa Christiana* a Palatului Patriarhiei au fost binecuvântați de Părintele Patriarh și au primit daruri.

Vineri, 19 decembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Theodor Paleologu, Ministrul Culturii Cultelor și Patrimoniului Național.

A participat la vernisajul celei de-a XVI-a ediții a expoziției concursului *Icoana din sufletul Copilului*, organizată

de revista *Chemarea Credenței* la Palatul Patriarhiei în Sala *Europa Christiana*.

În cadrul manifestării s-a desfășurat și serbarea *Colinda sfântă din sufletul copiilor la Nașterea Domnului*, susținută de colindători de la Centrul Cultural „*Miron Cristea*” din Miercurea Ciuc, de la Colegiul Național Pedagogic „*Gheorghe Lazăr*” din Cluj-Napoca, de la Școala nr. 24 din București și de la Palatul Copiilor din Constanța. Părintele Patriarh Daniel a remarcat diversitatea frumuseții din costumul popular românesc purtat de urători, pe lângă frumoasele icoane și colinde.

La sfârșitul programului artistic, Preafericirea Sa a binecuvântat rodul artistic al copiilor, cât și pe profesori și elevii lor, și le-a mulțumit tuturor celor prezenți, atât colindători, cât și artiști. Părintele Patriarh Daniel a decernat apoi premiile concursului național *Icoana din sufletul copilului*, ediția a XVI-a.

A săvârșit slujba de hirotésie întru duhovnic a nouă preoți, nou-hirotoniți, din Arhiepiscopia Bucureștilor. La finalul slujbei săvârșită în Paraclisul patriarhal, cu hramurile *Sfântul Gheorghe*, *Sfânta Parascheva* și *Sfântul Prooroc Daniel*, Părintele Patriarh a rostit un cuvânt de învățătură în care a subliniat că această slujire și acest dar de la Dumnezeu se referă la creșterea duhovnicească a credincioșilor care sunt încredințați spre păstorie preoților.

Preafericirea Sa a înmănat apoi fiecărui preot în parte *Certificatul de duhovnic*, care îi dă dreptul de a săvârși Taina Spovedaniei.

Duminică, 21 decembrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul de la Reședința patriarhală, cu hramurile *Sfântul Gheorghe*, *Sfânta Parascheva* și *Sfântul Prooroc Daniel*, unde a rostit un cuvânt de învățătură.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Dumitru Groza de la Timișoara, care a ajutat adesea Biserica prin firma sa de transport internațional.

Luni, 22 decembrie

A oficiat la Reședința Patriarhală, alături de un sobor de preoți și diaconi, o slujbă de pomenire pentru eroii jertfiți în Revoluția din 22 decembrie 1989. La finalul parastasului, Părintele Patriarh a rostit un cuvânt prin care a subliniat însemnătatea pomenirii jertfei eroilor martiri ai evenimentelor din decembrie 1989, precizând că pomenirea lor reprezintă un act de cult și de cultură a sufletului românesc. De asemenea, Preafericirea Sa a menționat că actul de pomenire a eroilor din toate timpurile, dar mai ales a celor care s-au jertfit în 1989, tineri în marea majoritate, este o datorie morală a noastră.

S-a întâlnit în Sala *Europa Christiana* a Palatului Patriarhiei cu angajații care lucrează în Administrația Patriarhală, la Arhiepiscopia Bucureștilor și la Tipografia și Editura Institutului Biblic și cu copiii acestora, pentru a le oferi daruri de Crăciun. Părinte Patriarh Daniel a subliniat în cuvântul său bucuria comuniunii și a prețuirii simțită atunci când vede

împreună pe părinții și pe copiii celor care lucrează aici, amintind că sărbătoarea Nașterii Domnului este și sărbătoarea familiei.

Aprimit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Veaceslav Șpac, Consilier al Mitropoliei Chișinăului (Patriarhia Moscovei), în legătură cu achiziționarea unor obiecte bisericești pentru Reședința Patriarhală.

A participat la depunerea jurământului de către noii aleși în Camera Deputaților și în Senat (Palatul Parlamentului).

A participat la depunerea jurământului de către noii miniștrii ai Guvernului României la Palatul Cotroceni.

Marti, 23 decembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe D-na Ing. Dorina Isopescu, Directorul Inspectoratului General de Stat în Construcții.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Prof. Dr. Ioan Sârbu, Comandantul Spitalului Militar Central *Carol Davila* din București.

A primit, la Reședința patriarhală, un grup de colindători de la Mănăstirea Antim și de la biserica *Sf. Spiridon Nou* din Capitală.

Miercuri, 24 decembrie

A primit, la Reședința patriarhală, soborul de slujitori de la Reședința Patriarhală cu Ajunul Nașterii Domnului.

A primit cu colindul, la Reședința patriarhală, Corul Seminarului Teologic de la Mănăstirea Radu Vodă, din București.

Joi, 25 decembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie în Reședința Patriarhală, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, cu ocazia marelui praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Preafericirea Sa a arătat, în cuvântul de învățătură rostit, că semnificația sărbătorii în forma sa cea mai luminoasă, cea mai cuprinzătoare, este aceea că Hristos-Domnul Se naște în Betleemul Iudeii nu numai pentru iudei, ci pentru toate popoarele, iar o a doua explicație profundă a sărbătorii este aceea că toate darurile pe care le aduc magii pruncului Iisus preînchipuie toate darurile pe care le va primi Biserica Lui, ca loc în care El este prezent.

În cadrul Sfintei Liturghii, Părintele Patriarh Daniel a hirotonit ieromonah pe ierodiaconul Onufrie Cotos, consilier patriarhal în cadrul Sectorului economic, și pe tânărul teolog Cosmin Daniel Pricop, director al departamentului teologic al *Ziarului Lumina*, diacon pe seama Reședinței Patriarhale. Alături de aceste două hirotonii, Preafericirea Sa a săvârșit, la finalul Sfintei Liturghii, și o slujbă de hirotesie, prin care ieromonahul Veniamin Goreanu, de la Mănăstirea Antim din București, secretar la Cancelaria Sfântului Sinod, a primit rangul de protosinghel.

Vineri, 26 decembrie

A participat la Sfânta Liturghie în biserica mare a mănăstirii Pasărea, unde a ținut un cuvânt de învățătură.

A vizitat Căminul destinat persoanelor vârstnice din cadrul

acestui așezământ monahal. Preafericirea Sa a oferit tuturor câte un dar și o binecuvântare duhovnicească. Ca semn al bucuriei prezenței în mijlocul lor de sărbătoarea Nașterii Domnului, beneficiarii centrului și maicile de aici au oferit în dar Părintelui Patriarh Daniel o icoană.

Sâmbătă, 27 decembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie în biserica Sfântul Ștefan (Cuibul cu barză), din București, ultima salvată prin traducere de inginerul Eugen Iordăchescu, pentru a-i sărbători hramul. În cuvântul de învățătură rostit, Preafericirea Sa a subliniat faptul că martirii sunt oameni ce pot ierta pe cei ce îiucid pentru că au în ei Duhul lui Hristos și a evidențiat martiriul întâiului mucenic, Arhidiaconul Ștefan. La final, părintele paroh Daniel Benga, prodecan al Facultății de Teologie din București, i-a oferit Părintelui Patriarh un album cu icoane ale mai multor martiri, de la Muzeul din Recklinghausen (Germania), iar Preafericirea Sa i-a oferit albumul *Colina Bucuriei – Reședința Patriarhală*.

Duminică, 28 decembrie

A participat la Sfânta Liturghie în biserica Hagiu din București, unde a ținut un cuvânt de învățătură la pericopa despre fuga în Egipt a Dreptului Iosif și a Sfintei Fecioare Maria împreună cu pruncul Iisus, explicând care este înțelesul duhovnicesc al exilului. Preafericitul

Părinte Patriarh Daniel a oferit Parohiei Hagiu două albume color, primul intitulat *Colina Bucuriei – Reședința Patriarhală*, iar al doilea *Palatul Patriarhiei*. În semn de recunoștință pentru binecuvântarea primită, Părintele Valer Irimia, parohul bisericii, i-a dăruit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel un metanier alb adus de la Betleem, din Țara Sfântă.

La finalul slujbei Preafericirea Sa i-a binecuvântat pe credincioși și le-a oferit în dar câte o iconiță cu Nașterea Domnului și pastora de Crăciun.

Marti, 30 decembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Ilie Costescu, în legătură cu noi proiecte social-filantropice.

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Pr. Protopop Romeo Ispas (Tulcea), pe Pr. Cons. Nicolae Crângașu și Diac. Cons. Mihai Dima de la Arhiepiscopia Bucureștilor și pe Dl. Ciprian Olinici, de la *Radio Trinitas*. A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Diac. Cosmin Pricop. A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Daniel Codrescu (pictor-mozaicar). A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Florian Coldea, enoriaș al parohiei Delea Nouă din București (Preot Paroh Pr. Valentin Fătu).

Miercuri, 31 decembrie

A primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl. Sorin Oprescu, Primarul Capitalei, Dl.

Mihai Negrei, Pr. Vicar Ioan Iordache și pe Pr. Cons. Nicolae Crângașu de la Arhiepiscopia Bucureștilor, în legătură cu noi posibilități de cooperare în plan social-cultural. A săvârșit de la ora 23:30, la Reședința Patriarhală din București, slujba Acatistului Mântuitorului Hristos, înălțând împreună cu soborul slujitorilor și cu credincioșii prezenți rugăciuni de mulțumire pentru binefacerile primite de la Dumnezeu în cursul anului 2008 și rugăciuni de binecuvântare a noului an 2009. În cuvântul de învățătură rostit, Preafericirea Sa a vorbit despre semnificațiile sărbătorii creștine de la 1 ianuarie, îndemnând pe credincioși să înalțe mereu rugăciuni de recunoștință către Dumnezeu și să facă din anii vieții pământești timp de sfințire și cale către mântuire.

După slujba din Reședința Patriarhală, credincioșii prezenți au fost invitați în Sala *Europa Christiana* a Palatului Patriarhiei, unde li s-au oferit daruri, ca semn de binecuvântare pentru noul an.

Pentru a răspunde diferitelor invitații, au fost delegați de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel:

Luni, 1 decembrie

Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la Parada Militară din Piața Arcului de Triumf, cu prilejul sărbătoririi Zilei Naționale a României.

Joi, 4 decembrie

Preacucernicul Părinte Mihai Hau, Consilier eparhial la Sectorul Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la *Festivalul de muzică pentru copii*, organizat de către Ambasada Spaniei la Palatul Național al Copiilor.

Duminică, 7 decembrie

Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanu, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a oficia Sfânta Liturghie la Schitul Sfânta Maria Cricov-Jercălăi, Protopopiatul Urlați.

Preacucernicul Părinte Mihai Hau, Consilier eparhial la Sectorul Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la Concertul aniversar *Madrigal-45* la Ateneul Român.

Luni, 8 decembrie

Preasfințitul Părinte Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a semna în cartea de condoleanțe, deschisă la Ambasada Rusiei, cu ocazia trecerii la Domnul a Sanctității Sale Patriarhul Alexei al II-lea al Moscovei și al întregii Rusii, în ziua de 5 decembrie 2008. Preacucernicul Părinte Ionuț Corduneanu, Consilier Patriarhal și Consilierul juridic al Patriarhiei Române, pentru a participa la ceremonia organizată cu prilejul sărbătoririi *Zilei Constituției*, desfășurată la Palatul Parlamentului.

Marti, 9 decembrie

Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanu, Episcop Vicar

Patriarhal, pentru a participa la înmânarea trofeului acordat Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în cadrul Galei *Superlativele VIP 2008*, organizată de revista VIP și Fundația *Amfiteatru*, în parteneriat cu TVR 3, la Palatul Știrbey, care a fost desemnat *Personalitatea anului 2008*, în urma voturilor cititorilor și ale consiliului redacțional al revistei *VIP* pentru implicarea tot mai intensă a Bisericii Ortodoxe Române în proiecte și activități social-filantropice și de comunicare prin înființarea Centrului de Presă *BASILICA* al Patriarhiei Române, format din Radio *TRINITAS*, Televiziunea *TRINITAS*, cotidianul *Ziarul Lumina*, Agenția de Știri *BASILICA* și Biroul de Presă.

Miercuri 10, decembrie

Preasfințitul Părinte Vincentiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de către Excelența Sa Dl. Yoshinobu Higashi, Ambasadorul Japoniei, cu ocazia Zilei de naștere a Majestății Sale, Împăratului Japoniei.

Vineri, 12 decembrie

Preacucernicul Părinte Arhidiacon Nicolae Dima, Consilier Patriarhal și director al *TRINITAS TV* din cadrul Centrului *BASILICA* al Patriarhiei Române, pentru a participa la gala de decernare a trofeelor *Zece pentru România*, ediția a IV-a, organizată de postul de televiziune Realitatea TV la Ateneul Român.

Miercuri, 17 decembrie

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, pentru a participa la Paris la colocviul cu tema *Religii și putere publică în Uniunea Europeană*.

Duminică, 21 decembrie

Preasfințitul Părinte Vincentiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la ceremonia religioasă a Sărbătorii de Hanuka 5769, „Sărbătoarea Luminilor”, la Sinagoga Mare din București.

Luni, 22 decembrie

Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanu, Episcop Vicar Patriarhal, pentru a participa la comemorarea eroilor Revoluției din Decembrie 1989, la troița ridicată lângă Sala Radio din București.

Luni, 22 decembrie

Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanu, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la oficierea Sfintei Liturghii și a slujbei de pomenire a eroilor martiri ai Revoluției Române din Decembrie 1989, la Parohia Eroii Revoluției din Capitală.

Inaugurarea Centrului Social-Cultural „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica”

Ierod. dr. Gamaliel SIMA

La inițiativa Preafericitului Părinte *Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, sâmbătă, 27 septembrie 2008, a fost înființat și inaugurat primul centru social-cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor situat în afara Capitalei, în cadrul Mănăstirii Cernica de lângă București, veche vatră monahală și culturală a țării noastre, sub denumirea de *Centrul social-cultural „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica”*. Sfințirea acestui obiectiv a fost primul eveniment dintre cele dedicate împlinirii a 400 de ani de atestare documentară a Mănăstirii Cernica.

În această zi, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oficiat slujba de sfințire a clădirilor aparținând noului centru, la care au participat Înaltpreasfințitul Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, și Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

În cuvântul susținut la sfârșitul slujbei, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a subliniat rolul cultural și social-caritativ al mănăstirilor, continuându-se astfel tradiția Bisericii de a îmbina liturgia cu filantropia, cultul și cultura. *„Mulțumim lui Dumnezeu că ne-a ajutat ca, în această zi de 27 septembrie, să săvârșim sfințirea acestui nou centru social-cultural – „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica”, organizat în clădirile fostului Seminar teologic de aici, ca semn al preocupării Bisericii pentru continuarea tradiției sănătoase și sfinte a mănăstirilor noastre românești, și anume tradiția de a îmbina liturgia cu filantropia, cultul și cultura, opera duhovnicească cu opera socială, rugăciunea cu milostenia, credința ortodoxă cu fapta cea bună. În ostrovul Mănăstirii Cernica se organizează acest Centru pentru a răspunde nevoilor pelerinilor care vin aici și au nevoie de cazare, de consiliere sau îndrumare duhovnicească; apoi, pentru a răspunde nevoilor oamenilor de cultură creștini care doresc să nu despartă cultura românească de cult, care este rădăcina culturii românești, și care doresc să unească știința cu spiritualitatea, credința cu fapta cea bună. Dorim ca acest centru să fie un simbol al spiritualității noastre ortodoxe românești reprezentată de marele ierarh Sfântul Calinic de la Cernica, care, în timpul nopții dormea puțin –*

de aceea nici nu avea pat, ci a murit pe scaun, rugându-se -, dar în timpul zilei era un om harnic, deschis spre activitatea misionară a Bisericii și foarte deschis spre problemele sociale ale vremii, a subliniat Părintele Patriarh.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel s-a referit, în continuare, la activitatea și personalitatea Sfântului Ierarh Calinic, spunând că era „*un om care a legat tradiția de prezent și a deschis-o spre viitor*“. Un sfânt care a fost conservator în tradiția liturgică și filocalică, iar în tradiția lui socială și arhitecturală a arătat deschidere spre Occident. „Sfântul Calinic de la Cernica a fost remarcat ca un om de mare sinteză și de mare echilibru, care a legat tradiția de prezent și a deschis-o spre viitor. Nu s-a izolat într-o spiritualitate dezîncarnată, ci s-a manifestat într-o spiritualitate întrupată în înduhovnicirea societății. Sfântul Calinic este un misionar luptător, un rugător de noapte și un făptuitor de zi. De aceea, noi am hotărât ca acest centru să-l aibă ca ocrotitor, ca îndrumător și inspirator pe Sfântul Calinic de la Cernica, împreună cu Sfântul Gheorghe, ardeleanul care a continuat această tradiție a isihasmului românesc, ca ucenici ai Sfântului Paisie de la Neamț, de a lega rugăciunea cu fapta cea bună, spiritualitatea cu opera socială”, a continuat Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Preafericirea Sa a continuat cuvântul referindu-se la isihasmul românesc, pornind de la exemplul de viețuire oferit de Sfântul Paisie de la Neamț și modul de organizare a activității sale, despre pasiunea ce o avea acesta pentru traducerea cărților Sfinților Părinți în timpul nopții, iar în timpul zilei, rânduirea ascultărilor pentru mănăstire împreună cu cei 24 de duhovnici din Mănăstirea Neamț. „Isihasmul românesc n-a fost un isihasm abstract sau rupt de realitatea vieții cotidiene, ci acest isihasm care începe cu inima, ca lăcaș de sălășluire a Duhului Sfânt și a Sfintei Treimi, prin Duhul Sfânt, se continuă prin sfințirea locului în care locuiește omul sfințit prin relația cu Dumnezeu. Această tradiție de sfințire a inimii, a casei și a lumii înconjurătoare, a mediului înconjurător, ca legătură a omului cu Dumnezeu Cel Unul Sfânt, trebuie continuată și astăzi. Cel mai mare dar de la Dumnezeu este să avem aceste mănăstiri care continuă tradiția sănătoasă ortodoxă românească de armonizare între rugăciune și fapte bune. Această vedere duhovnicească a sfințirii realității integrale este proprie isihasmului românesc și, mai ales, este proprie Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica. Deci, noi am considerat că această transformare a clădirilor unui fost seminar teologic, și de continuare a operei culturale a seminarului, sub forma unui centru social-cultural, constituie o tradiție nu numai frumoasă, ci și necesară în actualizarea ei“, a adăugat Patriarhul.

La finalul slujbei de sfințire a noului centru, au primit distincții de vrednicie cu chipul Sf. Ierarh Calinic de la Cernica sponsorii, donatorii și ostenitorii din cadrul Centrului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, care au fost im-

plicați în realizarea acestui proiect. Facem mențiunea că, la organizarea acestui centru, au contribuit în mod deosebit Arhiepiscopia Bucureștilor, Patriarhia Română, Parohia „Domnița Bălașa” și mai mulți sponsori din Capitală, care, la chemarea Părintelui director al acestui centru nou-înființat și la chemarea Părintelui consilier-cultural Mihai Hau, au răspuns cu multă generozitate.

Centrul social-cultural „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica” este organizat ca subunitate a Arhiepiscopiei Bucureștilor și va desfășura activități social-caritabile, pastoral-educative și cultural-misionare, precum și activități de primire a pelerinilor. Prima activitate semnificativă desfășurată sub egida centrului, menită să deschidă seria unor binecuvântate evenimente, a fost sesiunea anuală de comunicări științifice organizată de Comisia Română de Istorie și Studiu al Creștinismului, în perioada 2-3 octombrie 2008, dedicată Sfântului Vasile cel Mare și intitulată *Lumina vieții și operei Sfântului Vasile cel Mare la 1630 ani de la trecerea la Domnul*. În cuvântul de deschidere susținut de Prof. Dr. Emilian Popescu, Președintele Comisiei, a ținut să mulțumească Preafericirii Sale Daniel pentru invitația și sprijinul material acordat, care au făcut ca sesiunea anuală a Comisiei, dedicată celei mai mari personalități creștine a Capadociei, să se desfășoare cu binecuvântarea și sub oblăduirea locțiitorului Scaunului de Cezareea. În mesajul de binecuvântare, Preafericirea Sa, Părintele Patriarh Daniel, și-a exprimat deosebita bucurie pentru că sesiunea se desfășoară în Centrul Social-Cultural din Sfânta Mănăstire Cernica, deoarece „ne dă speranțe întemeiate pentru viitorul cercetării științifice în Biserica noastră” și se înscrie pe traiectoria gândirii și așteptărilor Sfântului Vasile. Totodată, Preafericirea Sa a subliniat faptul că desfășurarea unei manifestări cu caracter științific în locul de veche trăire duhovnicească al Mănăstirii Cernica reprezintă cel mai autentic și constructiv dialog dintre teologie și știință, pe care și Sfântul Vasile cel Mare, „*acest magnus pater Ecclesiae, l-a experimentat și l-a lăsat Bisericii ca patrimoniu spiritual inestimabil și pilduitor*”, iar abordarea interdisciplinară și sintetică a temei propuse realizează „*dialogul simfonic între științele profane și teologie*”. Acestea, după afirmația Preafericitului Părinte Daniel, „*apără și promovează identitatea și demnitatea umană, mai ales în fața provocărilor bioetice secularizate de azi*”. Subliniind semnificația anticipativă a Sesiunii de Comunicări Științifice, Preafericirea Sa încheie Mesajul cu rugămintea ca „*Hristos Domnul să ne ajute să prețuim cât mai mult lumina sfinților exprimată în viațuirea și făptuirea lor*”.

Acest început pus sub oblăduirea Sfântului Vasile cel Mare nădăjduim să impulsioneze un parcurs rodnic al activităților Centrului, merit să actualizeze în Biserică grija mereu înnoită a Preafericitului Patriarh Daniel pentru mântuirea poporului binecredincios.

Apostolul Neamurilor în România. Aducerea la București a moaștelor Sfântului Apostol Pavel (23-29 octombrie 2008)

REDACTIA

În seria manifestărilor cultural-religioase dedicate Anului jubiliar 2008 - *Anul Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii* s-a înscris și cinstirea moaștelor Sfântului Apostol Pavel, autor de scrieri biblice folosite la Sfânta Liturghie. Sfintele sale moaște au fost aduse din Grecia de către Înaltpreasfințitul Părinte Panteleimon, Mitropolit de Veria, Nausa și Kampania și cinstite la Catedrala Patriarhală din București, împreună cu cele ale Sfinților Împărați Constantin și Elena și ale Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor.

În ziua de joi, 23 octombrie 2008, odată cu sosirea pe Aeroportul Internațional Henry Coandă a moaștelor Sfântului Apostol Pavel - „Apostolul Neamurilor” -, ce au fost aduse din Grecia de o delegație a Bisericii Ortodoxe a Greciei, condusă de Înaltpreasfințitul Părinte Panteleimon, Mitropolit de Veria, Nausa și Kampania, a început și procesiunea *Calea Sfinților*.

Clerici și credincioși din București, dar și pelerini veniți din toate colțurile țării, au urmat *Calea Sfinților* până la Catedrala Patriarhală, însoțind cinstitele moaște ale Sfântului Apostol Pavel aduse spre închinare din Grecia, dar și cu ale Sfinților Împărați Constantin și Elena și ale Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștiului, ce s-au aflat așezate până la această data în Biserica Paraclis Patriarhal Sfântul Spiridon Nou.

Sfintele Moaște au fost întâmpinate de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, apoi așezate, spre închinare și venerare, în baldachinul special amenajat pe Colina bucuriei-Dealul Patriarhiei, prilej cu care s-a săvârșit slujba de Te-Deum, la sfârșitul căreia Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a rostit un cuvânt de binecuvântare și mulțumire:

Calea Sfinților – lumina bucuriei veșnice

*Înaltpreasfinția Voastră,
Înaltpreasfințite Părinte Panteleimon,
Mitropolit de Veria, Nausa și Kampania,*

Cu bucurie mare vă primim astăzi la Patriarhia Română ca pe un frate și prieten al Bisericii noastre și al poporului român, care acum ne aduceți aici la București un odor de mare preț, și anume sfințele moaște ale Sfântului Apostol Pavel în anul acesta 2008, când se împlinesc 2000 de ani de la nașterea Sfântului Apostol Pavel.

Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului și Patriarh Ecumenic, a proclamat anul 2008 ca an jubiliar al Sfântului Apostol Pavel și a organizat recent la Constantinopol (9-11 octombrie 2008) Sinaxa Întâistătorilor Bisericilor Ortodoxe și un simpozion internațional consacrat Sfântului Apostol Pavel, afirmând comuniunea Bisericilor Ortodoxe surori în bucuria comuniunii Sfinților lui Hristos.

Acum, cu binecuvântarea Sanctității Sale Patriarhul Bartolomeu, ne aduceți la București moaștele Sfântului Apostol Pavel cu prilejul sărbătorii hramului și resfințirii Catedralei Patriarhale din București, la sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor. În numele ierarhilor, clerului și credincioșilor pelerini din România vă adresăm, cu dragoste și recunoștință, un frățesc și călduros cuvânt de: Bine ați venit!

Moaștele Sfântului Apostol Pavel s-au întâlnit la baza Dealului Patriarhiei, lângă o Cruce în piatră, cu moaștele Sfinților Împărați Constantin și Elena și moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, și apoi în procesiunea numită „Calea Sfinților” au urcat pe colină până la Catedrala Patriarhală.

Calea Sfinților are o valoare de simbol cu profund înțeles duhovnicesc. Calea Sfinților este calea dreptei credințe pe care trebuie să o mărturisim împreună în vreme de bucurie și în vreme de încercare.

Calea Sfinților este calea vieții sfinte, viață de rugăciune și fapte bune. Calea Sfinților este calea bucuriei și a mântuirii, calea vieții veșnice, ca unire a creștinilor cu Preasfânta Treime, prin Sfințele Taine ale Bisericii, ca arvună a vieții din Împărăția cerurilor.

Calea Sfinților ne cheamă să ne bucurăm împreună cu sfinții lui Dumnezeu și să le cerem ajutorul ca să ne întărim în iubire față de Dumnezeu și față de oameni, să intensificăm comuniunea Bisericilor noastre, prietenia și cooperarea dintre poporul român și poporul grec.

Calea Sfinților ne cheamă să mărturisim valorile și frumusețile Ortodoxiei în țara noastră, în Europa și în toată lumea, și să împărtășim tuturor bucuria și pacea pe care le primim de la Dumnezeu prin rugăciunile sfinților lui Dumnezeu.

Vă dorim tuturor celor prezenți să aveți parte de bucuria și pacea sfinților lui Hristos și ai Bisericii Sale.

Ca o continuare a manifestărilor, în aceeași zi, în Aula Magna *Teoctist Patriarhul* a Palatului Patriarhiei, a avut loc Conferința cu tema „Sfântul Apostol Pavel, autor de scrieri biblice citite în Sfânta Liturghie”, la care au fost susținute următoarele comunicări: *Contribuția Sfântului Apostol Pavel la Canonul Noului Testament* (Pr. Prof. Dr. Constantin Coman), *Prețuirea operei și lucrării misionare a Sfântului Apostol Pavel în cadrul congreselor internaționale PAVLIA* (Preasfințitul Părinte Cîmpineanul, Episcop vicar-patriarhal) și *Aprecieri personale privind organizarea congreselor internaționale PAVLIA de la Veria* (Înaltpreasfințitul Părinte Panteleimon, Mitropolit de Veria, Nausa și Kampania). La acest eveniment au participat, pe lângă membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și membrii Permanenței Consiliului Național Bisericesc și ai Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesori și studenți de la Facultatea de Teologie „Justinian Patriarhul” a Universității din București, profesori și elevi de la Seminarul Teologic Liceal din București și alți invitați de seamă.

2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii.

Ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

Gheorghe VASILESCU

După cum se cunoaște, în anul 2008 se împlinesc 500 de ani de la apariția *Liturghierului lui Macarie*, cea dintâi carte de cult tipărită pe teritoriul țării noastre (Târgoviște – 1508) și 320 de ani de la tipărirea *Bibliei de la București* (1688), prima ediție integrală a Sfintei Scripturi în limba română. Ținând seama de importanța fundamentală pe care cele două tipăriri o au pentru viața Bisericii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a avut inițiativa de a propune Sfântului Sinod ca anul 2008 să fie proclamat an jubiliar al Patriarhiei Române, sub denumirea *Anul 2008 – An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*. Apreciind implicațiile majore ale acestei inițiative pentru susținerea și promovarea vieții religioase-duhovnicești, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 6 martie 2008, a aprobat propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și a stabilit un proiect-cadru de activități pastoral-misionare, cultural-educative, mediatice și editorialistice, cu caracter național-bisericesc la nivelul întregii Patriarhii Române.

În ziua de marți, 28 octombrie 2008, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române s-a întrunit în ședință solemnă, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în Aula Magna *Teotist Patriarhul* din Palatul Patriarhiei, pentru bilanțul activităților prilejuite de *Anul 2008 – An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii* sub aspect religios-duhovnicesc, cultural-editorialistic și mediativ în cuprinsul eparhiilor din Patriarhia Română.

Ședința solemnă a Sfântului Sinod a fost precedată de săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala patriarhală – recent consolidată, renovată, împodobită și resfințită –, urmată de slujba *Te Deum*-ului, oficiată de Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, în prezența Întâistătătorului Bisericii noastre și a ierarhilor Sfântului Sinod, a membrilor Permanenței Consiliului Central Bisericesc și ai Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și a unor credincioși, studenți teologi și elevi seminariști.

În deschiderea ședinței solemne a Sfântului Sinod, Părintele Patriarh Daniel a salutat pe toți cei prezenți, a rememorat evenimentele festive ce au avut loc în ultimele zile la Patriarhia Română și a subliniat importanța manifestărilor desfășurate în anul care se apropie de final, legate de Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie.

Din cuvântul de deschidere al Preafericitului Părinte Patriarh

*„Înaltpreasfințiile și Preasfințiile Voastre,
Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Iubiți credincioși,*

Suntem deosebit de onorați de prezența membrilor Sfântului Sinod la această ședință, care este numită ședința solemnă a Sfântului Sinod, dar cu o participare deosebită a clerului și credincioșilor, prezenți în această sală numită *Aula Magna Teoctist Patriarhul*. Rostul ședinței solemne a Sfântului Sinod în această zi și în această sală este evidențierea „Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, an jubiliar al Patriarhiei Române, care a fost aprobat ca atare de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru ca el să fie trăit intens în toate eparhiile din țară și din străinătate.

Ne bucurăm și de prezența Înaltpreasfințiților și Preasfințiților Ierarhi care păstoresc în afara granițelor României și ne bucurăm și de prezența delegatului Preafericitului Patriarh Ignatie al IV-lea al Antiohiei și al întregului Orient, Preasfințitul Epifanie Gatas Hazim, care a fost în aceste zile cu noi aici, la sărbătoarea resfințirii Catedralei patriarhale, așa după cum în 1658, patriarhul Macarie al Antiohiei, împreună cu nepotul său, diaconul Paul de Alep, au fost *prezenți la cea dintâi sfințire a acestei biserici*.

De asemenea, mai este prezentă delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei, pe care Înaltpreasfințitul Mitropolit Panteleimon de Veria, Nausa și Kampania a lăsat-o la București pentru a mai aștepta până când toți pelerinii vor trece prin fața moaștelor Sfântului Apostol Pavel, „Apostolul neamurilor”. Deci, moaștele Sf. Apostol Pavel se mai află și astăzi în Capitală. Noi suntem recunoscători Înaltpreasfinției Sale pentru acest mare dar pe care ni l-a făcut în aceste zile, aducându-ne moaștele Sfântului Apostol Pavel, cel mai mare autor de scrieri biblice, așa cum s-a subliniat deja în ziua de 23 octombrie, când a avut loc aici o conferință despre Sfântul Apostol Pavel ca autor de scrieri biblice, cel mai mult citite după Sfânta Evanghelie în viața liturgică a Bisericii Ortodoxe”.

În continuare, Preafericitul Părinte Patriarh a dat cuvântul Preasfințitului Episcop Vincentiu Ploieșteanul, Vicar patriarhal, Secretarul Sfântului Sinod,

care a prezentat un referat-sinteză, intitulat „Anul 2008 – Anul Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, sub aspect religios-duhovnicesc, cultural-editorialistic și mediatic în cuprinsul eparhiilor din Patriarhia Română”.

Referatul prezentat de Preasfințitul Episcop vicar Vincențiu Ploieșteanul

*„Preafericite Părinte Patriarh Președinte,
Preasfințit Sinod,
Distinsă asistență,*

Ca întotdeauna, Sfântul Sinod, împreună cu celelalte organisme bisericești care au în responsabilitatea lor promovarea vieții religioase în toate sectoarele activității bisericești, urmărește și subliniază în decursul unui an, după importanță, evenimentele deosebite cu implicații în lucrarea pastoral-misionară, culturală, social-filantropică și administrativ-organizatorică ce se desfășoară în Biserica Ortodoxă Română.

În acest context, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a avut inițiativa propunerii ca anul 2008, în care se împlinesc 500 de ani de la apariția primei cărți de cult, *Liturghierul călugărului Macarie* (1508) și 320 de ani de la tipărirea *Bibliei de la București* (1688), prima ediție integrală a Sfintei Scripturi în limba română, să fie proclamat an jubiliar, sub denumirea „*Anul 2008 – An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*”, ținând seama de importanța fundamentală pe care cele două tipăriri o au pentru viața Bisericii. Totodată, anticipând unele evenimente ale anului 2009, Preafericirea Sa a propus ca anul 2009 să fie proclamat An comemorativ-omagial al Sfinților Părinți capadocieni: Sfântul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei, Sfântul Grigorie de Nazianz și alți sfinți capadocieni. Cele două propuneri ale Preafericitului Părinte Patriarh Daniel au fost examinate, mai întâi, de Permanența Consiliului Național Bisericesc, la 23 ianuarie 2008, când s-a conturat cadrul manifestărilor prilejuite de aceste evenimente. Iar Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 6 martie 2008, prin hotărârea nr. 1.669, apreciind implicațiile majore pentru susținerea și promovarea vieții religioase-duhovnicesci, a lucrării pastoral-misionare, cultural-educative, mediatice și editorialistice bisericești pe care le au acestea, a aprobat un proiect-cadru, cu caracter național bisericesc la nivelul întregii Patriarhii Române. Centrele eparhiale și Centrul de Presă *Basilica* au fost îndatorate să publice și să mediatizeze acest program, care să fie pus în aplicare în toate unitățile bisericești, potrivit specificului acestora, urmând să comunice la Cancelaria Sfântului Sinod modul cum s-a realizat acest program.

Din datele comunicate de eparhii și Centrul de Presă *Basilica* rezultă următoarele:

1. În fiecare eparhie și în fiecare școală teologică, ierarhul eparhial a luat măsurile necesare în vederea realizării programului-cadru național bisericesc, prin acțiuni și programe locale cu caracter educativ-religios și catehetic, destinat copiilor și tineretului, la care au contribuit ierarhi, profesori de teologie, specialiști, preoți și monahi, care a avut ca scop sublinierea importanței Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii în viața Bisericii și în formarea și educarea religios-duhovnicească a fiecărui creștin, începând de la vârsta școlarizării.

La nivel național, la inițiativa Sectorului Teologic-Educațional, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, s-a inițiat Concursul național de creație literară „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, deschis participanților din întreaga țară, organizat pe trei secțiuni: învățământ-religios pentru ciclul primar, învățământ teologic preuniversitar și învățământ teologic superior. Jurizarea lucrărilor și premiarea câștigătorilor a avut loc la data de 1 noiembrie 2008, la Palatul Patriarhiei Române.

În diferite eparhii, în cadrul consfătuirilor metodologice cu profesorii de religie, aceștia au fost informați de acest proiect cultural-religios, cu tema „2008 – An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”.

Episcopia Dunării de Jos a oferit gratuit Sfânta Scriptură și Noul Testament în instituții sociale și de învățământ, iar Episcopia Giurgiului a oferit gratuit fiecărui elev din Seminarul eparhial câte o Biblie. De asemenea, în Episcopia Dunării de Jos s-a organizat în anul 2008 un program catehetic săptămânal, la nivelul tuturor parohiilor, în cadrul căruia au fost tratate teme cu caracter general, ca „Sfânta Scriptură în viața Bisericii”; „Citirea și cunoașterea Sfintei Scripturi”; „Mijloace de înțelegere a vocii lui Dumnezeu față de lume”; „Sfânta Liturghie în viața Bisericii”; „Sfânta Scriptură și cultul ortodox”.

2. Un astfel de eveniment cu anvergură națională, ca cel promovat prin programul „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, a captat atenția specialiștilor atât în cadrul Bisericii, a instituțiilor de învățământ teologic universitar și preuniversitar, dar și a numeroșilor specialiști din cadrul altor instituții publice de învățământ și cercetare, al unor instituții academice, muzee etc. De aceea, în aplicarea programului aprobat de Sfântul Sinod, atât la nivelul Patriarhiei Române, cât și al eparhiilor și instituțiilor de învățământ teologic din cuprinsul acestora, au fost organizate manifestări cu caracter teologic, științific, muzeal și expozițional.

Amintim între acestea Simpozioanele și Conferințele tematice organizate de eparhii în strânsă colaborare cu instituțiile de învățământ teologic sau cu alte instituții publice.

Arhiepiscopia Bucureștilor: „Cuvântul scris”; „Biblia lui Șerban Cantacuzino și alte versiuni românești ale Sfintei Scripturi”; „Opera Sfântului Ierarh Antim Ivireanul în context românesc și universal”.

Arhiepiscopia Iașilor: „Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie – izvoare ale vieții veșnice”; „Mănăstirile – vetre de cultură și spiritualitate românească”; „360 de ani de la tipărirea Noului Testament de la Bălgrad”; „320 de ani de la editarea Bibliei de la București”.

Arhiepiscopia Sibiului: „2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”.

Arhiepiscopia Clujului: „Sfânta Scriptură – fundament al vieții”; „Istorie și veșnicie dincolo de cuvinte”.

Arhiepiscopia Timișoarei: „Monumente ale culturii eclesiastice românești”.

Arhiepiscopia Târgoviștei: „500 de ani de carte tipărită”; „Istorie, cultură și spiritualitate la Târgoviște în prima jumătate a secolului XVI, cu relevanță pentru misiunea Bisericii astăzi”.

Arhiepiscopia Alba Iuliei: „Biblia, Ortodoxia, Liturghia – ancorarea în apotropaic și eternitate a neamului românesc”.

Episcopia Buzăului: „Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în literatura patristică și în literatura românească”. Episcopia Romanului: „Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în cultul Bisericii ortodoxe”.

Episcopia Argeșului și Muscelului: „2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”.

Episcopia Dunării de Jos: „Biblia de la București (1688) – monument de cultură, limbă și spiritualitate românească”.

Episcopia Oradiei: „Biblia și spiritualitatea creștinului” (Simpozion interconfesional național).

Episcopia Severinului și Strehaiei: „Mehedinți – istorie, cultură și spiritualitate”.

Episcopia Tulcii: „2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”; „Sfânta Liturghie – cununa cultului divin”; „Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie – importanța lor pentru viața monahală” (în sinaxa stareților).

În ansamblul lor, referatele susținute de profesorii de teologie și alți specialiști în cadrul acestor simpozioane au scos în evidență necesitatea aprofundării bogăției textelor biblice și liturgice, dar și expresia misionară a Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii, insistându-se în mod deosebit pe legătura indestructibilă dintre Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie și pe felul în care acestea depind una de alta.

Organizarea de expoziții cu conținut tematic, prin expunerea unor manuscrise, cărți rare și în ediții tipărite vechi și recente ale Sfintei Scripturi și ale Liturghierului, precum și prin expunerea unor icoane valoroase din colecțiile mănăstirilor și ale centrelor eparhiale, reprezentând sfinți-autori ai textelor scripturistice, liturgice și comentatori ai acestora: Patriarhia Română, Arhiepiscopia Iașilor, Arhiepiscopia Sibiului, Arhiepiscopia Timișoarei, Arhiepiscopia Târgoviștei, Arhiepiscopia Alba

Iuliei, Episcopia Romanului, Episcopia Dunării de Jos, Episcopia Caransebeșului, Episcopia Maramureșului și Sătmarului.

3. Ca parte a programului-cadru național bisericesc, la conferința pastoral-misionară trimestrială de primăvară, organizată în toate eparhiile Patriarhiei Române, a fost dezbătut subiectul „2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, cu următoarele subpuncte:

- a. Prezentarea în mod distinct a Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii în viața Bisericii;
- b. Sfânta Scriptură în cadrul Sfintei Liturghii ca text și venerație;
- c. Sfânta Scriptură în compunerea textelor liturgice;
- d. Conexiunea dintre Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în cultul Bisericii, în general, și în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, în special.

Din rapoartele eparhiilor reiese că în referatele susținute pe marginea acestui subiect, preoții propunători au subliniat o serie de aspecte legate de rolul și importanța Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii în viața pastoral-misionară a Bisericii și au evidențiat valoarea acestora în contextul globalizării cu care se confruntă Biserica Ortodoxă în epoca contemporană. De asemenea, s-a accentuat ideea că Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie au o importanță capitală în viața slujitorilor sfințelor altare, ei având datoria morală de a redescoperi credincioșilor importanța participării la Sfânta Liturghie, dar și grija pe care creștinul trebuie să o arate pentru a se împărtăși cu Sfintele Taine, datoria de a sădi în conștiința și sufletele credincioșilor bucuria întâlnirii cu Hristos-Mântuitorul în Euharistie: „Atât de mare este legătura între Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie, încât putem spune că ele nu sunt situate una lângă alta, ci una în alta, pentru că în mare parte Sfânta Scriptură este produsul comunităților în rugăciune. Conținutul comun al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii se referă direct la taina aceleiași persoane care este centrul celor două: Hristos” (Din *Cuvântul Proafericitului Părinte Patriarh Daniel cu prilejul Conferinței pastoral-misionare din 18 iunie 2008*).

Mesajul imediat al conferințelor pastoral-misionare din primăvară a fost acela ca preoțimea să se implice activ în lucrarea pastoral-misionară, în vederea transmiterii și actualizării mesajului Sfintei Scripturi credincioșilor, pentru o mai bună conștientizare a misterului Sfintei Liturghii și a rolului ei în viața credincioșilor.

4. Pentru a evidenția mai mult atmosfera de sărbătoare prilejuită de proclamarea anului 2008 ca „An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, atât la Patriarhia Română, cât și în fiecare eparhie, au fost publicate numeroase studii și articole cu privire la acest subiect în *Glasul Bisericii* (București), *Candela Moldovei* (Iași), *Telegraful Român* și *Revista Teologică* (Sibiu), *Studia Universitaria Babeș-Bolyai* , *Teologia Ortodoxă* și *Renașterea* (Cluj), *Altarul Banatului* și *Învierea* (Timișoara), *Argeșul Ortodox* (Argeș), *Călăuza Ortodoxă* (Dunărea de Jos), *Bărăganul Ortodox* (Slobozia), *Biserica*

Ortodoxă (Teleorman), *Cuvânt Bun* (Tulcea), *Grai Românesc* (Covasna), *Glasul Adevărului* (Maramureș) și altele.

Amintim, de asemenea, și unele apariții editoriale, unele cu caracter științific, iar altele cu un vădit caracter pastoral-misionar și de educație creștină, care au marcat în plan central și local bisericesc „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii.

Tipărirea la Târgoviște a ediției jubiliare a *Liturghierului lui Macarie*, la împlinirea a 500 de ani de la apariție, împreună cu Academia Română, în variantă reprint, imitație fidelă a originalului, și în ediție de masă în două volume, precum și inaugurarea a unui muzeu tematic la Centrul eparhial Târgoviște, evenimente la care a participat, în ziua de 10 iunie 2008, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, împreună cu membri ai Sfântului Sinod.

Pregătirea și lansarea de Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, cu ocazia acestei ședințe solemne, a noii ediții sinodale a Sfintei Scripturi și a ediției jubiliare a *Liturghierului*, prefațate de Părintele Patriarh Daniel.

Volumul ediției integrale a Bibliei în limba română (1688-2008), autor Pr. prof. Dumitru Abrudan (Sibiu).

Arhiepiscopia Bucureștilor a editat Sfânta Liturghie în limba *romanes*, text editat și pe CD; texte alese din Sfânta Evanghelie în lectura unor mari actori, în CD, și a oferit gratuit Biblia în penitenciarele Rahova, Târgșor și Jilava.

Episcopia Argeșului și Muscelului tipărește în prezent *Liturghierul transpus în limbajul mimico-gestual liturgic românesc*, autor Pr. Constantin Onu, susținut de un DVD care conține întreaga Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur în limbaj mimico-gestual, precum și inițierea proiectului Sfântul Ioan Gură de Aur în alfabetul Braille, de același autor.

5. În planul contribuției mijloacelor media bisericești, centrale și locale, la promovarea și realizarea unor evenimente și manifestări din cadrul „Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, amintim: Mediatizarea hotărârii Sf. Sinod cu privire la proclamarea anului 2008 ca „An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” prin contribuția Agenției de presă Basilica a Patriarhiei Române și a posturilor de radio existente în Patriarhia Română: Iași, Craiova, Cluj, Alba-Iulia.

Postul de Radio Trinitas al Patriarhiei Române a realizat și difuzat emisiuni în cadrul cărora a alocat spații largi temelor legate de Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie, între care amintim: Emisiunile religioase: „Atlas Biblic”; „Părinții Bisericii – învățătorii noștri”; „Cuvântul care zidește”; „Album creștin” dedicat subiectelor legate de Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie; „Lumini pentru suflet”; „Școala rugăciunii”; „File de istorie”; „Evanghelie și viață”; „Cuvintele credinței”. Rubricile religioase: „Evanghelia zilei”, cuprinzând explicarea zilnică a pericopei evanghelice; „Apostolul zilei”, dedicată explicării zilnice a pericopei apostolice; „Răspunsuri duhovnicești” cu teme practice desprinse din Sfânta Scriptură, teme

legate de importanța Sfintei Liturghii și participarea creștinilor la cultul public al Bisericii. Emisiuni-dezbateri: „Dialogurile Trinitas”; „Biserica azi”; „Faptele credinței”. Știri religioase: peste o mie de știri și materiale informative despre Sfânta Liturghie și Sfânta Scriptură. Transmiterea în direct a Sfintei Liturghii, precum și a altor slujbe. În total, Radio Trinitas a dedicat temelor referitoare la Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie peste o sută de mii de minute.

Postul *Trinitas Tv* al Patriarhiei Române a avut următoarele inițiative: în tot cuprinsul anului, în dezbaterile de televiziune au fost abordate subiecte privind importanța spirituală, cultică și culturală a activității tipografice desfășurată de Biserică. Pornind de la *Liturghierul* lui Macarie, au fost abordate diferite teme conexe acestui subiect: „Biografia lui Macarie, ierarh, cărturar și tipograf”; „Eparhii și mănăstiri în care au existat tiparnițe”; „Cărți de cult în consolidarea unității lingvistice și de identitate a poporului român”. Au fost organizate seri de emisiuni cu tematică biblică. În emisiunea zilnică „Biblia în istorie” a fost acordată importanță specială relației dintre textul scripturistic și textul imnelor, rugăciunilor și formulelor din slujbele ortodoxe. Pe parcursul acestor emisiuni, explicarea formulelor și simbolurilor biblice a condus la identificarea modului cum aceste simboluri se regăsesc în diferite rânduieli liturgice ale Bisericii. O serie de emisiuni cu tematică liturgică au fost focalizate pe relația dintre tezaurul scripturistic și cel al slujbelor ortodoxe. Acest lucru a fost urmărit mai ales prin emisiunea „Calea credinței”, program catehetic zilnic al cărui scop este explicarea detaliată a textului și rânduielilor de slujbă din cultul Bisericii Ortodoxe. Filonul documentar al acestui program a permis detalierea relației dintre Biblie și cult, demonstrându-se implicit că, într-o imensă proporție, cultul ortodox se bazează pe textul Sfintei Scripturi. Realizarea a două filme documentare pe acest subiect, producție a Televiziunii Trinitas, difuzate în lunile septembrie și octombrie, anul curent, cu următoarele titluri: „Sfânta Scriptură pe pământ românesc” și „Liturghierul pe pământ românesc”, fiecare dintre ele având durata de 55 de minute. Pentru realizarea lor au fost efectuate deplasări la Târgoviște și la Brașov și realizate filmări la Biblioteca Sf. Sinod, Biblioteca Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” și la Muzeul Național de Artă al României. Au fost difuzate știri și reportaje de la evenimentele organizate sub egida „Anului jubiliar” în diferite ediții ale jurnalului Trinitas, în mod special fiind marcată sărbătorirea de la Târgoviște, la împlinirea a 500 de ani de la tipărirea *Liturghierului lui Macarie*.

Despre folosul și importanța Sfintei Liturghii și a Sfintei Scripturi în viața creștinului și locul lor în viața Bisericii și a credincioșilor, publicațiile Patriarhiei Române, ziarul „Lumina” și „Lumina de Duminică” au difuzat numeroase editoriale, studii și articole, elaborate de profesori, teologi și scriitori. De asemenea, zilnic au fost prezentate rubricile „Micul catehism” și „Biblia verset cu verset”, în care s-au abordat teme scripturistice de actualitate, respectiv explicarea unor momente

liturgice, și s-au difuzat știri și informații despre manifestările organizate în diverse eparhii în cadrul „Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii“.

6. Programul-cadru „2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” a fost reflectat și în cadrul eparhiilor ortodoxe române din afara granițelor țării atât în abordarea temei în cadrul conferințelor preoțești, cât și prin diferite simpozioane menite să scoată în evidență importanța deosebită pe care o are Sfânta Scriptură în cultul nostru divin, precum și Sfânta Liturghie în viața spirituală a credincioșilor. Ținând cont de faptul că în cadrul eparhiilor ortodoxe românești din Diaspora, sfintele slujbe contribuie atât la întărirea credinței și depășirea dificultăților de multe feluri pe care credincioșii noștri le întâmpină, cât și la menținerea identității lor naționale și spirituale, declararea anului 2008 ca „An al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” a fost binevenită și marcată corespunzător în viața liturgică a credincioșilor români de peste hotare.

Dintre acțiunile semnificative care au avut loc amintim: în Mitropolia Germaniei și Europei Centrale și de Nord: organizarea centrului biblic lunar, oferirea Noului Testament la oficierea Tainei Botezului sau a Tainei Cununii, inițiativa „Nicio familie fără Biblie”, pentru ca fiecare familie să posede cel puțin Noul Testament din care să citească zilnic. În Mitropolia Europei Centrale și Meridionale: inițierea centrului biblic în toate parohiile, traducerea și publicarea în limbile franceză și spaniolă a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur și a Sfântului Vasile cel Mare, inițiativa „Nici o casă fără Sfânta Scriptură”, cu îndemnul către credincioși de a citi zilnic din Sfânta Scriptură. În Arhiepiscopia Ortodoxă Română din cele două Americi: Simpozionul „500 de ani de tipar în România - *Liturghierul* lui Macarie (Târgoviște, 1508)”, dezbaterea temei „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” în cadrul simpozionului de spiritualitate ortodoxă românească. În Episcopia Ortodoxă Română a Italiei: organizarea grupurilor de studiu biblic în parohii, accentuarea în cadrul programului catehetic duminical pentru copii a folosului Sfintei Evanghelii, tipărirea și difuzarea, sub formă de broșuri, a textului Sfintei Liturghii pentru folosul fiecărui credincios, tipărirea Sfintei Liturghii bilingvă (română și italiană), în curs de apariție, inițierea proiectului catehetic liturgic în cadrul diezei mitropolitane. În Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei: organizarea centrelor biblice în fiecare duminică, programe speciale de lecturi biblice pentru copii, explicarea unor momente liturgice semnificative în cadrul școlilor parohiale, organizarea în luna noiembrie, anul curent, la Valencia, a Congresului Asociației NEPSIS a tinerilor din Spania, cu tema „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”. În Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord: prezentarea în fiecare parohie a importanței Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii în viața credincioșilor și a preoților. În Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria: organizarea în luna decembrie, anul curent, a unui Simpozion cu tema „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”,

la aniversarea a 200 de ani de la nașterea marelui mitropolit Andrei Șaguna, și publicarea de articole în săptămânalul *Făclia românească* și revista *Lumina*.

Un moment important în cadrul manifestărilor dedicate „Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” l-a constituit realizarea în parteneriat de Patriarhia Română și Administrația Prezidențială a celebrării a 320 de ani de la editarea *Bibliei lui Șerban Cantacuzino*, ctitor al Așezămintelor de la Cotroceni, și aniversarea a 500 de ani de la fondarea primei tipografii românești, care a avut un rol remarcabil în întreaga regiune.

Anul 2008, declarat „An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, constituie, pentru toți credincioșii și slujitorii Bisericii noastre, un an cu implicații majore în susținerea și promovarea vieții religios-duhovnicești, a lucrării pastoral-misionare, cultural-educative, mediatice și editorialistice bisericești, un an de aplecare duhovnicească și teologic-științifică asupra cuvântului lui Dumnezeu aflat în Sfânta Scriptură și în trăirea acesteia în cadrul Sfintei Liturghii.

Prezentul raport-sinteză are ca scop să redea succint modul de realizare în cuprinsul Bisericii Ortodoxe Române, la nivelul tuturor instituțiilor și al unităților sale din țară și din afara granițelor țării, a programului național bisericesc din anul 2008, intitulat „Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, aprobat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. Trebuie subliniat că acțiunile și manifestările desfășurate în cadrul „Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” au adus un spor remarcabil sub aspect religios-duhovnicesc în viața credincioșilor și, în mod, special a tineretului, a constituit un mijloc de promovare și susținere a activității pastoral-misionare a clerului, a contribuit sub raport cultural-educativ la îmbogățirea scrisului și gândirii teologice românești, prin aportul ierarhilor, al profesorilor de teologie, al preoților și monahilor, dar și al altor cercetători, istorici și specialiști din cadrul unor instituții publice de învățământ și cercetare și a beneficiat de susținerea și promovarea constantă a instituțiilor media și a publicațiilor Patriarhiei Române și a altor eparhii.

În concluzie, ca urmare a evaluării referatelor-sinteză primite de la Centrele eparhiale, se constată că hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a proclama anul 2008 ca „An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” a fost receptată pozitiv la nivelul tuturor instituțiilor și unităților bisericești din întreaga Patriarhie Română, inclusiv a instituțiilor de învățământ teologic universitar și preuniversitar, ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din această zi încununând strădaniile și eforturile tuturor ierarhilor, ale cadrelor didactice, ale preoților și ale altor ostenitori din cadrul Bisericii și altor instituții de învățământ și cercetare, de a aprofunda și a da conținut mesajului duhovnicesc-religios, misionar-pastoral, cultural-educativ și teologic-științific promovat în cadrul „Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”.

Ostenitorii Centrului patriarhal aduc mulțumiri Preafericitului Părinte Patriarh Daniel că a inițiat programul manifestărilor din cadrul „Anului jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, precum și tuturor membrilor Sfântului Sinod care l-au aprobat și care au vegheat și ostenit la concretizarea lui în țară și peste hotare, prin mărturisirea, slujirea și trăirea Cuvântului lui Dumnezeu în Sfânta Liturghie”.

Sublinieri pe marginea referatului-sinteză

Mulțumind Preasfințitului Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanul, secretarul Sfântului Sinod, pentru prezentarea activităților desfășurate în eparhii în cadrul programului „Anul 2008 – An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, Preafericitul Părinte Patriarh a subliniat că „a fost o prezentare condensată, pentru că materialul care a venit la noi este foarte bogat, iar activitățile sunt și mai bogate și ne-au ajutat să conștientizăm această importanță deosebită a Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii în viața Bisericii noastre și în viața poporului român”.

La invitația Preafericitului Părinte Patriarh, au luat cuvântul, pentru a face completări ori a sublinia unele aspecte din referat privind activitățile dedicate Sfintei Scripturi și Sfintei Liturghii, în anul 2008, în eparhiile pe care le păstoresc, următorii ierarhi, membri ai Sfântului Sinod:

Înaltpreasfințitul Irineu, Mitropolitul Olteniei, a precizat că „propunerea Preafericitului Părinte Patriarh de a serba anul acesta Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie a fost binecuvântată și are o împlinire fericită, cu atâtea realizări, simpozioane, cercetări, analize științifice în toate domeniile și în toate sectoarele de activitate”. În ceea ce privește Arhiepiscopia Craiovei și Mitropolia Olteniei, Înaltpreasfințitul Irineu a spus: „Noi am organizat un Simpozion la care au participat studenți și profesori ai Facultății de Teologie din Craiova, cu lucrări de foarte bună calitate, bine pregătite, derulat la Mănăstirea Tismana, într-un loc binecuvântat, sub ocrotirea Sfântului Cuvios Nicodim. Mitropoliei noastre i-a revenit sarcina să organizeze Congresul facultăților de teologie, care va avea loc peste două săptămâni, tot la Tismana, cu aceeași temă: „Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie”, unde profesori și studenți vor prezenta referate specifice, pe care noi le vom publica într-un volum special cu această ocazie. Bineînțeles, și la nivelul protopopiatelor, și la nivelul arhiepiscopiei am organizat manifestări științifice care să dezvolte și, în același timp, să trezească interesul pentru Sfânta Scriptură și pentru Sfânta Liturghie”.

În continuare, Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, a rememorat evenimentul care a avut loc la Târgoviște, la 10 iulie 2008, când, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a lansat ediția jubiliară a *Liturghierului lui Macarie*, prima carte de cult tipărită pe teritoriul țării noastre, de la a cărei apariție, la Târgoviște, în 1508, s-au împlinit anul acesta 500 de ani.

În contextul acesta, Înaltpreasfinția Sa a spus: „Noi am tipărit ediția jubiliară a *Liturghierului lui Macarie*, prin facsimilarea acestuia în varianta reprint, asemănătoare originalului, desigur, într-un tiraj mai redus, dar și în tiraj de masă, în două volume, un volum care reprezintă de fapt Liturghierul facsimilat după original și alt volum cu studii scrise de profesori și cercetători specializați în domeniu. Tipărind și lansând ediția jubiliară a Liturghierul macarian, noi am vrut să ne concentrăm asupra semnificației acestei prime cărți de cult, în acest an, când Sfântul Sinod, la propunerea Preafericitului Părinte Patriarh, a aprobat ca anul 2008 să fie „Anul Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”, prilej de aprofundare teologică și duhovnicească a acestei teme de mare importanță pentru viața noastră bisericească”.

A urmat Înaltpreasfințitul Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, care s-a referit la *Noul Testament de la Bălgrad*, tipărit de mitropolitul Simion Ștefan în 1648, cu 40 de ani înainte de a fi editată *Biblia de la București* (1688), urmărind un scop duhovnicesc, de a pune la îndemâna preoților și a credincioșilor Cuvântul lui Dumnezeu, dar și un scop cultural și patriotic, cunoscând că pentru înfăptuirea unității politice a românilor, mai întâi trebuia consolidată unitatea lor spirituală, unitatea culturală, după cum zicea în *Predoslovie* cărții: «Bine știm că cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sunt buni care umblă în toate țările, așa și cuvintele acelea sunt bune care le înțeleg toți, iar de nu vor înțelege toți, nu-i din vina noastră, ci din vina acelor care i-a risipit pe români în țări străine». În acest cadru, Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Andrei a subliniat: „A mai fost un lucrător harnic la Mitropolia Bălgradului în veacul al XVII-lea, mai puțin cunoscut. Este vorba de protopopul Ioan Zoba din Vințul de Jos, care a avut serioase preocupări liturgice, nu numai că a tipărit un frumos *Moliftelnic* în limba română și o carte de predici pentru înmormântări, dar în 1687 a tipărit așa-numita *Rânduială a Diaconstvelor*. Era un Liturghier care cuprindea pe scurt *Vecernia*, *Utrenia* și Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur. Interesant în acest Liturghier sau „*Rânduiala Diaconstvelor*” este că toate rânduielile tipiconale și ecteniile sunt în limba română, dar rugăciunile în taină încă au rămas în limba slavonă. În anul viitor nădăjduim să putem tipări opera acestui om foarte harnic”.

Ultimul vorbitor a fost Înaltpreasfințitul Serafim, Mitropolitul românilor ortodocși din Germania, Europa Centrală și de Nord, care a pus în evidență grija deosebită a ierarhilor și a preoților din diaspora ca mesajul Evangheliei să ajungă cu adevărat la inima credincioșilor care vin la biserică: „Cum credincioșii noștri sunt lipsiți de cultură religioasă, am încercat pe toate căile ca mesajul nostru să-i ridice la un nivel duhovnicesc mai înalt. În sensul acesta, Sfânta Liturghie fiind centrul vieții noastre liturgice, am gândit, luând și exemplul de la alte parohii ortodoxe, să citim cu voce tare și rugăciunile care, în general, se citesc în taină, tocmai ca mesajul Liturghiei, miezul ei să ajungă

la urechile și la inima credincioșilor noștri. Aceasta este, credem noi, o metodă de a lega și mai mult credincioșii de biserică”. Înaltpreasfinția Sa a mai spus: „Cred că ar fi bine să avem, într-un viitor apropiat, un Liturghier în limba română, cum au francezii, de pildă, în care să se noteze locurile din Sfânta Scriptură de unde s-au luat textele liturgice. Totodată, noi am luat hotărârea ca la fiecare botez, la fiecare cununie să se ofere nașilor, tinerilor cununați un exemplar din Noul Testament, dacă nu o Biblie. Avem, de asemenea, cercuri biblice permanente, o dată pe lună, la toate parohiile”.

Apariții editoriale de excepție

Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh, Preasfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanul a prezentat noile apariții editoriale din acest an dedicat Sfintei Scripturi și Sfintei Liturghii.

Este vorba de ediția sinodală a *Bibliei* (cea folosită în cărțile de cult), tipărită la Editura și Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, cu o prefață semnată de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în care se face o trecere în revistă a edițiilor Sfintei Scripturi în limba română apărute până acum.

O altă lucrare este noua ediție a *Liturghierului*, având și icoane policrome, cu un *Cuvânt înainte* al Părintelui Patriarh Daniel, în care se vorbește despre Sfânta Liturghie ca izvor de viață sfântă și lumină veșnică. Această ediție respectă textul *Liturghierului* din anul 2000, cu unele îndreptări sistematizate de Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal, bun cunoscător al limbii grecești. S-a căutat să se armonizeze ediția grecească cu cea românească, rezultând o ediție mai precisă și bogată în nuanțarea sensurilor teologice ale textelor liturgice, evitându-se atât arhaismele, neînțelese de cei tineri, dar și neologismele care n-au fost încă receptate, mai ales de credincioșii noștri de la sate.

În legătură cu noua ediție a *Liturghierului*, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a făcut următoarele precizări: „Nu s-au făcut schimbări mari cu privire la expresiile obișnuite, s-au făcut, însă, precizări tipiconale și s-au adăugat la troparele sărbătorilor mari, troparele sfinților români, pentru ca în toate parohiile și mănăstirile să fie mai intensificată cinstirea sfinților români. Este important, de asemenea, să vedem în noul *Liturghier* unele cuvinte în paranteză care, la edițiile următoare, vor deveni cuvinte normative. Acest *Liturghier* are și un aspect de tranziție, în sensul că am păstrat unele expresii vechi, ca de pildă „unirea credinței”, dar am pus în paranteză „unitatea de credință”, să se înțeleagă că în viitor unirea credinței trebuie exprimată într-o formă mai corectă prin unitatea de credință, sau trezirea sufletului (trezvia sufletului). Sunt încercări de a arăta că putem preciza mai bine înțelesul real al textului, dar n-am dorit să facem treceri radicale și rapide, ci am pregătit, prin aceste paranteze, următoarea ediție, pentru că în viața liturgică orice schimbări rapide,

radicale creează confuzie, incertitudine și nesiguranță. Deci, înnoirea aceasta trebuie să se facă pas cu pas și cu explicațiile de rigoare. Mulțumim celor care s-au ostenit, mai ales Preasfințitului Episcop Ciprian Cămpineanul, Vicar patriarhal, care a comparat textul românesc cu cel grecesc, căutând să păstrăm tradiția, fără a face schimbări mari, dar, acolo unde a fost necesară înlocuirea cuvântului vechi cu altul nou, am făcut acest lucru. De pildă, nu mai spunem „mai vârtos”, ci „mai degrabă”. Deci, sunt unele încercări de îmbunătățire, dar fără schimbări radicale, ca să nu derutăm, mai ales pe slujitorii de la unele mănăstiri că nu mai găsesc expresiile cu care se obișnuiseră”.

În continuare, au fost prezentate și alte cărți apărute în acest an dedicat Sfintei Scripturi și Sfintei Liturghii. Astfel, Arhimandritul Policarp Chițulescu, consilier patriarhal, a prezentat albumul „*Manuscrise din Biblioteca Sfântului Sinod*”; Pr. Mihai Hău, consilier cultural la Arhiepiscopia Bucureștilor, a descris albumul *Colina Bucuriei*, apărut la editura *Cuvântul Vieții* a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, cu text bilingv (român și englez) și numeroase imagini privind istoria Catedralei patriarhale și a colinei pe care aceasta este ctitorită, precum și broșura intitulată *Glasy Domnului. Semnificația clopotului în viața Bisericii*, iar Pr. Florin Șerbănescu, consilier patriarhal, a prezentat albumul *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în viața poporului român*, în catalogul expoziției din sala *Europa Christiana*, care înfățișează unele din cele mai importante cărți vechi pe care s-au rugat înaintașii noștri.

Ședința solemnă a Sfântului Sinod s-a încheiat cu vernisarea expoziției jubiliare intitulată „Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie în viața poporului român”, organizată în sala *Europa Christiana* din Palatul Patriarhiei de către Sectorul Patrimoniu-Cultural al Administrației Patriarhale, prin contribuția Bibliotecii Sfântului Sinod și a unor centre eparhiale.

Simpozionul *Cuvântul Scris*

București, 23-24 octombrie 2008

Preot lect. Alexandru Gabriel GHERASIM
Preot Adrian NIȚĂ

În perioada 23-24 octombrie 2008, în contextul mării sărbători a Sfântului Dimitrie cel Nou de la Basarabi, ocrotitorul Capitalei, în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, prin Sectorul Învățământ și Activități cu Tineretul, s-a desfășurat Simpozionul intitulat: *Cuvântul Scris*.

Grupate pe două secțiuni: (1) *Biblia lui Șerban Cantacuzino și alte versiuni românești ale Sfintei Scripturi*; (2) *Opera Sfântului Ierarh Antim Ivireanul în context românesc și universal*, lucrările simpozionului s-au desfășurat în noua și moderna sală de lectură *Teodor M. Popescu* a Facultății de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian* a Universității din București.

Deschiderea lucrărilor s-a făcut, cum era și firesc, cu rugăciune; a urmat un cuvânt de întâmpinare adresat oaspeților de decanul Facultății, Pr. prof. dr. Ștefan Buchiu. Apoi, Pr. lect. Alexandru Gabriel Gherasim, consilierul coordonator al Sectorului Învățământ și Activități cu Tineretul, a dat citire mesajului Preafericitului Părinte Patriarh Daniel:

*Cuvântul scris - lumină peste veacuri*¹

Proclamarea de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a anului 2008 ca An jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii găsește ecouri vii în societatea românească contemporană, întrucât realitatea spiritual-ortodoxă se sprijină pe aceste două reperi fundamentale: Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie. În acest sens, Simpozionul *Cuvântul Scris*, inițiat de Arhiepiscopia Bucureștilor, prin Sectorul Învățământ și Activități cu Tineretul, vine să amplifice interesul pe care îl manifestăm față de valorile perene ale culturii și spiritualității noastre românești.

Lucrările Simpozionului *Cuvântul Scris*, desfășurat pe cele două secțiuni: *Biblia lui Șerban Cantacuzino și alte versiuni românești ale Sfintei Scripturi*; *Opera*

1. Mesajul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la deschiderea Simpozionului *Cuvântul Scris*, organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, 23-24 octombrie 2008.

Sfântului Ierarh Antim Ivireanul în context românesc și universal, ne aduc în imagine perioada plină de credință și preocupare cărturărească pe care au avut-o domnitorii Țării Românești în relație cu Biserica, promotoare a valorilor culturale în spațiul național și internațional.

De la momentul de început al tiparului pe pământ românesc, prin *Liturgierul* tipărit în limba slavonă de ieromonahul Macarie în anul 1508, continuând cu opera monumentală a *Bibliei de la București* din anul 1688, până la cărțile de cult tipărite sub atenta îngrijire a ierarhului cărturar Antim Ivireanul, Biserica devine izvor de cultură pentru țară, dar și pentru alte Biserici surori (Patriarhia Antiohiei primind ca pe un adevărat odor tiparnița de la București cu litere arabe, care scosese în cetatea lui Șerban Cantacuzino, în premieră mondială, primul liturgier în limba arabă, în anul 1701).

Cunoaștem că Biserica noastră a fost păstrătoare a credinței creștine și a întărit pe fiii săi, promovând limba și cultura noastră din generație în generație, precum și conștiința noastră națională.

De aceea, remarcăm faptul că, pe lângă valoarea universal-culturală, *Biblia lui Șerban Cantacuzino*, sinteză a tuturor eforturilor anterioare de redare a textului sfânt în românește, consacră, din punct de vedere lingvistic, valoarea textului scris.

Dincolo de menirea esențială de a pune la dispoziția românilor textul integral al Sfintei Scripturi, *Biblia de la București*, cu circulație în toate provinciile românești, a contribuit la formarea limbii române literare și, totodată, la cultivarea unității de limbă și unității de neam, fiind o realizare editorială și tipografică fără precedent. Astfel, prin lucrările de mare valoare menționate, românii se află la loc de cinste în promovarea tiparului.

De aceea, considerăm că aceste momente academice de evocare a contribuției Bisericii la dezvoltarea culturii creștine, cum este și Simpozionul *Cuvântul Scris*, sunt necesare și foarte utile. Prin urmare, felicităm pe organizatori, pe distinșii invitați din țară și străinătate, precum și pe toți cei care cultivă flacăra credinței și a culturii în conștiința poporului, rugând pe Dumnezeu să-i binecuvânteze pe toți.

A urmat mesajul Domnului Gigel Sorinel Știrbu, secretar de stat pentru culte, prezentat de Domnul Bogdan Moroiu – consilier, cu acesta încheindu-se partea introductivă.

Prima secțiune a Simpozionului, dedicată *Bibliei de la 1688*, în special, și *Sfintei Scripturi*, în general, a oferit invitaților ocazia să abordeze următoarele subiecte: *Politica bisericească și culturală a domnitorilor Țării Românești Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu – patronii culturali ai Bibliei de la 1688*, referat prezentat de Pr. conf. dr. Mihai Săsăujan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian* a Universității București; *Activitatea Filialei*

Societății Biblice din Sankt-Petersburg la Chișinău și editarea Bibliei, referat prezentat de Pr. lect. dr. Eugen Onicov de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Chișinău; *Biblia Mitropolitului Andrei Șaguna*, referat prezentat de Pr. acad. prof. dr. Mircea Păcurariu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Andrei Șaguna a Universității Lucian Blaga din Sibiu; *Importanța Bibliei de la București pentru unitatea culturală românească*, referat prezentat de Pr. lect. dr. Radu Tascovici de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Sfânta Filofteia a Universității de Stat din Pitești; *Spiritualitatea Sfintei Scripturi în Teologia Patristică; practica citirilor biblice în cultul ortodox*, referat prezentat de Diac. prof. dr. Ioan Caraza de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Patriarhul Justinian a Universității din București; *Cult și cultură în limba română în secolul al XV-lea și al XVII-lea*, referat prezentat de Pr. lect. dr. Cristian Gagu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Dunărea de Jos din Galați; *Dificultățile hermeneutice în traducerea Bibliei de la București*, referatul Pr. prof. dr. Petre Semen de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Dumitru Stăniloae a Universității Al.I. Cuza din Iași, care nu a putut participa în mod direct, a fost prezentat de unul dintre ucenicii Preacucerniciei sale, Asist. dr. Alexandru Mihăilă de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Patriarhul Justinian a Universității din București. Au urmat dezbateri interesante pe marginea subiectelor prezentate.

În partea a doua a Simpozionului, dedicată personalității Sfântului Ierarh cărturar Antim Ivireanul, operei și activității sale pe pământ românesc, au fost abordate următoarele subiecte: *Date generale privind contribuția Mitropolitului Antim Ivireanul la cultura românească*, referat prezentat de Pr. conf. dr. Ioan Moldoveanu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Patriarhul Justinian a Universității din București; *Mănăstirea Antim - izvor de artă și cultură românească în Cetatea Bucureștilor*, referat prezentat de Protos. Mihail Stanciu, starețul Mănăstirii Antim din București; *Biblia în conștiința Mitropolitului Antim Ivireanul*, referat prezentat de Pr. prof. dr. Constantin Pătuleanu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Craiova; *Activitatea editorială de la Râmnic a Mitropolitului Antim Ivireanul*, referat prezentat de Pr. lect. dr. Sergiu-Grigore Popescu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Craiova; ultimul referat a fost prezentat de Pr. lect. dr. Ion Rizea de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Craiova, evidențiind aspecte legate de *Martiriul Sfântului Ierarh Antim Ivireanul*.

Ținuta elegantă a dialogului și a intervențiilor obiective pe marginea referatelor a fost stimulată de personalitatea Părintelui Academician Mircea Păcurariu, care a fost invitat să fie moderatorul principal al întâlnirii.

O notă distinsă a dat-o întâlnirii prezența Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Patriarhul Justinian a Universității din București, care a prezentat invitaților perspectiva liturgică și importanta în cult a *Cuvântului Scris*.

O altă intervenție deosebită a avut Pr. prof. dr. Alexandru Stan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității *Valahia* din Târgoviște, care a descoperit o taină de puțini știută, anume întâlnirea providențială de la Mănăstirea Vărațic, din vara anului 1982, dintre doamna academician Zoe Dumitrescu Bușulenga, Arhimandritul Bartolomeu Anania, actualul Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, și Nevill Crayer, conducătorul Societăților Biblice Britanice, însoțit pe atunci într-un pelerinaj în Moldova de Pr. dr. Alexandru Stan. La acea întâlnire, s-a decis reeditarea *Bibliei lui Șerban Cantacuzino*; Arhimandritul Bartolomeu Anania a spus: „Eu dau Editura Institutului Biblic și Tipografia”. Doamna Dumitrescu Bușulenga a continuat: „Eu dau specialiștii”; iar Nevill Crayer a intrat în acest act istoric spunând: „Eu dau hârtia”. Astfel, din 1982, s-a început lucrarea la reeditarea *Bibliei lui Șerban Cantacuzino*, care a văzut lumina tiparului în 1988 într-un format de excepție.

Întreaga audiență a fost captivată de temele puse în discuție și bucuroasă să redescopere valoarea istorică, liturgică, literar-culturală a monumentului de artă, cum a fost recunoscută de specialiști *Biblia lui Șerban Cantacuzino*, precum și scrierile Sfântului Ierarh Antim, adevărate capodopere ale literei și limbii române.

Dezbaterile din cadrul Simpozionului, în completarea și întărirea celor prezentate în referate, au condus către concluzia că *Biblia de la 1688*, precum și întreaga operă a Sfântului Ierarh cărturar Antim Ivireanul, demonstrează vocația definitorie a Bisericii Ortodoxe Române în promovarea culturii creștine, atât în context național cât și universal.

Concertul jubiliar *Colindul sfânt și bun*

Preot lect. Alexandru Gabriel GHERASIM

În contextul *Anului Jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*, cu Înalta binecuvântare a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul României, în ziua de 11 decembrie 2008, Arhiepiscopia Bucureștilor în parteneriat cu Agenția Națională pentru Sport au organizat concertul jubiliar *Colindul sfânt și bun*. La concertul care a fost găzduit de Sala Polivalentă (Complexul Sportiv Național din Parcul Tineretului) și-au dat concursul trei formații de profil teologic: Corul mixt al Facultății de Teologie *Patriarhul Justinian* a Universității din București, Corul Seminarului Teologic *Nifon Mitropolitul* din București și Corala *Sfântul Apostol Andrei* a preoților din Capitală.

În ciuda unor temeri că o imensă sală de sport nu este locul cel mai potrivit pentru un concert, mai ales unul coral, fiind lipsită de acustică, concertul a fost o reușită din toate punctele de vedere. Înainte de 1990, concertele de colinde erau organizate în sălile de festivități ale instituțiilor de învățământ teologic sau în bisericile mai mari. După 1990, fiecare dintre formațiile care au încântat publicul bucureștean în seara de 11 decembrie 2008 au început să organizeze astfel de concerte în aula mare a Palatului Patriarhiei. Deși concertele erau susținute, de regulă, de către un singur cor, oricare ar fi fost acela, aula era de fiecare dată arhiplină și Dealul Patriarhiei fremăta de creștini care ar fi dorit și ei să intre, dar nu mai aveau loc. Ideea de a ieși în lume pentru a intensifica lucrarea misionară, fără a mai aștepta doar ca lumea să vină la noi, s-a conturat la concertul din decembrie 2007 al Corului Facultății; de fapt, ea fost sugerată de Preafericitul Părinte Patriarh DANIEL, care, văzând că numărul persoanelor rămase afară îl întrecea cu mult pe cel al celor care își găsiseră loc în aula Palatului Patriarhiei, ne-a îndemnat să căutăm o sală mai mare. Am căutat. Și am găsit-o pe cea mai mare!

Inițial, ne gândisem la Ateneul Român, însă sala nu este mai încăpătoare decât aula mare a Palatului Patriarhiei; la Sala Palatului fuseseră făcute programări cu multă vreme înainte de a ne fi interesat noi. Așa că am ajuns să ne interesăm de Sala Polivalentă. Domnul Octavian Bellu, președintele Agenției Naționale pentru Sport (în administrarea căreia se află Sala Polivalentă), a fost încântat, de cum a auzit, de posibilitatea de a organiza în parteneriat cu Arhiepiscopia Bucureștilor un concert de colinde care să fie oferit gratuit

bucureștenilor, precum și ascultătorilor *Radio Trinitas* și telespectatorilor *Trinitas TV* (transmisiunile făcându-se în a doua zi de Crăciun).

Aveam sala, convocasem corurile, dar mai lipseau multe: afișe, mediatizare, sonorizare, lumini, scenă. Greul de-abia începea! Și succesul nu s-ar fi obținut dacă, alături de cele trei coruri, nu și-ar fi dat concursul o echipă destul de numeroasă care s-a aflat în spatele scenei sau chiar departe de scenă. Și această echipă trebuie amintită aici.

Mai întâi se cuvine să-i amintim pe dirijorii celor trei coruri. Corul Facultății a avut, ca și în anii trecuți, cinci dirijori: Pc. Pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu, cu cei patru ucenici ai săi: Pc. Pr. lect. dr. Ștelian Ionașcu, Pc. Pr. lect. dr. Zaharia Matei, Pc. Pr. asist. dr. Nicolae Giolu și Pc. Pr. asist. drd. Alexandru Dumitrescu. Corul Seminarului a avut doi dirijori: Pc. Pr. prof. Marian Colțan și Pc. Diac. prof. Ștefan Răzvan; iar Corala preoților a fost condusă de D-l conf. dr. Valentin Gruescu.

Afișele și pliantele-program au fost prelucrate de D-na Violeta Negrea, de la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, și tipărite la Tipografia Institutului. Scena a fost aranjată de echipa Sălii Polivalente, iar sonorizarea și luminile au fost asigurate de S.C. Stage Expert, care, ținând cont de colaborările bune pe care deja le avusese cu posturile de radio și televiziune ale Patriarhiei Române, ne-a făcut o reducere apreciabilă de preț, fără a scădea din calitate, ba dimpotrivă. Ca plasatori în sală, am avut o echipă de elevi seminariști care nu fuseseră selecționați în cor, dar care au venit să-și încurajeze colegii și să contribuie și ei la buna reușită a concertului; această echipă a fost coordonată chiar de directorul Seminarului, Pc. Pr. prof. dr. Aurel Mihai. În fine, prezentator a fost Teodor Gradinaciuc, un tânăr teolog deja binecunoscut ascultătorilor postului *Radio Trinitas*. Pentru început, prezentatorul l-a invitat pe consilierul pentru învățământ și activități cu tineretul din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor ca, în calitate de responsabil al echipei de organizare, să rostească un scurt cuvânt de deschidere:

„Ne bucurăm nespus să putem oferi bucureștenilor, în mod direct, și tuturor românilor, pe calea undelor, acest concert, organizat de Arhiepiscopia Bucureștilor în parteneriat cu Agenția Națională pentru Sport, pe care l-am numit jubiliar. Jubiliar, pentru că, așa cum ați putut observa pe afișe și în programe, el este organizat în contextul *Anului Jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii*; ca o încununare a acestui an în care s-au împlinit 320 de ani de la tipărirea primei traduceri integrale a *Bibliei* în limba română, traducere cunoscută în istorie sub numele de *Biblia de la București*, *Biblia lui Șerban* sau *Biblia de la 1688*; și tot anul acesta s-au împlinit 500 de ani de la tipărirea primului *Liturghier* pe teritoriul României și, totodată, primul din lumea ortodoxă (Târgoviște, Mănăstirea Dealu - 1508), cunoscut sub numele de *Liturghierul lui Macarie*.

Ce legătură este între Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie și colinde?

Cele mai multe dintre colinde exprimă într-o altă formă, într-un limbaj simplu, popular, dar uneori foarte adânc, cele ce ne sunt descoperite în Sfânta Scriptură; la fel și Sfânta Liturghie conține multe texte din Sfânta Scriptură.

Scriptura ne descoperă că îngerii care au vestit păstorilor Nașterea Domnului Hristos în peștera din Betleem cântau în cor: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie!*” (Luca 2, 14). Cu aceleași cuvinte se roagă preoții la începutul fiecărei Sfinte Liturghii. Și în această seară, cele trei coruri (al Facultății de Teologie, al Seminarului și al preoților din Capitală) ne vor purta în aceeași atmosferă de cântare și de laudă adusă lui Dumnezeu, alături de îngeri, de păstori și de ieslea în care a fost culcat Pruncul Iisus.

Ce legătură poate fi între un concert de colinde și o sală de sport?

Sfântul Apostol Pavel, vorbind despre felul în care trebuie să lupte creștinul cu toate greutățile și ispitele acestei vieți, îl compară cu atletul care aleargă în stadion pentru a lua premiul, pentru a lua cununa victoriei (1 Corinteni 9, 24). Pe de altă parte, o tradiție consemnează faptul că Sfântul Arhidiacon Ștefan, întâiul mucenic, pe care-l sărbătorim a treia zi de Crăciun, tânăr fiind, a participat la jocurile olimpice și chiar a ieșit învingător. A luat ca sportiv o cunună care a prefigurat cununa mucenicească cu care a intrat în împărăția lui Dumnezeu.

Mens sana in corpore sano, spuneau strămoșii noștri romani: *Minte sănătoasă în trup sănătos*. Sportul susține sănătatea trupului; Biserica pe cea a minții și a sufletului. Să-i ascultăm, deci, pe cei pregătiți să poarte grijă de minți și suflete, în această seară, în această sală de sport; iar cântarea lor să ne înalțe mintea și sufletul la Hristos – Pruncul născut în Betleem!”

Cele două ore de spectacol s-au scurs pe nesimțite pentru cele peste patru mii de suflete, de toate vârstele, care aproape au umplut Sala Polivalentă. Măiestria cu care au fost interpretate și diversitatea pieselor, precum și introducerile pline de poezie și sensibilitate ale prezentatorului au încântat întregul auditoriu, fapt dovedit și de aplauzele generoase care au prelungit spectacolul destul de mult. Dorința publicului de a mai asculta și de a nu se pune capăt acestor momente deosebite ne-au dus cu gândul la râvna și interesul creștinilor din Troa, care l-au determinat pe Pavel să prelungească cuvântarea lui „până la miezul nopții”, deși a doua zi urma să plece (Fapte 20, 7).

Minunata seară nu se putea încheia fără cuvântul de învățătură și binecuvântare pe care Preafericitul Părinte Patriarh Daniel l-a adresat mulțimii însetate de cânt și de Cuvânt:

„Mai întâi dorim să felicităm pe organizatori; din partea Arhiepiscopiei Bucureștilor felicităm în mod special pe Părintele consilier și profesor Alexandru Gherasim, apoi mulțumim în mod deosebit domnului Octavian Bellu, președintele

Agenției Naționale pentru Sport, care ne-a oferit această sală în mod gratuit, întrucât este vorba de o cooperare misionară, și festivă în același timp, între Arhiepiscopia Bucureștilor și Agenția Națională pentru Sport; sport și spiritualitate, spiritualitate și sport, o sinteză binefăcătoare pentru suflet și trup.

Dorim să mulțumim în mod deosebit și celor care în seara aceasta ne-au delectat cu toate colindele frumoase, bine alese, care, pe de o parte, au reprezentat creația poporului nostru, iar, pe de altă parte, au fost lucrări muzicale prelucrate, cu aspecte de muzică nu doar populară, ci și cultă, și cu nuanțe foarte profunde de teologie, exprimate în cuvinte simple și în melodii, desigur, adaptate cultului.

Toate cele trei corale au fost deosebit de inspirate, cu daruri cultivate. Sigur, Corala Facultății de Teologie *Justinian Patriarhul*, cu șarmul ei academic, cu dirijori profesori universitari, coordonați, conduși, formați de Părintele profesor Nicu Moldoveanu, reprezintă o forță formatoare și misionară în Biserică, care țintește la sensibilizarea sufletului pentru a se pune în stare de rugăciune, de comuniune cu Dumnezeu.

Apoi, Corala Seminarului Teologic Liceal *Nifon Mitropolitul* din București, deși mai restrânsă ca număr, foarte dinamică și promițătoare. Acești elevi seminariști pe care i-am ascultat în seara aceasta vor fi studenții de mâine; tot la facultate vor veni și ei, încât se asigură o tradiție frumoasă, deoarece profesorii lor au fost formați tot la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Justinian Patriarhul* din București. Iar corala *Sfântul Apostol Andrei* a preoților din Capitală, așa cum s-a remarcat, îmbină artisticul cu liturgicul și muzica cu misiunea pastorală, spirituală, deosebit de profundă și matură și cultivată. Deci, îi felicităm pe toți pentru acest concert jubiliar, care ne-a arătat cât de frumoasă este Scriptura interpretată muzical, ideile centrale din Sfânta Scriptură, și cât de bine se armonizează cântarea inspirată din Liturghie cu simțămintele poporului dreptcredincios. Îi felicităm pe toți laolaltă și pe fiecare în parte.

Concertul jubiliar 2008 a fost intitulat Colindoul sfânt și bun. Această concentrare a semnificațiilor colindelor în câteva cuvinte, colindul sfânt și bun, cuprinde un conținut duhovnicesc multiplu și profund. De aceea, cu permisiunea dumneavoastră, voi spune câteva cuvinte despre colindul sfânt și bun.

Azi cu strămoșii cânt în cor colindul sfânt și bun;

Tot moș era și-n vremea lor bătrânul Moș Crăciun.

De ce se cântă colindele în cor? Colindele se cântă în cor, împreună, în stare de comuniune, pentru că persoanele care le cântă, copiii, tinerii sau vârstnicii, reprezintă cetele de îngeri care au cântat la nașterea Mântuitorului în Betleem: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire*” (Luca 2, 14). Colindele se cântă în cor, în stare de comuniune, pentru că ele reprezintă credința Bisericii, iar Biserica este adunarea oamenilor în iubirea Preasfintei Treimi. Dar colindele se cântă în cor nu numai împreună cu oamenii din vremea noastră, ci și în cor cu strămoșii, cu generațiile trecute. Cu alte cuvinte, colindele sunt deodată eveniment

contemporan, nou și tradiție veche. Colindele sunt statornice și propețime, în același timp. Ele reprezintă legătura vie a credinței Bisericii și a iubirii ei față de Hristos Domnul, ca răspuns al oamenilor la iubirea lui Dumnezeu Cel veșnic Care S-a făcut Om din iubire pentru oameni.

Colindele sunt ecoul popular și artistic al cântărilor bisericești liturgice. În colinde se arată familiaritatea oamenilor cu Dumnezeu, Dumnezeu Copilul, Pruncul Iisus. Aproximarea maximă a lui Dumnezeu de oameni prin Întruparea Fiului veșnic îi face pe aceștia să se apropie de Dumnezeu. În colinde se cântă taina lui Dumnezeu Care coboară din ceruri și vine pe pământ; Se naște din Fecioară într-o peșteră, pentru că Dumnezeu dorește să sfințească și să mântuiască lumea din interiorul ei, în acord cu libertatea ei. Fiul lui Dumnezeu Se face Fiul Omului, Se sălășluiește între oameni, El vine la noi pe pământ, în casa și în sufletul nostru, pentru ca noi să putem intra în casa cea cu multe locașuri a Tatălui din ceruri (*Ioan 14, 2*).

Colindele ni-L arată pe Dumnezeu ca fiind călător sau pelerin. El ne caută și ne cere să-L primim. Iată de ce colindătorii merg din casă în casă, vin spre noi și ne întrebă dacă îi primim: primiți cu colinda? Primiți colindătorii? Această întrebare înseamnă de fapt: primiți taina iubirii lui Dumnezeu întru voi? Într-adevăr, atât trăim de intens în lumea aceasta cât iubim pe Dumnezeu și pe semenii noștri.

Iubirea lui Dumnezeu este deodată spațiul libertății noastre și așteptarea răspunsului nostru. Hristos Pruncul, pe care îl cântă colindele, este darul lui Dumnezeu Tatăl pentru viața lumii, de aceea colindătorilor li se răspunde cu daruri; bunătații i se răspunde cu binefacere, iubirii lui Dumnezeu i se răspunde cu bucuria recunoștinței, în mod liber: ne dați, ne dați, ne dați ori nu ne dați? – ne întrebă colindătorii la sfârșitul popasului lor în casa noastră.

De ce este colindul sfânt și bun? Colindul de Crăciun este sfânt, pentru că sfântă este taina minunată pe care o vestește, și anume taina mântuirii și sfințirii lumii în Dumnezeu Cel Unul Sfânt. Taina colindelor este taina iubirii sfinte a Stăpânului Atotputernic și Veșnic, Care se face rob și gustă moartea ca să-i elibereze pe oameni din robia păcatului și a morții. Colindul este sfânt, pentru că este glasul sfânt al Sfintei Evanghelii și al Sfintei Biserici, extins sau adus în casele și în sufletele oamenilor, auzit pe străzi și în familii, în școli, în spitale, în orfelinate, în cămine de bătrâni, în unități militare, în penitenciare, în instituții de cultură, la posturile de radio și de televiziune. Colindul este sfânt, pentru că el ne binevestește taina sfântă a iubirii ca fiind temelia și lumina vieții noastre. Colindul este bun, pentru că ne aduce în suflet mult bine, iubire și pace, speranță și bucurie, dar colindul este bun și pentru că ne îndeamnă să fim buni, să fim milostivi, să iubim pe Dumnezeu și pe semenii noștri. De aceea colindul ne cheamă zicând:

Acum te las, fii sănătos și vesel de Crăciun,

Dar nu uita, când ești voios, române să fii bun.

În încheiere, putem spune că totdeauna colindul sfânt și bun este un mare dar și o frumoasă lucrare de întărire a credinței, de sporire a iubirii față de Hristos și față de oameni, de înmulțire a bucuriei și a speranței. Colindul sfânt și bun este veșmânt de sărbătoare pentru sufletele celor ce cântă și lumină caldă pentru inimile celor care îl ascultă”.

Înainte de plecare, toată lumea, atât coriștii cât și spectatorii, a primit *Pastorală de Crăciun*; pentru strădania lor, coriștii au primit-o fiecare chiar din mâna Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Începutul unui nou an universitar la Facultatea de Teologie „Justinian Patriarhul“ din București (2008-2009)

Preot asist. dr. Atanasie Tănăsache COSTEA

*„Fiecare nou an universitar cere o înnoire a conștiinței misionare a teologiei”.
(Preafericitul Părinte Patriarh DANIEL)*

Zia de 6 octombrie 2008 a fost zi de sărbătoare pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă din București. Un sobor numeros de preoți profesori, condus de Preot prof. dr. Ștefan Buchiu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din București, în armonia răspunsurilor date de corul studenților teologi, sub conducerea cadrelor didactice de la catedra de Teologie Practică, a oficiat Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur. A urmat slujba de Te Deum și cuvântul de deschidere al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Părintele Decan, în cuvântul de deschidere, a prezentat numărul de profesori și cadre didactice (circa 80) și de studenți (peste 1600 de studenți și studente) angrenați în procesul de învățământ al facultății și a făcut un scurt bilanț al anului universitar 2007-2008 (În sesiunea iulie 2008, au absolvit, la specializarea Teologie Pastorală un număr de 239 licențiați, iar la secțiile Didactică, Asistență Socială și Artă Sacră 99 de licențiați, iar la specializările care au mers cu lichidare 120 de licențiați. Aceștia li s-au adăugat un număr de 97 absolvenți la cele 4 masterate în teologie). A fost prezentată structura planului de învățământ a noului an universitar, cu noile masterate înființate, și activitatea academică a facultății, prin organizarea de manifestări științifice, naționale și internaționale, și al treilea Congres național al facultăților de teologie. Părintele Decan a anunțat și inaugurarea unei săli de lectură ce va purta numele unui mare dascăl de teologie, profesorul Teodor M. Popescu, proiect aprobat și finanțat de către Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor. În încheiere, a fost felicitat Preafericitul Părinte Daniel la împlinirea unui an de la întronizarea Preafericitii Sale ca întâistător al Bisericii noastre strămoșești. S-au adus

mulțumiri pentru purtarea de grijă manifestată față de acest sanctuar al teologiei ortodoxe române și a fost invitat să binecuvinteze începutul noului an universitar.

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în cuvântul său, a subliniat importanța învățământului teologic, specificând că:

„*Fiecare nou an universitar cere o înnoire a conștiinței misionare a teologiei. Școlile de teologie, în general, și facultățile de teologie, în special, au o importantă vocație misionară pentru viața și activitatea Bisericii Ortodoxe Române, deoarece aceste instituții formează slujitori și misionari ai Bisericii pentru românii ortodocși din țară și cei din diaspora, mai ales acum, când numărul românilor din afara granițelor României a crescut fără precedent. După estimările oficiale, există aproape 10 milioane de români în afara granițelor României.*

În această lucrare deosebit de necesară, profesorii, conferențiarii, lectorii, asistenții și preparatorii de teologie sunt, în același timp, slujitori și misionari ai Bisericii, precum și formatori de slujitori și de misionari ai Bisericii. În acest sens, atât cadrele didactice din facultățile de teologie ortodoxă, cât și studenții și studentele trebuie să cunoască temeinic atât credința Bisericii Ortodoxe Sobornicești sau Universale, cât și nevoile reale ale vieții Bisericii de azi, ținând seama de noile probleme, provocări și șanse, care se ivesc într-o societate pluralistă, agitată și în rapidă transformare, marcată puternic de secularism și de individualism în plan social“.

Au fost trasate direcțiile majore asupra cărora sunt chemate să se concentreze școlile de teologie și, mai ales, facultățile de teologie în misiunea lor din cadrul Bisericii:

1. *Intensificarea vieții liturgice și spirituale este necesară*, întrucât teologia, ca știință a mântuirii și conștiință misionară a Bisericii în lume, este, în primul rând, știința cunoașterii lui Dumnezeu, Creatorul și Mântuitorul lumii, și a comuniunii de viață și iubire cu El în istorie și în veșnicie. În acest sens, rugăciunea face parte din actul teologic existențial, formator al conștiinței și simțirii teologice ortodoxe. Un părinte al Filocaliei ne îndeamnă, zicând: „Dacă ești teolog, roagă-te și, dacă te rogi, ești teolog“ (Evagrie Ponticul). Iar Sfântul Maxim Mărturisitorul atrage atenția că „teologia fără rugăciune este o teologie a demonilor“, care știu că Dumnezeu există, dar nu-L iubesc pe El și nu vor să-L întâlnească față către față. Fiul lui Dumnezeu, Hristos-Domnul, a luat chip de om, pentru ca omul să nu-și mai întoarcă fața de la El, așa cum se spune într-una din scrierile veacurilor primare. Fără o experiență liturgică și spirituală profundă, teologul nu poate fi un mărturisitor al adevărului conținut în cuvintele psalmistului: „Gustați și vedeți că bun este Domnul“ (Ps. 33, 8) și nici nu poate fi un mărturisitor animat de iubire de Dumnezeu, de Biserică și de mântuirea oamenilor.

2. Aprofundarea cercetării științifice este strict necesară azi pentru că, în contextul european actual, se cere o creștere permanentă a calității și a competitivității învățământului universitar. De cercetarea academică depinde reputația profesorilor și a facultăților în care aceștia activează, precum și a revistelor

pe care le publică. Desigur, în această privință, dotarea facultății de teologie cu o bibliotecă mare, bine organizată și permanent aprovizionată cu noi titluri de carte și noi reviste de specialitate, devine un imperativ.

Un pas important în această direcție s-a făcut aici, la București, prin organizarea unei săli moderne de lectură, pe care o inaugurăm azi. Ea va purta numele marelui profesor de Istorie bisericească, Teodor M. Popescu, el însuși organizator, cu mai multe decenii în urmă, al bibliotecii Facultății de Teologie Ortodoxă din București. La organizarea noii săli de lectură „Teodor M. Popescu” a contribuit în mod substanțial Arhiepiscopia Bucureștilor, cu aproape 87.000 lei noi (870 de milioane de lei vechi), pentru că înțelege importanța misiunii facultății de teologie în viața Bisericii, dar și pentru că noi apreciem angajarea multor cadre didactice ale Facultății de Teologie Ortodoxă din București în cele 3 proiecte majore inițiate anul trecut (2007) de Biserica noastră. Aceste proiecte sunt: intensificarea traducerii operelor Sfinților Părinți și Scriitori Bisericești (PSB), editarea unei *Istории a teologiei ortodoxe universale a secolului al XX-lea* și editarea unei *Enciclopedii a Ortodoxiei românești*.

Lucrările sunt în curs de derulare și devin promițătoare, urmând ca în anul jubiliar 2009, dedicat Sfântului Vasile cel Mare și tuturor Sfinților Capadocieni, să apară și opera sa integrală, tradusă în limba română, mai ales că Mitropolitul Țării Românești și Patriarhul României poartă în titulatura sa și titlul de „Loctiitor al tronului Cezareei Capadociei”.

3. *Amplificarea cunoașterii nevoilor pastorale și sociale ale credincioșilor este o altă prioritate.* În acest sens, am numit unele cadre didactice de la Facultatea de teologie, preoți și diaconi, în unele parohii din Capitală, pentru a cunoaște mai bine viața parohiilor și nevoile lor pastorale și sociale. Totuși, este necesară o mai intensă cooperare între facultate și parohii, mai ales în privința programelor culturale și sociale ale acestora. Desigur, apreciem implicarea unor cadre didactice ale facultății în susținerea programelor misionare ale Centrului BASILICA, în special posturile de radio și televiziune TRINITAS, dar este nevoie de o contribuție și mai mare din partea Facultății de teologie în susținerea cu articole a cotidianului *Lumina*, a săptămânalului *Lumina de Duminică* și a publicației *Vestitorul Ortodoxiei*, precum și în susținerea celorlalte publicații ale Patriarhiei Române și Arhiepiscopiei Bucureștilor“.

Urările pentru multe și frumoase realizări, la început de an nou universitar, animate de elan înnoitor de fidelitate și de creativitate; felicitările acordate conducerii Universității din București, conducerii Facultății de Teologie „Justinian Patriarhul”, tuturor cadrelor didactice ale Facultății de Teologie, studenților și studentelor ei, precum și tuturor ostenitorilor și binefăcătorilor, au fost însoțite de rugăciunea patriarhală, către Hristos-Domnul și Învățătorul nostru veșnic, pentru a dărui tuturor *lumina și ajutorul Său, pace și bucurie, sănătate și spor în activitatea sfântă de cultivare și promovare a teologiei ortodoxe și de formare duhovnicească și intelectuală a tinerilor slujitori și misionari ai Bisericii noastre, ca viitori preoți de*

parohie și mănăstire, profesori de religie, asistenți sociali, restauratori și conservatori de patrimoniu sacru, ostenitori în administrația bisericească, în mass-media, în diaspora română și în alte domenii de activitate.

Au urmat mulțumirile aduse Părintelui Decan pentru cuvântul rostit în numele întregului corp profesoral și în numele studenților și studentelor, bucuria pentru realizările împlinite până acum, cât și dorința de a intensifica activitățile pentru a spori *înnoirea Facultății, prin noi spații adecvate atât pentru procesul de învățământ, cât și pentru alte activități ale Facultății pe plan național și internațional.*

„O atenție deosebită s-a acordat Paraclisului Sfânta Ecaterina, prin faptul că această Biserică are nevoie de o restaurare a picturii, de o împodobire mai adecvată și, desigur, să o declarăm o biserică unde se pot oficia mai multe cununii și ca practică pentru cei ce vor merge la parohie, dar și ca o bijuterie a orașului. Dacă ea va fi restaurată în ce privește pictura și tot ceea ce este mobilier bisericesc va fi reînnoit cu foiță de aur, atunci va fi mai atractivă pentru mire și mireasă, pentru preoții slujitori și pentru nași și nuntași.

Dorim ca această Biserică, a Sfintei Ecaterina, alături de cele câteva mănăstiri, vreo 5-6 din București, care au mai rămas din cele 62, câte existau la un moment, să fie și una mai misionară pentru o întărire a familiei, pentru consolidarea iubirii între soț și soție, și poate fi aici organizată o serie de cateheze pentru familie. Deci, nu numai cununii, care se fac în București cam prea repede, în ceea ce privește derularea slujbei, dar și în ceea ce privește o serie de cateheze foarte necesare ca îndrumare pentru familiile nou întemeiate, pentru susținerea lor și pentru ajutorarea tinerilor care se pregătesc pentru cununii. Se constată o diminuare a populației României nu numai pentru că mulți români au plecat în străinătate, la muncă, ci și pentru că nu sunt suficient de încurajați tinerii care doresc să întemeieze o familie“.

Cuvântul Preafericirii Sale a fost încheiat cu Înalta binecuvântare, însoțită de dorința fierbinte de reîntâlnire, când există momente de realizare și de înnoire, mai ales că această facultate, fiind cea dintâi facultate a țării, în care Preafericirea Sa a intrat personal exact cu 34 de ani în urmă, în toamna anului 1974, să fie o facultate de suflet, de suflu înnoitor și de misiune atât pe plan național, cât și internațional.

După ce Preafericitul Părinte Daniel a sfințit și binecuvântat noua sală de lectură, Părintele conf. dr. Daniel Benga, prodecan al Facultății de Teologie din București, a rostit un cuvânt, prin care a specificat importanța acestei săli de lectură modernă și frumoasă, prin reușita de a scoate din cele 5 depozite ale facultății noastre, în care sunt prezente peste 100.000 de volume, cărțile fundamentale din toate domeniile teologiei și a le pune la dispoziția studenților și ale cadrelor didactice, spre un mai mare drag față de ele, atunci când le putem vedea direct și nu numai prin fișe aflate în bibliotecă.

S-a precizat cum a fost realizată această sală, care

„face parte din programul managerial al actualei echipe de conducere, program pe care l-am asumat în luna februarie, și mărturisesc că niciodată n-am crezut că vom reuși atât de rapid să se întâmple acest lucru. Iată că astăzi suntem în fața acestui eveniment minunat și anume, cu ajutorul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, care, așa cum am amintit, ne-a finanțat întreaga lucrare și care se află în momentul de față aici, să avem în față această sală de lectură. Această sală a fost închinată și dedicată marelui profesor de teologie Teodor M. Popescu, și acest lucru s-a întâmplat chiar acum, în mai, când s-a organizat aici un Simpozion și domnul academician Emilian Popescu a remarcat marea contribuție pe care înaltul nostru dascăl de teologie a adus-o pentru aducerea facultății la un nivel european în perioada interbelică. S-a menționat faptul că: prin aducerea colecțiilor Sfinților Părinți și ale acestor cărți în această sală de lectură, noi devenim prieteni ai Părinților Bisericii și ai întregii literaturi teologice pentru că suntem, din fericire, o Biserică a Cuvântului, Dumnezeu nostru este Cuvântul care S-a făcut trup. Acest Cuvânt Întrupat este Cel pe care noi L-am întâlnit în viața noastră și Cel pe care trebuie să-L cunoaștem și să aprofundăm lucrarea pe care o desfășoară în lumea aceasta, în jurul nostru. Și prin aceasta cred că era un păcat să nu, pentru că noi teologii suntem datori, față de toți oamenii de știință, să valorificăm cartea, pentru că suntem teologi ai Cuvântului și teologi ai Scripturii (*ta biblia* – cărțile). Astfel că, prin venirea acestor cărți aici am transformat sala noastră într-un adevărat sanctuar al teologiei, sanctuar în care aș putea spune că mintea în pace și liniște se hrănește cu cuvântul lui Dumnezeu și prin aceasta aprofundează viața și trăirea din Biserică“.

În încheierea cuvântului său, Părintele Prodecan a adus mulțumire personalului de la bibliotecă și tuturor celor ce au ajutat la acest mare proiect și a specificat cum va fi protejată și apărată această sală de lectură, cum va fi îmbunătățită și cum se va putea folosi și balconul acestei săli, pentru o utilizare a ei mai largă și de mai mulți profesori și studenți. Mulțumirile de rigoare au fost aduse în mod deosebit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, care, „*în momentul în care ne-am împotmolit intru-câtva, pentru că am făcut noi proiectul, le-am făcut pe toate, dar nu mai aveam fondurile necesare, atunci când am mers la Preafericirea Sa și am prezentat acest proiect, l-a considerat o prioritate fundamentală și prin aceasta iată lucrurile s-au împlinit și sfatul pe care ni l-a dat a fost acela să începem, pentru că, dacă am pus început, nu se poate să nu ducem până la bun sfârșit. Și acest început cred că este un început minunat.*

Preafericitul Părinte Daniel a felicitat această mare realizare și a îndemnat personalul didactic al Facultății de Teologie, pe studenți, masteranzi și doctoranzi spre a folosi cu tact pedagogic și cu dragoste de carte această sală, care este un adevărat sanctuar al scrierilor Sfinților Părinți ai Bisericii creștine. Părintele Spiritual Atanasie-Tănăsache Costea, însoțit de un grup de studenți și studente, a binecuvântat și sfințit: decanatul, catedrele, secretariatul, biblioteca veche, sălile de curs, cantina și camerele studenților din Căminul Facultății.

Concluziile Simpozionului tematic consultativ „*Noua Catedrală Patriarhală, Catedrala Mântuirii Neamului: arhitectură, structură, utilitate culturală și culturală*” (15 decembrie 2008)

Simpozionul s-a desfășurat în data 15 decembrie 2008 în Aula Magna Teoctist Patriarhul a Palatului Patriarhiei și a avut drept scop principal consultarea tematică cu arhitecții specialiști care au proiectat și au realizat după proiectele lor biserici de mari dimensiuni, în mediul urban, după anul 1990. Pentru aceasta, a fost amenajată Expoziția de proiecte și fotografii ale unor locașuri de cult de mari dimensiuni în Sala *Europa Christiana*.

La simpozion au participat peste 100 de persoane, dintre care 33 de arhitecți și reprezentanți ai Ordinului Arhitecților din România și Uniunea Arhitecților din România, precum și membri ai Permanenței Consiliului Național Bisericesc și ai Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Din discuțiile purtate cu un număr important de participanți, toți au apreciat cuvântul de deschidere al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, prin conținutul teologic, constituind o noutate pentru cei chemați să proiecteze un asemenea obiectiv.

Din programul acestei întâlniri amintim:

Cuvântul de deschidere al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, care a subliniat, în primul rând, că scopul întâlnirii este unul consultativ. În care cei care au proiectat și au fost realizate după proiectele lor Biserici de mari dimensiuni pot veni cu propuneri, sugestii, idei, etc.

În al doilea rând, a prezentat cele trei etape distincte și complementare din arhitectura Bisericii: prima etapă este biserica în formă de corabie, a doua etapă în arhitectură este nevoia spațiului liturgic cruciform, iar a treia etapă, care înseamnă o dezvoltare teologică mai profundă a Bisericii, este biserica lui Hristos, casă a Preasfintei Treimi. *Iar felul în care va fi construită Biserica să devină o predică, o reflecție teologică, sete de cuvânt teologic zidit, este cuvântul vizualizat, nu numai prin icoane, ci și prin modul de a organiza spațiul, ca spațiu sacru pentru întâlnirea cu Dumnezeu Cel Unul Sfânt.*

Noutatea catedralei noastre este pridvorul sub formă de potir. Pridvorul reprezintă o stare a civilizației noastre de deschidere, de comuniune, de armonie cu natura, iar exonartex-ul în formă de pridvor-potir are capacitatea de a smetiza atât experiența credinței liturgice creștine ortodoxe, cât și felul nostru, al românilor de a avea o anumită deschidere, o anumită spiritualitate. Sigur, potirul acesta se referă în primul rând la Euharistie și mai este o prelungire a bucuriei din biserică.

Prezentarea stadiului demersurilor și lucrărilor la Catedrala Mintuirii Neamului (Noua Catedrală Patriarhală) de către Pr. Gheorghe Ispas – Consilier Patriarhal, care a subliniat că sprijinul Statului și al autorităților centrale și locale este deosebit de important pentru realizarea acestui proiect major, în condițiile în care începerea lucrărilor de edificare a Catedralei Patriarhale implică, în mod necesar, o serie de avize și autorizații, precum și alte documente sau acte administrative eliberate de un număr important de autorități ale administrației publice locale și centrale. Totodată Pr. Gheorghe Ispas și-a exprimat nădejdea ca în câțiva ani să avem în București o nouă Catedrală Patriarhală care va contribui nu numai la înfrumusețarea Capitalei, ci și la îmbogățirea zestrei spirituale a poporului român, constituind o carte de vizită a Bisericii noastre, respectiv a țării pentru o afirmare demnă în cadrul mării familii europene, încheind cu această rugăciune: *Rugăm pe Bunul Dumnezeu să vă lumineze în dubul credinței, iar dumneavoastră, ca specialiști prin experiența acumulată de-a lungul vremii, să vă puteți exprima și aduce aportul pentru realizarea acestei importante construcții bisericesti, Catedrala Sufletului Românesc.*

Prezentarea lucrărilor preliminare pentru noua Catedrală de către Dr. Ing. Eugeniu Iordăchescu – Consilier Patriarhal, prin efectuarea lucrărilor de topometrie de studii geoelectrice până la adâncimea de 15m și studii geotehnice prin executarea a patru foraje până la adâncimea de 40m. Prin *Legea nr. 376/2007, terenul atribuit pentru realizarea acestui obiectiv este de 11 ha, iar construcțiile se vor putea ridica pe o suprafață de 6,96 ha.* Această dispoziție impune întocmirea unui plan de sistematizare pentru zona construibilă care să cuprindă de la început toate obiectivele ce se vor realiza și care să corespundă pentru o perioadă lungă de timp la realizarea unui ansamblu armonios. O tratare deosebită impune grijă pentru execuția lucrărilor. Zona fiind lipsită în totalitate de utilități, a fost întocmit un program care stă la baza desfășurării proiectării. Au fost întreprinse măsurile necesare pentru obținerea a două Certificate de Urbanism: unul pentru lucrările de rețele din zonă și altul pentru obținerea lucrării de bază privind Catedrala și celelalte construcții.

În încheiere, d-l Dr. Ing. Eugeniu Iordăchescu precizează că toate cele 4 foraje executate până la adâncimea de 40 m scot în evidență existența unui teren bun de fundare, ceea ce ne va asigura obținerea unor lucrări de bună calitate.

Prezentarea TEMEI privind proiectul pentru realizarea ansamblului Catedrala Mântuirii Neamului de către Dr. Arh. Nicolae Vlădescu.

Rezumatul discuțiilor libere:

Preafericitul Părinte Patriarh: *Între liturgic și spiritual avem totdeauna nevoie de echilibru. Trebuie gândită o multiplă funcționalitate. Deci, spațiu adecvat: lifturi sau ascensoare trebuie să funcționeze de la subsolul al doilea până la parter și unele până la cafas. Nu mai avem nevoie de spații construite imense într-o vreme în care, prin intermediul ecranelor puse în alte spații decât în cele în care noi săvârșim actul liturgic, se extinde biserica în spații care nu sunt de obicei liturgice. Trebuie gândite aceste spații care, din păcate, nu le au toate parohiile din București.*

Arh. Doru Olaș - Suceava: *Spațiul să permită cuprinderea unei mari mulțimi de oameni, să fie împărțit în două și să fie în același timp același spațiu. Prin planul pe care l-am propus există varianta ca credincioșii (enoriașii) să participe direct separat de vizitatori, de cei care sunt în trecere prin acest spațiu. Ideea unui spațiu central nu e spațiu naosului, naosul e lângă altar și stă la dispoziția practicantului.*

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel: *Compartimentarea spațiilor liturgice este foarte importantă. Nu trebuie să fie exagerat de mare, pentru că se întreține greu și slujești aici în mod penibil peste săptămână. Noi intenționăm să avem un paraclis la demisol pentru aceste slujbe în care numărul credincioșilor este mai mic peste săptămână iar biserica mare să o folosim la slujbele de duminică sau sărbători mai mari. O mare problemă la noi, ortodocșii, este statul în picioare. Cei veniți de la distanță trebuie să se odihnească chiar și când slujba se face afară (posibilități de a sta pe scaun, pe bănci, fie din lemn sau piatră, etc.). De asemenea, ecranele ne ajută foarte mult, iar slujba va putea fi urmărită de către toți credincioșii participanți.*

Arh. Sorin Vasilescu: *Problema stilistică are alături de buna construcție din punct de vedere structural, de așezare, cum trebuie făcută, în ce relații se află cu vecinătățile (Casa Poporului), în afară de aceste lucruri se pune problema cum trebuie să arate această biserică, în ce măsură copiază realități stilistice ale trecutului, sau în ce măsură vorbește în stilul respectiv.*

În continuare, sunt prezentate imagini ale bisericii din Ierihon, arătând elementele stilistice folosite, decorațiuni, finisaje, detalii executate cu multă devoțiune numai de muncitori români, rezolvarea unor probleme de ordin tehnic, dar și estetic, elemente de tradiție, de interpretare a stemei naționale de pe turnul clopotniță, elemente ce prezintă imaginea globală, biserica - folosită când este cazul și, paraclisul, duc la existența unei flexibilități a evenimentelor, corpul de cazare a monahilor sau monahiilor. Discursul picturii trebuie să fie similar cu discursul arhitecturii, să fie o anumită formă de legătură. Necesitatea de a fi și tehnic la zi: cel mai modern sistem de condiționare a aerului.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel: *Modul în care pictura influențează arhitectura: uneori corectează unele părți ale arhitecturii, alteori pictura pune în evidență mai mult arhitectura.*

Arh. Ioan Hăprian-Arad: *Armonia și încadrarea în arhitectura urbană existentă să nu deranjeze, să nu epateze nici prin mărime, nici prin forme nonconvenționale ș.a. Indiferent că s-ar încerca, să-și simtă prezența, într-un fel, acest obiectiv, el va reuși numai dacă va fi tratat numai ca un obiect de sine stătător. Prin mărime, prin armonie și prin atitudine, să anihileze masiv celorlalte obiective. Are neșansa ca, din punct de vedere al direcțiilor punctelor cardinale în care trebuie așezată intrarea, nici o direcție să nu-i fie favorabilă.*

Arh. Constantin Amâiei prezintă arhitectura catedralei din Bacău. Domnia sa propune ca noua Catedrală să fie construită din beton și placată cu cărămidă, să fie luminată pe timp de noapte;

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel: *O realizare foarte interesantă este elevația în trepte în interiorul absidelor laterale. A doua organizare foarte bună a spațiului ni s-a părut în modul în care se apropie de altar cele două balcoane. Sigur trebuie gândit de la început pentru că sunt uneori spații care rămân nefolosite la catedrală sunt unele posibile birouri sau spații pentru cei care transmit la radio, la televiziune slujbele, sunt spații care pot fi organizate cu utilitate practică lângă turle, în interior. Deci această folosire cât mai utilă a spațiilor care nu sunt direct liturgice este foarte necesară.*

La Bacău este o Biserică funcțională de 57 de metri lungime și înălțimea 51 m. Turlele de aici sunt bizantine dar în raport cu ansamblul puteau fi mai înalte. Aveți un pridvor în formă de „U” și la el s-a adăugat încă un pridvor care permite accesul din trei laturi, pe trepte diferite și aceasta din punct de vedere teologic arată deschiderea această mare, iar din punct de vedere practic este foarte ușor de evacuat mulțimea.

Arh. Ioan Goia propune ca noua Catedrală să fie în Parcul Izvor, dar cota 0 a bisericii să fie la 5-6 metri;

Arh. Mircea Ochinciuc, președintele Ordinului Arhitecților din București, subliniază trei puncte de dificultate legate de Noua Catedrală:

a. trebuie să construim pe spațiul pe care îl avem, indiferent de greutatea, de inconveniente legate de arhitectura, de vecinătăți, etc;

b. amploarea acestui așezământ, a acestui complex; prin dimensiune și importanță, este o competiție cu creatorii dar prin unitatea lor, prin cooperarea lor; (?) formarea arhitecților din ziua de astăzi într-o perioadă în care religia era oarecum interzisă, iar amprenta asupra acestor arhitecți este ateismul; nu au învățat niciodată în școală cum se face o biserică, o capelă, nici măcar o troiță.

Preafericitul Părinte Patriarh propune:

Să se efectueze vizite la biserici construite în secolul al XX-lea, sau să fie cerute imagini preoților misionari din locurile respective, din spațiul Ortodox;

Să fie consultate cărți cu imagini ale arhitecturii bisericilor din spațiul ortodox: Rusia, Belgrad, Sofia;

La următoarea consultare, să fie prezentate timp de o oră cel puțin imagini și filmulețe cu catedrale construite în secolul al XX-lea.

Concluzia: *Trebuie să avem ferma convingere că biserica din zid reprezintă Biserica vie, care este comunitatea, iar această comunitate este umanitatea în legătură cu Dumnezeu. Biserica are cap și centru pe Hristos, care este Același, ieri, astăzi și în veci. Și întrucât este învelișul arhitectural al unui conținut spiritual, care are o permanență dată nu de umanitate, ci de Hristos, capul Bisericii, orice biserică ortodoxă trebuie să exprime eternitatea în timp, dar în fiecare veac. Și amprenta de veac se vede în ceea ce se aduce ca un reflex și ca o ofrandă a veacului respectiv, nu numai în ceea ce privește materialele construcției, dar și în ceea ce privește posibilitatea de îmbogățire înnoitoare. Dar, în același timp, ea trebuie să fie o biserică cunoscută: dacă cineva din secolul al IV-lea ar învia din morți și ar vedea biserica noastră din secolul al XXI-lea, să spună: aceasta este biserică.*

V. APARIȚII EDITORIALE

† DANIEL,
Patriarch of The Romanian Orthodox Church,
Confessing the Truth in Love.
Orthodox Perceptions of Life. Mission and Unity,
 Basilica Publishing House, Bucharest,
 2008, 258 p.

This is a book of theological reflection and spiritual meditation. Its basic vision is a theology of communion and a spirituality for mission.

This book opens a more Biblical-liturgical vision of history rather than a sociological one. The Church is primarily called to be the eschatological consciousness of the world and of the entire Creation, the sacramental icon and the foretaste of the Kingdom of God, the laboratory of the Resurrection.

The challenges of division, of secularism, of individualism, of injustice and oppression, of humiliation of human dignity are also issues for theological reflection and Christian action since the missionary theology has to reate the text of the Gospel with the historical context, prayer with action Liturgy with social activity, deep mysticism with dynamic mission. The purpose of the book is less to debate or to demonstrate, but rather to advocate for hope and involvement in confessing the Love of God in our world today. It may stimulate the prayer and the action, the renewal of minds and hearts and the reconciliation of the divided.

† DANIEL
 PATRIARCH OF THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH

**Confessing
 the Truth in Love**
 Orthodox Perceptions of Life, Mission and Unity

Manuscrise din Biblioteca Sfântului Sinod,

Editura Basilica a Patriarhiei Române,
București, 2008, 180 p.

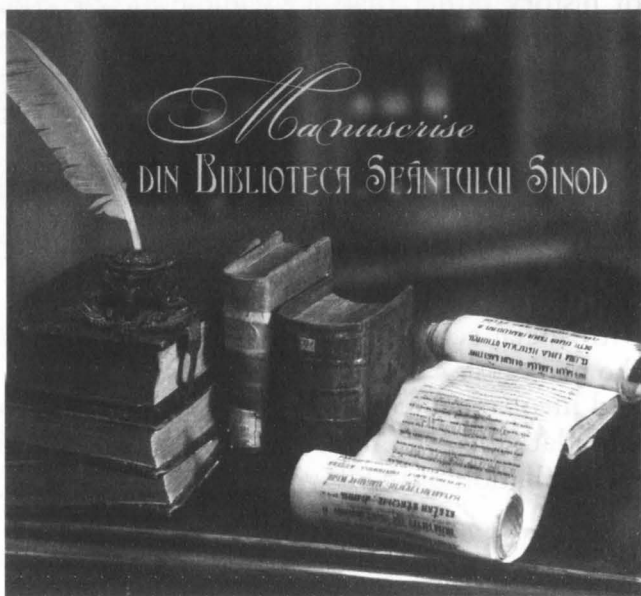
Arhim. Policarp CHIȚULESCU

Anul 2008 a fost declarat de către Biserica Ortodoxă Română „Anul Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii” datorită aniversării a 500 de ani de la imprimarea în 1508, de către ieromonahul Macarie, a primei cărți pe teritoriul românesc: *Liturghierul slavon* (fiind și prima Liturghie ortodoxă tipărită) și a 320 de ani de la tipărirea primei Sfinte Scripturi în limba română, *Biblia de la București* (1688).

Biblioteca Sfântului Sinod a împlinit, tot în acest an jubiliar 2008, 50 de ani de existență - de aceea, a inițiat o serie de volume aniversare care conțin imagini și date despre cele mai reprezentative manuscrise și cărți vechi pe care le deține în colecțiile sale.

Primul volum festiv realizat de Arhim. Policarp Chițulescu, Directorul Bibliotecii Sfântului Sinod, are 180 de pagini și este intitulat *Manuscrise din Biblioteca Sfântului Sinod*, el a apărut la Editura Basilica a Patriarhiei Române.

Cuvântul înainte al Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, prezintă salba de manuscrise din secolele XIV-XX, ca pe niște odoare de mare preț, păstrate la Biblioteca Sfântului Sinod, mărturii vii ale înfăptuirilor de peste veacuri ale bisericilor și mănăstirilor românești care

s-au evidențiat prin aceste capodopere ca adevărate centre de spiritualitate, de înduhovnicire, de filantropie dar și de cultură.

Introducerea semnată de către realizator indică faptul că lucrarea nu este un catalog complet al fondului de manuscrise tezaurizat de Bibliotecă, ci o înfățișare într-o formă grafică de excepție a celor mai vechi și mai artistice exemplare. După un scurt istoric al Bibliotecii, în care aflăm că aceasta ființează în fostul Palat al Sfântului Sinod de la Mănăstirea Antim, prin inițiativa Patriarhului Justinian și prin jertfa curajoasă a multor bibliotecari vrednici și donatori generoși, sunt descrise unele dintre cele mai rare și mai valoroase manuscrise: *Rânduiala Sfintei Liturghii* - scrisă pe foi de pergament înfășurate pe un rotulus (sec. al XIV-lea), *Sbornicul lui Gherman* încondeiat pe pergament în 1359, două *Tetraevanghele* din secolul al XVI-lea, frumos ornate cu miniaturi; *Arhieraticonul*, copiat și împodobit cu desene de către Maria Gh. Sturza, în castelul de la Miclăușeni în anul 1897, sau *Dicționarul biblic*, alcătuit și îmbogățit cu superbe imagini sacre de către artista Olga Greceanu între anii 1950-1960. În album mai poate fi văzut și manuscrisul *Didahiilor Sf. Antim Ivireanul* cu un autoportret, hrisoave de la Mihai Viteazul, manuscrise de muzică psaltică, texte filocalice sau cărți de cult, copiate cu măiestrie și rugăciune prin mănăstiri și biserici, pentru folosul de obște.

Albumul, elegant și unic în peisajul bibliotecilor ecleziastice, nu ilustrează doar continuitatea tradiției bizantine în Țările Române, ci și zămislirea culturii românești în tinda Bisericii prin preocupările intense ale clerului, jertfa, arta și priceperea acestuia concretizându-se în efortul de a da poporului hrană spirituală în limba sa, de a sădi conștiința unității de neam a românilor, dar mai ales de a-i înveșnici pe mulți, prin Cuvântul cel Viu, Iisus Hristos Mântuitorul lumii.

*Glăsul Domnului.
Semnificația clopotului în viața Bisericii,*

Editura Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei,
București, 2008, 43 p.

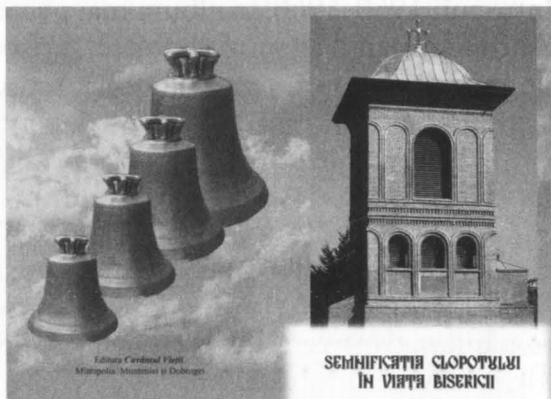
Preot conf. dr. Daniel BENGĂ

Lucrarea „Glăsul Domnului“, *Semnificația clopotului în viața Bisericii*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Cuvântul Vieții, Mitropolia Munteniei și Dobrogei, București, 2008 (43 pagini), constituie o primă încercare de a prezenta sintetic, din punct de vedere istoric, teologic și practic semnificația clopotului în viața

Bisericii Ortodoxe. O documentare de acest fel a realizat la noi Pr. Prof. Petre Vintilescu, în studiul intitulat „Clopotnițe“, publicat în revista *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 1-2, pp. 198-208, prezentând succint atât folosirea clopotelor în păgânism și creștinism, cât și evoluția arhitecturală a clopotniței în Orient și Occident. Acest studiu, realizat în cadrul unui documentar referitor la istoria artei creștine, a fost mai apoi sintetizat de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște în *Liturgica generală*, în mai puțin de două pagini.

Lucrarea de față a fost elaborată prin contribuția Pr. Conf. Dr. Daniel Bengă, în colaborare cu Pr. Consilier Mihai Hau, Pr. Consilier Gheorghe Ispas, Dl. Profesor Gheorghe Vasilescu și Dl. Inginer Corneliu Revencu.

Mica lucrare de față deschide noi perspective teologice și istorice asupra semnificației clopotului în viața Bisericii și documentează istoria clopotelor și a clopotniței din Dealul Patriarhiei, dedicând un loc special achiziționării celor patru noi clopote de către Patriarhia Română, la dorința Preafericitului

Părinte Patriarh Daniel, deoarece cele vechi nu mai corespundeau tehnic și din punctul de vedere al sunetului. Un loc aparte în cadrul prezentării îl ocupă descrierea activității și tehnicii folosite de celebra turnătorie de clopote Grassmayr din Innsbruck (Austria).

Cuvântul clopot din limbile moderne europene (*klok* - în olandeză, *klokke* - în daneză, *klocka* - în suedeză, *cloche* - în franceză, *Glocke* - în germană, *kolokol* - în rusă) se pare că derivă de la celticul *clocc*. Termenul grecesc *kampana* este înrudit cu cel latin *campana* sau *campanola* și cu cel slavon *kampan*, iar cel englez *beli* și cel vechi latin *tintinabulum* sunt de proveniență poetică. După ce în prima parte se descrie pe scurt istoria clopotelor, arătând evoluția folosirii acestora din China și până în Europa, pe o perioadă care se întinde din mileniul al III-lea î.d.Hr. și până în Evul Mediu. În cel de-al doilea capitol este prezentată semnificația teologică a clopotului, plecându-se chiar de la textul slujbei sfințirii lui: „*Umple clopotul acesta de binecuvântarea Ta cea cerească, ca, glasul sunării lui auzindu-l puterile cele potrivnice ale văzduhului, să se depărteze de la curțile credincioșilor Tăi și toate săgețile lor cele aprinse, pornite asupra noastră, să se stingă; asemenea, trăsnetul fulgerelor, căderea grindinii și toată tulburarea cea vătămătoare a văzduhului fiind alungate și gonite de dreapta Ta cea atotputernică și tare, să se domolească, să se liniștească și să se depărteze*” (pp. 2-7). Autorii lucrării arată că în limba română obiectul cu care se lovește clopotul este numit „limbă”. Prin aceasta, clopotul este un instrument care nu numai cântă, ci și vorbește. Faptul că un clopot ne vorbește se trăiește chiar în mod subiectiv, prin faptul că atunci când el este bătut și noi ne aflăm în stare de tristețe, percepem acordurile minore ale acestuia, părând că clopotul plânge cu noi, în timp ce în stare de bucurie percepem mai ales tonurile majore, părându-ne că clopotul se bucură cu noi (p. 8).

În capitolul intitulat *Clopotele Sfintei Patriarhii - scurtă privire în istorie*, autorii descriu mai întâi anul 2008, ca an comemorativ pentru clopotnița actualii Catedrale Patriarhale. Aceasta a fost ctitorită de Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu, fiind terminată în septembrie 1698 (data pisaniei), împlinindu-se în acest an 310 ani de la sfințirea ei. Tot în 2008 se împlinesc 120 de ani de la turnarea clopotului cel mare (1888), care cântărește mai mult de 8 tone și se află și azi în turnul clopotniței, și 50 de ani de când vrednicul de pomenire Justinian Patriarhul a restaurant radical clopotnița (1958), înălțându-o cu încă un etaj și dându-i forma de azi. Este prezentată apoi istoria clopotniței și a clopotelor din Dealul Patriarhiei, prezentându-se detaliat turnarea, transportarea și instalarea clopotului cel mare al Sfintei Patriarhii, care cântărește mai mult de 8 tone (pp. 12-22).

În cea de-a doua parte a lucrării, autorii arată cum cu aprobarea și binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel s-a purces în luna iulie a acestui an la turnarea a patru noi clopote ce vor înlocui pe cele vechi deteriorate din clopotnița de pe Dealul Patriarhiei. Turnarea celor patru clopote a avut lor

în data de 23 iulie 2008, la orele 14.30, acestea având următoarele caracteristici tehnico-muzicale: 1. 0145, do#(rebl), 1850 kg; 2. 0132, re#(mibl), 1390 kg; 3. O108, fa#(solbl), 745 kg; 4. 086, la#(sibl), 380 kg. Nu a fost schimbat clopotul de 9 tone, acordat pe nota DO#. Pentru acest clopot a fost schimbat sistemul de acționare cu unul nou, foarte performant (pp. 24-26). Următoarele capite sunt dedicate turnătoriei de clopote Grassmayr, prezentându-se istoria firmei, câteva din secretele familiei Grassmayr, cât și modalitatea turnării și binecuvântării turnării clopotelor, care a avut loc la Innsbruck, în data de 23 iulie 2008. Clopotele firmei din Tirol sunt adevărate instrumente muzicale, generând prin structura lor complexă mai mult de 50 de tonalități diferite. Sunetul generat prin lovirea unui clopot Grassmayr se compune în principal din Octava inferioară, Quinta, Terța și Octava superioară, toate realizate cu o precizie de șaisprezecimi de semiton (pp. 29-35).

Autorii descriu, cum după turnarea clopotelor la Innsbruck, în 23 iulie 2008, acestea au stat în formele de lut, îngropate în pământ mai mult de 10 zile, până când bronzul s-a întărit. A urmat un proces migălos de desfacere a formelor de lut de pe clopote, șlefuirea acestora și verificarea tonalităților. După aproape două luni de muncă clopotele au ajuns pe Dealul Patriarhiei, în data de 26 septembrie 2008, la ora 14.00. Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a săvârșit personal slujba de sfințire a noilor clopote ale Catedralei Patriarhale, în data de 1 octombrie 2008. În cuvântul rostit cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat semnificația spirituală a clopotelor în tradiția Bisericii Ortodoxe Române și a evidențiat momentele aniversare ale anului 2008:

„Astăzi trăim un moment deosebit de semnificativ, al sfințirii celor patru clopote noi pe Dealul Patriarhiei. Suntem bucuroși să vedem aici noile clopote, ca un moment de cinstire a memoriei ctitorilor Catedralei mitropolitane și patriarhale, la împlinirea a 350 de ani de la sfințirea acestora, ctitorită de domnitorul Șerban Cantacuzino, în anul 1658. Aceste patru clopote vor avea menirea de a chema pe oameni la rugăciune, de a-i chema să preamărească pe Dumnezeu și de a fi glasul Domnului, care ne cheamă la Biserică pentru a întări comuniunea, legătura vie cu El și legătura noastră duhovnicească întreolaltă. Clopotul, din glasul Domnului, așa cum l-au prevăzut cărțile Vechiului Testament, a devenit acum și glasul bisericii. Așa după cum ne spun și cântările, menirea clopotului este de a combate lenevirea duhovnicească și de a întări sânguința sau de a întări dorința noastră să participăm la viața bisericii. Când clopotul sună și noi suntem în lenevire, el are ca scop să întărească trezvia noastră duhovnicească, să lăsăm totul la o parte și să mergem la biserică. El nu este un simplu instrument muzical pentru a încânta urechea, ci este glasul Domnului, care ne cheamă să lucrăm pentru slava Lui și pentru mântuirea noastră” (pp. 35-39).

În ultima parte a lucrării este prezentată montarea noilor clopote în clopotniță, descriindu-se și sistemul de acționare a acestora. Elementul central

care comandă toate cele cinci clopote îl constituie un calculator de proces, care poate declanșa clopotele la ora programată, grație unei antene GPS, ce îi furnizează ora atomică preluată de la sateliții geostaționari (pp. 40-41).

În ultimul capitol, intitulat „Sfârșit și lui Dumnezeu laudă”, autorii au vorbit despre îndoita semnificație a clopotelor Patriarhiei, care sunt un fel de mesaj sonor, adresat *urbi et patriae*, cetății și țării. Când sună ele, cheamă întreg orașul, dar și întreaga țară la rugăciune. Iar această chemare nu este numai una simbolică, ci foarte reală, deoarece de aici se vor transmite la *Radio TRINITAS* și la *TRINITAS TV* slujbele și evenimentele Bisericii noastre. Clopotele turnate la Innsbruck, prin purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, vor suna spre slava lui Dumnezeu și bucuria oamenilor sute de ani de acum înainte din clopotnița Patriarhiei Române.

Lucrarea de față îndeamnă la aprofundarea istoriei și teologiei clopotului, un obiect liturgic fundamental al tradiției creștine, și documentează, în același timp, marea grijă cu care au fost turnate, sfințite și instalate noile clopote ale Patriarhiei Române, îndemnându-i pe toți aceia care iubesc podoaba casei lui Dumnezeu la mare atenție și minuțiozitate, când doresc să realizeze ceva pentru slava lui Dumnezeu.

Carte de rugăciuni,

Editura Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, București, 2008, 240 p.

Diacon dr. Radu MIȘU

Inter-o societate în care întâlnirea cu Dumnezeu este așezată, de multe ori, într-un viitor neprecizat, necesitatea unei cărți de rugăciuni este legată de importanța rugăciunii în viața de zi cu zi a credincioșilor creștini. În Cuvântul înainte, intitulat *Rugăciunea – izvor de bucurie*, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel arată că „rugăciunea, ca prezență și lucrare a Sfântului Duh în om, aduce mângâiere, pace și bucurie; ea ne unește cu Sfânta Treime, izvorul bucuriei și al vieții veșnice, dar și cu Biserica lui Hristos” fiind numită de Sfinții Părinți „respirația sufletului” sau „lucrarea minții”.

Împărțirea lucrării este urmarea firească a caracterului practic al acestuia: rugăciuni zilnice, rugăciuni pe care credinciosul le rostește în interiorul bisericii; rugăciuni la diferite trebuințe; rugăciuni de la rânduiala spovedaniei și a sfinteii împărtășiri; paraclisul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu; canon de umilință către Domnul nostru Iisus Hristos și rânduieli tipiconale în special referitoare la zilele și perioadele de post. Remarcăm, între acestea, prezența unui capitol ce cuprinde rugăciunile pentru cei care fac primii primii pași în viață, pentru copii, cu următorul cuprins: rugăciunea copiilor pentru părinți; rugăciune pentru frați și surori; două rugăciuni ale copiilor mici și rugăciunea învățăceilor.

O nouă carte de rugăciuni nu înseamnă și noi rugăciuni improvizate, așa cum se întâmplă în alte culte creștine, ceea ce a dus în istorie la conflicte sângeroase și deportări, volumul cuprinzând rugăciuni acceptate de către Biserică și păstrate în Biserică, potrivit canoanelor.

Departate de a fi lectură, rugăciunea este ziditoare a sufletului, iar lucrarea care le înmănușează devine un ghid necesar pentru creștin, perspectivă în care lucrarea este numită de către Preafericitul Părintele Patriarh Daniel

„călăuză și îndemn la rugăciune”. Bunăoară, această nestemată, având aspectul unui *libellus*, îl însoțește ceas de ceas pe credincios, din primele momente ale zilei, prin rugăciunile de dimineață, continuând la locul de muncă, prin rugăciunile de la începerea și de după sfârșitul lucrului și până la ultimele ore ale serii. Fără a fi o apariție spectaculoasă, așa cum se întâmplă în cazul volumelor de mari dimensiuni, opere ale savanților, piatră prețioasă a credinței, cartea de rugăciuni pătrunde în camera și celui mai umil și mai neînvățat creștin, iar prin limbajul simplu, dar nu simplist, folosit, locuiește în sufletul și în inima fiecăruia, constituind un far în urcușul duhovnicesc. În concluzie, deși pare neînsemnată prin dimensiunile tehnice, cartea de rugăciune, prin conținutul ei, reprezintă una dintre cele mai intime porți către Dumnezeu, fiind deschisă zilnic, iar prin scopul său devine mai importantă decât lucrările ce cuprind înțelepciunea lumii, constituind una din cele mai așteptate apariții editoriale ale anului 2008 pentru creștinul ortodox.

Sfântul Vasile cel Mare – Închinare la 1600 de ani,

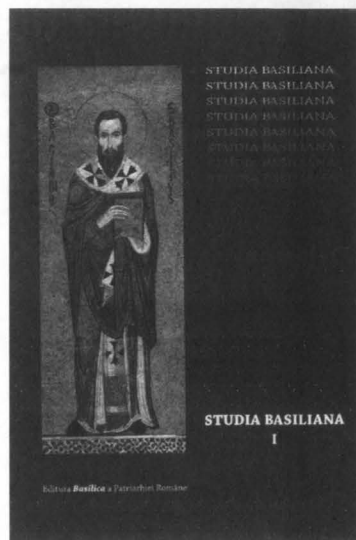
Ediția a II-a revăzută, adăugită și îngrijită de
Emilian POPESCU și Adrian MARINESCU,

Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009, 692 p.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2009 „an comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel Mare și al tuturor Părinților Capadocieni“, deoarece se împlinesc 1630 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei, numit în unele scrieri bisericești „împăratul cuvintelor duhovnicești“, „gura de foc a Duhului Sfânt“, „ochiul Bisericii care veghează“ și „lauda Bisericii“. El rămâne până astăzi un apărător al dreptei credințe în Sfânta Treime, un dascăl al vieții liturgice, al vieții de familie, al vieții monahale și al lucrării filantropice a Bisericii, precum și un teolog al înțelepciunii divine, exprimată în Scripturi și în fapte.

Sfântul Vasile cel Mare a fost, în același timp, un bun predicator și un bun făptuitor, unind rugăciunea cu înțelepciunea cuvântului și cu înțelepciunea faptei. Atât Răsăritul cât și Apusul s-au inspirat din modelul său de a traduce Evanghelia iubirii Mântuitorului Hristos, nu în milostenie episodică și spontană, ci în milostenie sistematică și constantă, prin *Vasiliada* devenită model pentru opera filantropică a întregului creștinism.

Astfel, considerăm că publicarea volumului de studii academice dedicat Sfântului Vasile cel Mare în anul 1979, într-o ediție revizuită și completată, este necesară, în special, în contextul societății contemporane secularizate. Ediția actuală a fost structurată în patru secțiuni: partea introductivă, prin care se evidențiază personalitatea și opera sfântului, secțiunea dedicată învățăturii sale despre Sfânta Treime, despre creație, om și mântuire, studiile privind relația dintre Sfânta Scriptură, Biserică și Cultură și secțiunea a patra, referitoare la legăturile Sfântului Vasile cel Mare cu teritoriul României.

Noul volum, care deschide seria *Studia Basiliiana* este revizuit și completat sub coordonarea Domnului Academician Prof. Univ. Dr. Emilian Popescu, devenind un instrument de lucru accesibil și util. Includerea unor noi studii, reactualizarea bibliografiei, corectarea textelor din prima ediție, din punct de vedere lingvistic și stilistic, adăugarea unui indice și a rezumatelor traduse într-o limbă modernă, modificarea ilustrației, precum și uniformizarea sistemului de citare și abreviere reprezintă modificări importante și necesare ediției actuale.

Opera Sfântului Vasile, evidențiată și aprofundată prin acest volum, ne ajută să înțelegem valoarea timpului prezent în iconomia mântuirii. Credința trăită în faptă, de arhiepiscopul Cezareei Capadociei, ne ajută să depășim „cercul strâmt” al consumerismului contemporan și să înțelegem dimensiunea spirituală a postului și a dărnicii materiale. Deși a trăit în veacul al IV-lea, Sfântul Vasile este contemporanul nostru prin mesajul profund și actual, privind valoarea infinită a persoanei umane, lumea ca dar și limbaj al înțelepciunii lui Dumnezeu – Creatorul, valoarea sacră a familiei credincioase și virtuoaase, lumina sfințitoare a vieții monahale, datoria permanentă a fiecărui creștin de a lucra pentru unitatea Bisericii, responsabilitatea creștinului în viața socială pentru a promova dreptatea și întrajutorarea, pacea și cooperarea spre binele comun.

Binecuvântăm pe toți cei ce au ostenit pentru editarea și tipărirea acestei cărți și pe toți cititorii ei, care se vor folosi de ea și vor spori astfel evlavia lor pentru Sfântul Vasile cel Mare, spre slava Preasfintei Treimi și folosul Bisericii.

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Filocalia,

volumul al II-lea,

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă,
București, 2008, 340 p.

Volumul al doilea din *Filocalia* română cuprinde scrieri ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, traduse și amplu adnotate de Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, în care sunt expuse învățături ascetice, dar și învățături dogmatice. Astfel, se vorbește aici despre patimile și virtuțile celor trei puteri ale sufletului (*Capete despre dragoste*, III, 3), despre ființa divină și lucrările dumnezeiești necreate (*Capete gnostice*, I, 48); despre caracterul irațional al patimilor (*Capete despre dragoste*, II, 16), despre rațiunile fapturilor (*Capete gnostice*, II, 10); despre lepădarea iubirii pătimașe de sine (*Capete despre dragoste*, II, 8), dar și despre îndumnezeire (*Capete gnostice*, I, 55), nevoințele despătimirii și cunoașterea se află, după Sfântul Maxim, într-o legătură indisolubilă, în *Cuvântul ascetic*, făptuirea se cere îndrumată de cunoștință, iar în *Scurta tâlcuire a rugăciunii*, *Tatăl nostru*, cunoștința se cere confirmată prin făptuire, pentru că „prin porunci Domnul face nepătimași pe cei ce le îndeplinesc, iar prin dumnezeieștile dogme, le dăruiește luminarea cunoștinței“ (*Capete despre dragoste*, I, 77).

Cu speranța că această făgăduință a răsplătirii dumnezeiești, al cărei vrednic învățător este Sfântul Maxim, va îndemna pe cât mai mulți creștini să deschidă cu interes și evlavie volumul al doilea din *Filocalie*, binecuvântăm publicarea lui acum într-o ediție îngrijită de Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al Patriarhiei Române.

† DANIEL,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
(Fragment din Cuvântul înainte)

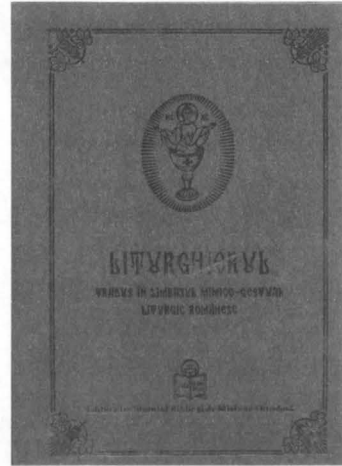
Liturghierul,

Tradus în limbajul mimico-gestual și liturgic românesc,
Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă,
București, 2008, 395p.

Această lucrare cuprinde dumnezeieștile *Liturghii* ale Sfinților noștri Părinți Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și *Liturghia darurilor mai înainte sfințite*, traduse în limbajul mimico-gestual liturgic românesc, precum și rânduiala dumnezeieștii proscomidii, a sfintei împărtășiri și sinaxarul peste tot anul.

Suntem astăzi martorii unui eveniment deosebit de important, și anume, publicarea primei traduceri a unei Sfinte Liturghii în limbajul mimico-gestual din Patriarhia Română, coordonată de Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului. Acest fapt arată că Biserica, potrivit hotărârilor Sfântului Sinod, acordă o atenție specială persoanelor cu deficiențe de auz, iar mesajul iubirii Domnului nostru Iisus Hristos depășește orice barieră și poate fi transmis în multe feluri. Comuniunea noastră cu credincioșii care nu aud, trebuie să fie cultivată ca parte integrantă a vieții Bisericii...

Biserica Ortodoxă Română a considerat întotdeauna că persoanele cu deficiențe de auz trebuie să aibă acces la cuvântul Evangheliei, pe care să-l audă în sufletele lor. Din acest motiv, Sfântul Sinod a aprobat formarea unei clase speciale la Seminarul Teologic din Curtea de Argeș, organizarea unei specializări în cadrul Facultății de Teologie din Pitești, înființarea unui Centru Național de Pregătire, Catehizare și Misiune Creștină pentru Persoanele cu Deficiențe de Auz din Patriarhia Română și Diaspora, iar acum editarea Liturghierului în limbajul mimico-gestual românesc liturgic, însoțit de un argument menit să explice traducerea și să facă această slujire cât mai accesibilă, precum și a cărții cu titlul Simbolistica semnelor. Sperăm ca măsurile luate de Sfântul Sinod să fie de folos cât mai curând și cât mai eficient

preoților care deserveșc comunitățile în care se află persoanele deficiente de auz. Îi mulțumim Preasfințitului Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, precum și Preacucernicului Preot conf. univ. dr. Constantin Onu, Consilier Eparhial, pentru strădania depusă în toată această vastă lucrare, care include și un video DVD cu rol didactic, conținând slujba Sfintei Liturghii în limbajul mimico-gestual liturgic românesc.

Binecuvântăm, cu părintească dragoste, publicarea primei Liturghii în limbaj mimico-gestual și rugăm pe Bunul Dumnezeu ca ea să aducă bogată rodire duhovnicească în viața tuturor credincioșilor care se vor folosi de ea și care comunică cu Dumnezeu și între ei prin limbajul mimico-gestual. Totodată, felicităm pe cei ce s-au ostenit cu realizarea acestei lucrări de mare importanță misionară și liturgico-pastorală.

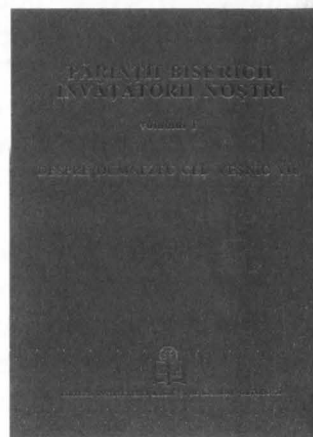
Părinții Bisericii și Învățătorii noștri, Despre Dumnezeu cel veșnic,

volumul I,

Antologie patristică tematică alcătuită și prezentată de Diacon drd. Liviu Petcu, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009, 327p.

Pe cuvântul netrecător al Scripturii au ctitorit Sfinții Părinții teologia, viața liturgică și ascetică, activitatea filantropică și misionară a Bisericii. Scrierile lor și viețuirea lor de sfințenie se află într-o comuniune deopotrivă pilduitoare, cuceritoare și inspiratoare. Așa conving ei peste veacuri că dogmele credinței mântuitoare nu sunt enunțuri teoretice sterile, ci viață în Hristos, adică viață înmulțită și înveșnicită (cf. *Ioan* 10, 10, 28).

Iată de ce am recomandat cu câțiva ani în urmă unor tineri de la Facultatea Dumitru Stăniloae din Iași publicarea unui florilegiu care să reunească texte patristice fundamentale, așezate după marile teme teologice, spre folosul Bisericii noastre. Un prim volum, alcătuit cu multă osteneală și bucurie de Părintele diacon drd. Liviu Petcu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași, deschide o serie de șapte tomuri. Acest prim volum este dedicat

învățăturii patristice despre Dumnezeu Cel Veșnic Viu, dogma Sfintei Treimi fiind temelia tuturor dogmelor credinței.

Cu încredințarea că aceasta vastă antologie tematică de învățături patristice va putea întări și însuflăți lucrarea pastoral-misionară a preoților și a tuturor misionarilor Bisericii noastre, binecuvântăm apariția editorială a volumului de față, acum, în anul comemorativ-omagial 2009, dedicat de Patriarhia Română Sfântului Vasile cel Mare (330-379) și celorlalți Sfinți Capadocieni.

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Preot dr. Gheorghe Ispas,

Euharistia - Taina unității Bisericii,

Editura Basilica a Patriarhiei Române, București,
2008, 228 p.

Prezum ca ne îndeamnă Preafericitul Părinte Daniel, «trebuie să ne pregătim mai mult ca să ne putem împărtăși mai des din „izvorul cel fără de moarte„ al Sfintei Euharistii. Să ne pocăim de toate păcatele noastre, să ne mărturisim la duhovnic și să iertăm toate celor care ne-au greșit nouă, așa cum și Hristos-Domnul a iertat zicând pe Cruce: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac“ (Luca 23, 34)». Faptul că Euharistia ne asigură nouă, credincioșilor „din toate timpurile și din toate locurile comuniunea cu Dumnezeu prin Iisus Hristos, faptul că „Epicleza este o mărturisire liturgică a dogmei“, că Liturghia este „creștinismul întreg în continuă realizare“ va face să devenim și să rămânem mădulare vii ale Bisericii, Biserică și cult spre care Occidentul secularizat își va îndrepta privirile cu admirație, la loc de cinste așezându-se spiritualitatea românească.

AUTORUL

„Lucrarea caută să țină împreună, prin energiile necreate, cele două tendințe liturgice din teologia românească, care oscilează între Hristos și Euharistie, scoțând în evidență că Sfânta Euharistie este atât mijlocul prin care Biserica oferă creația lui Dumnezeu în semn de recunoștință și mulțumire, dar și Taina prin care Hristos sfințește Biserica și creația în Duhul Sfânt, după bunăvoința Tatălui. Apreciem în mod deosebit lucrarea Părintelui Ispas Gheorghe, întrucât ea caută să depășească tendințele singulare din domeniul liturgic și pune în evidență caracterul sintetic al Liturghiei ortodoxe care ne înfățișează pe Hristos în Treime, îmbrățișând Biserica și creația prin Sfânta Euharistie, în puterea Duhului Sfânt, pentru a le călăuzi către cerul și pământul nou al împărăției lui Dumnezeu“.

Preot prof. dr. Dumitru POPESCU

Pcuv. Arhim Timotei AIOANEI,
Lumini din viața oamenilor,

Editura Cuvântul Vieții a Mitropoliei Muntenie și Dobrogei,
 București, 2008, 316 p.

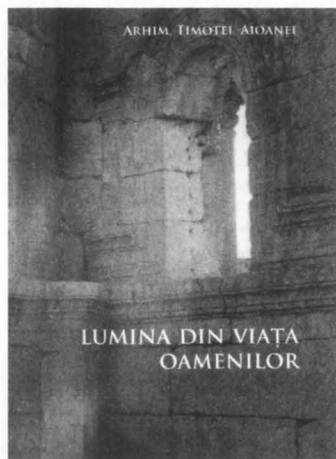
Aceste istorisiri, eseuri și mărturii de suflet despre unele personalități eclesiale și culturale ale spiritualității ortodoxe românești adunate în volumul de față se adresează celor care caută lumina din viața oamenilor. Atunci când am întâlnit-o, într-o persoană sau în mai multe, mi-am umplut și eu sufletul sărac și săracit. Astfel, am avut puterea de a trece cu vederea peste întunericul care este de altfel întâlnit adesea. Marele Arhiepiscop al Cezareei Capadociei, Sfântul Vasile cel Mare, își sfătuia apropiații să vadă și să păstreze numai ceea ce este bun la fiecare, aidoma albinelor care merg în diverse locuri, dar culeg doar nectarul. Paginile acestei cărți, inspirate fiind din viața și lumina unor oameni minunați, se întorc la ei împreună cu recunoștința și iubirea mea.

AUTORUL

ASTERIE AL AMASIEI,
Omilii și predici,

Editura Institutului Biblic și de
 Misiune Ortodoxă, București, 2008,
 230 p.

Asterie al Amasiei este nu doar un venerabil martor al vechimii cinstirii icoanelor în cultul Bisericii, ci și un martor, cu neputință de contestat, al vechimii evlaviei creștine

față de moaștele sfinților. Într-una dintre cuvântările sale, el redă o formulă de rugăciune rostită pe atunci de creștini la mormintele martirilor. Din cuvintele simple, dar și neobișnuit de puternice, ale acestei rugăciuni transpar atât profunzimea comuniunii sufletească dintre credinciosul îndurerat și martirul chemat în ajutor, cât și teologia fără greșală a cererii ajutorului dumnezeiesc prin mijlocirea pătimitorului pentru Hristos: „Te rugai și tu altădată mucenicilor, pe când nu erai mucenic. Atunci când cereai, dobândeai; acum, pentru că ai, dă! În cinstea ta, cere pentru noi folos și câștig. Să fim vindecați prin rana ta, după cum a fost lumea vindecată prin a lui Hristos.

(Fragment din *Cuvântul înainte*)

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Preot prof. dr. Vasile MUNTEAN,
Istoria creștină generală,
Volumul I (ab initio -1054)
Volumul II (1054 – până azi),

Editura Institutului Biblic și de
Misiune Ortodoxă, București, 2008, 360
p.+484 p.

Având în vedere calitățile ei multiple, binecuvântăm publicarea lucrării *Istoria creștină generală*, elaborată de Părintele Prof. Dr. Vasile Muntean, ca fiind un instrument de lucru folositor pentru cei ce se ocupă cu studiul Istoriei Bisericii, pentru studenți în teologie, pentru cler și mireni, și pentru informarea tuturor celor ce vor să cunoască istoria creștinismului“.

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

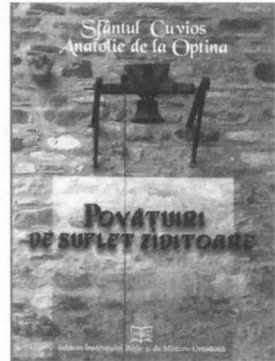
În cele două volume privind creștinismul m-am străduit să prezint, pe lângă evoluția sa istorică, valorile durabile ale Religiei iubirii, în năzuința de a fi cunoscute îndestulător de către cititori.

AUTORUL

SFÂNTUL CUVIOS ANATOLIE DE LA
OPTINA,

Povățuiri de suflet ziditoare,

Editura Institutului Biblic și de
Misiune Ortodoxă, București, 2008,
327p.

Așa a făcut Dumnezeu, Izbăvitorul nostru, ca nimeni să nu scape de necazuri, fiindcă Domnul voiește pe toți să-i mântuiască, iar fără necazuri nu ne putem mântui. „În durerile fără voie se ascunde mila lui Dumnezeu“! Așa ne învață Sfinții Părinți. Rabdă și ai să te mântuiești.

«Ce-i de făcut? Să stăm și să nu facem nimic? Nu, măicuță! Nevoitorii să stea în liniște și pace, iar noi, cei slabi, să strigăm mereu cu strășnicie la Hristos, Care nu a venit să-i cheme pe cei drepti, ci pe cei păcătoși la pocăință. Că, neavând nici osteneli, nici tărie duhovnicească pentru ca să biruim în lupte, negreșit avem a striga: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne!“.

«Scrii că ai o negrăită bucurie duhovnicească după împărtășirea cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Milostivul Dumnezeu știe cum să-i mângâie pe robii Săi, de atâtea ori slăbiți de povara necazurilor, ca să nu deznădăjduiască și să-și piardă tăria inimii, ci să se încreadă în mila Lui».

(Din Scrisorile Sfântului Cuvios Anatolie de la Optina)

Ortodoxia,

Revista Patriarhiei Române,
Anul LIX (2008), 3-4 (iulie-decembrie),
287 p.

Cuprins:

Editorial

† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Traficul de persoane, o umilire a demnității umane

Studii și articole

Pr. conf. dr. Vasile CITIRIGĂ, *Experiența personalist-comunitară a credincioșilor prin rugăciune, ca obiect al cercetării în cadrul Dogmaticii ortodoxe*

Pr. prof. dr. George REMETE, *Om și cosmos în înțelegerea Sfântului Maxim Mărturisorul și Jürgen Moltmann*

Arhim. conf. dr. Vasile MIRON, *Simbolismul locașului de cult și al obiectelor liturgice existente într-însul*

Pr. lect. dr. Gh. PAUL, *Elemente de „teologie soteriologică” în învățătura ascetică a Sfântului Diadoh al Foticeii*

Pr. dr. Nicolae Răzvan STAN, *Dimensiunea și însemnătatea mistică a conceptului de inimă în Vechiul Testament*

Pr. drd. Liviu LAZĂR, *Sfântul Atanasie cel Mare și disputa ariană*

Asist. drd. Liviu PETCU, *„Dumnezeu este iubire” - o interpretare patristică*

Drd. Dumitru-Mitruț POPOIU, *Paradisul: realitate terestră sau spațiu simbolic*

Drd. Răzvan TATU, *Perspectivă interreligioasă asupra învățăturii despre eșatologie. Abordare ortodoxă*

Dr. Florina Georgeta MUREȘAN, *Pelerini bizantini la Locurile Sfinte în secolul al XII-lea*

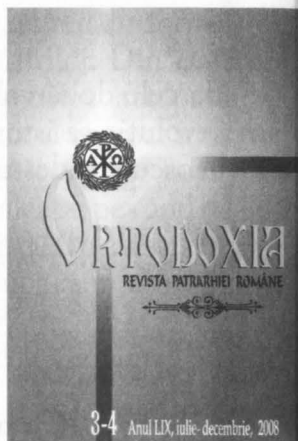
Note și comentarii

Pr. lect. dr. Claudiu COTAN, *Patriarhia Alexandriei în secolul al XX-lea*

Ierom. dr. Veniamin GOREANU, *Comuniune sau intercomuniune? Precizări privind relațiile Bisericii Ortodoxe cu heterodocșii*

Recenzii

Pr. conf. dr. Vasile CITIRIGĂ, *Cunoașterea lui Dumnezeu prin rugăciune*, Editura Asab, București, 2008, 296 p. (Constantin Costache); Mircea ELIADE, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. IV, Polirom, Iași, 2007, 495

p. (Drd. Dumitru-Mitruț Popoiu); *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine – dosarul unei controverse, mărturiile Tradiției*, Editura Deisis, Sibiu, 2006, 532 p. (Drd. Stelian Gomboș); Ieromonah Alexandru GOLITZIN, *Mărturia vie a Sfântului Munte. Glasuri contemporane din Muntele Athos*, Editura IBMBOR, București, 2006, 345 p. (Constantin Costache)

Studii Teologice,

Revista Facultăților de Teologie din
Patriarhia Română, seria a III-a, anul IV
(2008), nr. 3 (iulie-septembrie)

Cuprins:

Studii

Viorel IONIȚĂ, *The Vision of Unity in the multilateral dialogues and in the bilateral dialogues of the Orthodox Churches with other churches*

Daniel MIHOC, *The Two Witnesses of Rev 11 and the Mission of the Church*

Sorin ȘELARU, *Le rapport entre l'Église comme sacrement et les sacrements particuliers chez le Père Stăniloae*

Marius PORTARU, *Contribuția pr. Dumitru Stăniloae (1903-1993) în domeniul traducerilor patristice românești*

Din Sfinții Părinți ai Bisericii

SFÂNTUL ROMAN MELODUL

Luna lui iulie în douăzeci de zile. Condac la pomenirea Sfântului Prooroc Ilie

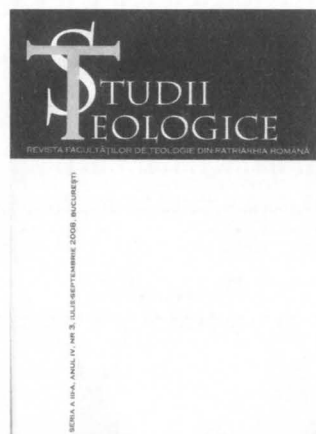
Din Teologia ortodoxă contemporană

Robert M. HADDAD, *Pe urmele lui Filioque*

Dialog teologic

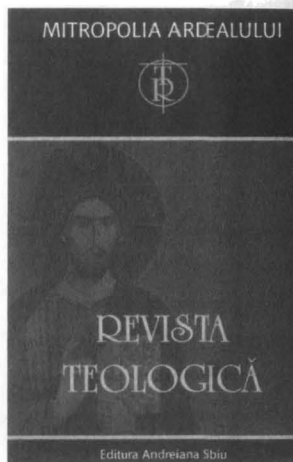
Dragoș MÎRȘANU, *Notă asupra traducerii patristice în cultura română de azi*

Adrian MURARU, *Câteva considerații privitoare la traducerea textelor patristice în limba română*

Revista Teologică,

Publicație oficială a Mitropoliei Ardealului,
anul XVIII (90), 2008,
octombrie-decembrie,
Editura Andreiana, Sibiu.

Cuprins:

Pastorale

† ÎPS DR. LAURENȚIU STREZA, Mitropolitul Ardealului

† PS IOAN, Episcop al Covasnei și Harghitei

Mitropolitul Andrei Șaguna „apărător și promotor al demnității românești“

Prof. dr. Nicolae BOCȘAN, Pr. lect. dr. Gabriel-Viorel GÂRDAN, *Din trecutul relațiilor interconfesionale românești. Andrei Șaguna și Alexandru Sterca Șuluțiu*

Cercetător Ana GRAMA, *Andrei Șaguna și Eforia episcopescă interimale (1862-1864)*

Pr. dr. Mircea BASARAB, *Anrede des Romanischen Diocesan-Bischofs in Siebenburgen Andreas Schaguna an die Geistlichkeit und National-Versammlung am 28. December 1848 zu Hermannstadt (Cuvântarea Episcopului diecezan român din Transilvania Andrei Șaguna adresată clerului și Adunării naționale la 28 Decembrie 1848 în Sibiu)*

Pr. prof. dr. Vasile OLTEAN, *Cronologia vieții marelui ierarh Andrei Șaguna prin prisma documentelor din Șcheii Brașovului*

Pr. lect. univ. dr. Sorin DOBRE, *Mitropolitul Andrei Șaguna și muzica bisericească ortodoxă din Transilvania*

Maria CURTEAN, *Andrei Șaguna - întemeietor al diplomației bisericești în Transilvania*
Teologie și istorie

Pr. dr. Mircea BASARAB, *Manifestul de unire (1698). Aspecte ecleziologice*

Pr. dr. Adrian CAREBIA, *Conflictul dintre Jean Calvin și Michael Servetus*

Pr. drd. Răzvan TIMOFTE, *Scriitori, teologi, părinți mai însemnați ai Bisericii Siriene*

Teologie și spiritualitatePr. lect. dr. Mihai IOSU, *Preotul – om de cult și cultură*Lect. dr. Ciprian STREZA, *Misterul cultic – mod al prezenței lui Hristos în Biserică*Mitropolitul GHENADIOS DE SASSIMA, *Modelul și etosul conviețuirii noastre în Consiliului Mondial al Bisericilor – gânduri și reflecții* (trad. de Pr. lect. dr. Daniel Buda)Pr. drd. Alin SOCOȘAN, *Unitatea și diversitatea creației în lumina surselor biblice și patristice*Pr. drd. Nichifor TĂNASE, *Intervalul ontologic ca dinamism dialogic (I)***Patriarhul României la Sibiu***Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul României***Actualitatea ecumenică**Pr. lect. dr. Daniel BUDA, *Prima Adunare a Comitetului de discernământ al Consiliului Mondial al Bisericilor (4-7 noiembrie 2008, Geneva, Elveția)***Concurs național de creație**Student Alexandru CHITUȚA, *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie. „împărăția Lui Dumnezeu venind întru Putere“*Student Alexandru MAGHERU, *Triada Biserică – Liturghie – Scriptură***In memoriam***Preafericitul Părinte Alexei al II-lea, Patriarhul Moscovei, a trecut la Domnul***Recenzii**

Jaqueline Dentzer-Feydy, Michele Vallerin, Thibaud Fournet, Ryad et Anas Mukdad, *Bosra aux portes de l'Arabie*, Guides archéologique de l'Institut Français du Proche-Orient N° 5, Beyrouth, Damas, Amman, 2007; Abelard, *Dialog între un filosof, un iudeu și un creștin*, trad. și note de Filotheia Bogoiu și Sorana Sorta, prefată și tabel cronologic de Bogdan Tătaru-Cazaban, ed. îngrijită de Adrian Muraru, colecția *Tradiția creștină* (coordonată de Ioan-Florin Florescu și Adrian Muraru), Iași, Polirom, 2008; Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, ediție bilingvă, colecția *Tradiția creștină* vol. 5, trad. și note de Oana Coman, studiu introductiv de Dragoș Mîrșanu, ediție îngrijită de Adrian Muraru, Iași, Polirom, 2007; Ștefan Lucian Toma, *Tradiție și actualitate la preotul Dumitru Stăniloae*, Sibiu, Agnos, 2008; Mitropolitul Andrei Șaguna. *Creator de epocă în istoria Bisericii Ortodoxe din Transilvania*, coordonator Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, Sibiu, Editura Andreiană, 2008; Helene Arjokovsky-Klepinine, *Iubirea nebună de aproapele. Viața și învățăturile Maicii Măria Skobțova (1891-1945)*, traducere de Maria-Cornelia Ică jr. și diac. Ioan I. Ică jr, postfețe Maica Sofia și Olivier Clément, Sibiu, Deisis, 2008; *Maica Domnului în teologia secolului al XX-lea și în spiritualitatea isihastă a secolului al XIV-lea: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila, Teofan al Niceei*, Sibiu, Deisis, 2008.

Almanahul bisericesc pe anul 2008,

Editura Arhiepiscopiei Târgoviștei,
Târgoviște 2009, 323 p.

Apărut la inițiativa, cu binecuvântarea și cu susținerea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Dr. Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, *Almanahul Bisericesc 2008* reprezintă o frescă autentică a vieții spirituale și culturale din Eparhia noastră, o mărturie a roadelor pe care credința le aduce în viața creștinilor dâmbovițeni.

Almanahul Bisericesc 2008 este o ediție jubiliară, deoarece marchează un deceniu de când, prin voia lui Dumnezeu și prin decizia Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pe vechiul tron mitropolitan de la Târgoviște a venit să păstorească poporul dreptmăritor al lui Hristos Înaltpreasfințitul Părinte dr. NIFON. Și, la fel ca și predecesorul său de vrednică amintire, Sf. Ierarh Nifon, Chiriarhul nostru a venit la Târgoviște, acum 10 ani, ca să: „îndrepteze și să ne învețe legea lui Dumnezeu...” și să fie „tată și păstor... tuturor oamenilor și solitoriu la Dumnezeu”.

Filele *Almanahului* dau mărturie despre preocupările spirituale, misionare, ecumenice, istorice, literare, muzicale și pedagogice ale slujitorilor sfințelor altare, ale profesorilor de la școlile de teologie din Eparhie, dar și ale unor renumiți specialiști din domeniul culturii și al artei. Studiile și articolele acestei lucrări reflectă preocuparea spre aprofundarea tainelor spiritualității creștine și a îmbinării armonioase dintre credință și cultură, oferind răspunsuri bine fundamentate la provocările timpului nostru și la necesitățile pastoral-misionare ale societății noastre.

Bineînțeles că între paginile acestui volum se găsesc reflectate, cu acuratețe și sensibilitate literară, evenimentele care au marcat anul 2008, precum: lansarea oficială a ediției jubiliare a *Liturghierului lui Macarie*, la 500 de ani de la apariția sa, la Târgoviște, în ziua de 10 iulie 2008, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și a unor membri ai Sfântului Sinod, ca și comemorarea a jumătate de mileniu de la trecerea la cele veșnice a Sf. Ier. Nifon, Patriarhul Constantinopolului și Mitropolitul Țării Românești, ori pelerinajul realizat, tot cu această ocazie, de Chiriarhul nostru, împreună cu

clerici, monahi și studenți din Eparhie, la Mănăstirea Dionisiu de la Muntele Athos, la moaștele marelui ierarh.

Așa cum este și firesc, sunt anunțate și evenimente majore ale anului 2009, precum: *proclamarea locală a canonizării marelui cărturar umanist și voievod Neagoe Basarab*, aprofundarea rolului pe care Sf. Vasile cel Mare, împreună cu ceilalți Părinți Capadocieni, l-au avut pentru întreaga creștinătate sau *aniversarea a 650 de ani de la înființarea Mitropoliei Munteniei și a Dobrogei* (a Ungro-Vlahiei, cum se numea atunci).

Almanahul Bisericesc 2008 vorbește și despre perspectivele misiunii Bisericii noastre Ortodoxe, deoarece, așa cum spune Arhipăstorul nostru, în *Precuvântare*: „trăind într-o lume tot mai unită, într-o mare și extinsă Europă, a mărturisi frumusețile tezaurului de credință și de trăire ortodoxă este o datorie de onoare pentru orice fiu al Bisericii noastre, o speranță pentru înnoirea spiritualității, culturii și lumii noastre”.

Avem certitudinea că *Almanahul Bisericesc 2008* va fi primit și receptat de către cititori cu multă bucurie și cu sporit interes, reînnoindu-le totodată speranța în „Părintele luminilor” și „Dătătorul tuturor buntăților”, dar și susținând dorința de spiritualitate și cultură autentică.

Preot dr. Marian Robert PUIESCU

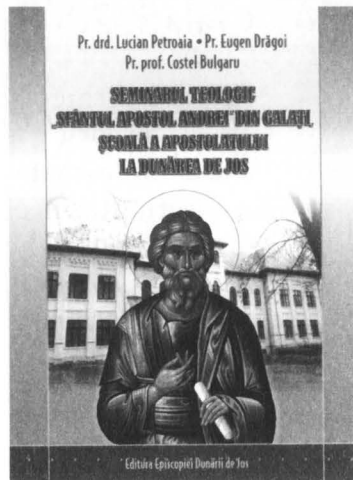
Preot drd. Lucian PETROAIE, preot Eugen DRĂGOI,
Preot prof. Costel BULGARU,

*Seminarul Teologic „Sfântul Apostol Andrei” din Galați,
Școală a Apostolului de la Dunărea
de Jos,*

Editura Episcopiei Dunării de Jos,
Galați, 2008, 327 p.

Ca și în întreaga Moldovă a veacului al XIX-lea, se așază și în partea de sud o Școală bisericească, la Ismail în 1857 care devine în 1864 seminar pentru patru județe. Din 1878, seminarul s-a mutat, cu tot Centrul Eparhial, în Galați, în condițiile socio-politice binecunoscute.

Adevărata temelie bisericească a acestei prestigioase instituții de învățământ o reprezintă

actul demn, curajos și profetic al episcopului Pimen Georgescu, inițiatorul măreței și preafrumoasei noastre Catedrale și al reînființării Seminarului în 1908, în timpul ministrului Spiru Haret.

Mai presus de orice mărturie stă providențiala sa solicitare de atribuire a patronului spiritual, Sfântul Apostol Andrei, cel dintâi chemat de Domnul, consacrat oficial pentru ocrotirea unei școli de pregătire a clerului. Se pune atunci în evidență întâia oară însemnătatea concretă a Apostolatului Andrei pe pământ românesc. Era și prima afirmare oficială de către ierarh și capul statului prin decret regal a rolului apostolatului la temelia etnogenezei românești și se evidențiază rolul spațiului dintre Dunăre și Mare pentru creștinarea noastră.

Publicarea acestei monografii intitulată *Seminarul Teologic Sfântul Apostol Andrei din Galați-Școală a apostolatului la Dunărea de Jos* este și necesară și utilă atât pentru noi cei de astăzi, care și în acest mod afirmăm iubirea față de școala, „pepinieră” a slujirii în eparhie, dar și pentru cei de „ieri” care, pe măsură ce îi redescoperim, descoperim că suntem mult mai bogați sufletește, cultural-misionar și ne putem, totodată, exprima și recunoștința față de „apostolii” Sfântului Andrei, ctitorii de viața Bisericească și românească la Dunărea de Jos!

***Arhiepiscopul Dr. Antim Nica.
Prinos la centenarul nașterii
(1908–2008),***

Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2008, 286 p.

La Arhiepiscopul Antim, mai înainte de orice calități, virtuți ori valori imprimare în conștiințele slujitoare ne impune ținuta sa clericală - ierarh născut, și nu făcut! -, care ne cheamă la urmarea căii de neîncetată perfectare, a atât a metodei, cât și a calității lucrării misionare „cu timp și fără timp!”

Ținuta sa frumoasă, prin chipul ce l-a primit de la Dumnezeu și de la părinți, a fost neîncetat înfrumusețată prin muncă asiduă, prin conștiinciozitate neîntreruptă și prin fermitate exemplară în fața tuturor încercărilor de a-l deturna de la slujirea demnă și vrednică și se reconstituie atât prin documentele ce ni le-a lăsat, cât și prin temeinicia lucrărilor din care recunoaștem pe autorul lor.

ARHIEPISCOPUL DR. ANTIM NICA
PRINOS LA CENTENARUL NAȘTERII
1908-2008

O altă trăsătură a caracterului puternic al ierarhului Antim Nica este verticalitatea comportamentului său în orice situație; chiar și atunci când era conștient că pierde, pe moment, știa să câștige pentru alții, pentru viitor, pentru Biserică!

Ferm, dar nu aspru, hotărât, dar nu absurd, demn, dar nu distant, solemn, dar nu indiferent cu cel din fața sa, a știut să se exprime din „aristocrația spiritului“ printr-o ținută hieratică de o mare frumusețe și a slujit toată viața în duhul tradiției, mereu înnoită în fapte și atitudini deschise problemelor reale și mereu actuale.

† *CASIAN, Episcopul Dunării de Jos*

Lucrarea Arhiepiscopului Antim Nica vrednică și rodnică și-a lăsat amprenta în multe spații din interiorul granițelor actuale ale României, dar și dincolo de hotarele ei. A modelat caractere, a îndrumat conștiințe, a șlefuit lucrători la școala administrației bisericești, a creat râvnitori pentru misiune, a apărat Biserica de ingerințe păguboase, a dat mărturie de verticalitate și de maturitate în promovarea valorilor credinței ortodoxe.

A fost un ierarh neîndoit în fața lumii și a efemerilor ei conducători; un ierarh complet care nu și-a dezis crezul și nu s-a clătinat toată viața, în ciuda multor valuri și furtuni.

Preot Eugen DRĂGOI

GRILA DE PROGRAME

- 09.00-11.00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă, Catedrala Patriarhală)
11.00-11.02 – Sinaxar – Sfinții zilei
11.02-11.05 – Cartea Vieții (Evanghelia zilei)
11.05-11.10 – Pașii Pelerinului (clip cu imagini de la biserici monumente de artă)
11.10-11.20 – Calea Credinței (cateheză vizuală)
11.20-11.30 – Filocalia (lectură filocalică, pilde, poezie)
11.30-11.55 – Atelier biblic (r)
11.55-12.00 – Patristica (documentar)
12.00-13.15 – Biserica azi (r)
13.15-13.20 – Pașii Pelerinului (clip cu imagini de la importante locuri de pelerinaj)
13.20-13.30 – Pagini de istorie (documentar)
13.30-13.50 – Film documentar – producție externă (r)
13.50-14.00 – Filocalia (lectură filocalică, pilde, poezie)
14.00-14.45 – Convorbirile TRINITAS (r)
14.45-14.50 – Pașii Pelerinului (clip cu imagini de la importante locuri de pelerinaj)
14.50-15.00 – Patristica (documentar)
15.00-15.25 – Lumina faptelor bune (r)
15.25-15.30 – Omul de lângă tine
15.30-15.55 – Cuvânt pentru suflet (r)
15.55-16.00 – Artă sacră (clip ce prezintă mozaicuri, vitralii, pictură murală, sculptură decorativă, broderie, elemente de arhitectură bisericească, vase de cult, sfeșnice, candelabre etc.)
16.00-17.00 – Vecernia (transmisiune directă, Catedrala patriarhală)
17.00-17.02 – Sinaxar – Sfinții zilei
17.02-17.05 – Pașii Pelerinului (clip cu imagini de la biserici monumente de artă)
17.05-17.30 – Atelier biblic (dialoguri și documentare pe teme scripturistice)
17.30-17.40 – Calea Credinței (cateheză vizuală)
17.40-17.45 – Omul de lângă tine
17.45-17.55 – Pagini de istorie (documentar)

- 17.55-18.00 – Patristica (documentar)
- 18.00-18.15 – Jurnal TRINITAS (știri din actualitatea religioasă)
- 18.15-19.00 – Convorbirile TRINITAS (dezbateri)
- 19.00-19.20 – Film documentar – producție externă
- 19.20-19.30 – Filocalia (lectură filocalică, pilde, poezie)
- 19.30-20.00 – Cuvânt pentru suflet (r)
- 20.00-20.02 – Sinaxar – Sfinții zilei
- 20.02-20.05 – Cartea Vieții (Evanghelia zilei)
- 20.05-20.30 – Lumina faptelor bune (dezbateri pe teme de șantier bisericesc, viață parohială generală, activități sociale la nivel parohial)
- 20.30-20.40 – Calea Credinței (cateheză vizuală)
- 20.40-20.50 – Pagini de istorie (documentar)
- 20.50-20.55 – Omul de lângă tine (vox pop)
- 20.55-21.00 – Pașii Pelerinului (clip cu imagini din domeniul artei bisericești)
- 21.00-21.15 – Jurnal TRINITAS – ediția a II-a
- 21.15-22.30 – Biserica azi (dezbateri pe teme de actualitate religioasă și socială)
- 22.30-22.35 – Pașii Pelerinului (clip cu imagini de la importante locuri de pelerinaj)
- 22.35-22.37 – Cartea Vieții
- 22.37-22.40 – Sinaxar – Sfinții zilei
- 22.40-22.50 – Pagini de istorie (documentar)
- 22.50-22.55 – Artă sacră (clip ce prezintă mozaicuri, vitralii, pictură murală, sculptură decorativă, broderie, elemente de arhitectură bisericească, vase de cult, sfeșnice, candelabre etc.)
- 22.55-23.00 – Patristica (documentar)
- 23.00-23.30 – Cuvânt pentru suflet (sfaturi duhovnicești)
- 23.30-23.50 – Film documentar – producție externă (r)
- 23.00-24.00 – Filocalia (lectură filocalică, pilde, poezie)

GRILA DE PROGRAME

Luni - Vineri

- 05.30 Cântări din slujba Utreniei și rugăciuni pentru toată trebuința
- 06.00 Imnul național; Rugăciunea de dimineață
- 06.20 Cuvintele credinței
- 06.30 Viața Cetății
- 09.05 Sfânta Liturghie
- 10.40 Atlas biblic
- 11.05 România la zi
- 13.35 Biserica și societate
- 14.05 Lumea de azi
- 16.05 Vecernia
- 17.05 Cultural express
- 18.00 Actualitatea
- 18.10 Actualitatea religioasă
- 18.30 Dialogurile Trinitas
- 19.05 Pagini de folclor
- 19.35 Cuvântul care zidește
- 19.50 Îngerășul meu (Povestea de seară)
- 20.05 Mapamond creștin
- 21.05 Lumini pentru suflet
- 21.35 Serata muzicală
- 22.40 Faptele credinței
- 23.00 Rugăciunea de seară
- 23.15 Părinții Bisericii, învățătorii noștri
- 23.30 Acatistul zilei
- 00.00 Miezonoaptea
- 01.00 Atlas biblic (r)
- 01.20 Cuvântul care zidește (r)
- 01.35 Biserică și societate (r)
- 02.00 Armonii de veghe (r)

- 04.00** Faptele credinței (r)
- 04.20** Părinții Bisericii, învățătorii noștri (r)
- 04.35** Lumini pentru suflet (r)
- 05.00** Dialogurile TRINITAS (r)

Sâmbătă

- 05.30** Cântări din slujba Utreniei și rugăciuni pentru toată trebuința
- 06.00** Imnul național; Rugăciunea de dimineață
- 06.20** Cuvintele credinței
- 06.30** Viața cetății
- 09.05** Sfânta Liturghie
- 10.40** Atlas biblic
- 11.05** Universul copilăriei
- 12.05** Credință și sănătate
- 12.30** Week-end magazin
- 14.05** Ortodoxia pe înțelesul tuturor
- 14.30** Bună după-amiază
- 16.05** Vecernia
- 18.00** Actualitatea
- 18.10** Actualitatea religioasă
- 18.30** Evanghelie și viață
- 19.05** Pagini de folclor românesc
- 19.30** File de istorie
- 19.50** Îngerășul meu (Povestea de seară)
- 20.05** Civilizația muzicii
- 21.00** Cuvânt de folos duhovnicesc
- 21.30** Pelerini la locurile sfinte
- 22.00** Iubi-Te-voi, Doamne!
- 23.00** Rugăciune de seară
- 23.15** Părinții Bisericii, învățătorii noștri
- 23.30** Acatistul zilei
- 00.00** Miezonoaptea
- 01.00** Credință și sănătate (r)
- 01.30** Pelerini la locurile sfinte (r)
- 02.00** Ortodoxia pe înțelesul tuturor (r)
- 02.30** Cantate Domino
- 04.00** Atlas biblic (r)
- 04.20** Părinții Bisericii, învățătorii noștri (r)
- 04.35** File de istorie (r)
- 05.00** Cuvânt de folos duhovnicesc (r)

Duminică

05.30 Cântări din slujba Utreniei și rugăciuni pentru toată trebuința

06.00 Imnul național; Rugăciunea de dimineață

06.20 Cuvintele credinței

06.30 Evanghelie și viață (r)

07.00 Viața Bisericii

09.05 Sfânta Liturghie

12.05 Școala rugăciunii

12.30 Week-end magazin

14.05 Ortodoxia pe înțelesul tuturor

14.30 Bună după-amiaza

16.05 Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului

18.00 Actualitatea

18.10 Actualitatea religioasă

18.30 Catedrala sufletului românesc

19.05 Pagini de folclor românesc

19.30 Istoria Bisericii

19.50 Îngerășul meu (Povestea de seară)

20.05 Civilizația muzicii

21.00 Cuvânt de folos duhovnicesc

21.30 Pelerine la locurile sfinte

22.00 Iubi-Te-voi, Doamne!

23.00 Rugăciunea de seară

23.15 Părinții Bisericii, învățătorii noștri

23.30 Acatistul zilei

00.00 Miezonoaptea

01.00 Școala rugăciunii (r)

01.25 Pelerini la locurile sfinte (r)

02.00 Ortodoxia pe înțelesul tuturor (r)

02.30 Cantate Domino

04.00 Catedrala sufletului românesc (r)

04.25 Părinții Bisericii, învățătorii noștri (r)

04.40 Istoria Bisericii (r)

05.00 Cuvânt de folos duhovnicesc (r)

Jurnale: 07.00, 13.00, 22.00

Știri pe scurt: 07.30, 08.30, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 17.30, 19.30, 20.30, 21.30

Știri: 07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.00, 20.00, 21.00

Editat de:
Preot Nicolae-Cristian CĂDĂ,
Sebastian-Laurențiu NAZĂRU,
Maximilian George GAVRILCIUC

Catedrala Mântuirii Neamului

Ajutorul tău pentru Catedrala Mântuirii Neamului

Cont BCR (ROL):

RO53 RNCB 0075 0048 9503 0109
Sucursala sector 4, București

Cont BCR (EURO):

RO96 RNCB 0075 0048 9503 0111
Sucursala sector 4, București

Cont BCR (USD):

RO26 RNCB 0075 0048 9503 0110
Sucursala sector 4, București

**EDITURA CUVÂNTUL VIEȚII
A MITROPOLIEI MUNTENIEI ȘI DOBROGEI**